

Osho-Patanđali Izreke o jogi

Deset knjiga predavanja Oshoa o
Patanđalijevim *Joga sutrama*,
održanih od 25.12.1973. do
10.5.1976. godine,
izdatih pod nazivom:
Yoga, The Alpha and the Omega

Knjiga deveta

Prevod:
Ivan Antić
Ivana Beker

Lektura, korektura i napomene:
Ivan Antić

PREDGOVOR

Kao da je posle više hiljada godina sam Patanjđali ponovo došao i progovorio o svojim čuvenim *Joga sutrama*, ali sada sve što nije prvi put rekao, sve što treba reći tako da ništa ne preostane, tako da i savremenom čoveku budu savršeno jasne. Takav se utisak stiče dok čitamo ove Oshove komentare.

Patanjđalijeve *Izreke o jogi* ili *Joga sutre* su "Biblija za meditante", apsolutno neophodne svakome ko namerava da meditira, ko već meditira i onome ko misli da je već savladao meditaciju. Samo ovde može saznati suštinu i svrhu prave meditacije i duhovnosti.

Joga sutre su najznačajnije delo na svetu koje iznosi ljudsku suštinu i praksu za njenu aktuelizaciju ili konačno ostvarenje. Nigde nije tako objektivno i precizno u reči pretoče-

na suština ljudskog duha i svrha ljudske egzistencije kao u teorijskim postavkama Sankhye, i nigde nije tako precizno dato rešenje za ostvarenje smisla egzistencije u samom čoveku, korak po korak, usavršavanjem čoveka da on sam bude oličenje ishoda stvarnosti, praktičnom primenom postavki Sankhye u jogi, kao što je to sačinio Patanjđali u ovom delu, *Joga sutre*.

Ovo je jedini tekst u kome je suština duhovnosti izneta potpuno objektivno, kao nauka. Patanjđali je suštinu duhovnosti i religioznosti - i praksu njenog ostvarenja u čoveku - izrazio na naučno precizan i izvodljiv način. Savremena nauka tek danas otkriva neke istine o čoveku i svesti koje je on opisao tako davno. Zapravo, u tim vremenima, pre oko pet hiljada godina, duhovnost je i bila samo nauka i praksa: joga. Tek kasnije je degradirana u religijske kultove,

mitove i rituale sa dolaskom Veda na indijski potkontinent. Vede predstavljaju degradaciju i propast duhovne prakse probuđenja koja se razvijala pre toga kod starosedelaca u dolini Inda, a ostala je delimično očuvana i specifično prikazana samo u tradiciji sufija, đaina, jogina i budista, kao doktrina probuđenja, ili čovekove pobede nad nesvesnim uslovljavanjem. Ta degradacija je zatrla tu čistu praksu čovekovog probuđenja, i donela procvat religija i teologija, od hinduizma do judeo-hrišćanstva i masovne kontrole uma koju danas imamo na delu u mnogim oblicima.

Zahvaljujući Osho-vim prosvetljenim uvidima Patanjđalijeve *Izreke o jogi* su u ovoj knjizi postale najveća riznica svih znanja i uvida u sva iskustva bivstvovanja koja ljudsko biće mora da prođe da bi došlo do konačnog uvida, oslobođenja ili probuđenja. Onom čoveku koji je dozreo

do takvog uvida i oseća neodoljivu težnju za meditacijom i duhovnom posvećenošću, ova će knjiga pružiti konačnu podršku i nepogrešive, detaljne završne smernice na tom putu oslobođenja. Onima koji još nisu stigli do kraja tog puta, ali napreduju na njemu, koji još uvek imaju neke sumnje i iskustva koja moraju da prožive, ali ih istinska duhovnost sve jače privlači, ova će knjiga pružiti neophodan pregled i kontekst celog tog procesa i snažno će ubrzati njihovo sazrevanje i buđenje.

Daleko bolje od svih drugih komentatora Patanjđalijevih *Joga sutri*, Osho je ovde pokazao da o iskonskom putu čovekovog probuđenja može da svedoči samo onaj koji ga je prošao. Samo takav čovek može snažno da povuče i druge da ostvare sopstveno probuđenje. Možda više nego u ijednoj drugoj knjizi svojih govora, Osho je ovde dokazao da je

najveći, božanski propovednik. Jedinstvenost Oshoa je u tome, u ovoj knjizi snažno izražena kao i u celokupnom njegovom delu, što sve druge tradicije duhovnost nameću u principima i okvirima svoje tradicije, dok Osho stalno i na sve načine beskompromisno naglašava da se jedina prava duhovnost nikako ne može prenositi i nametati tradicijom i verom, da je ona samo rezultat ličnog probuđenja kroz proces individualizacije ili samospoznaje.

I kao da nije slučajno što se ovakav savršeni svetionik od knjige javlja danas, kada je opšte buđenje čovečanstva u pogledu svih verskih, ideoloških i političkih manipulacija, i prirode samog sveta u kome živimo, veće i jače nego ikada.

Ivan Antić
Swami Anand Kapila

Osho
JOGA: ALFA I OMEGA
Knjiga deveta

Poglavlje 1

OVLADAVANJE NAD PET
ELEMENATA

*21. aprila 1976. pre podne
u dvorani "Buddha"*

III, 43: *bahirakalpita vrttirmahavideha tatah prakašavara nakšayah.*

Van [tela] i nezavisno [od njega] izvršena funkcija [s-vesti] (vrtti) predstavlja [tzv]. »mističko napuštanje tela« (mahavideha). Prepreka koja skriva svetlost [čiste, »telom« neuslovljene »s-vesti«] time je uklonjena.

III,44:*sthulasvarupasukšmanvayarthavattv asamyamad bhutajayah.*

Samyama u pogledu [pet osnovnih ontoloških kategorija, naime] »vidljive forme« (sthula), »suštine« (svarupa), »ne-

vidljivog« [za prostu percepciju] (*suk-
šma*), »ontičke kauzalne zavisnosti«
(*anvaya*) i »svrhovitosti« (*arthavattva*) -
[daje kao rezultat] ovladavanje bivstvu-
jućim (*bhuta*).

III, 45: *tato 'nimadipradurbhavah kaya
samsampattaddharma nabhighataś ca.*

[Sa svoje strane pak] ovo [ovlada-
vanje bivstvujućim] doprinosi pojavi
[izuzetnih] moći¹ [kakva je npr. moć]
smanjenja do veličine atoma (*anima*) i
drugih sličnih [moći. Tada se javlja] i

¹ Moći o kojima je ovde reč nazivaju se »mističnim
usavršenostima« (*mahasiddhi*) i po tradiciji koju
prenose Komentari ima ih osam:

- 1) *anima* - »postati malen poput atoma«,
- 2) *laghima* - »postati lagan« poput pamučne niti
(»levitacija«),
- 3) *garima* - »postati izuzetno težak«,
- 4) *mahima* - »postati (beskrajno) velik« da mesec
prstom možeš dotaknuti,
- 5) *prakamya* - mogućnost zadovoljenja svih želja,
- 6) *išitva* - zagospodarenost vlastitim telesnim i
duhovnim moćima,
- 7) *vašitva* - moć vladanja nad drugim bićima i ele-
mentima,
- 8) *kamavaśa-yitva* - odustajanje (u ime višeg poretka
stvari) od vršenja uticaja i zadovoljenja vlastitih
prohteva i želja. (Komentar Z.Z.)

savršenstvo tela kao i nepovredivost (*anabhighata*) njegovih formi (*dharma*).

III,46:*rupalavanyabalavajrasamhananatva ni kayasampat.*

Savršenstvo tela (*kayasampad*) [o kome je prethodno reč] podrazumeva lepotu, privlačnost, snagu i solidnost dijamanta.

Patanjđalijev sistem joge nije filozofski sistem. On je iskustven. To je alat s kojim se radi. Ali ipak sadrži filozofiju. Ona je tu da pruži intelektualno razumevanje o tome kuda se krećete, šta tražite. Filozofija je proizvoljna, funkcionalna, tu je samo da pruži razumljivu sliku teritorije za koju se spremate da je otkrijete; ali filozofiju treba shvatiti.

Prva stvar o Patanjđalijevoj filozofiji: on deli ljudsku osobnost na pet omotača, pet tela². On kaže da nemate jedno telo; imate slojeve tela, jedno poviše drugoga, a

² Pet omotača - *kosha* - koji omotavaju i vezuju inkarniranu dušu ili Sopstvo, *atman*. Ti omotači sa nazivaju i slojevima od kojih je sačinjeno inkarnirano biće čovekovo.

njih je pet. Prvo telo naziva *annamaya kosha* - telo hrane, zemaljsko telo, koje je sačinjeno od zemlje i stalno se mora hraniti. Hrana dolazi od zemlje. Ako prestanete da uzimate hranu vaša *annamaya kosha* će iščeznuti. Dakle, moraš jako paziti šta jedeš jer te to sačinjava i utiče na tebe na milione načina i jer, pre ili kasnije, hrana nije samo hrana. Ona postaje krv, tvoje kosti, sama tvoja srž. Ona cirkuliše u tvome biću i nadalje utiče na tebe. Tako čistoća hrane stvara čistu *annamaya koshu*, čisto telo hrane.

A ako je prvo telo čisto, lagano, bez težine, onda je lako stupiti u drugo telo; inače će biti teško - bićete opterećeni. Jeste li primetili kad jedete previše i tešku hranu? Odmah počnete osećati neku pospanost, neku vrstu letargije. Rado bi išli na spavanje; budnost odmah počinje da nestaje. Kada je prvo telo opterećeno teško je ostvariti veliku budnost. Zbog toga je gladovanje postalo tako važno u svim religijama. Ali gladovanje je nauka i ne bi se trebalo šaliti s tim.

Baš neke večje jedna je *sannyasin* došla i rekla mi da je gladovala, i sad je njeno celo telo, njeno celo biće poremećeno

- strahovito poremećeno. Sada želudac ne radi dobro. A kad želudac ne radi dobro sve slabi, vitalnost je izgubljena i vi ne možete biti živi. Postajete sve više neosetljivi i mrtvi.

Ali gladovanje je važno. Ono se mora sprovoditi vrlo pažljivo, morate razumeti funkcionisanje *annamaya koshe* - samo tada možete gladovati. I mora se sprovoditi pod pravilnim vođstvom - vođstvom onoga ko je prošao kroz sve faze svoje *annamaya koshe*. Ne samo to - onoga koji je zašao iza nje i ko može *annamaya koshu* da promatra kao svedok. Inače gladovanje može biti opasno.

Ili, treba samo uzimati hranu u pravoj količini i u pravom kvalitetu; gladovanje nije potrebno.

Ovo je važno jer je reč o vašem prvom telu, a - više ili manje - ljudi se zakače na prvo telo; nikada se ne pomaknu ka drugome. Milioni ljudi nisu čak ni svesni da imaju drugo telo, dublje telo, skriveno iza prvog sloja. Prvi pokrov je vrlo debeo. Drugo telo Patanjđali naziva *pranamaya kosha* - energetsko telo, električno telo. Ono se sastoji od električnih polja. Cela akupunktura bavi se tim poljima. Drugo

telo je suptilnije od prvoga, a ljudi koji se počnu kretati od prvog tela prema drugom postaju polja energije, izuzetno privlačni, magnetični, hipnotički. Ako im se približite osetićete se oživljeni, energizovani.

Ako se približite osobi koja živi samo u svome telu hrane, osetićete se iscrpljeni - ona će vas isisati. Mnogo puta sreli ste ljude i osetili da vas isisavaju. Nakon što odu osećate se iscrpljeni, potrošeni, kao da je neko iskoristio vašu energiju. Prvo telo je usisač, a prvo telo je vrlo veliko. Tako, ako previše živite među ljudima orijentisanima na prvo telo, uvek ćete se osećati opterećeni, napeti, prazni, pospani, bez energije, uvek na najnižoj energetskej tački; nećete imati količinu energije upotrebljivu za viši rast. Taj tip, prvi tip, osoba orijentisana na *annamaya koshu*, živi za hranu. Ona jede, jede i jede, i to je sav njen život. Ona ostaje detinjasta na neki način. Prva stvar na svetu koju učini dete je udisanje vazduha, zatim sisanje mleka. Prva stvar koju dete mora učiniti na svetu jeste da potpomogne telo hrane, a ako osoba ostane zavisna od hrane, ostaje detinjasta. Njen rast pati.

Drugo telo, *pranamaya kosha*, daje vam novu slobodu, pruža vam više prosto-

ra. Drugo telo je veće od prvog, ono nije ograničeno na vaše fizičko telo. Nalazi se i izvan i unutar fizičkog tela. Okružuje vas poput suptilne klime, energetske aure. U sovjetskoj Rusiji otkrili su da se energetsko telo može fotografisati. Oni su ga nazvali bioplazma, ali to zapravo znači *prana*. Energija, životni elan, ili ono što taoisti zovu *chi*, sada se može fotografisati. Sada je to postalo gotovo naučno.

U sovjetskoj Rusiji došlo je do velikog otkrića, a to je da, pre nego što vaše fizičko telo počne da pati od neke bolesti, energetsko telo pati od nje - šest meseci pre. Tek onda to pogađa fizičko telo. Ako ćete dobiti tuberkulozu ili rak, ili bilo koju bolest, vaše telo počinje pokazivati ​​indikacije šest meseci pre. Ispitivanja i testiranja fizičkog tela ne pokazuju ništa, ali počinje pokazivati ​​električno telo. Prvo se pojavljuje u *pranamaya koshi*, a zatim prodire u *annamaya koshu*. Sada kažu da je postalo moguće tretirati osobu pre nego li se razboli. Jednom kad bude tako čovečanstvo se neće morati razbolevati. Pre nego što postanete svesni da ste bolesni, fotografisanje Kirlianovom metodom pokazaće da će neka bolest pogoditi vaše fizičko telo. To se

može sprečiti u *pranamaya koshi*.

Joga vrlo mnogo insistira na ispravnosti disanja zato što je *pranamaya kosha* sačinjena od suptilne energije koja disanjem putuje unutar vas. Ako dišete ispravno, vaša *pranamaya kosha* ostaje zdrava, celovita i živa. Takva se osoba nikada ne oseća umornom, takva osoba uvek je na raspolaganju da učini bilo šta, ona je uvek spremna da odgovori datom trenutku, spremna je na izazov. Uvek je spremna. Nikada je nećete zateći nespremnu za bilo kakav trenutak. Ona ne planira unapred, ne. Ali ima toliko mnogo energije da je, ma šta se dogodilo, uvek spremna na odgovor. Ima preplavljujuću energiju. *Tai-chi* deluje na *pranamaya koshu*, *pranayama* deluje na *pranamaya koshu*.

A kad bi samo znali da dišete prirodno, rasli bi do svog drugog tela. Drugo telo je snažnije od prvog i živi duže od njega. Kada neko umre, njegova se bioplazma može videti još gotovo tri dana. Ponekad se bioplazma brka sa duhom. Fizičko telo umire, ali se energetsko telo nastavlja kretati. Oni koji su dublje eksperimentisali oko smrti kažu da je tri dana osobi koja je umrla vrlo teško da poveruje da je mrtva jer je

okružuje isti oblik - i to vitalniji, zdraviji i lepši nego ikada. Zavisno od veličine vaše bioplazme, to može trajati i trinaest dana, ili čak duže.

Oko *samadhija* jogina.... U Indiji spaljujemo svačije telo, izuzev tela onoga koji je postigao *samadhi*. Njegovo telo ne spaljujemo iz određenog razloga. Jednom kad spalite telo, bioplazma se počne udaljavati od zemlje. Možete je osećati nekoliko dana, ali onda nestaje u kozmosu. Ali ako je fizičko telo preostalo, bioplazma se može zakačiti na njega. A čovek koji je postigao *samadhi*, koji je postao prosvetljen - ako se njegova bioplazma može zadržati negde oko njegovog *samadhija*,³ mnogim će ljudima to biti na dobrobit. Na taj način mnogi ljudi uspeju da vide lik svoga *guru*a⁴.

U Aurobindovom ašramu njegovo je telo stavljeno u *samadhi*; nije uništeno, nije spaljeno. Mnogi ljudi kao da su videli Aurobinda oko toga. Ili su ponekad čuli iste korake kao Aurobindove pri šetnji. A ponekad je naprosto stajao ispred njih. To nije

³ Izraz *samadhi* se koristi i za posmrtno ostatke, kao što je ovde slučaj.

⁴ Misli se: i nakon smrti.

Aurobindo, to je bioplazma. Aurobindo je otišao, ali bioplazma, *pranamaya kosha*, može opstati vekovima. Ako je osoba uistinu bila usklađena sa svojom *pranamaya koshom*, ona može opstati. Ima svoju vlastitu egzistenciju. Mora se shvatiti prirodno disanje. Pogledajte malu decu, ona dišu prirodno. Zato su mala deca tako puna energije. Roditelji su umorni, ali deca nisu.

Jedno dete kaže drugome: "Ja sam tako pun energije da cipele potrošim u roku od sedam dana." Drugo kaže: "To nije ništa. Ja sam tako pun energije da potrošim odeću u roku od tri dana." A treće kaže: "Ni to nije ništa. Ja sam tako pun energije da potrošim roditelje u roku od jednog sata." U Americi su sprovedeli eksperiment u kojem je jedan vrlo snažan čovek atletskog tela dobio zadatak da prati malo dete i oponaša ga. Štogod dete radilo i atleta to mora raditi, samo ga oponašati osam sati. U roku od četiri sata atleta je bio gotov, srušen na podu, jer je dete uživalo i počelo činiti razne stvari - skakati, trčati, vikati, derati se. A atleta je samo morao ponavljati. Dete je nakon četiri sata bilo savršeno puno energije. Atleta - on je bio gotov; rekao je: "On će me ubiti. Osam sati! Gotovo! Ja ne mogu

više." On je bio veliki bokser, ali boks je druga stvar. S detetom se ne možete takmičiti.

Odakle dolazi ta energija? Iz *pranamaya koshe*. Dete diše prirodno i, naravno, udiše više *prane*, više *chi*, koju akumulira u trbuhu. Trbuh je akumulator, rezervoar. Pogledajte dete; to je ispravan način disanja. Kada dete diše, prsa su sasvim nepomična. Njegov trbuh se podiže i spušta. Kao da diše iz trbuha. Sva deca imaju izražen trbuščić; to je zbog načina disanja i rezerve energije.

To je ispravan način disanja; setite se da ne koristite prsa previše. Ponekad se mogu koristiti - u hitnim situacijama. Bežite kako bi spasili svoj život; tada možete koristiti prsa. Ona su sredstvo za hitne slučajeve. Onda možete koristiti plitko, brzo disanje i trčati. Ali obično prsa ne bi trebali da koristite. Zapamtite jednu stvar: prsa služe samo za hitne situacije, jer je u takvim situacijama teško disati prirodno - ako dišete prirodno, ostajete tako mirni i tihi da ne možete trčati, ne možete se boriti. Vi ste tako mirni i pribrani, nalik Budi. Ali ako u hitnom slučaju - kuća gori - nastavite da dišete prirodno, ništa nećete moći da spasete. Ili ako vas

tigar napadne u šumi, a vi nastavite disati prirodno, nećete se zabrinuti, reći ćete: "Ok, neka učini šta god želi." Nećete biti u stanju da se zaštitite.

Priroda je dala sredstvo za hitne slučajeve; to su prsa. Kada vas napadne tigar morate prestati disati prirodno, morate disati prsima. Onda ćete imati bolju sposobnost za beg, za borbu, za brzo sagorevanje energije. A u hitnim situacijama postoje samo dve mogućnosti - beg ili borba. Oboje zahtevaju vrlo plitku, ali intenzivnu energiju - plitko, ali vrlo nemirno, napeto stanje.

Ali ako stalno dišete iz prsiju vaš će um biti napet. Ako stalno dišete iz prsiju uvek ćete biti prestrašeni. Jer disanje iz prsiju predviđeno je samo za stanja prestrašenosti. Ako vam ono postane navika bićete stalno prestrašeni, napeti, uvek u begu. Neprijatelj nije tu, ali vi ćete zamisliti da jeste. Tako nastaje paranoja.

I na zapadu je nekoliko ljudi uočilo taj fenomen - Alexander Lowen ili drugi bioenergetičari koji rade s bioenergijom. To je *prana*. Oni su primetili da prestrašeni ljudi imaju napeta prsa i da dišu vrlo plitkim dahom. Ako bi se njihovo disanje moglo produbiti tako da dodirne trbuh,

hara-centar, strah bi nestao. Ako bi se njihova muskulatura opustila kao što se to radi u Rolfinqu... Ida Rolf smislila je jednu od najlepših metoda za menjanje unutarnje strukture tela. Jer ako ste dugo godina disali pogrešno, to je uticalo na razvoj muskulature i ona će vas ometati i neće dopustiti da dišete pravilno ili duboko. Čak i ako se setite na nekoliko sekundi - diši duboko - kad se opet posvetite poslu, počecete disati plitkim prsnim dahom. Treba izmeniti muskulaturu. Jednom kad se izmeni, strah nestaje, napetost nestaje. Rolfining je od neizmerne pomoći; ali treba raditi na *pranamaya koshi*, drugom - bioplazmičkom, bioenergetskom telu, *chi* telu, ili kako god ga želite nazvati.

Posmatrajte dete, to je prirodno disanje, i dišite na taj način. Neka vam se trbuh podigne kad udahnete i spusti se kad izdahnete. I neka se to odvija u ritmu koji će se gotovo pretvoriti u pesmu u vašoj energiji, u ples - s ritmom, s harmonijom - i osećaćete se tako opuštenim, tako živim, tako vitalnim kako niste mogli ni zamisliti da je moguće.

Zatim je tu treće telo, *manumaya kosha* - mentalno telo. Ono je veće, suptil-

nije i više od drugog tela. Životinje imaju drugo telo, ali ne i treće. Životinje su tako vitalne. Pogledajte lava u pokretu. Kakva lepota, kakva elegancija, kakva veličanstvenost. Čovek uvek oseti zavist. Pogledajte jelena u trku. Kakva lakoća, kakva energija, kakav veliki energetska fenomen. Čovek uvek oseti zavist. Ali čovekova se energija kreće naviše.

Treće telo ja *manumaya kosha*, mentalno telo. Ono je veće, prostranije od drugog. A ako ga ne razvijete ostaćete skoro samo kao mogućnost čoveka, ne i stvarni čovek. Reč "čovek" [engl. *man*] dolazi od *man* iz reči *manumaya*. Engleska reč potiče od sanskritskog korena *man*. Naziv za čoveka na hindiju je *manushya*; i on potiče od istog korena *man*, um. Um je ono što vas čini čovekom. Ali vi ga manje-više nemate. Na njegovom mestu imate samo uslovljeni mehanizam. Vi živite oponašajući: dakle nemate um. Kada počnete da živite po svome, spontano, kad počnete na svoj način da odgovarate na životne probleme, kad postanete odgovorni, počinjete da rastete u *manumaya koshi*. Tada vaše telo uma raste.

Ako ste Hindus, ili musliman, ili hrišćanin, imate pozajmljeni um; to nije vaš

um. Možda je Hrist postigao veliku eksploziju *manumaya koshe*; a onda su ljudi to naprosto ponavljali. Ponavljanje se u vama neće pretvoriti u rast. Ponavljanje će biti prepreka. Na ponavljajte, radije pokušajte da razumete. Budite sve življi, autentični, spremni na odgovor. Čak i ako postoji mogućnost da zastranite - učinite to. Jer ne možete da rastete ako se previše bojite da ne napravite grešku. Greške su dobre. Mora se pogrešiti. Nikada se nemojte bojati da počinete pogreške, ali nikada ne ponavljajte istu grešku. Ljudi koji se previše boje da ne počine grešku nikada ne rastu. Ostaju da sede na svome mestu, strah ih je da se pomaknu. Oni nisu živi.

Um raste kada se suočavate, susrećete sa situacijama na svoj način, kada unosite svoju vlastitu energiju kako biste ih razrešili. Na pitajte večito za savete. Uzmite uzde svog života u vlastite ruke; na to mislim kad kažem 'činite svoju stvar'. Bićete u nevolji - sigurnije je slediti druge, udobnije je slediti društvo, slediti rutinu, tradiciju, spise. To je vrlo lako jer svi slede - morate samo postati mrtvi deo stada, morate samo slediti gomilu kud god išla, to nije vaša odgovornost. Ali vaše mentalno telo,

manumaya kosha, strašno će patiti i neće rasti. Nećete imati vlastiti um i propustićete nešto vrlo, vrlo lepo - nešto što služi kao most za viši rast.

Zapamtite, šta god da vam kažem, to možete prihvatiti na dva načina. Možete prihvatiti naprosto zbog mog autoriteta: "Osho tako kaže, mora da je istina" - onda ćete patiti, onda nećete rasti. Šta god rekao, slušajte, pokušajte da razumete, da primenite u svom životu, da vidite kako to deluje, a zatim izvedite vlastite zaključke. Oni mogu biti isti, mogu i ne biti. Nikada ne mogu biti potpuno isti jer vi imate drukčiju osobnost, jedinstveno biće. Šta god kažem, to je moje vlastito. To je neminovno duboko ukorenjeno u meni. Možete doći do sličnih zaključaka, ali oni nikada ne mogu biti potpuno isti. Dakle, ne bi trebali moje zaključke da pretvarate u svoje vlastite. Trebali bi da pokušate da me razumete, trebali bi da pokušate da učite, ali ne treba da sakupljate znanje i zaključke od mene. Onda će vaše telo uma da raste. Ali ljudi uzimaju prečice. Kažu: "Ako si ti spoznao, to je to. Zašto bi mi trebali da pokušavamo i da eksperimentišemo? Mi ćemo verovati u tebe." Vernik nema *manumaya koshu*. On ima lažnu

manumaya koshu koja nije proizašla iz njegovog vlastitog bića, nego je isforsirana izvana.

Zatim, viša i veća od *manumaya koshe* jeste *vigyanamaya kosha* - to je intuitivno telo. Ono je vrlo, vrlo prostrano. U njemu nema razuma; zašlo je iznad razuma; postalo vrlo, vrlo suptilno; to je intuitivno shvatanje. To je neposredan uvid u prirodu stvari. Nije pokušaj da se misli o njima. U dvorištu je čempres: ti ga samo promatraš. Ne misliš o njemu, u intuiciji nema "o". Naprosto postaneš dostupan, prijemčiv, i stvarnost ti otkriva svoju prirodu. Ne projektuješ. Ne tragaš za nikakvim argumentom, nikakvim zaključkom, ni za čim. Ti čak i ne tragaš. Jednostavno čekaš, i stvarnost se otkriva - to je otkrivenje. Intuitivno telo vodi te do vrlo dalekih horizonata, ali ipak postoji još jedno telo.

To je peto telo, *anandamaya kosha* - telo blaženstva. Ono je zaista veličanstveno. Sačinjeno je od čistog blaženstva. Čak je i intuicija transcendirana.

Zapamtite da su ovih pet omotača samo ljuske, semenke. Van ovih pet nalazi se vaša stvarnost. To su samo omotači koji vas obavijaju. Prvi je vrlo debeo; vi ste sko-

ro zarobljeni unutar tela od metar i osamdeset. Drugi je veći, treći još veći, četvrti još veći, peti je vrlo veliki; ali to su još uvek omotači. Svi su ograničavajući. Ako su svi omotači uklonjeni i vi ostanete goli u svojoj stvarnosti, tada ste beskonačni. To je ono što govori joga: ti si Bog - *aham brahmasmi*. Vi ste sam Brahma. Sada ste konačna stvarnost vi sami, sve barijere su uklonjene.

Pokušajte ovo da razumete. Barijere su tu, okružuju vas u krugovima. Prva barijera je vrlo, vrlo tvrda. Vrlo je teško prebroditi je. Ljudi ostaju zarobljeni u fizičkim telima i misle da je fizički život sve što život daje. Nemojte stati. Fizičko telo je tek korak do energetskog tela. Energetsko telo je, opet, tek korak do tela uma. Ono je također tek korak do intuitivnog tela. A ono je tek korak do tela blaženstva. A od tela blaženstva skočite - nema više koraka - skočite u ambis svog bića, koji je beskraj, večnost.

To su pet omotača. U skladu s ovih pet omotača joga ima sledeću doktrinu o pet *bhutani*, pet velikih elemenata. Vaše telo sačinjeno je od hrane, zemlje; zemlja je prvi element. Ona nema ništa zajedničko s ovom zemljom zapamtite to. Element naprosto

kaže: gde god je materija, to je zemlja; zemlja je materijal, čvrstoća. Kod vas je to telo; izvan vas je telo svega. Zvezde su sačinjene od zemlje. Sve što postoji sačinjeno je od zemlje. Prvi omotač je zemlja. Pet *bhutani* je pet velikih elemenata: zemlja, vatra, voda, vazduh i eter.

Zemlja odgovara vašem prvom telu, *annamaya koshi*, telu hrane. Vatra odgovara vašem drugom, energetskom telu, bioplazmi, *chi*, *pranamaya koshi*; ono ima kvalitet vatre. Treća je voda; ona odgovara trećem, *manumaya* telu, mentalnom telu. Ono ima kvalitet vode. Posmatrajte um, kako se kreće poput toka, uvek u pokretu, kao reka. Četvrti je vazduh, gotovo nevidljiv. Ne možete ga videti, ali on je tu; možete ga samo osetiti. On odgovara intuitivnom telu, *vigyanamaya koshi*. A zatim je tu *akasha*, eter; ne možete ga čak ni osetiti - suptilniji je od vazduha. Možete naprosto verovati, pouzdati se da je tu. To je čisti prostor; to je blaženstvo.

Ali vi ste čistiji od čistog prostora, suptilniji od čistog prostora. Vaša stvarnost je takva kao da je skoro i nema. Zato Buda kaže *anatta* - ne-sopstvo. Vaše pravo Sopstvo je kao ne-sopstvo; vaše biće je skoro

kao nebiće. Zašto nebiće? Zato što je tako daleko od grubih elemenata, od svega što postoji. Ono omogućava samo postojanje. O tome se ništa ne može reći, nema opisa koji bi bio adekvatan.

Postoji pet *bhutani*, pet velikih elemenata koji su u skladu s pet *kosha*, tela, unutar vas. Sledi treća doktrina. Voleo bih da razumete sve ovo jer će biti od pomoći za razumevanje *sutri* koje ćemo sada razmatrati. Postoji sedam čakri. Reč "čakra" zapravo ne znači "centar"; reč "centar" ne može objasniti, ili opisati, ili biti ispravan prevod, jer kad kažemo "centar", to se čini kao nešto statično. A čakra označava nešto dinamično. Reč "čakra" znači "točak", pokretni točak. Dakle, čakra je dinamični centar u vašem biću, gotovo kao vrtlog, vihor, centar ciklona. Ona je dinamična; oko sebe stvara energetska polje.

Sedam čakri. Prva je most i poslednja je takođe most; ostalih pet odgovaraju pet *mahabhutani*, velikim elementima i pet omotača. Seks je most, most između vas i najelementarnijeg - *prakrti*, prirode. *Sahasrara*, sedma čakra, takođe je most, most između vas i beskrajnog, najvišeg. Ove dve su mostovi. Ostalih pet centara u skladu su

s pet elemenata i pet tela.

Ovo je okvir Patanjđalijevog sistema. Zapamtite da je on proizvoljan. Treba ga koristiti kao alat, ne razmatrati ga kao dogmu. To nije kao doktrina u nekoj teologiji. To je samo upotrebljiva karta. Odlazite na neku teritoriju, u neku čudnu zemlju, nepoznatu, i uzimate sa sobom kartu. Karta ne predstavlja zaista teritoriju; kako karta može predstavljati teritoriju? Karta je tako mala, teritorija tako velika. Na karti su gradovi samo tačkice. Kako te tačkice mogu odgovarati velikim gradovima? Na karti su putevi samo linije. Kako put može biti samo linija? Planine i reke su samo naznačene - a male su izostavljene. Ovo je karta, a ne doktrina.

Nema samo pet tela, postoji mnogo tela jer se između dva tela nalazi jedno koje ih povezuje, i tako nadalje. Vi ste kao glavica luka, sloj povrh sloja, ali ovih pet biće dovoljno... to su glavna tela. Nemojte puno brinuti o tome - jer budisti kažu da ima sedam tela, đaini kažu da ih je devet. Ništa nije pogrešno i nema kontradikcije, jer to su samo karte u različitim razmerama. Ako proučavate kartu celog sveta onda čak i veliki gradovi i velike reke nestanu. Ako

proučavate nacionalnu kartu, pojaviće se mnoge nove stvari kojih nije bilo na karti sveta. A ako proučavate kartu pokrajine, pojaviće se još više stvari. A ako proučavate kartu svog kraja, naravno da će biti još više stvari. I još više na karti grada. A na karti kuće, naravno... Stvari se stalno pojavljuju; to zavisi.

Đaini kažu devet, budisti kažu sedam, Patanjđali kaže pet. Postoje škole koje kažu - samo tri. I svi su u pravu jer ne raspravljaju o argumentima. Samo vam daju par alata da radite s njima.

Mislim da je pet gotovo savršen broj. Više od pet bilo bi previše, manje od pet bilo bi premalo. Pet se čini skoro savršeno. A Patanjđali je bio vrlo uravnotežen mislilac.

Sada nekoliko stvari o tim čakrama. Prva čakra, prvi dinamični centar, je seks - *muladhara*. Ona vas povezuje s prirodom, povezuje vas sa prošlošću i budućnošću. Vi ste rođeni iz seksualne igre dvaju osoba. Seksualna igra vaših roditelja postala je uzrok vašeg rođenja. Kroz seksualni centar povezani ste sa svojim roditeljima, i roditeljima svojih roditelja, i tako dalje. Sa celokupnom prošlošću povezani ste kroz seksu-

alni centar; nit prolazi kroz njega. A ako rodite dete, bićete povezani sa budućnošću.

Isus je mnogo puta insistirao, na vrlo grub način: "Ako ne mrzite svoju majku i oca, ne možete da me sledite." Čini se skoro okrutnim, skoro neverovatnim, da čovek poput Isusa - zašto bi koristio tako grube reči? A on je otelotvorena saosećajnost, on je ljubav. Zašto je rekao: "mrzi svoju majku, mrzi svog oca, ako želiš da me slediš"? To znači: napusti seksualni kontekst. Ono što je rekao simbolički znači: zađi iznad seksualnog centra. Tada odjednom više niste povezani ni s prošlošću niti s budućnošću.

Kroz seks pripadate vremenu. Jednom kad zađete iznad seksa, vi postajete deo večnosti, ne više vremena. Tada odjednom postoji samo sadašnjost. Vi ste sadašnjost, ali ako sebe vidite kroz seksualni centar vi ste takođe i prošlost jer će vaše oči imati boju vaše majke i oca, a vaše telo će imati atome i ćelije miliona generacija. Cela vaša struktura, biostruktura, deo je dugog kontinuiteta. Deo ste velikog lanca.

U Indiji kažu da se roditeljima ne možete odužiti ukoliko ne rodite decu. Ako želite da platite dug prošlosti, morate stvori-

ti budućnost. Ako zaista želite da platite, nema drugog načina. Majka vas je volela, otac vas je voleo - šta ćete sad, oni su otišli? Možete postati majka ili otac deci i platiti prirodi, istom rezervoaru iz kojeg su došli vaši roditelji, i vi, i vaša deca će doći.

Seks je veliki okov. To je sav okov sveta - *samsara*; i on je veza s drugima. Jeste li posmatrali to? U trenutku kad se osetite seksualnima, počnete misliti na drugoga. Kad se ne osećate seksualno nikada ne mislite na drugoga. Osoba koja je iznad seksa je i iznad drugih. Ona može da živi u društvu, ali nije od društva. Može šetati u gomili, ali šeta sama. A čovek koji je seksualan može da sedi na vrh Everesta, sam, ali će misliti o drugima. Možete ga poslati na Mesec da meditira, ali on će meditirati o drugima.

Seks je most prema drugima. Jednom kad seks nestane, lanac je prekinut. Po prvi put postaješ individualac. Zato ljudi mogu biti previše opsednuti seksom, ali nikada sretni zbog toga - jer to je dvostruka oštrica. Povezuje vas s drugima; ne dopušta vam da budete individualni. Ne dopušta vam da budete svoji. Gura vas u obrasce, u ropstvo, u vezanosti. Ali ako ne znate kako

transcendirati seks, on je za vas jedini način da koristite svoju energiju. On postaje sigurnosni ventil.

Ljudi koji žive u prvom, *muladhara* centru, žive samo iz vrlo budalastih razloga. Oni stalno stvaraju energiju, a onda postanu preopterećeni njom; onda je stalno rasipaju. Oni jedu, rade, spavaju, rade mnoge stvari kako bi stvorili energiju. Onda kažu: "Šta učiniti s njom? Tako je teška." Zatim je rasipaju. Izgleda kao vrlo začaran krug. Kad je raspu onda se opet osećaju prazno. Napune se novim gorivom, novom hranom, novim radom, i opet se, kad je energija tu, "osećaju prepuni", kako kažu. Negde se to mora isprazniti. I seks postaje samo pražnjenje: začarani krug akumuliranja i rasipanja, akumuliranja i rasipanja. To izgleda prilično apsurdno.

Sve dok ne znate da unutar vas postoje viši centri koji mogu uzeti tu energiju i upotrebiti je na kreativan način, ostaćete zarobljeni u seksualnom začaranom krugu. Zbog toga sve religije insistiraju na nekom obliku seksualne kontrole. To može postati represivno, može postati opasno. Ako se novi centri ne otvaraju, a vi nastavljate sa susprezanjem energije, s proklinjanjem,

prisiljavanjem, potiskivanjem, onda sedite na vulkanu. Jednog dana ćete eksplodirati; postaćete neurotični. Bićete mahniti. Onda je bolje otpustiti energiju. Ali postoje centri koji mogu apsorbovati energiju, i vama se može otkriti veće biće i veće mogućnosti.

Sećate se, u posljednjih nekoliko dana rekli smo da je drugi centar, u blizini seksualnog centra, *hara* - centar smrti. Zato se ljudi boje da zađu iznad seksa - jer u trenutku kad se energija pokrene dalje od seksa, ona dodiruje *hara*-centar i čovek se uplaši. Zato - ljudi se čak boje da uđu duboko u ljubav, jer kad uđeš duboko u ljubav seksualni centar stvara takve vibracije da oni zalaze u *hara*-centar, i budi se strah.

Tako mnogo ljudi mi je prišlo i reklo: "Zašto se toliko bojimo suprotnog pola?" - žena ili muškaraca - "Zašto smo toliko uplašeni?" To nije strah od suprotnog pola. To je strah od same polnosti, jer ako uđete duboko u seks, centar postaje dinamičniji, stvara veća energetska polja, i ta polja počinju da se preklapaju sa *hara*-centrom. Jeste li uočili? Pri seksualnom orgazmu nešto počinje da se pokreće odmah ispod pupka, pulsirajući. To pulsiranje je preklapanje seksualnog i *hara*-centra. Zbog toga

se, dakle, ljudi boje seksa. Posebno se boje duboke intimnosti, samog orgazma.

Ali u drugi centar mora se ući, prodrati, otvoriti ga. To je smisao Isusovih reči kada kaže da se ne možete ponovo roditi ukoliko niste spremni umreti. Pre dva - tri dana, na Uskrs, neko je upitao: "Danas je Uskrs. Osho, imaš li što reći?" Mogu reći samo jednu stvar, da je svaki dan Uskrs, jer Uskrs je dan Isusovog uskrsnuća - njegovog raspeća i uskrsnuća, njegove smrti i ponovnog rođenja. Svaki dan je Uskrs ako ste spremni ući u hara-centar. Prvo ćete biti razapeti - krst je tu, unutar vašeg hara-centra. Već ga nosite; samo morate krenuti ka njemu i morate umreti kroz njega, a onda nastupa uskrsnuće.

Kada jednom umrete u hara-centru, smrt nestaje; po prvi put postajete svesni novog sveta, nove dimenzije. Onda možete videti centar viši od *hare*; to je pupčani centar. A pupčani centar postaje uskrsnuće, jer to je centar u kojem se čuva najviše energije. To je sam energetski rezervoar.

Jednom kad znate da ste se pokrenuli od seksualnog centra prema *hari*, znate i da postoji mogućnost kretanja prema unutra. Otvorili ste jedna vrata. Sada se ne

možete smiriti dok ne pootvarate sva vrata. Sada ne možete ostati na pragu; ušli ste u palatu. Zatim možete otvarati jedna po jedna vrata.

Upravo u sredini je srčani centar. Srčani centar deli niže i više. Prvi je seksualni centar, onda je *hara*, onda pupak, a zatim dolazi srčani centar. Tri centra su ispod, a tri poviše njega. Srce je tačno u sredini.

Morali ste videti Solomonov pečat. U judaizmu, posebno u kabalističkoj misli, Solomonov pečat je jedan od najvažnijih simbola. On je simbol srčanog centra. Seks se kreće naniže, dakle seks je poput trougla s vrhom prema dole. *Sahasrara* se kreće naviše, tako je *sahasrara* trougao s vrhom prema gore. A srce je tačno u sredini, gde se susreću seksualni i *sahasrara* trougao. Trouglovi se susreću, prepliću jedan s drugim i postaju šestokraka zvezda, to je Solomonov pečat. Srce je Solomonov pečat. Jednom kada otvorite srce vi ste dostupni najvišim mogućnostima. Ispod srca ostaješ čovek; nad srcem postaješ natčovek.

Nakon srčanog centra dolazi grleni centar, zatim centar trećeg oka, a zatim *sahasrara*. Srce oseća ljubav. Srce upija

ljubav, postaje ljubav. Grlo je izražavanje, komunikacija, deljenje, davanje drugima. A ako drugima date ljubav, treće oko počinje da funkcioniše. Osoba koja nastavlja da uzima, ide sve niže i niže. Jednom kada počnete davati, idete sve više i više. Škrtica je najgora mogućnost u koju čovek može zapasti, a delilac je veličanstvena mogućnost kojoj čovek može postati dostupan.

Pet tela, pet *mahabhutani* i pet centara, plus dva mosta. Ovo je okvir, karta. Iza okvira je sav napor jogina u donošenju *samyame* u svaki kut i zakutak, tako da čovek postane prosvetljen, pun svetlosti. Sada *sutre*.

Moć iz dodira sa stanjem svesti koje je izvan mentalnog tela (manumaya sharira) i stoga nepojmljivo naziva se mahavideha. Kroz tu moć uništeno je sve što skriva svetlost.

Jednom kada ste izvan tela uma, po prvi put postajete svesni da vi niste um, već svedok. Kada ste niže od uma vi ostajete identifikovani s njim. Jednom kada znate da su misli, mentalne slike, ideje, da su oni samo objekti, plutajući oblaci u vašoj svesti, vi se odvajate od njih - trenutno.

"Moć iz dodira sa stanjem svesti koje je izvan mentalnog tela i stoga nepojmljivo naziva se *mahavideha*." Vi ste izvan tela, *mahavideha* označava onoga koji je izvan tela, koji više nije zarobljen u nijednom telu, koji zna da nije telo, grubo ili suptilno. *Mahavideha* označava onoga koji oseća da u njemu nema ograničenja. Sva ograničenja su zatvori, zarobljeništva; a on ih može razbiti, poništiti, i može postati jedno s beskrajnim nebom.

Taj trenutak prepoznavanja sebe kao beskrajnog je trenutak: "*Kroz tu moć uništeno je sve što skriva svetlost.*" Tada je uklonjen pokrov koji je skrivao vašu svetlost. Vi ste poput svetlosti koja se krila pod mnoštvom pokrova. Malo-pomalo treba odstraniti svaki pojedini pokrov. To će omogućiti prodor svetlosti.

Manumaya kosha, mentalno telo, jednom kad je otklonjeno, vi postajete meditacija, postajete ne-um. Sav napor je u nadilaženju *manumaya koshe* - kako postati svestan da nisam samo misaoni proces.

Izvođenje samyame u celokupnom, trajnom, suptilnom, sveprožimajućem i funkcionalnom stanju donosi ovladavanje nad panchabhutani - pet elemenata.

Ovo je jedna od Patanjđalijevih *sutri* s najviše potencijala, i vrlo značajna za buduću nauku. Pre ili kasnije nauka će otkriti značenje ove sutre. Nauka je već na putu prema njoj. Ova *sutra* govori da svi elementi na svetu, *pancha mahabhutani* - zemlja, vazduh, vatra, itd. - dolaze iz ničega, i opet odlaze u ništavilo na počinak. Sve dolazi iz ničega i kada se zamori odlazi natrag i počiva u ništavilu.

Sada se nauka, posebno fizičari, slažu s tim da je materija došla iz ničega. Što dublje zalaze u materiju, to više otkrivaju da ne postoji ništa materijalno. Što dublje zalaze, materija postaje sve neuhvatljivija i naposljetku im sklizne iz prstiju. Ništa ne preostane, samo praznina, samo čist prostor. Sve je rođeno iz čistog prostora. Izgleda vrlo nelogično, ali život jest nelogičan. Čitava moderna nauka postala je nelogična, jer ako istrajavate na svojoj logici ne možete ući u stvarnost. Ako ulazite u stvarnost, morate napustiti logiku. I naravno, kada postoji izbor između logike i stvarnosti, kako možete izabrati logiku? Morate napustiti logiku.

Pre samo pedeset godina, kada su naučnici shvatili da se kvanti, električne

čestice, ponašaju na vrlo neozbiljan način - da se ponašaju poput zen majstora, neverovatno, apsurdno... Ponekad izgledaju kao talasi, ponekad kao čestice. Pre toga postojalo je prećutno razumevanje da nešto može biti ili čestica ili talas. Jedna te ista stvar ne može biti oboje istovremeno, simultano. Čestica i talas? To znači da nešto istovremeno može biti i tačka i linija. Nemoguće. Euklid se ne bi složio. Aristotel bi jednostavno odbio; poludeli ste. Tačka je tačka, a linija je mnogo tačaka u sledu, pa kako jedna tačka može biti linija, istovremeno ostajući tačka? Izgleda apsurdno. Euklid i Aristotel bi prevagnuli. Pre pedeset godina urušilo se celo njihovo zdanje jer su naučnici saznali da se kvant, električna čestica, ponaša na oba načina - simultano.

Logičari su izneli argumente i rekli "To nije moguće." Fizičari kažu: "Šta možemo? To nije pitanje mogućnosti ili nemogućnosti. To jeste tako! Ne možemo ništa učiniti. Ako kvant neće da sledi Aristotela, šta mi tu možemo? I ako se kvant ponaša na ne-euklidovski način i ne sledi Euklidovu geometriju, šta možemo? On se ponaša na taj način i mi moramo da slušamo ponašanje stvarnog i stvarnosti." Ovo je

jedan od vrlo presudnih trenutaka u istoriji ljudske svesti.

Oduvek se verovalo da nešto može proisteći jedino iz nečega. Jednostavno i prirodno, očigledno je tako. Kako nešto može proisteći iz ničega? Onda je materija nestala i naučnici su morali da zaključe da je sve rođeno iz ništa i da sve opet nestaje u ništa. Sada govore o crnim rupama. Crne rupe su rupe strahovitog ništavila. Moram ga nazvati "strahovitim" ništavilom jer ništavilo nije tek nepostojanje. Ono je puno energije, ali energija je od ništavila. Nema ničega osim energije. Sada kažu da postoje crne rupe. One su paralelne sa zvezdama. Zvezde su pozitivne, a paralelno sa svakom zvezdom postoji crna rupa. Svaka zvezda kada sagori, iscrpi se, postaje crna rupa. A svaka crna rupa, kada počine, postaje zvezda. Materija i ne-materija se izmenjuju. Materija postaje ne-materija, ne-materija postaje materija. Život postaje smrt, smrt postaje život. Ljubav postaje mržnja; mržnja postaje ljubav. Polariteti se stalno izmenjuju.

Ova *sutra* kaže: "izvođenje *samyame* u celokupnom, trajnom, suptilnom, sveprožimajućem i funkcionalnom

stanju donosi ovladavanje nad *panchabhutani* - pet elemenata." Patanjđali kaže da, ukoliko ste shvatili svoju istinsku prirodu svedočenja i koncentrišete se njome, unesete *samyamu* u svaku tvar, možete učiniti da se pojavi ili nestane. Možete pomoći stvarima da se materijalizuju - jer one dolaze iz ništavila. I možete pomoći stvarima da se dematerijalizuju.

Fizičari tek treba da vide da li je to moguće ili ne. Događa se da se materija menja i postaje ne-materija, ne-materija se menja i postaje materija. U ovih pedeset godina videli su mnogo apsurdnih stvari. Ovo je doba koje ima više potencijala nego ijedno drugo, u kojem je eksplodiralo tako mnogo stvari da ih je nemoguće zatvoriti u sistem. Kako izgraditi sistem? Samo pedeset godina ranije bilo je vrlo lako izgraditi samodovoljan sistem. Sada je to nemoguće. Stvarnost ih je sa svake strane opalila po nosu i uništila sve doktrine, sisteme, dogme. Stvarnost se pokazala prevelikom za njih.

Naučnici kažu, to se događa. Patanjđali kaže da je moguće izazvati da se dogodi. Ako se događa, zašto se ne bi moglo izazvati da se dogodi? Samo posmat-

rajte. Grejete vodu; na sto stepeni ona postaje para. To se događalo oduvek, pre nego što je vatra bila uopšte otkrivena. Sunčevi zraci izazivali su isparavanje vode iz mora i reka, formirali su se oblaci i voda je stizala natrag u reke, ponovo isparavajući. Čovek je otkrio vatru i počeo grejati vodu, isparavati je.

Šta god se događa, mogu se pronaći načini i sredstva da se izazove to događanje. Ako se već događa, onda se to ne protivi stvarnosti. Onda samo treba da znate kako da izazovete da se dogodi. Ako materija postaje ne-materija, a ne-materija postaje materija, ako stvari menjaju polaritet, nestaju u ništavilu i iz njega se pojavljuju - ako se to već događa - onda se, kaže Patanjđali, mogu pronaći načini i sredstva pomoću kojih se događanje može izazvati. A on kaže da je ovo način: ako si spoznao svoje biće izvan pet omotača, postao si sposoban da materijalizuješ i dematerijalizuješ stvari.

Naučni radnici tek treba da otkriju da li je to moguće ili ne, ali ovo se čini zadovoljavajućim. Izgleda da nema logičkog problema u tome.⁵

⁵ Nauka se približila ovoj mogućnosti otkrivanjem

Iz toga sledi postignuće anime, itd., savršenstvo tela, i onemogućavanje elementarnih moći u opstrukciji tela.

Sada dolazimo do osam *siddhija*, osam joginskih moći. Prva je *anima*, a zatim slede *laghima* i *garima*, itd. U osam joginskih moći spada i to da mogu učiniti da njihovo telo nestane, ili ga mogu učiniti tako malim, tako malim da postane skoro nevidljivo, ili mogu učiniti svoje telo onoliko velikim koliko to žele, ili se mogu pojaviti na mnogo mesta istovremeno.

Izgleda nemoguće, ali stvari koje izgledaju nemoguće malo-pomalo postanu moguće. Čoveku je bilo nemoguće da leti; niko nikada ne bi poverovao. Za braću Rajt mislio se da su mahniti, ludi. Kad su izumeli svoju prvu letelicu bojali su se to reći ljudima - da ih ne uhvate i hospitalizuju. Prvi let izveden je a da niko nije znao - samo ta dva brata. A svoju su prvu letelicu

uloge posmatrača u eksperimentu, kada je ustanovljeno da presudnu ulogu u tome da li će neka mikročestica da se ponaša kao talas ili kao čestica ima samo prisustvo posmatrača, svesnog subjekta (svedoka). Kada je on prisutan, kvant energije se ponaša kao čestica, kada je odsutan, kao talas.

izumeli krijući se u podrumu kako niko ne bi saznao šta rade. Svi su verovali da su oni potpuno poludeli - ko je ikada leteo? Prvi let trajao je samo šest sekundi - samo jedan čak šezdeset - ali to je potpuno izmenilo celu istoriju, celo čovečanstvo. Postalo je moguće. Niko nikada nije pomislio da bi se atom mogao cepati. Cepan je, i nakon toga čovek nikada ne može biti isti kao pre.

Dogodile su se mnoge stvari koje su oduvek smatrane nemogućim. Dosegnuli smo mesec. On je bio simbol nemogućnosti. U svim jezicima sveta postoji izraz "ne žudi za mesecom". To znači ne žudi za nemogućim. Sada se taj izraz mora promeniti. I zaista, kad smo jednom dosegнули mesec, ništa više ne preči put. Sada je sve postalo dostupno; samo je pitanje vremena.

Ajnštajn je rekao da, ako izmislimo vozilo koje se kreće brzinom svetlosti, čovek može putovati i nikada neće da ostariti. Ako otputuje tim svemirskom brodom koji se kreće brzinom svetlosti kao tridesetogodišnjak i vrati se nakon trideset godina, on će ostati tridesetogodišnjak. Kakve besmislice govorite? Ajnštajn kaže da vreme i njegovi učinci nestaju kad se neko kreće brzinom svetlosti. Čovek može putovati

beskrajnim svemirom i vratiti se nakon petsto godina. Svi sadašnji ljudi će nestati, niko ga neće prepoznati niti će on ikoga prepoznati, ali će ostati iste dobi. Starite zbog brzine zemlje. Ako je brzina jednaka brzini svetlosti, koja je zaista strahovita, onda uopšte nećete stariti.

Patanjđali kaže, ako ste zašli dalje od svih pet tela, zašli ste dalje od svih pet elemenata. Sada ste u stanju iz kojeg možete kontrolisati šta god želite. Dovoljna je ideja da se želite smanjiti, i smanjićete se; ako se želite povećati, povećaćete se; ako želite nestati, nestaćete. Nije neophodno da jogini rade tako što. Za Budu se ne zna da je to radio. Ni za samog Patanjđalija se ne zna. Šta Patanjđali govori: on otkriva sve mogućnosti.

Zapravo, zašto bi čovek koji je postigao svoj najviši stupanj bića mislio da treba da se smanji? Zašto? On ne može biti toliko budalast. Zašto? Zašto bi pozeleo da bude poput slona? Koja je poenta u tome? I zašto bi želeo da nestane? Njega ne može zanimati zabavljanje ljudi, njihove radoznalosti. On nije mađioničar. Nije zainteresovan da mu ljudi aplaudiraju. Zašto? Zapravo, kad čovek postigne najviši vrhunac

svog bića, sve želje nestaju. *Siddhi* se pojavljuju kad nestanu želje. To je dilema: moći dolaze onda kada ne želite da ih koristite. U stvari, dolaze samo kada nestane osoba koja je oduvek želela da ih ima.

Dakle, Patanjđali ne govori da će jogini raditi takve stvari. Ne zna se ni da su ih ikada radili. Onih par ljudi koji su pokušali nisu jogini. A onih par ljudi koji rade takve stvari zapravo to ne mogu; oni su samo varalice.

Sada Satya Sai Baba-tipovi ljudi materijalizuju švajcarske satove. To su sve trikovi i niko ne bi trebao biti zaveden tim trikovima. Šta god je Satya Sai Baba učinio, to mogu vrlo lako učiniti i hiljade mađioničara širom sveta, ali vi nikada ne odlazite mađioničarima da im dotaknete stopala jer znate da oni samo izvode trikove. Ali ako neko koga smatrate religioznim izvodi iste trikove, onda mislite da je to čudo.

Ovaj deo Patanjđalijevih joga-sutri pokazuje vam da takve stvari postaju moguće, ali se nikada ne izvode, jer osoba koja bi to želela, koja je oduvek želela da prođe svoj ego-trip kroz te moći, više nije tu. Čudesne moći postizete onda kada više niste zainteresovani za njih. To je ekonomski

ja postojanja. Ako žudite, ostajete impotentni; ako ne žudite, postajete beskrajno potentni. Ovo ja zovem zakonom bankarstva: ako nemate novca, nijedna banka neće vam ga dati; ako imate novca, svaka banka ga je spremna dati. Kada ne trebate ništa, sve je dostupno; kada tražite, ništa nije dostupno.

Lepota, sklad, snaga i dijamantska čvrstoća sačinjavaju savršeno telo.

Patanjđali ne govori o ovom telu. Ovo telo može biti lepo, ali nikada ne može biti savršeno lepo. Drugo telo može biti lepše od ovoga, treće čak i više, jer se kreću bliže središtu. Lepota je od središta. Što dalje mora putovati to je ograničenija. Četvrto telo je još lepše. Peto je gotovo devedeset i devet posto savršeno.

Ali vaše biće, stvarni vi, jeste lepota, sklad, snaga i dijamantska čvrstoća. To je istovremeno dijamantska čvrstoća i mekoća lotosa. Lepo je, ali ne i krhko - snažno je. Snažno, ali ne tvrdo. Sve suprotnosti tu se susreću... kao da je lotosov cvet sačinjen od dijamanta, a dijamant sačinjen od lotosovog cveća. Zato što se muško i žen-

sko tu susreću i nadilaze. Zato što se sunce i mesec tu susreću i transcendiraju.

Stari naziv za jogu je *hatha*. Ta reč *hatha* je vrlo, vrlo značajna. *Ha* znači sunce, *tha* znači mesec; a *hatha* znači susret sunca i meseca. Unija sunca i meseca je joga - *unio mystica*. Prema *hatha*-joginima, u ljudskom telu postoje tri kanala energije. Jedan se naziva *pingala*; to je desni kanal, povezan s levim mozgom - sunčev kanal. Sledeći kanal je *ida*; levi kanal, povezan s desnim mozgom - mesečev kanal. Zatim je tu i treći, srednji kanal, *sushumna*; središnji, uravnoteženi - sačinjen od sunca i meseca zajedno.

Obično se vaša energija kreće ili *pingalom* ili *idom*. Energija jogina počinje da se kreće kroz *sushumnu*. Kada se energija kreće upravo između to dvoje, levog i desnog, naziva se *kundalini*. Ovi kanali usklađeni su s vašim kičmenim stubom. Kada se energija kreće srednjim kanalom, vi ste uravnoteženi. Jer osoba nije ni muškarac ni žena, ni tvrda ni meka; ili je oboje - muškarac i žena, tvrda i meka. Svi polariteti nestaju u *sushumni*, a *sahasrara* je vrhunac *sushumne*.

Ako živite na najnižoj tački svog

bića, to je *muladhara*: seksualni centar; tada se krećete ili *pingalom* ili *idom*, sunčevim ili mesečevim kanalom, i vi ostajete pode-
ljeni. Stalno tražite drugoga, stalno vam je potreban drugi. U sebi se osećate nepotpuni; imate zavisnost od drugoga.

Jednom kad se vaše energije susret-
nu unutra dogodiće se veliki orgazam, kozmički orgazam, kada se *pingala* i *ida* rastvore u *sushumni*; tada ste ushićeni, zauvek ushićeni. Tada ste ekstatični, trajno ekstatični. Tada ta ekstaza nema kraja. Nikada se ne spuštate, nikada ne idete nisko. Ostajete visoko. Ta tačka uzvišenosti postaje vaša unutarnja srž, samo vaše biće.

Zapamtite opet, moram to da vam naglasim, ovo je samo okvir za rad. Ne govorimo o konkretnim stvarima. Neki budalasti ljudi pokušali su da seciraju ljusko telo ne bi li videli gde su *pingala*, *ida* i *sushumna*, i nisu ih nigde našli. Oni su samo indikativni, simbolični. Budalasti ljudi pokušali su da seciraju telo da pronađu gde su centri. Jedan je doktor čak napisao knjigu kako bi pokazao koji centar tačno odgovara kojem telesnom kompleksu. To su glupi pokušaji.

Joga nije naučna na taj način. To je

alegorijski, to je velika alegorija. Ukazuje na nešto, i ako pođete unutra pronaći ćete to, ali se ni slučajno ne može naći secirajući telo. Posmrtno nećete naći te stvari. To su živi fenomeni. A ove reči su naprosto indikativne - nemojte se ograničavati na njih, i nemojte od njih činiti fiksnu opsesiju i doktrinu. Ostanite fluidni. Uzmite ih kao savete i krenite na putovanje.

Još jedna reč: *arthavattva*, svrhovitost. Ona označava putovanje energije naviše. U ovom trenutku vi postojite u seksualnom centru, a od tog centra energija pada naniže. *Arthavattva* znači da se vaša energija počela kretati naviše. Delikatan, vrlo delikatan fenomen, i čovek mora biti vrlo pažljiv da bi radio s tim. Ako niste pažljivi, imate sve prilike da postanete pervertovano biće. Opasno je; zato to jogini zovu "zmijina moć". To je opasno. To je poput zmije; igrate se sa zmijom. Ako ne znate šta treba da radite, tu je opasnost. Igrate se otrovom.

Mnogi su ljudi postali perverzni jer su pokušavali da potisnu svoju seksualnu energiju da bi postali *arthavattva*, uzvišeni, krenuli naviše. Nikada nisu krenuli naviše. Čak su postali perverzniji nego obični ljudi.

Pročitao sam jednu anegdotu. "Da", reče Abi svom prijatelju Iziju, "Bojim se da će moj sin postati veliko razočarenje. Znaš koliko smo se borili da mu pružimo obrazovanje koje mi nikada nismo imali; poslao sam ga u najbolju poslovnu školu u zemlji, i šta se sada događa? On se dovuče u moju fabriku odeće u deset ujutro; u jedanaest dangubi s čajem; u podne odlazi na ručak i ne vraća se pre dva, a od dva do četiri koketira okolo s modelima. Kakvo smeće je postao!"

"Abi", odgovori Izi, "tvoja nevolja nije ništa; moja je hiljadu puta gora. Znaš koliko smo se borili da mom sinu pružimo obrazovanje koje mi nikada nismo imali; poslao sam ga u najbolju poslovnu školu u zemlji, i šta se sada događa? On se dovuče u moju fabriku odeće u deset ujutro; u jedanaest dangubi s čajem; u podne odlazi na ručak i ne vraća se pre dva, a od dva do četiri koketira okolo s modelima! Kakvo smeće je postao!"

"Ali Izi, po čemu je to hiljadu puta gore od moga? Ti si mi rekao istu priču?"

"Abi, zaboravio si jednu stvar: ja proizvodim mušku odeću."

Shvatili ste? Ako ne znate šta da činite sa seksualnom energijom, i počnete se zezati s njom, vaša energija postaće masturbacijska ili homoseksualna, ili na hiljadu i jedan ostali način perverzna. Onda je bolje pustiti je na miru kakva jeste.

Zbog toga je potreban Učitelj - neko ko zna gde ste, gde idete i šta će se dogoditi sledeće; neko ko može videti vašu budućnost i ko može videti odvija li se ispravno kanalisanje ili ne. Inače je celi svet u neredu seksualne perverzije.

Nikada ne potiskujte. Bolje je biti normalan i prirodan nego perverzan. Ali samo biti normalan nije dovoljno. Moguće je mnogo više. Transformišite. Potiskivanje nije način za *arthavattva*, uzdizanje naviše - transformacija jeste. A ona je moguća samo ako pročistite svoje telo, pročistite svoj um; ako izbacite sve smeće nakupljeno u telu i umu. Samo čistoćom, svetlošću, lakoćom, bićete u stanju da pomognete energiji da krene naviše.

Obično je to poput sklopčane zmije; zbog toga naziv *kundalini*, ili *kundali*. *Kundali* znači "sklopčan". Kada podigne glavu i krene naviše, iskustvo je fantastično. Kad god prođe kroz viši centar, imaćete viša i

viša iskustva. U svakom centru otkriće vam se mnoge stvari, vi ste velika knjiga. Ali energija mora proći kroz centre; samo tada vam ti centri mogu otkriti svoje lepote, svoje vizije, svoju poeziju, svoje pesme i ples. A svaki centar donosi viši orgazam od onog nižeg.

Seksualni orgazam je najniži. Orgazam *hare* je viši. Viši od njega je orgazam *nabhi*, pupka. Viši od njega je orgazam ljubavi, srca. Viši od njega je grla; kreativnost, deljenje. Zatim trećeg oka, vizija života kakav uistinu jeste, bez ikakvih projekcija - jasnoća viđenja. A najviši je orgazam *sahasrara*, sedmog centra.

Ovo je karta. Ako želite, možete krenuti naviše, postati *arthavattva*. Ali nikada ne pokušavajte postati *arthavattva* zbog *siddhi*, moći; one su sve budalaste. Pokušajte postati *arthavattva* da biste saznali ko ste. Ne zbog moći, već mira. Neka mir bude cilj, nikada moć.

Ovo poglavlje se zove *Vibhuti pada*. *Vibhuti* znači "moć". Patanjđali je uvrstio ovo poglavlje kako bi svoje učenike, i one koji će ga ikada slediti, upozorio da se na putu stiču mnoge moći, ali da se ne sme zaplesti u njih. Jednom kad se zapletete u

moć, jednom kad ste na tripu moći, imaćete problem. Ostaćete zavezani za to mesto - i vaš let će se zaustaviti. A čovek mora da nastavi da leti i leti sve do samog kraja, kada se otvori ambis i vi se apsorbujete natrag u kosmičku dušu.

Neka mir bude cilj.

BIRANJE JE PAKAO

*22. aprila 1976. pre podne
u dvorani "Buddha"*

Prvo pitanje:

Osho, rekao si mi neka plutam, ali moje telo je tako otežalo od preteškog uma da osećam kako ću se utopiti ako plutam. Tako da i dalje plivam, u panici.

Plutanje je potpuno nov način života. Vi ste navikli da se borite, navikli ste da plivate uzvodno. Ego se oseća nahranjenim ako se borite s nečim. Ako se ne borite, ego jednostavno ishlapi. Za opstanak ega od suštinske je važnosti nastaviti borbu. Ovako ili onako, u svetovnim ili duhovnim stvarima, samo nastavi borbu. Bori se s drugima ili sa sobom, ali nastavi borbu. Ljudi koje nazivate svetovnima bore se s drugima; a ljudi koje nazivate duhovnima bore se sa sobom. Ali osnovna stvar ostaje ista.

Istinska vizija javlja se samo kada prestanete da se borite. Tada počinjete nes-

tajati, jer bez borbe ego ne može postojati ni trenutka. On treba stalno pedaliranje. On je baš poput bicikla. Ako prestanete da okrećete pedale on mora pasti; ne može nastaviti još dugo - možda samo malo zbog prošlog zamaha. Ali egu je, da bi ostao na životu, potrebna vaša saradnja, a saradnja se odvija kroz borbu, otpor.

Kada vam kažem da plutate, time mislim da ste vi tako mali, tako sitni deo kosmosa, da je apsolutno apsurdno boriti se s njim. S kim se borite? Sva borba je u osnovi protiv Boga, jer on vas okružuje. Ako pokušavate ići protiv struje, pokušavate ići protiv Boga. Ako on teče nizvodno prema okeanu, idite s njim.

Jednom kada počnete plutati s rekom u vama će se pojaviti sasvim nov kvalitet. Spustiće se nešto onostrano. Vas neće biti tu; postaćete tek praznina - ogromna praznina, prijemčivost. Kada se borite, skupljate se, kada se borite postajete mali, postajete tvrdi. Kada se ne borite - predajete se, otvarate se, kao lotos koji otvara latice - tada primete. Neuplašeni, počinjete se kretati, kretati sa životom, kretati s rekom.

Pitanje glasi: "Rekao si mi da plutam, ali bojim se da ću se, budem li plutao,

utopiti." Za tebe je dobro ako se utopiš, jer samo se ego može utopiti, ne ti. Kada se boriš, zapravo se ego bori sa tvojom najdubljom srži. Utopićeš se. Ali tim ćeš utapanjem po prvi put biti u stanju plutati, po prvi put ćeš *biti*. Biraj, i ti ćeš izabrati ego. Nemoj birati, neka život bira za tebe, i postać ćeš bez ega. Biraj, i uvek ćeš izabrati pakao. Biranje je pakao. Ne biraj. Neka ova Isusova molitva odjekuje u tvom srcu: "Neka bude carstvo tvoje. Neka bude volja tvoja". Pusti neka on učini za tebe.

Otpusti sebe, utopi sebe. Nestani s ove razine bivanja. A onda odjednom više nisi samo čovek; ti si natčovek. Tvoj celi život postaje život blaženstva. Da vam ispričam jednu anegdotu.

Jedna nesretna duša pristigla je na vrata pakla i bila ispitana od starog Nika lično: "Kojoj bi se grupi želeo pridružiti?", upita ovaj suho. "Kako misliš - grupi?", upita novopridošli. "Vidiš", reče đavo, "ovde imamo sve vrste mučenja i dopuštamo ljudima da izaberu vlastito. Mi verujemo u demokratiju i nismo diktatori - i nema žurbe. Na tebi je da izabereš. Zapamti, to je za večnost - imaj to na umu - tako da moraš

pažljivo izabrati. Povešću te u razgledanje."

Tako ga je đavo proveo kroz pakao. Jedna grupa se valjala u sluzi i neprestano su je jeli crvi, druga je stalno probadana užarenim trozupcima, treća je bila razapeta na spravama za mučenje, itd., itd., i novopridošli se osećao vrlo beznadežno. Onda ga đavo dovede do jedne grupe čiji su stanovnici do struka stajali umočeni u posebno odvratno smrdljivu septičku jamu, i pili čaj.

"Ovo ne izgleda tako loše", mislio je u sebi, "izabraću ovu grupu", reče on đavolu.

"Jesi li siguran?", upita Satana. "Zapamti, ne možeš se predomisliti, i to je zauvek i zauvek." "Ne, sasvim sam siguran - to ću.", reče novoprokleti.

"Vrlo dobro", reče đavo, "ideš unutra." I samo što je bedna duša skočila u jamu, začuje se zviždaljka i glas zovne: "Ajmo, svi! Pauza je gotova - sada se postavite naglavačke!"

Ako birate, izabraćete pakao. Biranje je pakao. Eto kako ste stvorili pakao oko sebe - biranjem. Kada vi birate, ne dopuštate Bogu da bira za vas.

Krišnamurti je stalno insistirao na

nebiranju. To je samo jedan kraj cele priče. Druga je: ako ne birate, Bog bira za vas. To je samo polovina priče - nebiranje - samo početak. U trenutku kada prestanete birati, život se nastavlja. Vi nećete biti tu - život će se nastaviti. A vi niste ništa drugo do pakao. Jednom kada više ne stojite između sebe i Boga, on bira. On je oduvek birao za vas. Poslovica kaže: "Čovek predlaže, Bog određuje." Vaša stvarnost u egu je upravo obrnuta: "Bog predlaže, a čovek stalno određuje."

Kada jednom osetite blaženstvo nebiranja i plutanja s njim, nikada više nećete birati. Jer uvek kada birate, izaberete pakao, i što god izabrali, izabrali ste pakao.

Stoga, voleo bih da se utopite - s mojim blagoslovom.

Kada je Isus rekao da će oni koji žele da spasu svoj život izgubiti sebe, a da će oni koji su ga spremni izgubiti biti na dobitku, mislio je na upravo istu stvar. Kada sufiji kažu: "Umri pre smrti i postaćeš besmrtn", to znači isto.

Smrt ega događa se samo kroz predaju. Ljudi mi dolaze i pitaju: "Kako ne biti egoističan?" Ali vi ne možete učiniti ništa kako biste bili ne-egoistični. Šta god predu-

zeli, opet ćete biti egoistični. Možete pokušati, disciplinovati ego, ali ne možete biti ne-egoistični, jer šta god radili, to će podstaći ego. Onog trenutka kao postanete činitelj, na koji god način... Možete pokušati biti ponizni, ali ako je to vaša poniznost, praktikovana, disciplinovana s vaše strane, onda će duboko u vašoj poniznosti ego i dalje biti na svom prestolu, i govoriće: "Pogledaj kako sam ponizan."

Čuo sam za jednog čoveka koji je pošao da poseti Adlera, velikog psihologa koji je skovao izraz "kompleks manje vrednosti". Čovek je psihoanaliziran. Nakon nekoliko meseci i mnogo napora, Adler mu reče: "Sada ste izlečeni." Čovek odgovori: "Da, i ja osećam da sam izlečen. Sada sam ja taj koji ima najlepší kompleks manje vrednosti na svetu - najbolji kompleks manje vrednosti na svetu."

Kompleks manje vrednosti, pa najlepší i najbolji? To je moguće; događa se svakodnevno. Možete postati egoistični i kad je u pitanju kompleks manje vrednosti. Možete imati kompleks više vrednosti oko kompleksa manje vrednosti, takođe. Čovek je tako apsurdan.

Podite k religioznim ljudima i

pogledajte njihova lica. Ona pokazuju sve znakove poniznosti, ali morate poći malo dublje od njihove kože da bi ih upoznali. Duboko dole ego je veoma srećan, osećajući da "Niko nije ponizniji od mene". Ako religioznom čoveku kažete: "Pronašao sam čoveka koji je ponizniji od tebe", on će biti povređen. Osećaće se uvređeno, to je nemoguće, niko ne može biti ponizniji od njega. Ali u tome je sav napor ega - niko nema bolju kuću od mene, niko nema bolji auto od mene, niko nema bolje lice od mene, niko nema bolje znanje od mene. U tom upoređivanju i osećanju boljim krije se ego.

Ne možete učiniti ništa da to promenite. Možete naprosto uvideti da s vaše strane ništa nije potrebno. I jednom kad to otpustite - ili bi bilo bolje reći: jednom, u vašem dubokom razumevanju, to nestaje - vi ste otvoreni prema životu. Život počinje da teče kroz vas, kao svež povetarac kroz otvorenu sobu. Vi ste kao soba bez prozora: svi prozori i vrata su zatvoreni, ni zračak svetlosti ne prodire u vas, kroz vas ne prolazi novi povetarac. Vi ste zarobljeni unutar sebe, zatvoreni. I naravno, ako počnete osećati da se gušite, to je prirodno.

Ali ja znam da je teško sebi dopustiti utapanje. Za to treba vremena. Biće potrebno samo nekoliko uvida. Ponekad plutajte, nemojte plivati, i samo osećajte kako vas reka preuzima. Ponekad samo sednite u vrt, nemojte birati. Nemojte reći šta je lepo, a šta ružno. Nemojte deliti, naprosto budite tamo, prisutni za sve. Ponekad idite na tržnicu, ne govoreći, ne osuđujući, ne ocenjujući. Na sve načine učite kako naprosto *biti*, bez ikakvog procenjivanja. Jer u trenutku kad procenjujete, vi ste izabrali. Onog trenutka kad kažete: "Ovo je dobro", vi kažete: "Želim to da imam" Onog trenutka kad kažete: "Ovo je loše", vi kažete: "Ne želim to, ne bih to hteo da imam." Kada kažete da je ona žena lepa, vi ste je poželeli. Kada kažete da je žena ružna, već ste osetili odbojnost. Već ste uhvaćeni u dualnost dobrog i lošeg, lepog i ružnog; podlegli ste biranju.

Suptilni su putevi ega. Morate biti vrlo pažljivi.

A kada jednom znate - jednom kada ego makar na trenutak nije tu, ne stvarate ga - odjednom se otvaraju sva vrata, i odasvud, iz svih pravaca, život se obrušava na vas. To obrušavanje je vrlo krhko. Ukoliko niste

pažljivi nećete moći da ga vidite, nećete biti u stanju da ga osetite.

Baš pre neki dan pročitao sam malu pesmu Huuba Oosterhuisa.

Bog nam svoju reč ne šalje
poput silne vodene bujice
koja besni olujom i potopom
slepo nas zatirući,
već poput bljeska sunca
na zelenoj grani, nakon zime,
kao kiša koja meko pada na zemlju:
tako Bog dolazi k nama.

"...kiša koja meko pada na zemlju:
tako Bog dolazi k nama."

U dubokoj predaji, osetljivosti, budnosti, odjednom ste ispunjeni nečim što niste upoznali nikada pre. Oduvek je bilo tu, ali vi ste bili pregrubi da spoznate. Oduvek je bilo tu, ali vi ste bili previše obuzeti borbom, načinima ega, pa niste mogli da se osvrnete i osetite to. Oduvek je bilo tu, ali vi niste bili prisutni. Oduvek je čekalo na vas, ali vi ste zaboravili kako da se vratite kući. Otpuštanje ega je put povratka kući.

Dakle, utopite se. To je sva umetnost kojoj vas ovde podučavam. Ako išta

podučavam, ja vas podučavam vašem umiranju, jer znam da jedino kroz smrt je moguće vaskrsenje.

Drugo pitanje:

Jutros si govorio o potrebi da se bude odgovoran, da se ne oslanjamo na druge, da se bude sam. Uvideo sam da sam uzeo sannyas da izbegnem te stvari - pitaju-ći tebe celo vreme šta da uradim, zazivajući tvoju prisutnost kad sam tužan i sam, zamišljajući da si samnom, ispunjavajući svu prazninu. Osećam se neodgovornim i zbunjenim oko toga šta je sannyas.

Uvek ćeš se osećati zbunjeno budeš li se oslanjao na nekog drugog, jer onda razumevanje neće biti tvoje, a razumevanje se ne može pozajmiti. Možeš se zavaravati neko vreme. Opet i opet stvarnost će izbiti na videlo i ti ćeš se osećati zbunjeno. Tako, jedini način da izbegneš zbunjenost je neracionalizacija. Jedini način da izbegneš zbunjenost je da stojiš na vlastitim nogama, budeš pažljiv, budeš budan. Ne odgađaj budnost. Kad god počneš da se oslanjaš na nekoga, ti izbegavaš budnost - a tako si podučavan i programiran od samog počet-

ka. Roditelji, vaspitači, društvo, učitelji, političari, svi oni nastoje da te uslove na način da uvek zavisiš od drugih. Tada nad tobom mogu da manipulišu i dominiraju. Tada mogu da te iskorišćavaju i tlače, možeš biti sveden na roba. Izgubio si svoju slobodu.

Ta uslovljavanja su tu. Kada dolazite k meni, dolazite s tim uslovljavanjima, naravno; nema drugog načina. I odmah vaš um počne da funkcioniše iz uslovljenosti: počnete da se oslanjate na mene. Ali ja vam to neću dopustiti. Guraću vas opet i opet, bacaću vas stalno iznova na vas same. Jer hoću da se oslanjate na vlastito razumevanje. Onda će to biti nešto trajno, onda nikada nećete biti zbunjeni.

Zbunjenost nastupa... nešto vam kažem i vi počnete da verujete u to - ali to nije vaša vizija, to nije vaša percepcija. Sutra će se vam se nešto desiti u životu i vi ste u nevolji. Nevolje nastaju zato što ste učili napamet - vi ste zapamtili mene. Sada pokušavate odgovoriti iz tog pozajmljenog razumevanja. Život se menja svakog trena. Moje razumevanje ovog trenutka neće vam biti ni od kakve pomoći u sledećem trenutku. Moje razumevanje ovog trenutka ne

može postati trajna referenca. I ako ga prihvatite doslovno, intelektualno, mentalno, i nosite ga sa sobom, stalno ćete iznova biti zbunjeni; jer život će uvek sabotirati vaše takozvano razumevanje.

Život se uzda samo u stvarno razumevanje. Stvarno znači vaše vlastito, autentično, koje proizlazi iz vas. Ja nisam ovde da bih vam dao znanje, da bih vam dao teorije. To se radilo vekovima, a čovek je ostao neznalica kao i uvek. Ovde sam da vam ukažem na činjenicu da je ono što se krije iza vas, unutar vas, izvor svetlosti. Dotaknite taj izvor. Neka ta svetlost žarko gori u vama. Tada imate nešto živo. I koji god problem se pojavi, nećete ga rešavati pomoću prošlog znanja. Rešavaćete ga u sadašnjosti. Suočićete se s njim sa sadašnjim razumevanjem.

Šta god kažem, to će uvek postati prošlost. Onog trena kad sam rekao, onog trena kad ste čuli, to je već otišlo u prošlost. A život se stalno menja; on je u stalnom pokretu. Ne zna za zaustavljanje, ne zna za odmor.

Bićete zbunjeni uvek iznova.

Problem je i samnom. Sledećeg trenutka postaviceće isto pitanje, ali ja nikada

neću odgovoriti na isti način. Jer ja se odazivam, ne odgovaram, ne pamtim svoje stare odgovore - ja samo reagujem. Vaše pitanje je tu, ja sam tu, i uvek neposredno reagujem. A ako i dalje budete sakupljali moje odgovore: ne samo zbunjeni, postaćete ljudi. Zato što u njima nećete naći nikakve usklađenosti, nikakve doslednosti. Oni su nedosledni. Šta mogu? Život je nedosledan. Ako hoću da budem veran životu, moram ostati nedosledan u svojim izjavama. Ako želim biti veran samo svojim izjavama, onda ću izneveriti život. A voleo bih da ostanem veran životu. Mogu izneveriti svoju prošlost, ali ne mogu izneveriti sadašnjost. Mogu se usprotiviti svojim izjavama, ali se ne mogu usprotiviti sadašnjem životu, ovom trenutku.

Tako da će se zbunjenost pojavljivati. Jedan dan reći ću nešto, drugi dan reći ću nešto drugo. Ako upoređujete, ako od mojih izjava pokušate da napravite doslednu celinu, naći ćete se u nevolji, velikoj nevolji. Nemojte to činiti. Naprosto me slušajte. I ne učite moj odgovor; učite moje očitovanje. Nemojte se zamarati time što govorim. Uvidite način na koji sam rekao. Uvidite način na koji sam odgovorio na situaciju, na

pitanje. Odgovor nije važan, ali moje živo očitovanje jeste.

Ako možete naučiti živo očitovanje, reagovanje na život, postaćete odgovorni. Moje značenje reči "odgovornost" potpuno je drukčije od značenja u rečniku. U rečniku odgovornost izgleda kao nešto poput dužnosti, obaveze, kao da ste odgovorni prema nekome drugome. Reč je skoro prljava. Majka stalno govori detetu: "Meni si odgovoran, zapamti." Otac ponavlja sinu: "Meni si odgovoran, zapamti." Društvo ponavlja pojedincima: "Odgovoran si prema nama, prema društvu, zapamti." I vaš takozvani zamišljeni Bog, i on vam ponavlja: "Meni si odgovoran."

Kada ja koristim reč "odgovornost", mislim na vašu živost, živost koja odgovara. Niste odgovorni prema nikom drugom do svom vlastitom biću, ovog trena. Imate odgovornost da budete odgovorni. Da se očitujete s otvorenim srcem, s ranjivošću. Ne sa stisnutim šakama, nego s otvorenim rukama. Ne skrivajući i ne zadržavajući ništa. Otvorite sebe u potpunosti, s dubokim pouzdanjem u život. Ne pokušavajte biti pametni i lukavi. Tada ćete teći sa životom iz trenutka u trenutak... vaši odgovori će se

menjati jer se i život menja.

Ponekad je vruće, ne možeš sedeti van na suncu i potreban ti je zaklon. Ponekad je prehladno, ne možeš sedeti u hladu i voleo bi da sedneš na sunce. Ali niko ti neće reći da izgledaš nedosledno: "Neki dan si sedeo u hladu, a sada sediš na suncu? Budi dosljedan! Izaberi! Ako hoćeš da sediš na suncu, onda stalno sedi na suncu." Smejaćeš se toj apsurdnosti; ali ovo je to što ljudi očekuju od tebe u životu.

Oko tebe se sve menja. Nemoj imati fiks-ideje; inače ćeš biti zbunjen. I ne slušaj šta drugi govore; slušaj vlastito srce. Čuo sam:

Ono od čega je čovečanstvo generacijama strepilo napokon se dogodilo: nuklearni reaktor izmakao je kontroli i cela planeta je eksplodirala, ubijajući sve živo na njoj.

Prirodno, na Bisernim Vratima Raja nastala je velika pometnja, šta učiniti s toliko mnogo duša pristiglih odjednom, pa je Sveti Petar odlučio da pokuša da ih razvrsta, stavljajući različite natpise iza kojih bi odgovarajuće duše formirale redove.

Jedan natpis glasio je 'Samo Gazde',

a drugi 'Muškarci Kojima Je Upravljala Žena'. Iza znaka 'Samo Gazde' stajala je samo jedna samotna duša, dok se pod drugim red protezao do Mlečnog Puta.

Sv. Petar, radoznao, upita samotnu dušu: "Kako to da si ti jedini ovde?"

"Ne znam - žena mi je rekla da ovde stanem", glasio je odgovor.

Ponekad je to žena, ponekad je to muž, ponekad otac, ponekad majka - ponekad guru. Neko ti je rekao da staneš ovde, a ti ne znaš zašto. Budi siguran zašto stojiš ovde.

Slušaj. Malo je složeno. Čak i ako odlučiš da slediš nekoga, osluhni svoje srce ako želiš da slediš. Ne kažem da ne slediš nikoga, jer ako tvoje srce kaže da slediš, šta ćeš onda? Ali najpre slušaj srce, osluhni vlastite osećaje, jer si u konačnici odgovoran svome srcu. Sve drugo je sporedno, ti si primaran. Ti si centar svog sveta.

Ako izabereš da me slediš ili da te iniciram, ako izabereš da mi se predaš, osluhni prvo svoj vlastiti osećaj. Inače ćeš ponovo i ponovo biti zbunjen i stalno ćeš se iznova pitati: "Šta ja radim ovde?" Počećeš da razmišljaš: "Zašto sam uzeo *sannyas*?"

Zašto?" Nemojte ga uzeti zato što neko drugi tako kaže. Oseti to. Onda se zbunjenost neće nikada pojaviti. Onda se ne može pojaviti; onda zbunjenost nije u pitanju.

Zbunjenost je pogrešno funkcionisanje. Ako funkcionišiš iz svog centra, zbunjenost se nikada ne javlja. Ako funkcionišiš iz nečijeg tuđeg centra, zbunjenost se neminovno stalno pojavljuje - a ljudi funkcionišu iz tuđeg razumevanja, onog od savetnika, stručnjaka. Oni žive kroz njih. Ljudi su svoje živote potpuno stavili u tuđe ruke.

Oseti, čekaj da se osećaj pojavi. Budi strpljiv, ne žuri. A ako si dobro opazio svoje osećaje, imaćeš duboki koren, i taj će te koren učiniti snažnim, taj koren neće dopustiti nikakvoj zbunjenosti da te spopadne.

Treće pitanje:

Osho, šta je problem?

Sada si meni stvorio problem. Pitanje je takvo kao kad bi neko došao i upitao: "Šta je žutilo?", ili: "Šta je žuta boja?" Postoji žuto cveće, staro žuto lišće, žuto zlatno sunce, i hiljadu i jedna stvar koja je žuta; ali

jesi li ikada video žuto? Žute stvari si video; žutost nikada nisi sreo, nisi mogao sresti.

Ima problema i problema, ali ti nikada ne znaš šta je problem; jer pitanje je apstraktno. Ne postoji ništa kao "problem". Problemi postoje jer je problem konflikt unutar tebe. Moraš unutar sebe imati dva uma; tada se javljaju problemi. Problem je pitanje tvoje dualnosti: radio bi ovo, ali bi takođe radio i ono, i nastaje problem. Ali ako si jedan, onda nema problema. Naprosto se krećeš. Kad god pitaš neko apstraktno pitanje, poput: "Šta je problem?", ili "Šta je žutost?", ili "Šta je ljubav?", postaje komplikovano.

Sv. Augustin je rekao: "Znam koje je vreme, ali kad me ljudi pitaju: 'Šta je vreme?' odjednom se izgubim." Svako zna koje je vreme, ali ako neko upita šta je ono u stvari, naći ćete se u nevolji. Možete pokazati koje je vreme, ali šta je vreme samo po sebi, čisto, apstraktno vreme?

Ali, razumem zašto se pojavio ovaj problem. Neki ljudi su tako zbunjeni da čak ne mogu odlučiti šta je problem. Oni su tako zbunjeni, stoje na takvoj raskrsnici, da je odlučiti šta je rešenje vrlo daleko od njih - oni čak nisu ni odlučili šta je problem.

Mnogo je takvih, zato što ste izgubili kontakt sa svojim osećajem, svojim egzistencijalnim srcem. Tako da vas čak i problemom mora snabdeti neko drugi, ne samo rešenjem. Ti me pitaš da ti kažem šta je tvoj problem. Ne samo da zavisiš od mene zbog rešenja, nego i zbog problema. Ali tako je bilo i u prošlosti.

Kada ljudi dođu k meni, ja mogu odmah da vidim jesu li njihovi problemi njihovi ili su ih pozajmili. Kada dođe hrišćanin, on iznese problem kojeg hindus nikada ne bi izneo. Kada dođe Jevrejin, on iznese problem kojeg hrišćanin nikada ne bi izneo. Kada dođe đain, on iznese potpuno drukčiji problem, kakav nijedan hindus ne bi izneo. Šta se događa? Ti problemi ne mogu biti životni problemi, jer životni problemi ne mogu biti jevrejski, hinduski, hrišćanski, đainistički. Životni problemi su naprosto životni problemi. Ovi problemi su teološki; naučeni su. Naučeni su i problemi - šta pitati.

Vrlo lukavi ljudi iskorišćavali su čovečanstvo. Prvo vas nauče šta da pitate, a onda takođe imaju i odgovore. Ako pitate pravo pitanje, snabdeće vas pravim odgovorom. Oboje je lažno, jer vas prvo nauče

pitanju, a zatim pitate. A oni vas uče jedino pitanjima na koja mogu odgovoriti. Tako da se igra nastavlja dobro, savršeno dobro.

Ako odete đainističkom redovniku, a đainisti vas nisu podučavali šta da pitate, izazvaćete nevolju. Stvorićete pometnju jer ćete postavljati pitanja za koja tradicija - njihova tradicija - ne nudi rešenja. Ako pitate đainistu zašto je Bog stvorio svet on će se zbuniti jer u njegovoj teologiji nema Boga. U njegovoj teologiji ništa nikada nije stvoreno. Svet je postojao oduvek i oduvek i oduvek. Stvaranja nikada nije bilo. Tako, ako pitate zašto je Bog stvorio svet, za đainistu je to pitanje potpuno apsurdno, jer nema Boga i nema stvaranja; svet je neprestan i bespočetan. Reč "stvaranje" ne postoji u đainističkom jeziku jer stvaranje implicira postojanje stvaraoca; a budući da nema stvaranja, kako bi moglo biti stvaraoca? Svet jeste, ali on nije stvoren. On je večan, nestvoren; oduvek je bio tu.

Nikada ne postavljajte teološka pitanja, jer ona su pozajmljena. Pronađite egzistencijalna pitanja. Otkrijte gde su vaše poteškoće. Otkrijte gde vas žulja cipela. Otkrijte svoje vlastite probleme. A vaš problem možda nije i tuđ, tako da se drugi

možda ne složi da je u pitanju problem. Problemi su individualni; oni nisu univerzalni fenomen. Moj problem je moj problem; tvoj problem je tvoj problem. Oni su različiti poput otisaka prstiju, i tako mora biti.

Kada vidim da ljudi postavljaju pozajmljena pitanja, da nema njihovog potpisa na njima, onda su ona besplodna - nisu vredna čak ni postavljanja, niti odgovaranja. Vaš problem trebao bi imati vaš potpis na sebi. Trebao bi proizaći iz vašeg života, iz muke, izazova, odgovora na situaciju, iz vašeg vlastitog suočavanja.

Čuo sam:

Najzad je ženidbeni posrednik sreo da Koen sretne tu devojkicu. Nakon što je predstavljena kao lepa, nadarena, obrazovana, mlada i puna love. Koen ju je sreo, zavoleo, oženio.

Sledećeg dana pronašao je posrednika i besneo: "Prodao si mi neki prljavi trik, ha? Sama mi je priznala da je spavala sa pola muškaraca u Pooni."

"Pa? Na kraju krajeva, koliko je velika Pooni?", rekao je posrednik.

Tvoj problem nije i posrednikov problem. Tvoj problem je tvoj i ničiji više. Zapamti, ako je problem individualan on se može rešiti jer je istinski. Ako ste ga pozajmili od tradicije, društva ili nekog drugog, ne može se rešiti jer, u prvom redu, to i nije vaš problem. To je kao da ste od nekog naučili bolest.

Baš neko veče pročitao sam da je u uredu poznatog lekara stajalo obaveštenje posebno za dame, govoreći im da ne pričaju s drugim damama o svojim bolestima i simptomima - ne razmenjujte simptome - jer to zbunjuje lekara. Žene koje čekaju kod lekara neminovno moraju da pričaju, i neminovno su impresionirane tuđim simptomima. I naravno da to lekara zbunjuje, jer ne može da zna šta je šta.

Postoje ljudi koji dobiju bolest preko oglasa za medikamente u novinama. Čuo sam za čoveka koji je usred noći pozvao lekara. Naravno, lekar je bio ljut, njegov san je prekinut usred noći. Podigao je slušalicu i rekao. "O čemu se radi?", i čovek je počeo da opisuje svoju boljku. Doktor reče: "Skratite. I ja sam čitao taj članak u magazinu. Skratite."

Ljudi uče svoje bolesti iz magazina.

Samo promatrajte svoj um. On toliko imitira da se može impresionirati tuđim problemima, i možete postati toliko podložni sugestiji da počnete da mislite kako je to vaš problem. Onda nema načina da se reši, jer u prvom redu to za vas i nije problem. Ovo je moje zapažanje: ako je problem stvaran, može da se reši. To je moja definicija problema: ono što se može rešiti. Ako se ne može rešiti, nije problem. Bolest je bolest ako se može izlečiti. Sve bolesti su izlečive, bar teoretski; ali ako nemate bolest, onda imate neizlečivu bolest. Onda niko ne može pomoći; onda je to samo vaš um. Nikakva medicina vam ne može pomoći.

Dakle, prva stvar koju morate razumeti u vezi problema jeste da on mora biti egzistencijalan, ne teološki, spekulativan, filozofski. On treba da bude psihološki pre nego filozofski, i treba da proizađe iz suočavanja sa životom.

Devedeset posto vaših problema pojavljuje se zato što ste zarobljeni u mrtvim mislima, i vi se kačite za takve misli. Kada se pojavi situacija koja nije u skladu s vašim mislima, nastaje problem - i vi ćete radije pokušati da promenite situaciju nego

misli. Ako se suočite sa situacijom koja nije u skladu s vašom ideologijom, vi se jako mučite da promenite situaciju, radije nego da menjate ideologiju. Tada nastaje problem.

Uvek budite spremni da izmenite um, jer se život ne može izmeniti samo radi vaših ideologija. A mi smo učili načine kako da gledamo na život, kako da tumačimo život, i postali smo fiksirani za određene rutine.

Da vam ispričam jednu anegdotu:

Bojažljivi čovečuljak jako se plašio svog šefa. Jednog dana rekao je kolegi da je bolestan. Kolega upita: "Zašto ne ideš kući?" "Oh, ne mogu to da učinim!" "Zašto ne? Ne budi blesav, on neće nikada saznati. Danas čak i nije ovde." Konačno ga je uverio i čovek je otišao kući.

Kada je stigao tamo, pogledao je kroz prozor - a unutra je stajao šef, ljubeći i grleći njegovu ženu. Otrčao je natrag u ured. "Divan si mi ti prijatelj!", reče on kolegi, "Umalo me uhvatio."

Samo stari misaoni obrasci. Situacija je bila potpuno drugačija. On je mogao

da uhvati šefa, da nije te stare ideje da je uvek šef taj koji hvata njega.

Promatrajte život i nemojte biti zavisni od svoga uma. Devedeset posto problema će jednostavno nestati, bez ikakve brige. Deset posto vaših problema će ostati, onih egzistencijalnih; a oni su potrebni jer kroz njih morate da rastete. Ako se uklone, nećete da rastete. Potreban je konflikt. Potrebna je bol. Potrebna je patnja. Jer ćete se pomoću njih kristalizovati, oni će vas učiniti budnijima. Ako ih možete transcendirati postići ćete blaženstvo koje dolazi nakon što se problem transcendira.

To je kao planinarenje. Ideš gore, uzbrdo, umoran, znojeći se, teško se diše, izgleda nemoguće dosegnuti vrh; a onda dosegneš vrh i legneš ispod neba i odmoriš se, i opušten si i srećan što si odlučio da se popneš. Ali samo posle napornog penjanja. Možeš dosegnuti vrh i helikopterom, ali tada to nisi zaslužio. Tako da su čovek koji je došao helikopterom i čovek koji je išao svojim stopalima dosegli drugačije vrhunce. Oni nikada ne stižu do istog vrhunca. Način menja kraj. Čovek koji je spušten helikopterom uživaće malo; reći će: "Da, lepo je". Ali taj će užitek biti kao kod čoveka koji je

potpuno natrpan hranom, a zatim pred njega stiže slasni zalogaj; on kaže: "Dobro", malo pomiriše, ali je tako natrpan da nema apetita. A baš pored njega nalazi se čovek koji je gladan.

Da bi dosegao vrh čovek mora da ima i apetit; a dok se penješ, apetit raste. Postaješ sve gladniji i gladniji, sve umorniji i umorniji, sve spremniji i spremniji... a kada dosegneš vrh, odmoriš se. Zaslužio si to.

U životu ne možeš dobiti ništa nezasluzeno. A ako pokušaš pametovati oko života, propustićeš mnoge prilike.

Dakle, odbacite probleme koji nisu vaši. Odbacite probleme koje ste naučili od drugih. Odbacite probleme koji nastaju zbog vaših fiksnih ideologija. Budite fluidni, u pokretu. Svakog trena umrite za prošlost i rodite se ponovo, tako da ne teglite nikakvu ideologiju, nikakav fiksni stav prema životu, i bićete uvek otvoreni i dostupni, spremni da odgovorite. Onda će postojati samo problemi koji su potrebni, koji su deo vašeg rasta.

Kako vidim, postoje ljudi koji žive samo rutinske živote; to nisu istinski životi, samo izvođenje praznih gestova. Njihovi

problemi su takođe prazni, beznačajni. Neko dođe i pita: "Postoji li Bog?" Problem je prazan. Kako možeš biti zaokupljen Bogom? Ti nisi još ni sebe spoznao. Kreni od početka, počni od početka. Ti ne poznaješ čak ni spoznavaoca. Nisi spoznao ni šta je ta svest unutar tebe. A pitaš o Bogu? Pitaš o apsolutnoj svesti, konačnoj svesti, a nisi još upoznao ni svest koja ti je već dana kao poklon. Ništa još ne znaš o cvetu u tvojoj ruci, a pitaš o konačnom procvatu? Budalasto.

Zaboravi sve o Bogu. Upravo sad uđi u svoje biće i vidi šta ti je Bog dao, šta ti je celina dala. Ako to možeš spoznati, otvoriće ti se još više vrata. Što više spoznajesh, više se misterija otvara. A Bog je konačna misterija - kad si spoznao sve drugo i ništa nije preostalo da bude spoznato, i kad si prošao kroz sva previranja, teskobe, muke života, tek onda. Bog je poslednji poklon; moraš ga zaslužiti.

Ne postavljaljaj pitanja koja za tebe nisu bitna.

I ne živi rutinski život praznih gesti. Ljudi idu u crkvu - prazan gest. Nikada nisu želeli da idu tamo; pa zašto onda to rade? Jer svi drugi idu, jer je to društvena formal-

nost, jer ljudi imaju dobro mišljenje ako idete u crkvu, jer vam to donosi određeno uvažavanje. Ti ljudi nikada ne bi pošli k Isusu, ali oni idu u crkvu. Crkva je uvažena; Isus to nikada nije bio. Poći k Isusu bilo je teško. Poći k Isusu značilo je staviti svoju uvaženost na kocku.

Ti si ovde. Moraš svoju uvaženost staviti na kocku, jer dolaskom k meni nećeš steći nikakvo uvažavanje. Možeš izgubiti, ali ne možeš steći. To ne može biti formalno, jer ko bi za formalnu stvar tako puno stavio na kocku? To može biti jedino od srca.

Ljudi izvode svoje molitve, to se mora obaviti: prazan gest. Nema ljubavi u njihovim srcima, nema zahvalnosti u njihovim srcima, a oni nastavljaju da se mole. Tako nastaju beskorisni problemi.

Činite samo ono za što imate osećaj.

Čuo sam:

Bivši željezničar, osamdesetogodišnjak, imao je kuću uz prugu. Bio je u penziji. Običavao je da broji vagone na svakom teretnom vozu koji bi prošao. To nije bila potreba, nego stari običaj. Jedne nedelje, na porodičnom ručku, njegov sin primetio je da ne obraća pažnju na voz koji je prošao,

pa upita: "Zašto ne brojiš vagone?" Starac odgovori: "Ne radim nedeljom."

Promatrajte svoj život. Učinite ga istinskim, autentičnijim, stvarnijim. Nemojte se odavati praznim gestama; inače će vaša pitanja biti prazna. Ona će izgledati kao problemi, ali to neće biti stvarni problemi.

Koja je razlika između stvarnog problema i pseudoproblema? Pseudoproblem je onaj koji se može rešiti, iako se time ništa ne rešava. A stvarni problem je onaj koji, čak i kada nije rešen, rešava mnogo toga samim naporom rešavanja. Samim naporom postići ćete veću pažljivost, više znanja, više razumevanja. Saznaćete o sebi više nego što ste znali ikada pre.

Problem je prilika da se suočite sa sobom, da krenete na hodočašće unutar vašeg bića. Problem su vrata. Upotrebite ih da uđete u svoje vlastito biće.

Dakle, ovo je moj odgovor: problem je prilika za rast. Problem je poklon od Boga, izazov božanskog. Suoči se s njim, pronađi način kako da ga transcendiráš, kako da ga prevaziđeš, i to će biti na tvoju neizmernu dobrobit.

Četvrto pitanje:

Rekao si: "Nemoj dvaput počiniti istu grešku". Kako mogu da je ne činim ukoliko ne unesem um - da procenim, uporedim i presudim? Pa onda kažem ne.

Kada kažem da ne činite istu grešku dvaput, ne kažem da procenjujete, presuđujete, upoređujete. Kažem da uvidite - kada činite grešku, uvidite to tako potpuno da vidite da je to greška. U samom uviđanju to nestaje; nikada više nećete biti u stanju to da ponovite.

Na primer, ako stavite ruku u vatru i ona se opeče. Sledeći put kad se nađete blizu vatre, hoćete li upotrebiti aristotelovski silogizam - to je takođe vatra, sve vatre peku, dakle neću staviti ruku u nju? Hoćete li uporediti to s prošlim iskustvom? Hoćete li procenjivati? Ako uradite tako, onda ne možete izbeći ponovno ponavljanje greške, jer će um reći: "Možda je ova vatra drugačija. A ko zna, možda je vatra promenila način života. Možda se ovaj put neće isto ponašati. Možda je onda bila ljuta, a ovaj put nije. Ko zna?"

Um koji procenjuje, sudi, upoređuje, već pokazuje da nije razumeo poentu. Ina-

če, čemu potreba za procenom, upoređivanjem? Ako ste uvideli činjenicu, sama činjenica je dovoljna. Izbeći ćete vatru.

Dakle, kada prolazite kroz iskustva, ostanite pažljivi, ne budite gluvi i slepi. Ne kažem da gledate unazad. Kažem da samo gledate upravo sad, gde god jeste, i ako je greška, ona će prestati sama od sebe. Prepoznavanjem greške kao greške, ona prestaje. Ako ne prestaje sama od sebe, to naprosto znači da je još niste potpuno prepoznali kao grešku. Ovde ili onde nastavlja se iluzija da nije reč o grešci.

Ljudi dolaze i govore mi: "Znamo da je ljutnja loša, i znamo da je otrovna, i znamo da je za nas destruktivna, ali šta da radimo? I dalje se ljutimo." Šta oni govore? Govore kako su čuli da ljudi govore da je ljutnja loša, da su pročitali u spisima da je ljutnja otrovna; ali oni sami to ne znaju. Inače bi prestala. Sokrat je rekao "Znanje je vrlina". Veličanstvena izreka. On je rekao da znati znači biti. Jednom kada znate da je ovo zid, a ne vrata, nećete o njega lupati glavom ponovo i ponovo. Kada jednom nađete vrata, uvek ćete polaziti kroz vrata. To nije pitanje stalnog ponovnog razmišljanja o prošlim iskustvima, upoređujući,

odlučujući, zaključujući.

Čuo sam:

Glupi sveštenik slušao je ispovesti, kad je čovek ušao u pregradu, pao na kolena i rekao: "O Oče, učinio sam užasnu stvar. Ubio sam svoju majku."

"Šta?", reče stari sveštenik, savijajući ruku oko uha.

"Ubio sam svoju majku!", reče pokajnik nešto glasnije.

"Šta je to? Govori.", naredi božji čovek.

"Ubio sam svoju majku!!!", zaurla jadni, izbezumljeni grešnik.

"Ah,", reče sveštenik, "koliko puta?"

Glupa osoba je gluva osoba, slepac je slepac. Ako ne poslušate iskustvo, ako ste gluvi za svoje iskustvo, onda ćete nastaviti da ponavljate isto, opet, opet i opet. Zapravo, reći da ponavljate nije ispravno; vi činite to ponovo, kao novu stvar - jer ste prošli put promašili. To nije ponavljanje.

Ovo je moje razumevanje: nijedna greška se ne ponavlja kada ste je jednom shvatili kao grešku. Ako je ponavljate, to jednostavno pokazuje da je činite novom,

jer prošlost još nije prodrla u vašu svest. Vi je opet činite po prvi put, pa to nije ponavljanje. Ako ste je razumeli, ne možete je ponoviti. Razumevanje je alhemija; ono vas transformiše.

Dakle, ne govorim vam da postanete lukavi, proračunati i da uvek razmišljate šta je dobro a šta je loše, šta učiniti i šta ne učiniti, šta je moralno i šta je nemoralno - ne kažem to. Jednostavno vam kažem: kroz šta god prolazili, prođite s punom pažljivošću, tako da se ne ponovi ništa što je pogrešno.

U ovome je lepota svesnosti: da se ono što je ispravno obogaćuje kroz nju; ono što je pogrešno kroz nju se uništava. Svesnost funkcioniše kao životna energija za dobro i kao smrtna energija za loše. Svesnost funkcioniše kao blagoslov za dobro i kao kletva za loše. Ako me pitate za moju definiciju greha, ovo je moja definicija: ono što se može uraditi s punom svesnošću nije greh; ono što se ne može uraditi s punom svesnošću jeste greh. Ili, ono što se može počinuti samo u nesvesnosti jeste greh, a ono što se može počinuti samo u svesnosti je vrlina. Stoga, zaboravite na greh i vrlinu. Zapamtite svesnost, to je sve.

Sva poenta evolucije je između sve-

snosti i nesvesnosti. Postanite više svesni, a manje nesvesni. Neka se vaša energija jače razgori sa svesnošću, to je sve.

Peto pitanje:

Dragi Osho, možeš li išta uzeti ozbiljno?

Jednu stvar uzimam vrlo ozbiljno - viceve uzimam vrlo ozbiljno. Morali ste to videti: nikada se ne smejem dok pričam vic. Uistinu ih uzimam ozbiljno. Osim viceva, nema ničeg ozbiljnog na svetu.

Šesto pitanje:

Kad bi Mula Nasrudin došao u ašram, bi li ga stavio u neku od grupa? Ili bi mu rekao da vodi vlastitu grupu? Ako da, kakva bi to grupa bila?

To sam već ranije napravio. Nije išlo. Mula Nasrudin je vođa nad vođama. Njega ne možete staviti u grupu kao učesnika; njegov ego to ne bi dopustio. Pitao sam ga. Rekao je: "Ok, možeš me napraviti vođom". Dao sam mu priliku, trodnevnu grupu; i svi budalasti i svi mudri momci okupili su se da učestvuju. Jer je Mula Nas-

rudin bio privlačan i jednima i drugima. Oni koji su ludi smatraju ga ludim. Oni koji su mudri smatraju ga mudracem. On je varljiv, ili je granični slučaj - on stoji na obe strane. Njega možete protumačiti kao budalastog čoveka; njega možete protumačiti kao jednog od najmudrijih ikada.

Stao je ispred grupe i rekao: "Znate li čemu ću vas učiti?"

Naravno, svi su rekli: "Kako bi mogli znati? Ne znamo."

On reče: "Ako ne znate čak ni toliko, neću da vas učim jer toga niste vredni."

Otišao je. Sledećeg dana opet sam ga nagovorio. Ponovo je otišao tamo i upitao učesnike: "Znate li čemu ću vas učiti?"

Sada su ponešto naučili, pa su rekli: "Da, znamo."

On reče: "Kakva je onda svrha? Ako znate, znate", i ode.

Trećeg dana sam ga opet nagovorio. Stajao je tamo i upitao: "Znate li čemu ću vas učiti?"

Sada su ljudi naučili nešto više; rekoše: "Da. Polovina nas zna, a polovina ne zna."

On reče: "Savršeno dobro. Neka oni koji znaju kažu onima koji ne znaju. Koja je

svrha mog bivanja ovde?"

Mula Nasrudin je vrlo, vrlo staro sufijsko sredstvo. Je li taj čovek ikada postojao ili ne, nije sigurno. Možda je postojao, možda i nije. Svojatale su ga mnoge zemlje. Iran ga je svojatao: tamo postoji grob Mule Nasrudina. Sovjetska Rusija takođe ga je svojatala. I još neke druge zemlje. Skoro celi Srednji Istok smatrao je da pripada njima. Postoje mnoga mesta gde kažu da je pokopano njegovo telo.

On je možda postojao, možda i nije, ali je njegov uticaj bio ogroman. Šta god da je učinio, ili mu je bilo pripisano da je učinio, je vrlo, vrlo značajno, čak i u ovoj anegdoti u kojoj je pitao. "Znate li šta ću vam reći?" svi su rekli "Ne", ali niko nije bio tih. "Ne" dolazi lako; biti ateist je vrlo lako. Ali je teško ako nemate stav, onda je teško učiti vas. Sledeći dan su svi rekli "Da" jer su svi bili previše lakomi da čuju što on želi reći. Njihovo 'da' bilo je iz lakomosti, a lakomost nikada ne može biti zadovoljena. A Mula Nasrudin reče: "Ako već znate, onda kakva je svrha?" Trećeg dana su pokušali biti lukaviji i pametniji. Rekli su, pokušali smo dve alternative, pokušajmo sada treću, jedi-

nu koja je preostala: "Polovina nas zna, a polovina ne zna." sada su pokušavali prikucati Mulu na njegovo mesto, ali njega ne možeš prikucati. On je skoro kao živa: klizne ti iz ruku. On reče: "Savršeno dobro. Neka oni koji znaju kažu onima koji ne znaju. Koja je svrha mog bivanja ovde? Zašto da gubim vreme?"

Prvo su rekli 'ne', niko nije bio tih; zatim su rekli 'da', ali niko nije bio tih; onda si rekli i 'da' i 'ne', ali niko nije bio tih.

Došao je nazad k meni i rekao: "Ove ljude nije moguće učiti, jer mogu se učiti jedino ljudi koji su tihi."

Tišina je učenje. Ako dođete ovde već znajući, ne možete biti naučeni. Ako dođete ovde sa bilo kakvim stavom, ateističkim stavom, sa sumnjom i skepsom, ne možete učiti. Ili ako kažete da malo znate, malo ne znate, onda takođe ne možete biti podučavani. Onda ste lukavi. Jer ova tri stava - 'ne'-kazivača, 'da'-kazivača i onaj koji pokušava putovati u oba čamca, koji pokušava kolač i jesti i imati, prepreden - to su tri tipa osoba na svetu koji su nesposobni za razumevanje.

Samo onaj ko je tih, onaj koji odgovara svojom tišinom i otvorenim srcem

može biti podučavan. To je značenje ove anegdote.

Čitajte Mulu Nasrudina koliko god možete i pokušajte da ga razumete. On za vas može biti veliki blagoslov jer podučava kroz humor. Svaka od njegovih anegdota bogata je neizmernim značenjem, ali ga morate otkriti. Zato sam rekao da ga neki ljudi smatraju ludom. Oni samo pročitaju anekdotu, nasmeju se i završe s tim. Misle da je to samo vic. Nije. Nijedan vic nije samo vic. Ako ste mudri pogledaćete u to, šta se točno događa. A jednom kada uhvatite bljesak unutarnjeg značenja, bićete neizmerno srećni. Postaćete svesni nove dimenzije.

Mula Nasrudin danas se takođe čita i u zapadnim zemljama, ali ljudi promašuju. Misle da su to samo vicevi. Nisu. Oni su sredstvo da vas poduče najsvetijem - kroz humor. I to se može podučavati jedino kroz humor - jedino kroz humor jer vas samo humor može opustiti, a Bog se može spoznati samo u dubokoj opuštenosti. Kada se smejete, vi nestajete kao ego. Kada je smeh uistinu autentičan, smeh iz trbuha, kada se vaše celo telo trese sa svojom orgazmičkom energijom, kada se smeh širi na celo vaše

biće, kada ste naprosto izgubljeni u tome, otvoreni ste za Boga.

Ozbiljni ljudi nikada nisu dosegli do Boga. Oni to ne mogu. Bog ne bi uzeo taj rizik... oni bi mu smrtno dosađivali.

Malo dete dovedeno je u crkvu po prvi put. Gledalo je ljudska lica - duga, tužna, ozbiljna. Cela stvar izgledala je kao da je neko umro. Na povratku kući majka upita. "Kako si se osećao?"

On reče: "Moram ti reći istinu. Osećao sam se onako kako mora da se i Bog osećao tamo."

Majka reče: "Kako to misliš?"

On će: "Bogu mora da je bilo dosađno, gledajući ta duga lica. I, mama, dolaze li ti isti ljudi svake nedelje?"

"Naravno, isti ljudi. Neki od njih dolaze tamo po četrdeset, pedeset godina."

Dečak je postao vrlo, vrlo tužan; reče: "Misli na Boga. Isti ozbiljni ljudi svake nedelje, ista lica. Mora da se smrtno dosađuje."

Boga dosežete kroz smeh. Ja vas učim smehu. Boga dosežete plešući, pevajući, u radosti, u slavlju, proslavi. Učite

smeh.

I dok se smejete, promatrajte šta se događa unutar vas. Inače ćete propustiti svu lepotu smeha. Dok se smejete, uočite kako odjednom ego nije tu. Uočite kako je um na trenutak stao. Za delić trenutka um nije tu - nema misli. Kada se duboko smejete, nema misli.

Smeh je meditativan... i medicinski. Za fizičko telo je medicinski; za duhovno je "meditacijski".

Voleo bih da Mula Nasrudin započne grupu, ali čini se teškim. On je težak čovek.

Sedmo pitanje:

Voljeni Osho, tvoja božanska muzika dotakla je najdublju srž mog bića. Kada sam došao prvi put, bio sam potpuno pripremljen za sannyas. Je li moj sannyas bio tvoj blagoslov ili moja satyagraha, nije mi jasno.

Rekao si "Dođi, sledi me", ali kako da te sledim kada te ne poznajem? Ponekad osećam tvoj miris, a ponekad je izgubljen.

Kada kažem dođi, sledi me, ne kažem da dođeš i slediš moje znanje. Kada

kažem dođi, sledi me, kažem ti da dođeš i slediš me u smislu mog ne-znanja. Kada kažem dođi, sledi me, tražim od tebe da kreneš prema nepoznatom. Pozivam te da prideš nesaznatljivom. Kada kažem dođi, sledi me, ja ne kažem dođi, sledi mene - jer ja nisam. Pozivam te u nezamislivu prazninu.

Jednom kada otvoriš vrata, nećeš pronaći ni mene ni sebe. Pronaći ćeš nešto potpuno drugačije. Ono što ljudi nazivaju Bogom.

I znam da ćete ponekad biti u stanju da osetite moj miris, i da će ponekad biti izgubljen, jer postoje raspoloženja u kojima ćete biti blizu meni, a postoje i raspoloženja u kojima ćete biti vrlo, vrlo daleko. Kada ste blizu, osetićete miris, kada ste daleko, propustićete ga. Pokušajte da osetite ta raspoloženja kada se osećate blizu meni, i ostajte u takvim raspoloženjima sve više i više, opustite se u njima sve više i više.

To nije pitanje fizičkog prostora između mene i vas. To je pitanje duhovnog prostora. Ako se, dok se smežete, osećate blizu meni i miris odjednom ispuni vaše nosnice i vaše biće, onda učite da se smežete više. Ako osećate miris samo kada ste

ovde, samo gledajući u mene, bez kovitlanja misli, onda učite da otpustite misli sve više i više. Šta god osećali, postanite sve više i više dostupni tom određenom raspoloženju, i moj će miris postati vaš miris. Jer on nije ni moj ni vaš. On je Božji.

Osmo pitanje:

Osho, pet meseci pijenja sa izvora učinilo me više žednim, ne manje. Mora da je nešto čudno s tvojom vodom. U meditaciji mi je došla ova rečenica: malo jezero slatke vode skriveno u crnoj šumi izvor je okeana.

Osho, ti si sladak i slan, a na trenutak vrlo slan. Tužan sam jer odlazim.

Želim da se vratim ovom izvoru, da pijem dok se ne napunim toliko da upadnem u izvor.

Ovo je od Anand Urmile.

To je istina, to je tako. Što me više piješ, to ćeš biti žedniji. Jer ja te neću učiniti zadovoljnim. Ja ću te učiniti sve nezadovoljnijim, jer ako postaneš zadovoljan sa mnom, nikada nećeš doseći Boga.

Ja sam ovde da stvorim još žeđi. Ovde sam da te učinim gladnijim. Tako ćeš

jednog dana postati sama žeđ, sama glad, čista glad. U tom ćeš trenutku eksplodirati i nestati, i Bog je pronađen. Ako postaneš zadovoljan sa mnom, ja ću biti tvoj neprijatelj, a ne prijatelj, jer ćeš se kačiti za mene i moje odgovore.

U najboljem slučaju, ja sam vrata. Prođi kroz mene; nemoj se kačiti za mene. Putovanje počinje sa mnom; ne završava se sa mnom.

I znam da se moraš osećati tužno, ali budi pažljiv oko svoje tuge i ne identifikuj se s njom. Ona je tu, visi oko tebe ali to nisi ti. Iskoristi i tu priliku da postaneš više svestan. Više svedok. A ako možeš postati svedok svoje tuge, tuga će nestati. I ako možeš da osvestiš svoju tugu i pomogneš joj da nestane kroz svesnost, gde god pošao ja ću ići s tobom.

Možda neće biti potrebno da se stalno vraćaš izvoru, jer u tvom svedočenju ostaćeš blizu mene gde god bio. Bićeš blizu izvoru.

Izvor nije nešto izvan tebe. A kada me zaista slušaš, ne slušaš nekoga ko je izvan tebe. Slušaš svoj vlastiti unutarnji glas. Kada me zavoliš, u stvari se dogodilo da si zavoleo sebe, po prvi put.

TRENUTNA SPOZNAJA

23. aprila 1976. pre podne
u dvorani "Buddha"

III,47: *grahanasvarupasmitanvayarthavattv
asamyamadind riyajayah.*

Usredsredenost na precizno uočavanje (*grahana*), na specifičnu prirodu [određene stvari] (*svarupa*), na »ono po čemu jesam« (*asmita*) [koje je energetska suština], na [opšti] kauzalni poredak (*anvaya*) kao i na opštu imanentnost (*arthavattva*) [transcendentalne subjektivnosti (*puruša*) u pojedinačnim formama] - omogućiće podređivanje vitalnih organskih sklopova.

III, 48: *tato manojavitvam vikaranabhava
predhanajayašca.*

Iz ovoga će uslediti mogućnost kretanja brzinom misli (*manojavitva*), moć ekstrasenzorne percepcije (*vikaranabhava*) kao i ovladavanje [mogućnošću uplivisanja na ono] prvobitno uspostavljeno (*pradhana*).

III, 49: *sattvapurušanyatakhayatimatrasya sarva bhavadhiśthatrtvam sarvajnatrtvam ca*

[Međutim], moć onoga koji se izdigao nad svim oblicima bivstvovanja, kao i sposobnost najdublje spoznaje »onoga koji zna sve [što je vredno znanja]«, sledi samo iz jasnog predočenja razlike koja postoji između »energetske supstancije u obliku lucidne svesti« (*buddhi-sattva*) i »transcendentalne subjektivnosti« (*puruša*).

Patanđalijeva veština u izražavanju neizrecivog je veličanstvena. Niko nikada nije bio u stanju da ga nadmaši. On je mapirao unutarnji svet svesti onoliko precizno koliko je to moguće; uradio je gotovo nemogući posao.

Čuo sam jednu priču o Ramakrišni:

Jednog dana reče svojim učenicima: "Danas ću vam reći sve i ništa neću ostaviti skriveno." jasno je opisao centre i odgovarajuća iskustva sve do srca i grla, a onda, pokazujući na tačku između obrva, reče: "Najviše Sopstvo spoznaje se neposredno i osoba doživljava *samadhi* kada svest dođe

tu. Onda tu preostane samo tanki, prozirni zastor koji deli najviše Sopstvo i individualno sopstvo. *Sadhaka* tada doživljava..." Rekavši ovo, u trenutku kad je počeo detaljno da opisuje ostvarenje najvišeg Sopstva, uronio je u *samadhi* i onesvestio se. Kada se *samadhi* završio i on se vratio nazad, pokušao je opet s opisivanjem i opet uronio u *samadhi*; opet se onesvestio. Nakon ponovnih pokušaja Ramakrišni grunu suze, poče da plače, i reče svojim učenicima da je nemoguće govoriti o tome.

Ali Ramakrišna je pokušao, pokušao je na mnogo načina, iz različitih pravaca, i ovo se uvek događalo, celog njegovog života. Kad god bi došao iznad centra trećeg oka i približio se *sahasrari*, nešto iznutra bi ga zadržalo, nešto toliko duboko da je bilo dovoljno samo sećanje na to, sam pokušaj da se to opiše, i on bi bio gotov. Satima bi ostao u nesvesti. To je prirodno, jer je blaženstvo *sahasrare* takvo da nadjača osobu. Blaženstvo je tako okeansko da čoveka zaposedne i preuzme. Čovek nije više svoj, jednom kada transcendirira treće oko.

Ali Ramakrišna je pokušavao i promašivao, nije mogao to da opiše. Mnogi

drugi nisu niti pokušali. Lao Ce odbijao je celoga života da kaže nešto o reči Tao iz tog razloga. O tome se ništa ne može reći, i u trenutku kada pokušate izreći, uranjate u unutarnji vihor, vrtlog. Izgubljeni ste, utopljeni. Kupate se u takvoj lepoti i blaženstvu da ne možete izgovoriti ni jednu jedinu reč.

Ali Patanjđali je napravio nemoguće. On je opisao, onoliko precizno koliko je moguće, svaki korak, svaku integraciju, svaku čakru, njihovo funkcionisanje i kako ih nadilaziti, sve do *sahasrare* - čak je ukazao i na dalje. U svakoj čakri, u svakom točku energije, dolazi do određene integracije. Objasniću vam.

U seksualnom centru, prvom centru, najprimitivnijem ali i najprirodnijem, onom koji je dostupan svima, događa se integracija između vanjskog i unutarnjeg. Naravno, to je prolazno. Susret žene i muškarca, ili muškarca i žene, događa se u trenutku, u deliću trenutka, kada se vanjsko i unutarnje susreće, meša i stapa jedno s drugim. U tome je lepota seksa, orgazma: dve energije, komplementarne energije, susreću se i postaju jedna celina. Ali to će biti privremeno, jer se susret događa kroz najgrublji element, telo. Telo može dodirnuti površi-

nu, ali ne može istinski ući u drugoga. To je poput kockica leda. Ako staviš dve kockice zajedno, one mogu dodirnuti jedna drugu, ali ako se rastope i postanu voda, onda se susreću i mešaju jedna s drugom. Tada zalaze u samo središte. A ako voda ishlapi, onda susret postaje vrlo, vrlo dubok. Onda ne postoji ja, ni ti, ni vanjsko, ni unutarnje.

Prvi centar, seksualni centar, daje vam određenu integraciju. Odatle tolika žudnja za seksom. To je prirodno, to je samo po sebi blagotvorno i dobro, ali ako se zaustavite tu, zaustavili ste se u predvorju palate. Predvorje je dobro, ono vas vodi unutar palate, ali to nije mesto koje treba da učinite prebivalištem, to nije mesto na kojem ćete ostati zauvek... i zauvek propustiti blaženstvo koje vas očekuje na višim integracijama ostalih centara. U poređenju s tim blaženstvom, srećom i radošću, lepota seksa je ništa, užitak seksa je ništa. On vam naprosto daje trenutni bljesak.

Druga čakra je hara. U hari se susreću život i smrt. Ako dosegnete do drugog centra, postićete viši orgazam integracije. Život susreće smrt, sunce susreće mesec. A susret je sada unutarnji, tako da može biti trajniji, stabilniji, zato što ne zavisite od

nikoga drugog. Sada susrećete svoju vlastitu unutarnju ženu ili svog vlastitog unutarnjeg muškarca.

Treći centar je pupak. Tu se susreću pozitivno i negativno - pozitivni i negativni elektricitet. Njihov susret je viši čak i od onog života i smrti, jer je električna energija, *prana*, bioplazma, ili bioenergija, dublja od života i smrti. Život i smrt postoje zbog bioenergije. Taj susret bioenergije kod pupka, *nabhi*, daje vam još više iskustvo bivanja jednim, integracije i celovitosti.

Zatim je tu srce. U srčanom centru susreću se niže i više. U srčanom centru sreću se *prakrti* i *puruša*, seksualno i duhovno, svetovno i onostrano, ovaj i onaj svet - ili možete to nazvati susretom neba i zemlje. To je ipak više, jer po prvi put sviće nešto od onostranog - možete videti sunce koje se uzdiže na horizontu. Vi ste još ukorenjeni u zemlji, ali vaše grane se šire prema nebu. Vi ste sami postali susret neba i zemlje. Zbog toga srčani centar pruža najviše i najplemenitije iskustvo koje je obično dostupno - iskustvo ljubavi. Iskustvo ljubavi je susret zemlje i neba; tako je ljubav na jedan način zemaljska, a na drugi nebeska.

Kada je Isus definisao Boga kao

ljubav, ovo je razlog, jer u ljudskoj svesti ljubav je izgleda najviši bljesak uvida.

Obično ljudi nikada ne idu dalje od srčanog centra. Čini se da je i srčani centar teško doseći, gotovo nemoguće. Ljudi ostaju u seksualnom centru. Ako su duboko uvežbani u jogi, karateu, aikidu, tai chi, onda mogu doseći drugi centar, *haru*. Ako su duboko uvežbani u mehanizmu disanja, *prani*, onda mogu doseći pupčani centar. A ako ste uvežbani kako da gledate dalje od zemlje, kako da vidite dalje od tela i kako da gledate tako duboko i tako senzibilno da više niste zarobljeni u grubom, i suptilno može prvim zracima da prodre u vas, samo tada - srčani centar.

Svi putevi predanosti, *bhakti joga*, rade sa srčanim centrom. Tantra počinje od seksualnog centra, Tao počinje od hara-centra, joga počinje od pupčanog centra. *Bhakti joga*, putevi predanosti i ljubavi, sufiji i ostali, oni počinju od srčanog centra.

Viši od srca je grleni centar. I tu se događa sledeća integracija, još viša, još suptilnija. Ovaj centar je centar primanja i davanja. Kada je dete rođeno, ono prima iz grlenog centra. Najpre život ulazi u njega kroz grleni centar - sisa vazduh, diše; a

zatim sisa mleko svoje majke. Dete funkcioniše iz grlenog centra, ali to je polovično funkcionisanje i ono ubrzo zaboravlja na njega. Ono samo prima. Ne može još davati. Njegova ljubav je pasivna. I ako samo tražite ljubav, onda ostajete nezreli, ostajete detinjasti. Dok ne sazrite tako da možete davati ljubav, vi niste odrasli. Svako traži ljubav, zahteva ljubav, a skoro niko ne daje. Ta beda je svuda po svetu. A svako ko zahteva, veruje da time daje.

Video sam to u hiljadama ljudi - svi gladni ljubavi, žedni ljubavi, ali niko ni na koji način ne pokušava dati. A svi veruju da daju, ali da ne primaju. Jednom kada date, vi primete, prirodno. Nikada se nije dogodilo drugačije. Onog trena kada date, ljubav se obrušava na vas. To nema veze sa osobama i ljudima. To ima veze sa kosmičkom energijom Boga.

Grleni centar je susret primanja i davanja. Kroz njega primete i kroz njega dajete. To je značenje Hristovih reči da opet morate postati kao deca. Ako to prevedete u terminologiju joge, to će značiti: morate opet doći do grlenog centra. Dete ga postepeno zaboravi.

Ako pogledate frojdovsku psiholo-

giju, dobićete paralelu. Frojd kaže da je prva faza kod deteta oralna, druga je analna, a treća genitalna. Cela frojdovska psihologija se završava na trećoj fazi. Naravno, ovo je vrlo oskudna psihologija, vrlo rudimentarna, fragmentarna, i zaokupljena s najnižim funkcionisanjem ljudskog bića. Oralno - da, dete koristi grleni centar, samo za primanje. A kada jednom počne da prima, njegovo biće kreće se ka analnom.

Jeste li uočili da neki ljudi ostanu zakačeni na oralno, čak do njihove smrti? To su ljudi koji puše; to su oralni ljudi. Oni i dalje nastavljaju... Pušenje, cigareta, cigara, daje im osećaj kao da nešto vruće poput majčinog mleka prolazi kroz grleni centar; i oni ostaju zarobljeni u oralnom, i ne mogu davati. Ako je osoba lančani pušač, teški pušač, skoro uvek on nije davalac ljubavi. On zahteva, ali neće dati.

Ljude koji previše puše uvek previše zanimaju ženske grudi. Neminovno je tako, jer je cigareta zamena za bradavicu. Ne kažem da ljude koji ne puše ne zanimaju ženske grudi. Oni koji puše su zainteresovani. Oni koji ne puše takođe su zainteresovani; oni možda žvaću *pan* ili žvake ili nešto drugo, ili ih jednostavno zanima porno-

grafija - ili su naprosto trajno opsednuti grudima. U njihovom umu, u njihovom snu, u njihovoj mašti su grudi - grudi i grudi stalno plutaju oko njih. To su ljudi zaglavljeni u oralnoj fazi.

Kada je Isus rekao da opet morate postati kao deca, mislio je da se morate vratiti u grleni centar, ali s novom energijom za davanje. Svi kreativni ljudi sa davooci. Oni vam mogu pevati pesmu, ili plesati ples, ili napisati poeziju, ili naslikati sliku, ili vam ispričati priču. Kod svih njih se grleni centar ponovo koristi kao centar za davanje. Susret primanja i davanja događa se u grlu. Sposobnost primanja i davanja jedna je od najvećih integracija.

Postoje ljudi koji su sposobni samo za primanje. Oni će ostati jadni, jer primanjem nikada ne postaješ bogat. Postaješ bogat davanjem. Zapravo, poseduješ samo ono što možeš dati. Ako ne možeš dati, onda naprosto samo veruješ da poseduješ. Ne poseduješ; ti nisi gospodar. Ako ne možeš dati svoj novac, onda ti nisi njegov gospodar. Onda je novac tvoj gospodar. Ako ga možeš dati, onda si sigurno ti gospodar. To će izgledati kao paradoks, ali dopustite da ponovim: vi te posednik samo

onoga što možete dati. Onog trena kada date, upravo tog trena postali ste posednik, obogaćen. Davanje vas obogaćuje.

Škrti ljudi su najjadniji i najsiromašniji ljudi na svetu - siromašniji od siromašnih. Oni ne mogu dati, zapeli su. Oni stalno zgrću. Zgrtanje postaje teret na njihovom biću; ono ih ne oslobađa. Činjenica je da ćeš biti slobodniji ako nešto imaš. Ali pogledajte škrtrice. Oni imaju mnogo, ali su opterećeni; oni nisu slobodni. Čak su i prosjaci slobodniji od njih. Šta im se dogodilo? Koristili su grleni centar samo za primanje. Ne samo što nisu koristili grleni centar za davanje, nisu se čak ni pomakli prema drugom frojdovskom centru, analnom. Ti ljudi uvek pate od zatvora; zgrtači, škrtrice, uvek pate od zatvora. Zapamtite, ne kažem da su svi ljudi koji pate od zatvora škrtrice; mogu postojati i drugi razlozi. Ali škrtrice sigurno pate od zatvora.

Frojd kaže da ima nešto u zlatu i izlučevinama. Oboje izgledaju žuto, a ljude koji pate od zatvora previše privlači zlato. Inače zlato nema egzistencijalne vrednosti - neku psihološku vrednost, ali ne egzistencijalnu. Ne možete ga jesti, ne možete ga piti. Šta možete učiniti s njim? Egzistencijalno,

čak je i čaša vode vrednija. Ali, zašto je zlato postalo tako vredno? Zašto su ljudi tako opsednuti zlatom? Oni se nisu pokrenuli od oralnog ka analnome. Oni pate od zatvora u svom unutarnjem biću. Sada će ceo njihov život odražavati njihov zatvor; postaće zgrtači zlata. Zlato je simbolično. Žutilo im daje neku ideju.

Jeste li posmatrali malu decu? Teško ih je nagovoriti da odu u toalet; skoro ih treba siliti da odu u toalet. Čak i onda insistiraju: "Ništa se ne događa. Mogu li se vratiti?" Oni uče prvu lekciju škrtosti - kako zadržati. Kako zadržati, kako ne dati čak ni ono što je beskorisno, čak i ako je štetno ako držiš to u sebi. Čak i ako je otrov, njima je teško da ga daju, da ga se odreknu.

Čuo sam priču o dva budistička *bhikkhua* (monaha). Jedan od njih bio je škrtica i zgrtač posvećen sakupljanju i čuvanju novca, a drugi se smejao njegovom budalastom ponašanju. Na što god bi naišao na svom putu on bi upotrebio, nikada ne bi zgrtao. Jedne noći trebali su da pređu reku. Bilo je veče, sunce je zalazio, i bilo je opasno ostati tu. Morali su preći na drugu obalu; tamo je bio grad. S ove strane bila je samo divljina.

Zgrtač reče: "Ti sada uopšte nemaš novca, pa ne možemo da platimo splavaru. Šta sad kažeš na to? Ti si protiv zgrtanja; ako ja sada ne bih imao novca, obojica bismo umrli. Vidiš li poentu?", upita on, "Novac je potreban." Čovek koji je verovao u odricanje se nasmejao, ali nije rekao ništa. Zatim je zgrtač platio i oni su prešli reku. Zgrtač opet reče: "Sada zapamti, sledeći put se nemoj raspravljati sa mnom. Vidiš? Novac pomaže. Bez novca bili bi mrtvi. Celu noć na drugoj obali, to bi bilo teško preživeti - divlje životinje."

Drugi *bhikkhu* se nasmeje i reče: "Ali mi smo prešli reku zato što si se ti mogao odreći njega. Nismo preživeli zbog čuvanja. Da si insistirao na čuvanju i nisi hteo da platiš splavaru, umrli bismo. Zato što si se mogao odreći - zato što si ga mogao napustiti, mogao dati - zato smo preživeli."

Mora da se rasprava nastavila. Ali zapamtite, ja nisam protiv novca, sav sam za njega, ali koristite ga. Posedujte ga, imajte ga; ali vaše vlasništvo postaje samo onda kad ste ga u stanju dati. U grlenom centru događa se ta nova sinteza. Možete

prihvatiti i možete dati.

Neki ljudi zamenjuju jednu krajnost drugom. Najpre su bili nesposobni za davanje, mogli su samo primiti; zatim se promene, odu u drugu krajnost, sada mogu dati, ali ne mogu primiti. I to je prevrtljivost. Stvarni čovek je sposoban da prihvata poklone i da ih daje. U Indiji ćete naći mnoge *sannyasine*, mnoge takozvane *mahatme*, koji neće hteti da dodirnu novac. Ako im ga ponudite, ustuknuće kao da ste izvukli zmiju ili nešto otrovno. Njihovo povlačenje pokazuje da su sada zašli u drugu krajnost: postali su nesposobni za primanje. Tako njihov grleni centar deluje samo polovično - a centar ne radi stvarno sve dok ne radi potpuno, sve dok točak ne prelazi ceo okret, okreće se i stvara energetska polja.

Zatim dolazi centar trećeg oka. U centru trećeg oka susreću se desno i levo, pingala i ida se susreću i postaju sušumna. Dve moždane hemisfere susreću se u trećem oku; ono se nalazi tačno između dva oka. Jedno oko predstavlja desno, drugo predstavlja levo, a treće je tačno u sredini. Levi i desni mozak susreću se u trećem oku, to je vrlo visoka sinteza. Ljudi su bili spo-

sobni da opisuju do te tačke. Zato je Ramakrišna mogao da opiše do te tačke. A kada bi počeo da govori o završnoj, konačnoj sintezi koja se događa u *sahasrari*, uvek bi iznova zapadao u tišinu, u *samadhi*. Bio je utopljen u njemu; to je bilo previše. Bilo je poput poplave; ponesen je ka okeanu. Nije se mogao održati pri svesti, budan.

Konačna sinteza događa se u sahasrari, krunskoj čakri. Zbog *sahasrare* svuda na svetu kraljevi, carevi, monarsi i kraljice nose krunu. To je postala formalnost, ali to je u stvari usvojeno zbog toga što - ako tvoja *sahasrara* ne funkcioniše, kako možeš biti monarh, kako možeš biti kralj? Kako možeš vladati ljudima ako nisi vladar čak ni samoga sebe? U simbolu krune skrivena je tajna. Tajna je ta da bi samo ona osoba koja je dosegla krunsku čakru, konačnu sintezu svog bića, trebala biti kralj ili kraljica, niko drugi. Samo takva osoba sposobna je da vlada drugima, jer je postigla vladanje sobom. Postala je svoj gospodar; sada i drugima može biti od pomoći.

Zaista, kada dosegnete do *sahasrare*, najvišeg, krunskog rascvetavanja unutar vas, otvori se lotos sa hiljadu latica. Nijedna kruna ne može se uporediti s tim, ali ona je

postala tek simbol. A simbol je postojao u celom svetu. To naprosto pokazuje da su ljudi posvuda, na ovaj ili onaj način, postali svesni konačne sinteze u *sahasrara* čakri. Jevreji koriste kapicu; ona se stavlja tačno na *sahasraru*. Hindusi puštaju čuperak kose, oni to zovu *choti*, vrhunac, da raste tačno na mestu gde je, ili bi morala biti, *sahasrara*. Postoje neke hrišćanske zajednice koje briju samo taj deo glave. Kada Učitelj daje blagoslov učeniku, stavlja svoju ruku na *sahasraru*. Ako je učenik uistinu prijemčiv, predan, odmah će da oseti uspon energije koji teče od seksualnog centra do *sahasrare*.

Ako ponekad kada dotaknem vašu glavu postanete seksualni, ne bojte se, ne povlačite se, tako treba da bude. Energija je u seksualnom centru. Ona počinje da se odmotava. Vi se uplašite, povlačite se, potiskujete to - Šta se događa? Postati seksualan pred stopalima vašeg Učitelja čini se pomalo neumesno, neugodno. Nije. Dopustite to, neka bude, i uskoro ćete videti da je energija prošla prvi centar, i drugi, i, ako ste se predali, u trenu će krenuti prema *sahasrari* i imaćete osećaj novog otvaranja u vama. Zato se od učenika očekuje da prigne

glavu, da Učitelj može dodirnuti njegovu glavu.

Posljednja sinteza je sinteza objekta i subjekta, vanjskog i unutarnjeg, ponovo. U seksualnom orgazmu susreću se vanjsko i unutarnje, ali trenutno. U *sahasrari* se susreću trajno. Zato kažem da se mora putovati od seksa do *samadhija*. Kod seksa je devedeset i devet posto seks, a jedan posto je *sahasrara*; kod *sahasrare* je devedeset i devet posto *sahasrara*, a jedan posto je seks. Oboje su združeni, povezani dubokim strujanjima energije. Dakle, ako ste uživali u seksu, ne pravite u njemu svoje boravište. Seks je samo bljesak *sahasrare*. *Sahasrara* će vam dati hiljadu, milion puta veće blaženstvo, blagoslov.

Vanjsko i unutarnje se susreću, ja i ti se susreću, muškarac i žena se susreću, *jin* i *jang* se susreću; a susret je apsolutan. Tada nema razdvajanja, tada nema razvoda.

To se zove joga. Joga znači susret dvoje u jednome. U hrišćanstvu su mistici to zvali *unio mystica*; to je tačan prevod joge. *Unio mystica*: tajna sjedinjenja. U *sahasrari* se susreću *alfa* i *omega*, početak i kraj. Početak je u seksualnom centru, seks je vaša *alfa*, *samadhi* je vaša *omega*. I sve

dok se *alfa* i *omega* ne susretnu, sve dok ne postignete to vrhunsko ujedinjenje, ostaćete bedni, jer to je vaša sudbina. Ostaćete neispunjeni. Možete biti ispunjeni samo na tom najvišem vrhuncu sinteze.

Sada sutre.

Izvođenje samyame u svojoj moći spoznaje, pravoj prirodi, egoizmu, sveprožimanju, i funkcijama donosi ovladavanje nad čulnim organima.

Prva stvar koju treba razumeti je da vi imate čula, ali ste izgubili osetljivost. Vaša čula su gotovo tupa, mrtva. Ona vise na vama, ali energija u njima ne teče; to nisu živi udovi vašeg bića. Nešto je zamrlo unutar vas, postalo hladno, blokirano. To se dogodilo celom čovečanstvu zbog hiljada godina represije. I hiljada godina uslovljavanja i ideologija koje su protiv tela osakatile su vas. Vaš život se samo zove život.

Dakle, prva stvar koju treba učiniti jeste: vaša čula treba da postanu uistinu živa i osetljiva. Samo onda možete njima ovladati. Vi vidite, ali ne vidite duboko. Vidite samo površinu stvari. Vi dodirujete,

ali vaš dodir nema toplinu; ništa ne teče ni u ni iz vašeg dodira. Vi i čujete. Ptice pevaju, a vi čujete i možete reći: "Da, ja čujem", i niste u krivu - čujete - ali to nikada ne dopre do same srži vašeg bića. To ne pleše u vama; ne pomaže cvetanju, razvoju unutar vas.⁶

Ta čula treba obnoviti. Joga nije protiv tela, zapamtite. Joga govori da odete dalje od tela, ali ona nije protiv njega. Joga kaže da upotrebite telo, nemojte da ono upotrebi vas; ali ona nije protiv tela. Joga kaže da je telo vaš hram. Vi ste u telu, a telo je tako lep organizam, tako kompleksan i tako suptilan, tako tajanstven, i tako se mnogo dimenzija otvara kroz njega. A ta čula su jedina vrata i prozori kroz koje ćete dosegnuti do Boga - zato ih nemojte umrtviti. Učinite ih življima. Neka vibriraju, pulsiraju i, što bi rekao Stanley Keleman, neka "struje". To je baš prava reč: neka struje poput reke, živahno. Možete to da

⁶ Sa istinski otvorenim i živim čulima čovek već na prvi pogled vidi pravu prirodu svega onoga u šta gleda, vidi auru bića i suštinu svakog zbivanja, ništa ga ne može obmanuti; razume suštinu svih zvukova koje čuje, uključujući pev ptica, signale životinja; oseća pravi kvalitet svega što dodiruje i kuša.

osetite. Vaša ruka, ako je živahna poput reke: osetićete trnce, osetićete da unutar ruke nešto teče i želi da uspostavi kontakt, želi da se poveže.

Kada volite ženu, ili muškarca, i uzmete njenu ruku u svoju, ako vaša ruka ne struji, od te ljubavi neće biti ništa. Ako vaša ruka ne skakuće i podrhtava od energije i ne uliva energiju u vašu ženu ili muškarca, onda je ta ljubav skoro mrtva od samog početka. Onda to dete nije rođeno živo. Onda ćete pre ili kasnije prekinuti - već ste prekinuli. Trebaće vam malo vremena da to shvatite, zato što je vaš um tako tup; inače se ne bi ni upuštali u to, jer već je mrtvo. Zašto bi se upuštali? Treba vam vremena da prepoznate stvari zato što je vaša osetljivost, sjaj, inteligencija, tako jako zamagljena i konfuzna.

Samo ljubav koja struji može postati izvor blaženstva, radosti, sreće. Ali za to su vam potrebna čula koja struje.

Ponekad i doživite takve bljeskove; svako ih je imao kad je bio dete. Promatrajte dete dok trči za leptirom. Ono struji, kao da bi svakog trenutka moglo iskočiti iz kože. Promatrajte dete dok gleda ružin cvet. Pogledajte njegove oči, sjaj, svetlost koja

isijava iz njegovih očiju. Dete struji. Njegove oči samo što ne plešu na laticama cveta.

Takav treba biti: kao reka. I samo tada je moguće ovladati čulima. Zapravo, ljudi su zauzeli vrlo pogrešan stav. Oni smatraju da čula moraš učiniti skoro mrtvima ako želiš ovladati njima. Ali kakvog onda smisla ima ovladavanje? Možeš ubiti, i onda si vladar. Možeš sestiti na mrtvom telu. Ali šta je smisao biti vladar? Ipak, to je izgledalo lakše: prvo ih ubiješ, a onda možeš vladati. Ako se telo oseća previše snažno, brzo, učini ga slabim i onda ćeš početi osećati da si ti vladar. Ali si ubio telo. Zapamti, treba ovladati životom, a ne mrtvim stvarima. Od njih neće biti nikakve koristi.

Ali to se pokazalo kao prečica, tako da su sve religije sveta to koristile. Uništi svoje telo malo-pomalo. Otkaçi sebe od tela. Nemoj biti u kontaktu. Odstrani sebe. Postani ravnodušan. Kada vaše telo postane poput mrtvog stabla, neće više listati, neće više cvetati, ptice se više neće doći odmoriti. To je samo mrtav panj. Naravno, možeš vladati njime, ali što ćeš sada steći tim ovladavanjem?

U tome je problem, zbog toga ljudi ne razumeju šta je Patanjđali mislio.

"Izvođenje *samyame* u svojoj moći spoznaje..." Tvoje oči vide, tvoje uši čuju, tvoj nos miriše, tvoj jezik kuša, tvoje ruke dodiruju, tvoja stopala povezuju se sa zemljom - to je moć spoznaje.

"Izvođenje *samyame* u svojoj moći spoznaje..." Ali ona treba biti moćna. Inače nećete biti u stanju ni da osetite šta je moć. Čula moraju biti tako puna moći, tako visoko moćna, da možeš izvesti *samyamu*, da možeš da meditiraš nad njom.

U ovom trenutku, kada posmatrate cvet, cvet je tu, ali jeste li ikada osetili svoje oči? Vidite cvet, ali jeste li osetili moć svojih očiju? Ona bi trebala biti tu, jer koristite oči da vidite cvet. I naravno, oči su lepše od ijednog cveta, jer svo cveće mora doći kroz oči. Pomoću očiju postali ste svesni sveta cveća, ali jeste li ikada osetili moć očiju? One su skoro tupe, mrtve. Postale su pasivne, poput prozora, prijemčive. One ne odlaze do svog objekta. A moć znači bivanje aktivnim. Moć znači da se vaše oči kreću i gotovo dodiruju cvet, vaše uši kreću i gotovo dodiruju pesmu ptica, vaša ruka kreće sa celokupnom energijom u vama, fokusirana,

i dodiruje voljenog. Ili ležite u travi, celo vaše telo, puno moći, susreće se u dodiru s travom, vodeći dijalog s travom. Ili plivate u reci, šapućući s rekom i slušajući njeno šaputanje. Povezani, ujedinjeni, ali potrebna je moć.

Dakle, prva stvar koju bih želeo da učinite je da kada gledate, stvarno gledate, da postanete oči. Zaboravite sve. Neka cela vaša energija teče kroz oči. I vaše će oči biti očišćene, okupane u unutarljivoj kupki, i moći ćete videti da stabla više nisu ista, zelenilo više nije isto. Postalo je zelenije, kao da je prašina nestala s njega. Prašina nije bila na stablima. Bila je u vašim očima. I po prvi put ćete videti, čućete po prvi put.

Isus je stalno govorio učenicima: "Ako imate uši, slušajte; ako imate oči, gledajte." Nisu svi oni bili slepi, nisu svi bili gluvi. Šta to znači? On je time mislio da ste postali gotovo gluvi i gotovo slepi. Vi vidite, a ipak ne vidite. Vi čujete, a ipak ne čujete. To nije moć, to nije energija, to nije vitalno.

"Izvodeći *samyamu* u svojoj moći spoznaje, pravoj prirodi..." Onda ćete biti u stanju da vidite kakva je prava priroda vaših čula. Ona je božanska. Vaše telo otelovljuje

božansko. Bog je taj koji gleda kroz vaše oči!

Setio sam se čuvene izreke Majstora Ekharta. Onog dana kada se ostvario i postao prosvetljen, prijatelji i učenici su ga pitali: "Šta si video?" Nasmejao se. On je jedini u celom hrišćanstvu koji se približio Zen Učiteljima, umalo je postao Zen Učitelj. Nasmejao se i rekao: "Nisam video Njega. On je video sebe kroz mene. Bog je video sebe kroz mene. Ovo su njegove oči. Kakva igra, kakva predstava! On je spoznao sebe kroz mene."

Kada uistinu osetite prirodu svojih čula, osetićete da su ona božanska. Bog je taj koji se kreće vašim rukama. To je Božja ruka, sve ruke su njegove. Bog je taj koji voli kroz vas. Sve ljubavne veze su njegove. A kako bi i moglo biti drugačije? Hindusi to zovu *lila*, Božja igra. On je taj koji vas doziva kroz pticu kukavicu, i on je taj koji sluša kroz vas. On je taj, jedini, koji je sveprisutan.

"Izvođenje *samyame* u svojoj moći spoznaje, pravoj prirodi, egoizmu, sveprožimanju i funkcijama, donosi ovladavanje nad čulnim organima." Ovu reč "egoizam" treba razumeti, jer u sanskritu imamo tri

reči za ego, a u engleskom je samo jedna reč. To stvara poteškoće. Sanskritska reč u sutri je *asmīta*, pa ću vam prvo to objasniti.

Postoje tri reči: *ahamkara*, *asmīta*, *atma*. Sve znače "Ja". *Ahamkara* se može prevesti kao "ego", vrlo grubo, prenaglašeno "Ja".⁷ Za *asmītu* ne postoji reč na engleskom. *Asmīta* znači 'jesam'-stvo [*amness*]. Ja jesam; kod ega je naglasak na "Ja", kod *asmīte* naglasak je na "jesam". Jesam-stvo je čistije od ega. Još uvek je tu, ali u puno drugačijem obliku. Jesam-stvo. I *atma*; nestalo je čak i jesam-stvo. U egu "*Ja jesam*"; u *asmīti* samo "jesam"; u *atmi* je čak i toga nestalo. U *atmi* je čisto bivstvo, samo postojanje, bez 'Ja' i bez 'jesam'-stva.

U sutri se koristi *asmīta*, jesam-stvo. Zapamtite, ego pripada umu. Čula nemaju ego. Ona imaju određeno jesam-stvo, ali ne i ego. Ego pripada umu. Vaše oči nemaju nikakvog ega, vaše ruke nemaju nikakvog ega. One imaju određeno jesam-stvo. Ako bi trebalo promeniti kožu i presaditi nečiju tuđu na vas, vaše telo će je odbaciti, jer telo zna da "to nije moje". Tako da vaša koža

⁷ Prevod reči *ahamkara* je 'ja sam činilac', to je princip individuacije u Samkhiji.

mora biti presađena s drugog dela vašeg tela, s bedra. Mora biti presađena s vašeg vlastitog tela, inače će je telo odbaciti. Telo neće prihvatiti: "To nije moje". Telo nema Ja, ali ima jesam-stvo.

Ako vam je potrebna krv, neće vam odgovarati svačija. Telo neće prihvatiti svaku vrstu krvi, nego samo određenu. Ona ima svoje vlastito jesam-stvo. Jedna će biti prihvaćena, neka druga krv biće odbačena. Telo ima svoj vlastiti osećaj bivanja. Vrlo nesvestan, vrlo suptilan i čist, ali on je tu.

Vaše oči su vaše, baš kao i otisci prsta. Sve vaše jeste vaše. Fiziolozi sada kažu da je svačije srce drugačije, drugačijeg oblika. Slika koju ćete naći u udžbenicima fiziologije nije stvarna slika. To je samo prosečna, zamišljena slika. Zapravo srce svake osobe ima drugačiji oblik. Svi delovi tela imaju vlastite osobine; svako je vrlo jedinstven. To je jesam-stvo.

Nikada više nećete biti ovde, niti ste ikada pre bili, stoga krećite se pažljivo, vesno i srećno. Samo promislite o slavi vašeg bivanja. Promislite, kako ste sjajni i jedinstveni. Bog je toliko uložio u vas. Nikada ne oponašajte, jer to bi bila izdaja. Budite svoji. Neka to bude vaša religija. Sve drugo je

politika. Nemojte biti hindus, nemojte biti musliman, nemojte biti hrišćanin. Budite religiozni, ali postoji samo jedna religija, a to je da samo budete svoji, autentično svoji.

"Izvođenje *samyame* u svojoj moći spoznaje, pravoj prirodi, *asmiti* (suptilnom jesam-stvu), sveprožimanju i funkcijama, donosi ovladavanje nad čulnim organima." I ako meditirate nad ovim stvarima, postaćete vladar. ***Meditacija donosi ovladavanje; ništa drugo osim meditacije ne donosi ovladavanje.*** Ako meditirate na svoje oko, prvo ćete ugledati ružin cvet; malo-pomalo postaćete sposobni da vidite oko koje gleda. Tada ćete postati vladar oka. Jednom kad ugledate videće oko, postali ste vladar. Sada možete koristiti sve njegove energije; a one su sveprožimajuće. Vaše oči nisu toliko ograničene koliko mislite. One mogu videti još mnoge stvari koje još niste videli. One mogu prodreti u misterije o kojima niste čak ni sanjali. Ali vi niste vladar svojih očiju i koristili ste ih na vrlo proizvoljan način, ne znajući šta činite.

Bivajući previše u kontaktu sa objektom, zaboravili ste subjektivnost svojih očiju. Događa se da, kada se s nekim družite, malo-pomalo potpadate pod njegov uti-

caj. Previše ste bili u kontaktu s objektima i zaboravili ste unutarnji kvalitet svojih čula. Vidite stvari, ali nikada ne vidite svoje viđenje. Čujete pesme, ali nikada ne čujete suptilnu vibraciju koja protiče unutar vas, zvuk vašeg bića.

Da vam ispričam jednu anegdotu.

Čuo sam da je jedan krajnje samouvereni skitnica imao neverovatne živce. Upravo je završio vrlo obilan obrok u jednom elegantnom restoranu i objavio menadžeru: "Dobri moj čoveče, zaista sam uživao u vašoj hrani, ali na žalost ne mogu da platim ništa od toga. Nemam ni penija. Nemojte se sada ljutiti, ja sam po profesiji prosjak, kao što možete videti. Ja sam takođe vrlo talentovani prosjak. Mogu da izađem van i u roku od jednog sata da skupim novac koji dugujem za ovaj obrok. Iako mi, naravno, ne možete verovati da ću se vratiti, i to potpuno razumem. Vi ste sasvim dobrodošli da mi se pridružite, ali može li čovek poput vas, vrlo poznati vlasnik restorana, sebi priuštiti da bude viđen s čovekom mog kalibra? Ne. Dakle, gospodine, imam savršeno rešenje za naš mali problem. Ja ću čekati ovde, a vi izađite i prosite dok ne

sakupite dovoljno za ovaj obrok."

Ako se družite s prosjakom, postaćete prosjak. On će vam na hiljadu i jedan način sugerisati da postanete poput njega.

Toliko dugo smo se družili s objektima da smo zaboravili našu sopstveost. Toliko dugo smo ostali fokusirani na vanjske stvari da smo zaboravili kako smo osobe. Ta duga vezanost za objekte potpuno je uništila vlastitu sliku o sebi. Morate se vratiti kući.

U jogi, kada počnete da vidite svoje videće oko, susrećete se sa suptilnom energijom. To se naziva *tanmatra*. Kada možete da vidite svoje vlastito viđenje, skriveno upravo iza očiju, vidite veličanstvenu energiju. To je *tanmatra*, energija oka. Iza uha vidite akumuliranu veličanstvenu energiju, *tanmatru* uha. Iza genitalnih organa vidite akumuliranu veličanstvenu energiju, *tanmatru* seksualnosti. I tako dalje. Posvuda, iza vaših čula nalazi se bazen energije - neiskorišćen. Jednom kada to znate, možete uliti tu energiju u svoje oči, a onda ćete ugledati vizije kakve samo ponekad vide pesnici, vide slikari. Onda ćete čuti zvukove koje samo ponekad čuju muzičari, čuju pesnici. I

onda ćete dodirnuti stvari koje samo ponekad, u retkim trenucima, ljubavnici znaju kako dodirnuti.

Postaćete živi, u strujanju.

Obično su vas učili da potiskujete svoja čula, ne da ih spoznate. To je vrlo glupo, ali i društveno vrlo prikladno.

Dogodilo se:

Nakon seoskog venčanja mlada i mladoženja popeli su se u kola i uputili se kući, na svoju farmu. Oko milju dalje na putu konj se spotaknuo. "Ovo je prvi put!", poviče mladoženja. Produžili su, i konj se opet spotaknuo. "Ovo je drugi put!", poviče mladoženja. Kada su se približili farmi, konj se opet spotakne. "Ovo je treći put!", poviče mladoženja, i zgrabivši pušku iza sedišta prosvira konju mozak. Mlada je bila užasnuta. Zatim je nedvosmislenim izrazima rekla svome novopečenom suprugu šta misli o njegovom potezu. Sedeo je tiho dok se nije smirila, onda je uperio pušku u nju i povikao: "Ovo je prvi put!"

Par je živio srećno šezdeset godina.

Ali ta sreća ne može biti stvarna sreća. Lako je potisnuti pred uperenom

puškom, ali kakva vrsta ljubavi će se dogoditi između ovo dvoje ljudi? Puška će uvek stajati među njima i žena će uvek biti uplašena da on ne poviče "Ovo je sada drugi! Ovo je sada treći put!", i gotovo.

To je ono što ste učinili sa svojim čulima, sa svojim telom. Potisnuli ste ih. Ali, bili ste bespomoćni. Ne kažem da ste vi odgovorni za potiskivanje. Tako ste odgojeni, vašim čulima niko nije dopustio slobodu. U ime ljubavi, represija se samo nastavlja. Majke, očevi, društvo - svi nastavljaju s represijom. Malo-pomalo nauče vas triku, a trik je ne prihvatiti sebe, odbaciti. Sve se mora kanalisati u prilagođenost. Vaša divljina mora se baciti u mračni deo vaše duše, a mali deo mora biti čist, poput dnevnog boravka u kojem ćete viđati i susretati ljude, živeti i zaboraviti sve o svom divljem biću, svom stvarnom postojanju. Vaši očevi i majke takođe nisu odgovorni, jer i oni su tako odgojeni.

Dakle, niko nije odgovoran. Ali kada jednom znate i ne preduzmete ništa, onda vi postajete odgovorni. Budete li blizu mene, ja ću vas učiniti vrlo, vrlo odgovornima jer ćete saznati, i ne preduzmete li ništa nećete moći prebaciti odgovornost na

nekoj drugoj. Onda ćete vi biti odgovorni.

Sada znate kako ste uništili svoja čula, a znate i kako da ih oživite. Preduzmi-te nešto. Sasvim odbacite pušku, represivni um. Deblokirajte sebe. Počnite ponovo da tečete. Počnite ponovo da se povezujete sa svojim bićem. Vi ste poput isključene telefonske veze. Sve izgleda savršeno u redu, telefon je tu, ali veza je isključena. Vaše oči su tu, vaše ruke su tu, vaše uši su tu, ali veza je isključena. Uključite je ponovo. Ako može biti isključena, može se i ponovo uključiti. Drugi su je isključili jer su takođe bili podučavani na isti način, ali vi je možete ponovo uključiti.

Sve moje meditacije tu su da vam daju struju energiju. Zbog toga ih nazivam dinamičnim metodama. Stare meditacije tražile su da samo sedite tiho, da ne radite ništa. Ja vam dajem aktivne metode, jer kada strujite energijom možete sedeti tiho, ali za sada najpre morate postati živi.

Iz ovoga sledi trenutna spoznaja bez korišćenja tela, i potpuno ovladavanje nad pradhanom (prakrti), materijalnim svetom.

Ako možete da vidite *tanmatre*, sup-

tilne energije svojih čula, postaćete sposobni da koristite svoju spoznaju bez grubljih instrumenata. Ako znate da se iza oka nalazi akumulirani bazen energije, možete zatvoriti oči i neposredno koristiti tu energiju. Tada ćete biti sposobni da vidite bez otvaranja očiju. To se naziva telepatijom i vido-vitošću. U sovjetskoj Rusiji postoji žena koju su naučno istraživali, koja je stajala sedam metara udaljena od nekog objekta i pomicala ga samo svojom energijom. Činila je pokrete rukama, sa sedam metara udaljenosti. Kao što možete videti kod hipnotizera, naprosto ih je privlačila prema sebi, pokretima. U roku od petnaest minuta stvari su se počele pomicati prema njoj. Ona ih nije dodirivala. Provedena su mnoga istraživanja da bi se saznalo šta se događalo. A ta žena izgubila je najmanje četvrt kilograma težine u polučasovnom eksperimentu. Sigurno da je gubila neku vrstu energije.

To je ono što se u jogi naziva *tan-matra*. Kada uzmete nešto, npr. kamen, obično koristite energiju kroz ruku. Ali ako neposredno poznajete energiju, možete prestati da koristite ruku. Energija može neposredno pomaknuti objekt. Isto je i s telepatijom - možete čuti ili pročitati misli ljudima

ili videti udaljene scene. Jednom kada poznajete *tanamatra*, suptilnu energiju, koju koriste vaše oči, njih možete izostaviti. Jednom kada znate da zapravo ne funkcionišu čula nego energija, vi ste slobodni od čula.

Čuo sam priču.

I tako je taj momak nazvao Cohen&Goldberg, trgovce na veliko.

"Spojite me s g. Cohenom, molim vas."

"Bojim se da je g. Cohen izašao, gospodine", reče telefonistkinja.

"Onda me spojite s g. Goldbergom."

"Bojim se da je g. Goldberg trenutno nečim vezan, gospodine."

"U redu, nazvaću kasnije."

Deset minuta kasnije: "G. Goldberga, molim."

"Bojim se da je g. Goldberg još nečim vezan, gospodine."

"Nazvaću kasnije."

Pola sata kasnije: "Dajte mi g. Goldberga."

"Strašno mi je žao. Ali g. Golberg je još uvek nečim vezan."

"Nazvaću kasnije."

Nakon još pola sata: "Goldberga!"

"Imam groznu novost za vas, g. Goldberg je još uvek nečim vezan."

"Ali vidite, ovo je smešno! Kako možete tako poslovati? Jedan partner je celo jutro van, a drugi je satima nečim vezan. Šta se tamo događa?"

"Pa, gospodine, kad god g. Cohen ide van, on zaveže g. Goldberga."

To se događa i unutar vas, takođe. Kad god odete van, kroz svoje oči, kroz ruke, kroz genitalne organe, kroz uši, kad god odete van, stalno se stvara određeni oblik sputanosti i vezanosti. Malo-pomalo vežete se za određena čula - oči, uši - jer odatle idete van, opet, opet i opet. Malo-pomalo zaboravljate energiju koja odlazi van.

Ta vezanost za čula postaje ceo svet, *samsara*. Kako se sjediniti sa sobom kroz čula? Jednom kada se vežete za čula, počnete razmišljati iz njih. Zaboravljate sebe.

Sledeća priča:

Učenik je jako želeo da se odrekne sveta i da sledi svog gurua, ali je rekao da ga njegova žena i porodica jako vole i da nije u stanju napustiti svoj dom. Guru se

pojavió s planom. Čovek je podučavan nekim tajnama joge, tako da je mogao kod svakoga ko bi pogledao njegovo telo stvoriti utisak kao da je umro. Narednog dana čovek je sledio instrukcije, i njegovo telo bilo je obasuto jadikovkama i jecajima žene i porodice.

Guru se pojavio na vratima maskiran u čarobnjaka i rekao porodici da bi, ako su ga jako voleli, tog čoveka mogao vratiti u život. Rekao je da bi čovek mogao oživeti ako će neko umreti umesto njega, tako što će popiti napitak koji ima.

Svaki član porodice imao je neki izgovor za neophodnost zadržavanja vlastitog života, a žena doda: "Kako bilo, on je već mrtav; snaći ćemo se."

Na to jogin ustane i reče: "Ženo, ako ti možeš da živiš bez mene, onda ja mogu da odem sa svojim guruom." Pogleda učitelja i reče: "Idemo gospodine, poštovani Učitelju. Slediću vas."

Sva vezanost za čula je kao da ste vi čula, kao da ne možete da živite bez njih, kao da je ceo vaš život omeđen njima. Ali vi niste omeđeni njima. Možete ih se odreći, a ipak živeti, i to živeti na višem planu.

Teško. Baš kao da pokušate nagovoriti semenku: "Umri, i uskoro će se roditi lepa biljka." Kako može verovati kad će biti mrtva? I nijedna semenka nikada nije znala da će njenom smrću izrasti nova mladica, pojaviti se novi život. Kako dakle poverovati u to? Ili ako se približite jajetu i pokušate nagovoriti pticu unutra: "Izađi", kako će ptica poverovati da postoji nekakva mogućnost života bez jajeta? Ili ako govorite detetu u utrobi: "Izađi, ne boj se", ali ono ne poznaje ništa van utrobe. Utroba je bila sav njegov život; samo toliko zna. Boji se. Situacija je ista: okruženi čulima živimo u nekoj vrsti zatvorenosti, zarobljeništvu.

Čovek mora biti malo odvažan, hrabar. Za sada, gde god jeste i što god jeste, ništa vam se ne događa. Rizikujte. Krenite u nepoznato. Pokušajte pronaći nov način življenja.

"Iz ovoga sledi trenutna spoznaja bez korišćenja tela, i potpuno ovladavanje nad *prakrti*, materijalnim svetom." Do sada ste bili u posedu materijalnog sveta. Jednom kada znate da posedujete vlastitu energiju, potpuno nezavisnu od materijalnog sveta, postajete vladar. Svet vas više ne poseduje; vi posedujete njega. Jedino oni

koji se odreknu postaju stvarni vladari.

Samo nakon svesti o razlici između sattve i puruše prevlast i znanje uzdižu se nad svim oblicima postojanja.

Najsuptilnija diskriminacija mora se napraviti između (buddhi) sattve i puruše - inteligencije i svesnosti.⁸ Vrlo je lako odvojiti sebe od tela. Telo je tako grubo da možete da ga osetite, ne možete biti to. Morate biti unutar njega. Lako je uvideti da ne možete biti oči. Vi morate biti neko ko je skriven iza i gleda kroz oči; da nije tako, ko bi gledao kroz oči? Vaše naočare ne mogu gledati. Iza naočara potrebno je oko. Potreban je neko iza ko gleda. Ali najsuptilnija

⁸ U originalnom tekstu *Joga sutri*, kao i u *Sankhya sutri*, ovde se govori o razlici koja postoji između »energetske supstancije u obliku lucidne svesti« (*buddhi-sattva*) i »transcendentalne subjektivnosti« (*puruša*). Dakle, ne o razlikovanju *puruše* i same *gune sattve* (mada se i njihovo razlikovanje podrazumeva), nego o razlikovanju *puruše* i najviše i najfinije modifikacije *prakrti, buddhi*, čistog intelekta, i to u njegovom najfinijem stanju, *sattva*. To razlikovanje je ključno i najteže zato jer najviši intelekt (*buddhi*) najviši um i svest koju u inkarniranom telu možemo da imamo, dobija svest od *puruše*.

identifikacija jeste ona s inteligencijom. Vaša moć razmišljanja, moć intelekta, razumevanja, to je najsuptilnija stvar. Vrlo je teško razlikovati između svesnosti i inteligencije. Ali, može se razlikovati.

Malo-pomalo, korak po korak, najpre spoznajte da niste telo. Neka se to razumevanje produbi, kristališe. Zatim spoznajte da niste čula. Neka to razumevanje raste, kristališe se. Onda spoznajte da niste *tanmatre*, energetski bazeni iza čula. Neka i to raste i kristališe se. A onda ćete biti u stanju da vidite da je i inteligencija takođe bazen energije. To je zajednički bazen u koji oči ulivaju svoju energiju, uši ulivaju svoju, ruke svoju. Sva čula su poput pojedinačnih energetskih tokova, a inteligencija je glavni bazen u koju ona unose informacije i ulivaju se.

Šta god vaš um zna doneseno je čulima. Videli ste boje. Vaš um zna. Ako ste daltonista, ako ne možete videti zelenu boju, onda vaš um ne poznaje ništa zeleno. Bernard Šo živeo je čitav život nesvestan da je daltonista. Vrlo je teško spoznati to, ali jedan slučajni incident omogućio mu je da spozna. Za jedan njegov rođendan neko mu je poklonio odelo, ali je nedostajala kravata,

pa je otišao u kupovinu da pronade kravatu koja pristaje uz odelo. Odelo je bilo zeleno, a on je pošao da kupi žutu kravatu. Njegova sekretarica je posmatrala, pa reče: "Šta to radite? To neće odgovarati. Odelo je zeleno, a kravata je žuta." On reče: "Ima li neke razlike između to dvoje?" Živeo je sedamdeset godina ne znajući da ne može da vidi žutu boju. On je video zelenu. Bilo nešto žuto ili zeleno, oboje je izgledalo zeleno. Žuta boja nije bila deo njegovog uma; oči nikada nisu ulile tu informaciji u um.

Oči su kao sluge, sakupljači informacija, profesionalci koji putuju po svetu sakupljajući stvari, ulivajući u um. Oni hrane um; um je središnji bazen.

Najpre morate postati svesni da niste oko niti energija skrivena iza oka, onda ćete biti u stanju da vidite da se svako čulo uliva u um. Vi niste ni taj um. Vi ste onaj koji promatra ulivanje u um. Vi samo stojite na obali, sve reke se ulivaju u okean - vi ste gledalac, svedok.⁹

Svami Rama je rekao: "Nauka će

⁹ Svedok je vrhunski privlačitelj sveg tog ulivanja, zbivanja cele prirode, to je *puruša* po učenju Sankhye.

teško to definisati, ali možda je njen suštinski značaj proučavanje nečega što je izvan promatrača. Tehnike meditacije pružaju pristup koji osobi omogućava da bude izvan vlastitih unutarnjih stanja." "Tehnike meditacije pružaju pristup koji osobi omogućava da bude izvan vlastitih unutarnjih stanja" - a vrhunac meditacije je spoznaja da sve što možete znati, to niste vi. Šta god se može redukovati na poznati objekt to niste vi, jer vi ne možete biti svedeni na objekt. Vi zauvek ostajete subjekt - znalac, znalac, znalac. A znalac nikada ne može biti sveden na znano.

To je *puruša*, svesnost¹⁰. To je konačno razumevanje koje proizlazi iz joge. Meditirajte nad tim.

¹⁰ *Puruša* je transcendentalna svest, iznad uma. Ona koja omogućava svesnost uma.

ALOK, NAĐI ZAISTA GROZNU ŽENU

*24. aprila 1976. pre podne
u dvorani "Buddha"*

Prvo pitanje:

*Zašto se uvek bojim starosti? Pokaži
mi kako se mogu otarasiti toga.*

Život, ako se ispravno živi, stvarno živi, nikada se ne boji smrti. Ako si živeo svoj život, smrti ćeš poželeti dobrodošlicu. Ona će doći kao odmor, kao dobar san. Ako si postigao vrhunac, klimaks svog života, onda je smrt divan odmor, blagoslov. Ali ako nisi živeo, naravno da smrt stvara strah. Ako nisi živeo, onda će ti svakako smrt oteti vreme iz ruku, sve buduće prilike za život. U prošlosti nisi živeo, a budućnosti neće biti: rađa se strah. Strah se rađa ne zbog smrti, već zbog neživljenog života.

A zbog straha od smrti starost takođe donosi strah, jer to je prvi korak prema smrti. Inače je starost takođe divna. Ona je

zrenje tvog bića, zrelost, rast. Ako živiš za svaki trenutak, za sve izazove koje život nosi i koristiš sve prilike koje život nudi, i ako se odvažiš na svaku avanturu u nepoznato u koju te život zove i poziva, onda je starost zrelost. Inače je starost bolest.

Na nesreću, mnogi ljudi naprosto stare, postaju stari, bez ikakve zrelosti u skladu s tim. Tada je starost teret. Ostareli ste u telu, ali je vaša svest ostala nezrela. Ostareli ste u telu, ali niste sazreli u unutar-njem životu. Nedostaje unutar-nja svetlost, a smrt svakog dana postaje bliža; naravno da ćete drhtati i biti uplašeni, i u vama će nastati velika teskoba.

Oni koji žive ispravno prihvataju starost s dubokom dobrodošlicom, jer starost naprosto znači da se bliže procvatu, da se bliže plodovima, da će sada moći deliti što god su postigli.

Obično je starost ružna jer je naprosto bolest. Vaš organizam nije sazreo, samo postaje sve više bolestan, oslabljen, impotentan. Inače je starost najlepše životno doba. Sve budalaštine detinjstva su prošle, sva groznica i strast mladosti je prošla... budi se spokojnost, tišina, meditacija, *samadhi*.

Starost je veličanstveno lepa, i tako treba biti jer se sav život kreće prema njoj. Ona bi trebala biti vrhunac. Kako vrhunac može biti na početku? Kako vrhunac može biti u sredini? Ali ako mislite da je detinjstvo vaš vrhunac, kao što mnogi ljudi misle, onda je prirodno da će vam celi život biti patnja jer ste već postigli svoj vrhunac - sada će sve biti u opadanju, u silasku. Ako mislite da je mladost vrhunac, kao što mnogi ljudi misle, naravno da ćete nakon trideset i pete postati tužni i depresivni, jer svaki dan ćete gubiti, gubiti i gubiti, ne stičući ništa. Energija će biti izgubljena, oslabićete i bolest će ući u vaše biće, i smrt će početi da kuca na vrata. Dom će nestati, a pojaviće se bolnica. Kako možete biti srećni? Ne, ali na Istoku se nikada nije smatralo da je detinjstvo ili mladost vrhunac. Vrhunac čeka na samom kraju.

Ako život proteče ispravno, vremenom dostižete sve više i više vrhunce. Smrt je konačni vrhunac koji život dostiže, krešendo.

Ali zašto promašujete život? Zašto starite, a ne sazrevate? Negde je nešto krenulo krivo, negde ste stavljeni na pogrešan put - negde ste pristali da budete stavljeni

na pogrešan put. Taj pristanak mora se opozvati; taj ugovor mora se spaliti. To je ono što ja zovem *sannyas*: razumevanje da sam dosad živeo na pogrešan način - kompromitovao sam se, a ne zaista živeo.

Kad ste bili malo dete, kompromitovali ste se. Prodali ste svoje biće. Za ništa. Ono što ste stekli naprosto nije ništa, samo smeće. Za male stvari izgubili ste svoju dušu. Pristali ste biti neko drugi, a ne vi; tu ste promašili svoj put. Majka je želela da postanete neko, otac je želeo da postanete neko, društvo je želelo da postanete neko; a vi ste pristali. Malo-pomalo odlučili ste da nećete biti vi, i otada se pretvarate da ste neko drugi.

Ne možete sazreti zato što neko drugi ne može sazreti. To je lažno. Ako stavim masku, maska ne može sazreti. Ona je mrtva. Moje lice može sazreti, ali ne i moja maska. A samo vaša maska stari. Iza maske, skrivajući se, vi ne rastete. Možete rasti jedino ako prihvatite sebe - onda ćete biti vi, a ne neko drugi.

Ružin grm pristao je da postane slon; slon je pristao da bude ružin grm. Orao je zabrinut, skoro se posavetovao sa psihijatrom, jer želi da postane pas; a pas je

hospitalizovan jer želi da leti poput orla. To se dogodilo čovečanstvu. Najveća nesreća je pristati biti neko drugi: nikada ne možete sazreti.

Nikada ne možete sazreti kao neko drugi. Možete sazreti jedino kao vi. "Treba-lo bi" se mora odbaciti, i morate prestati da bivate previše zaokupljeni onim što ljudi govore. Šta je njihovo mišljenje? Ko su oni? Vi ste ovde da budete svoji. Niste ovde da ispunite tuđa očekivanja; a svako to pokušava. Otac je možda mrtav, a vi pokušavate ispuniti obećanje koje ste mu dali. A on je pokušavao ispuniti obećanje koje je dao svom ocu, i tako dalje. Ta besmislica ide od samog početka.

Pokušajte da razumete i ohrabrite se - i uzmite svoj život u svoje ruke. Odjed-nom ćete osetiti navalu energije. Onog trena kad odlučite: "Biću ja i niko drugi. Što god koštalo, ali ja ću biti ja", tog trena videćete veliku promenu. Osetićete energiju kako struji u vama, pulsirajući.

Ukoliko se to ne dogodi bojaćete se starosti, jer kako možete izbeći da uvidite činjenicu kako gubite vreme i ne živite, a starost dolazi i onda nećete biti sposobni da živite? Kako možete izbeći da uvidite

činjenicu da smrt čeka i svakog dana prilazi bliže i bliže i bliže, a vi još niste živeli? Neminovno morate biti duboko u teskobi.

Dakle, ako me pitaš šta da učiniš, predložiću ti osnovne stvari. I uvek je reč o osnovama. Nikad se ne zamaraj sporednim stvarima jer njih možeš menjati, ali ništa se neće promeniti. Promeni osnovu.

Na primer, šta je sporedno. "Zašto se uvek bojim starosti? Pokaži mi kako se mogu otarasiti toga." Samo pitanje nastalo je iz straha. Ti želiš da se "otarasiš toga", a ne da razumeš, pa ćeš svakako postati žrtva nekoga ili neke ideologije koja ti može pomoći da se otarasiš toga. Voleo bih da razumeš i promeniš svoj život. Nije reč o tome da se otarasiš problema; reč je o tome da se otarasiš svoje maske, svoje lažne ličnosti - načina na koji si pokušavao biti, a koji nije istinski način. Ti nisi autentičan. Nisi iskren prema sebi; ti si izdao svoje biće.

Dakle, ako pitaš - postoje sveštenici i filozofi i demagozi - ako odeš i pitaš ih kako se otarasiti toga, oni će reći: "Duša nikada ne stari. Ne brini. Samo zapamti da si duša. To je telo; ti nisi telo." Oni su te utešili. Možda se na trenutak osećaš dobro,

ali to neće pomoći, to te neće promeniti. Već sutra, van sveštenikovog uticaja, bićeš opet u istom čamcu.

Lepota je u tome što ti nikada nisi posmatrao sveštenika: on sam je uplašen. Nikada nisi posmatrao filozofa: on sam je uplašen.

Čuo sam:

Novi paroh je previše radio i ispiti- vanje je pokazalo da su njegova pluća smrt- no pogođena. Doktor mu je rekao da je dugi odmor apsolutno potreban. Sveštenik se bunio, rekavši da ne može ni slučajno napu- stiti posao.

"Dakle", reče doktor, "možete birati između Švajcarske i nebesa."

Sveštenik je šetao po sobi neko vreme, zatim reče: "Pobedili ste, Švajcar- ska."

Kada je u pitanju život ili smrt, čak i sveštenik, filozof, ljudi koje pitaš - ni oni nisu živeli. Verovatnije je da nisu živeli ni onoliko koliko si ti živeo; inače ne bi mogli biti sveštenici. Da bi postali sveštenici morali su potpuno da odbace svoj život. Da bi postali redovnici, *sadhui*, *mahatme*,

morali su potpuno da odbace svoje biće i da prihvate što god je društvo želelo da budu. Oni su se potpuno složili s tim. Oni su u potpunom neslaganju sa sobom, s vlastitom životnom energijom, i složili su se s lažnim, blesavim stvarima - društvenom ulogom, poštovanjem, uvažavanjem.

A ti ideš i pitaš njih. Oni i sami drhte. Duboko dole i oni sami su uplašeni. Oni i njihovi učenici u istom su čamcu.

Čuo sam:

Papa je ležao na samrti u Vatikanu i krenula je vest da će kardinalov posebni proglas biti izgovoren sa balkona Svetog Petra.

Kada je došao taj dan, čuveni trg bio je krcat vernicima. Ostareli kardinal govorio je drhtavim glasom: "Njegova Svetost može se spasti jedino transplantacijom srca, i ja pozivam na donatorstvo sve vas dobre hrišćane okupljene danas ovde."

Podigao je pero i nastavio: "Ispustiću ovo pero među vas i na koga padne, tu osobu je Sveta Providnost izabrala da spase život Svetom Ocu."

S tim rečima ispusti pero... i sve što se moglo čuti bilo je dvadeset hiljada pobo-

žnih rimokatolika koji snažno duvaju vazduh.

Svako je uplašen. Ako Sveti Otac želi da preživi, zašto bi ti jadni katolici trebali postati donatori? Ja ti neću dati nikakvu utehu. Neću ti reći: "Duša je večna. Ne brini se; ti nikada ne umireš. Samo telo umire." Znam da je to istina, ali ta istina mora se zaraditi na težak način. Ne možeš učiti od nečijeg stava ili izjava o tome. To nije stav; to je iskustvo. Ja znam da je tako, ali to je za tebe apsolutno beznačajno. Ti nisi spoznao šta je život. Kako možeš znati što je večnost? Ti nisi bio sposoban da živiš čak ni u vremenu. Kako ćeš biti sposoban da živiš u večnosti?

Čovek počinje da biva svestan besmrtnosti kada postane sposoban da prihvati smrt. Kroz vrata smrti otkriva se besmrtnost. Smrt je način da ti se besmrtnost otkrije... ali u strahu ti zatvaraš oči i postaješ nesvestan.

Ne, neću ti dati metod, teoriju, da se otarasiš toga. To je simptomatično. Dobro je da ti to pokazuje kako živiš lažni život. Zato je strah tu. Samo sledi znak i nemoj pokušavati promeniti simptom; radije poku-

šaj promeniti osnovni uzrok.

Od samog početka svako je dete pogrešno informisano, a pogrešno informisano biva pogrešno usmereno, pogrešno vođeno. Ne znajući, jer i roditelji su takođe u istoj zamci; i oni su pogrešno vođeni. Na primer, ako je dete previše energično, porodica se oseća neugodno, jer je previše energično dete revolucija u kući. Ništa nije sigurno, apsolutno ništa nije sigurno. Energичno dete sve će uništiti. Mora biti zaustavljeno. Njegova energija mora se blokirati, njegov život mora se umanjiti. Mora biti ukoren, kažnjen, i nagrađen samo kad se lepo ponaša. I šta očekujete? Očekujete da bude skoro poput starca - ne čineći nikakvu štetu onome što vi smatrate dragocenim. Vi uništavate dete samo da bi sačuvali sat. Ili uništavate dete samo da bi sačuvali posuđe. Ili da bi sačuvali nameštaj; inače će biti izgrebano od jednog kraja do drugog. Vi uništavate novopridošlo biće, poklon od Boga. Vi stalno grebete detetovo biće samo da bi sačuvali nameštaj od grebanja.

Vremenom je dete prisiljeno da sledi vas jer je bespomoćno. Zavisi od vas; njegov opstanak zavisi o vama. Samo da bi opstalo, ono prihvata da bude mrtvo. Samo

da bi opstalo, jer vi mu dajete hranu i mleko i negu. Gde će otići ako ste tako jako protiv njega? Malo-pomalo ono vam prodaje svoje biće. Šta god kažete, ono će postupno prihvatiti. Vaše nagrade i vaše kazne su način na koji ga pogrešno vodite.

Malo-pomalo poverovaće vama više nego svom unutarnjem glasu, jer zna da ga unutarnji glas uvek odvede u nevolju. Pokazalo se da njegov unutarnji glas uvek donosi kaznu, i tako se kazna i unutarnji glas povezuju. I kad god dete ne sluša svoj unutarnji glas i naprosto vas slepo sledi, biva nagrađeno. Kad god je svoje, biva kažnjeno; kad god nije svoje, biva nagrađeno. Logika je jasna.

Malo-pomalo odvajate ga od njegovog vlastitog života. Malo-pomalo dete zaboravlja šta je unutarnji glas. Ako ga ne čuješ dugo vremena, više ga i ne možeš čuti.

Zatvori svoje oči bilo kad: čućeš glas svog oca, svoje majke, svojih vaspitača, učitelja, a nikada nećeš čuti svoj glas. Mnogo ljudi dođe k meni i kaže. "Ti govoriš o unutarnjem glasu; mi ga nikada ne čujemo." Tu je gomila. Kada Isus kaže "Mrzi svoga oca i majku", on ne govori da

zaista mrzite svoga oca i majku. On kaže da mrzite oca i majku koji su postali savesti unutar vas. Mrzite, jer to je najgori pristanak koji ste napravili - samoubilački ugovor. Mrzite, uništite te glasove, tako da vaš glas može biti oslobođen, slobodan, tako da možete da osetite ko ste vi i šta želite biti.

U početku ćete se, naravno, osećati potpuno izgubljeni. Tako se događa s meditacijom. Mnogi dođu k meni i kažu: "Došli smo da pronađemo put. Ali naprotiv, meditacija je učinila da se osećamo potpuno izgubljeni." To je dobra indikacija. Pokazuje da stisak drugih popušta. Zato se osećate izgubljenima, jer su vam ti tuđi glasovi davali smernice, a vi ste im verovali. Toliko dugo ste im verovali da su postali vaši vodiči. Sada, kada meditirate, ti glasovi se razgrađuju. Oslobođili ste se zamke. Postali ste ponovo dete i ne znate kuda da idete. Jer svi su vodiči nestali. Očev glas nije tu, majčin glas nije tu, učitelj nije tu, škola nije tu; odjednom ste sami. Čovek se počne osećati uplašeno - "Gde su moji vodiči? Gde su ljudi koji su me uvek vodili na ispravan put?"

Zapravo niko vas nije vodio na ispravan put, jer su sva vođstva pogrešna.

Nijedan vođa ne može biti ispravan vođa jer je vođstvo pogrešno samo po sebi. Kome god dopustite da vas vodi taj će napraviti neku štetu, jer on će početi da radi nešto, forsiraće nešto, dawaće vam strukturu; a vi morate da živite život slobodan od svih struktura i karaktera, slobodan od svih okvira, referenci, kontakata - ovog trena slobodan od prošlosti.

Dakle, sva su vođstva pogrešna, i kada nestanu, a vi ste im verovali tako dugo, odjednom se osećate prazni, okruženi prazninom, svi putevi su nestali. Gde otići?

Ovaj period je revolucionaran period u životu bića. Čovek mora proći kroz njega odvažno. Ako možete ostati u njemu, nezaplašeni, uskoro ćete začuti glas koji je tako dugo bio potisnut. Uskoro ćete početi da učite njegov jezik, jer ste i sam jezik zaboravili. Znaete samo jezik kojemu su vas naučili. A ovaj jezik, unutarnji jezik, nije verbalan. On je osećajni. Sva društva su protiv osećaja; jer osećaj je tako živa stvar, opasan je. Misao je mrtva; ona nije opasna. Tako vas je svako društvo teralo u glavu, sa celog vašeg tela guralo vas je u glavu.

Vi živite samo u glavi. Ako bi vam odsekli glavu, a vi odjednom sreli svoje telo

bez glave, ne bi ga prepoznali. Samo lica se prepoznaju. Celo vaše telo se usukalo, izgubilo sjaj, mekoću, fluidnost. Ono je skoro mrtva stvar, kao drvena noga. Vi je koristite, funkcionalno je upotrebljiva, ali u njoj nema života. Vaš je sav život otišao u glavu. Viseći tamo bojite se smrti, jer jedino mesto na kojem možete živeti, jedini prostor u kojem možete živeti, mora biti celo telo. Vaš život mora se širiti i strujati celim telom. Mora postati reka, tok.

Malo dete počne da se igra genitalnim organima. Roditelji se isti čas zabrinu - "prestani!" zabrinutost dolazi iz njihovih vlastitih potiskivanja - jer i oni su bili zaustavljeni. Odjednom postanu teskobni, a teskoba se budi jer su naučeni da su određene stvari loše. Nikada im nije bilo dopušteno da diraju svoje genitalne organe. Kako to mogu dopustiti detetu? Oni prisiljavaju dete, kažnjavaju dete, da ne dira genitalne organe.

Šta dete može? Ono ne može da razume zašto su genitalni organi loši. Oni su deo njega isto koliko i ruke, nos, prsti; sme da dira svako mesto na telu, ali ne i genitalije. I ako se stalno kažnjava, počće povlačiti energiju iz genitalnih organa. Ona

ne sme strujati kroz njih, jer ako struji, želeće da se igra s njima. A to je ugodno i nema ničeg pogrešnog, dete ne može da vidi šta je u tome pogrešno. Zapravo to je najugodniji deo tela.

Ali roditelji se boje, a dete vidi njihova lica i njihove oči; odjednom - bili su normalna ljudska bića - u trenutku kad dodirne genitalije oni postanu nenormalni, skoro ludi. Nešto se u njima tako drastično promenilo da se i dete uplašilo - "Mora da je nešto pogrešno." nešto pogrešno je u umovima roditelja, ne u detetovom telu, ali šta dete može?

Samo da bi se izbegla ta situacija, ta zbunjujuća situacija, jedan od najlepših fenomena mora se potisnuti tako duboko da žena ne doživljava orgazam. U Indiji žene još uvek ne znaju šta je orgazam. Nikada nisu čule za to; zapravo, one znaju da seksualno zadovoljstvo pripada muškarcu, a ne ženi. To je apsurdno, jer Bog nije muški šovinist i on ne pretpostavlja muškarca ženi. On je dao svima, podjednako, ali devojkama je zabranjeno više nego dečacima jer društvom dominiraju muškarci. Tako se kaže: "Dečaci su dečaci; čak i ako im zabraniš, oni će učiniti nešto ovako ili

onako." Ali devojčice, one moraju biti paradigme kulture, moralnosti, čistoće, devičanstva. Njima nipošto nije dopušteno da dodiruju genitalije. Kako bi onda bilo moguće kasnije postići orgazam, kada se energija ne kreće u tom pravcu?

I zbog toga što se energija ne kreće u tom pravcu, pojavljuje se hiljadu i jedan problem. Žene postaju histerične. Muškarci postaju previše opsednuti seksom. Žene postaju tužne i depresivne jer ne mogu da uživaju u seksualnom iskustvu; postaju gotovo protivne seksu. A muškarci postaju previše zainteresovani za seks jer u svim iskustvima nešto izostane. Muškarac oseća da nešto nedostaje, nešto nedostaje, pa želi još seksualnog iskustva - još, s puno više žena. Problem nije u tome. Nedostaje li vam nešto s jednom, nedostajace vam i sa mnogo. Problem je unutar vas: vaša energija ne teče genitalnim organima.

Na taj način sva energija se malo-pomalo tera u glavu, jer glava se ceni. Postoje izrazi "glavni knjigovođa", "glavni nadzornik", "poglavar" - sve "glave". "Ruke" su pojam za radnike. "Glave" su superiorna bića - "glave" države. "Ruke?" - tek manuelni radnici, bezvredni. U Indiji,

"glave" su *brahmini*, a siromašni *šudre* nisu čak ni ruke, nego noge, stopala. U hinduskim spisima rečeno je da je Bog stvorio *brahmine* kao glave, *šudre* kao stopala, *kšatrije*, ratnike, kao ruke, snagu, a biznismene, *vaišje*, kao trbuh. Ali *brahmini* su glave.

Ceo svet je postao *brahmin*. To je problem - svako živi u glavi, a celo telo se usukalo. Samo stanite nekad pred ogledalo i pogledajte što se dogodilo sa celim vašim telom. Vaše lice izgleda vrlo živo, rumeno životom, ali vaša prsa? - usukana. Vaš trbuh? - skoro mehaničan, funkcioniše na mehanički način. Celo vaše telo...

Ako ljudi stoje goli, samo gledajući njihova tela možete videti kojim se poslom bave u životu. Ako su radnici, njihove će ruke biti žive, mišićave. Ako su samo ljudi glave - jajoglavi, profesori, vicepremijeri, i ta vrsta smeća - tada ćete videti njihove glave, vrlo sjajne, rumene. Ako su poštari i policajci, njihove će noge biti vrlo jake. Ali nikada nećete pronaći puno telo, celo telo, jer niko ne živi kao celovito organsko jedinstvo.

Čovek bi trebao da živi kao celovito organsko jedinstvo. Treba ponovo da preuzme celo telo. Jer, sa stopalima si u dodiru

sa zemljom - uzemljen si - ako izgubiš noge i njihovu snagu, i one postanu mrtvi udovi, više nisi ukorenjen u zemlji.

Ti si poput stabla čije je korenje umrlo ili sagnjilo, oslabilo; onda stablo ne može da živi dugo, i ne može živeti zdravo, potpuno, celovito. Vaša stopala trebaju biti ukorenjena u zemlji; to je vaše korenje. Pokušajte jednom mali eksperiment. Potpuno goli, stanite negde - na plaži, blizu reke, naprosto goli na suncu - i počnite skakati, cupkati, i osetite svoje energije kako teku kroz vaša stopala, kroz vaše noge u zemlju. Cupkajte i osetite vaše energije kako kroz noge odlaze u zemlju. Zatim nakon par minuta cupkanja samo stanite mirno, ukorenjeni u zemlju, i samo osećajte zajedništvo vaših stopala sa zemljom. Odjednom ćete se osećati vrlo, vrlo ukorenjeni, uzemljeni, čvrsti. Videćete da zemlja komunicira, videćete da vaša stopala komuniciraju - nastaje dijalog između zemlje i vas.

Takva uzemljenost se izgubila. Ljudi su postali iskorenjeni, više nisu uzemljeni. A tako ne mogu da žive. Jer život pripada celom organizmu, ne samo glavi.

Na Zapadu se vrše neki eksperimenti u nekim naučnim laboratorijama gde se

nekoliko glava čuva živima. Glava majmuna otkinuta je od tela i spojena na mehaničku spravu koja funkcioniše kao telo. Glava i dalje misli, sanja. Na glavu to nije uticalo, uopšte nije.

Eto to se dogodilo. Ne samo u nekim zapadnim laboratorijama, to se dogodilo svakom ljudskom biću. Celo vaše telo postalo je samo mehanička stvar; samo glava je živa. Zbog toga ima tako mnogo snova, tako mnogo misli, tako mnogo prometa u glavi. Ljudi dođu i kažu: "Kako to zaustaviti?" Problem nije kako to zaustaviti. Problem je kako to raspršiti na celo telo. Naravno da je glava prenamočena, jer cela je energija tu - a njoj nije namenjeno da nosi tako puno energije, i zato poludite, zato poblesavite.

Ludilo je bolest koju je proizvela naša kultura; to je kulturna bolest. Na zemlji je postojalo nekoliko kultura, primitivnih, gde se za ludake uopšte nije znalo, gde ludilo uopšte nije postojalo. Možete to posmatrati: čak i sada, u društvima koja nisu ekonomski razvijena, ni obrazovana, u kojima se katastrofa univerzitetskog obrazovanja još nije dogodila, gde ljudi još uvek nisu samo u glavama, već i u drugim delo-

vima - možda fragmentarno, ali još uvek je negde rezervoar energije, u stopalima, u truhu - možda nepovezani rezervoari, ali energija je još ponegde raspršena, raširena posvuda, dobro raspoređena - ludilo se retko događa. Što je društvo više orijentisano na glavu, to je više ludila.

To je kao da kroz žicu od 110 volti pokušavate naterati struju od 1000 volti - sve će poludeti. Glava treba malo energije da bi dobro funkcionisala. Previše energije u glavi, i ona stalno radi, tome nema kraja, jer kako potrošiti tu energiju? Ona nastavlja da misli, misli i misli, i da sanja, sanja - dan i noć, godinu za godinom, bez prestanka - sedamdeset godina. Razmislite. Vaš život je samo to.

I naravno, čovek postane uplašen od starosti. Vreme prolazi. Naravno, čovek postane prirodno uplašen od smrti. Smrt može doći svakog časa, a vi ste se samo vrtili u glavi. Niste se pomakli nigde drugde, cela teritorija života ostala je nedirnuta.

Živite, krećite se celim telom. Prihvatite to s dubokom ljubavlju. Zaljubite se u svoje telo. To je božanski poklon, hram u kojem je Bog odlučio da odsedne. Onda neće biti straha od starosti; počecete da saz-

revate. Sazrijevaćete kroz iskustvo. Onda starost neće biti poput bolesti. Biće divan fenomen. Ceo život je priprema za starost. Kako ona može biti bolest? Celi život se krećete prema njoj. To je krešendo, poslednja pesma i ples koji ćete izvesti.

Nikada ne očekujte nikakvo čudo. Moraćete preduzeti nešto. Um kaže dogodiće se ovo ili ono i sve će biti u redu. Neće ići na taj način. Čuda se ne događaju. Da vam ispričam jednu priču.

Koen je u jednoj nesreći slomio obe noge. Kostii su srasle, ali on je tužio odgovornu kompaniju za štetu, navodeći da je trajno obogaljen i da će ostatak života morati da provede u invalidskim kolicima. Osiguravajuća kuća uposlila je hirurge da ispituju situaciju. Oni su izvestili da su kosti savršeno zacelile, da Koen može sasvim dobro da hoda i da on naprosto simulira. Međutim, kad je slučaj dospelo na sud, sudija se sažalio nad dečkom u invalidskim kolicima i dosudio mu deset hiljada funti odštete. Koen je kasnije odvezen u glavni ured da preuzme svoj ček.

"G. Koen", reče menadžer, "nemojte misliti da ćete se izvući tek tako. Mi znamo

da vi simulirate. I reći ću vam da ćemo o vama voditi veliki dosje. Promatraćemo vas danonoćno. Fotografisaćemo vas, i ako prikupimo dokaze da možete hodati ne samo da ćete morati vratiti odštetu, nego ćete još biti i optuženi za lažno svedočenje."

"G. menadžeru, ja sam trajno obogaćen u ovim kolicima."

"Vrlo dobro, ovde je ček na deset hiljada funti. Šta nameravate s tim?"

"Pa, g. menadžeru, moja žena i ja uvek smo želeli da putujemo. Tako da ćemo početi od vrha Norveške, a onda preko Skandinavije (micao je prstima da to dočara) u Švajcarsku, Italiju, Grčku - i nije me briga ako me vaši špijuni i agenti budu sledili; ja sam bogalj u kolicima - naravno, ići ćemo u Izrael, zatim u Iran i Indiju i preko u Japan (miče prstima da dočara), a onda Filipini - a ja ću još biti u kolicima i neću mariti za vaše špijune koji me slede ni njihove kamere - a otamo ćemo preko cele Australije, zatim u Južnu Ameriku sve gore do Meksika (pokazujući prstima rutu) i Amerike - i zapamtite da sam još uvek bogalj u svojim kolicima, pa kakve koristi od špijuna s kamerama? - i Kanade. Odatle ćemo preko Francuske, gde ćemo posetiti

mesto zvano Lurd, a tamo ćete videti čudo!"

Ali u stvarnom životu čuda se ne događaju. Nema Lurda za vas. Ako ste obogaljeni, morate nešto preduzeti - jer vi ste se sami obogaljili prihvatajući nešto što je apsolutno blesavo.

Ipak, znam da ste morali to da prihvatite. Kako biste opstali, odlučili ste da ostanete mrtvi. Kako biste opstali, prodali ste svoje biće.

Ali sada nema potrebe da nastavite s tom glupošću. Možete izaći iz toga.

Drugo pitanje:

Većinu vremena osećam se seksualno i moje oči stalno traže drugoga. A takođe sam i previše u umu. Koliko razumem sebe, ovo su moja tri osnovna problema. Prekriven sam oblacima ovih problema toliko da ne mogu da te slušam onako kako bih trebao. Molim te vodi me.

To nisu problemi. Ti si od toga stvorio probleme. Jednom kada jednostavnu stvar promatraš kao problem, ona postaje problem - iako ona to nije. To je tvoj

pogled, tvoj pristup.

"Većinu vremena osećam se seksualno i moje oči stalno traže drugoga." Pa kakav je problem u tome? To je kao da gladan čovek misli o hrani i traži restoran. Šta je pogrešno u tome? Bi li rekao da on ima problem i da mora izaći iz njega? On će umreti ako izađe iz problema; on mora pronaći hranu. Ljubav je hrana, vrlo suptilna hrana.

"Većinu vremena osećam se seksualno i moje oči stalno traže drugoga." Prirodno. Ti tražiš hranu, i ti si gladan. Ali naučili su te da je seks problem. Nije. On je čista energija. On je božanski. U njemu nema ništa od problema. Ti možeš stvoriti problem ako ne prihvataš energiju, ako ne tečeš s njom. A ja znam da ćeš je, ako tečeš s njom, jednog dana transcendirati. Poći ćeš naviše, jahaćeš na tome i uzdizati se sve više i više. To je divna energija koja te može odvesti do krajnjih granica, ali ako od toga praviš problem, ostaćeš zauvek opsednut time. I što se više boriš s tim, seks i seksualna energija će ti više uzvraćati. Mora uzvraćati, jer to je energija opstanka.

Ti si napravljen od seksualne energije. Da su tvoji otac i majka mislili kako je

to problem, tebe ne bi bilo ovde. Ti si nastao iz tog problema; postojiš zbog tog problema. Ti si ovde jer tvoji otac i majka nisu mogli da reše problem.

Moje je zapažanje da čovek koji o seksu razmišlja kao o problemu nikada ne može poštovati svoje roditelje. Kako bi i mogao? Samo pogledaj. To je naprosto aritmetički. Kako možeš poštovati svog oca? On je učinio nešto podlo tvojoj majci! Zapravo bi hteo ubiti tog tipa istog časa. I kako možeš poštovati svoju majku? Ona je takođe seksualno biće, poput svake obične žene, naprosto animalistična. Nemoguće. Dok god ne prihvatiš svoj seks kao poklon, božanski poklon, ne možeš poštovati svog oca i majku.

Gurđijev je običavao reći svojim učenicima - napisao je to na svojoj kući - da ne ulaziš tamo ukoliko ne poštuješ oca i majku. Čini se vrlo uobičajeno. A čovek kao Gurđijev nije mogao naći bolju stvar da napiše? "Ako ne poštuješ oca i majku, ne ulazi ovamo." - no on je mnoge stvari rekao na jednostavan način. Samo osoba koja u potpunosti prihvata seksualnu energiju može poštovati svoga oca i majku. Inače se možeš samo pretvarati; ne možeš poštovati.

Ako misliš da je seks problem, bolest, nešto čega se treba otarasiti, hoćeš li biti u stanju voleti svoju decu? Kako možeš voleti svoju decu? Ona dolaze iz problema, iz bolesti. Ti ćeš ih mrzeti. Možeš se pretvarati da ih voliš, ali ti znaš da su ona ostvarenje tvog problema. Ona će uvek ukazivati na tebe kao seksualno biće. Ona će uvek biti dokaz svetu da si bio animalističan, da nisi mogao prevazići seks. Ona će biti dokaz, trajni dokaz tvoje degradiranosti.

Ne, želim ti reći da seks nije problem. On je čista energija. A ako ga izbegavaš, naravno da ćeš stalno tražiti. Tada će seks postati opsesija. Tada ćeš biti potpuno posednut njime i seks će postati perverzija. Tada što god da vidiš, videćeš u tome samo seks, ništa drugo. I možeš postati toliko opsednut da poludiš.

Frojd je rekao da je od sto ljudi koji su poludeli najmanje devedeset njih sigurno poludelo zbog seksa - potisnutog seksa. Seks se mora razumeti, mora se koristiti kreativno. To je vitalni život, vatra, životnost. Načinjen si od toga, svi su načinjeni od toga.

Da bi ga izbegli, hrišćani su pokušavali dokazati da je Isus došao iz "Device"

Marije - samo kako bi izbegli to da je Isus proizašao iz običnog seksualnog ljubavnog odnosa. A znaju da nisu sposobni to da dokažu.

Pročitao sam jednu priču...

Lepa mlada žena došla je kod lekara. Lekar je pregledao i rekao: "Gospođice, vi ste trudni."

Žena reče: "Ne, ni slučajno, to ne može biti. To je nemoguće. Nikada nisam bila s muškarcem, pa kako to može biti?"

Lekar: "Ali to je apsolutno sigurno."

Žena je negirala: "To je nemoguće, ne može biti. Nikada nisam bila ni s jednim muškarcem."

Onda lekar reče. "Čekajte da uzmem svoje stvari, poći ću s vama."

Žena reče: "Šta? Zbog čega?"

On će: "Ovaj put neću to da propustim! Čuo sam da tri mudraca s Istoka dolaze da vide Devicu Mariju. Ovaj put neću propustiti! Dolazim! Želim da vidim ta tri mudraca."

Samo da bi izbegli tu sramotnu situaciju - Isus, pa iz seksualnog ljubavnog odnosa? Ali ovo samo pokazuje blesavost

sledbenika.

U Indiji nikada nismo to napravili. Mi prihvatamo da su svi - Buda, Mahavira, Rama, Krišna - rođeni iz seksualnog ljubavnog odnosa. Nikada nismo razmišljali o seksu kao animalističkom. Čak i Buda je rođen iz njega. Mi znamo da je lotos vrlo različit od blata iz kojeg je došao, ali došao je iz blata. Blato se mora poštovati; inače bi svi lotosi nestali. Da, voda je blatnjava, ali moraš to da živiš, moraš proći kroz to da bi procvetao kao lotos tamo na vrhu, daleko. Niko ne može zamisliti da je lotos došao iz prljavog blata. To je transformisani oblik, mutacija.

Ovo je sav Patanjđalijev trud: reći vam da je od seksualnog centra do *sahasra-re* jedna te ista energija koje se kreće kroz nove transformacije, postižući u svakom centru nove vizije, novi potencijal, nova krila - cvetajući, sa sve više i više latica. U seksualnom centru nalazi se lotos - sa četiri latice, ali lotos. Možda s četiri latice, ali ipak lotos. U *sahasrari* on postaje lotos sa hiljadu latica, ali još uvek lotos - sa hiljadu latica, kao da se milion sunaca i meseca susreće. Veličanstveno zajedništvo i sinteza energije, ali iste energije. Ista energija je

sazrela, odrasla, procvetala.

Tako je prva stvar koju ti želim reći: molim te, nemoj uzeti seks kao problem. On to nije. Inače će postati problem.

Ako pokušaš da ga izbegneš u svom životu zbog nekih glupih učenja koji su ti nabačena i koja te uslovljavaju, seks će postati problem. Progoniće te. Postaće skoro poput sablasti koja je stalno s tobom i koja ti govori. Postaće unutarnji govor; a ti ćeš tražiti posvuda, posvuda s duboko nezadovoljnim bićem. Postaćeš skoro prosjak, proseći i proseći - osećajući krivicu, osećajući se lošim, poput kriminalca. Samo zbog jednog stava. Čini se da si previše bio pod uticajem religioznih ljudi, crkve, hrama, sveštenika.

Da vam ispričam jednu anegdotu.

Jedan staromodni lekar čiji je sin upravo diplomirao na medicinskoj školi odlučio je da mu da neke savete oko profesije. Jednog dana sin se pridružio ocu dok je obilazio bolnicu. Prvog pacijenta kojem je bio pozvan otac je savetovao da prestane da puši.

"Kako si uspeo doći do tog zaključka?", upitao je sin.

"Samo pogledaj uokolo po sobi i vidi te mnogobrojne opuške", odgovori on.

Sledećem pacijentu rečeno je da ne jede tako puno čokolade. Opet je novi doktor bio zbunjen. "Kako to?", reče on.

"Ti ne gledaš", reče otac. "Da jesi, video bi puno kutija čokolade svuda naokolo."

"Mislim da sam sad shvatio", reče sin. "Daj da ja pokušam sa sledećim."

Ženu, trećeg pacijenta, sin je savetovao da prekine sa stvarima koje uključuju crkvu, religiju i sveštenike. Zapanjeni otac upitao je sina šta ga je dovelo do tako čudnog zaključka, budući da crkva nije bila čak ni spomenuta u razgovoru, a crkve ni nema nadaleko.

"Pa, tata, ovako je to bilo", reče sin. "Jesi li primetio da sam ispustio toplomer? Kada sam se sagnuo da ga uzmem, nisam mogao da ne primetim propovednika pod krevetom."

To i ja primećujem: pod tvojim krevetom je propovednik, preko tvog kreveta je propovednik, posvuda okolo su hramovi i crkve. Prestani s tim, oslobodi se malo.

"Većinu vremena osećam se seksu-

alno i moje oči stalno traže drugoga. A takođe sam i previše u umu." Pa i moraš biti. Jer ako se boriš sa seksom, gde bi drugde otišao? Onda sav seks postaje stvar uma. Onda će se premestiti u glavu. Onda ćeš misliti o njemu, fantazirati o njemu, sanjati o njemu. A ti snovi ne mogu biti zadovoljavajući, jer nijedan san ne može zadovoljiti potrebu za hranom. Možeš stalno fantazirati oko hrane, da si pozvan u kraljevu palatu, ali to ti neće pomoći. Kada san prestane opet ćeš biti gladan, još i više. Nakon sna osećaćeš se još nezadovoljnijim - i ponovo i ponovo, jer izbegavaš aktuelnost, stvarnost života, činjenicu koja mora biti prihvaćena, korišćena, kreativno transformisana.

Znam da je moguće da jednog dana tvoja energija dopre u *sahasraru*, ali neka dopre kao zrela energija. Jednog dana seks će jednostavno nestati iz tvog života; onda nećeš misliti o njemu. Onda on više neće biti tvoja fantazija. Naprosto će nestati. Kada postigneš viši orgazam iste energije, niži orgazam nema privlačnosti. Ali do tada će seks biti glavna stvar.

Dobro je ako je seks u genitalnim organima, jer to i jeste pravo mesto na

kojem treba biti. Ako je u glavi, onda si u neredu. Gurđijev je svojim učenicima govorio da je čovek zdrav ako svaka čakra funkcioniše tamo gde bi trebala. Kada se čakre preklapaju i izgubi se prirodni položaj i energija se kreće nasumično... Ako napravite prozor u ljudskoj glavi, naći ćete njihove genitalne organe jer seks se premestio tamo; i naravno, nikakvo čudo ako ste u neredu. Mora biti tako.

Dovedite svoju energiju u prirodni centar. Svaku energiju na njeno mesto. Tada će dobro funkcionisati. Tada ćete čak moći čuti i brujanje celovitog funkcionisanja organizma. To je poput auta koji dobro radi... vozite i možete čuti brujanje koje vas okružuje.

Ali kada stvari pođu naopako, onda ste naravno i vi naopako, preokrenuti. Ništa nije gde bi trebalo biti. Ništa nije u svom prirodnom centru i nalazi se negde drugde, preklapajući se, skrivajući, bežeći. Vi postajete haos. A to je ludilo.

Dogodilo se jednom:

Sveštenik je umro i našao se pred nebeskim vratima. Dok su se polako otvarala da ga prime čuo se veličanstveni zvuk

fanfara, i svi anđeli i arhandeli, kerubini i serafimi, sveci i mučenici, paradirali su poređani u njegovu čast.

"Počašćen sam", reče sveštenik Sv. Petru. "Priređujete li ovakav prijem svakom svešteniku koji dođe u nebo?"

"Oh, ne", reče Sv. Petar, "Ovo je zato što ste vi prvi koji je dospeo ovde."

A ja sumnjam čak i u ovo. Sveštenici ne mogu dospeti u raj, jer sveštenici ne mogu biti celoviti. Kako onda mogu biti sveti? Nemoguće.

A ti sada tražiš od mene: "Prekriven sam oblacima ovih problema toliko da te ne mogu slušati onako kako bi trebao. Molim te vodi me." Tebi još nije dosta vodiča. Oni su tvoj problem. I još ti nije dosta "moranja". To je tvoja beda, sva tvoja beda. Odbaci sva "moranja", odbaci sve vodiče. To je jedino vođstvo koje ti mogu dati. Samo budi potpuno sam i slušaj svoj vlastiti unutarnji glas. Veruj životu i nikome drugome. Život je divan, istinski dragocen. Ali ako slušaš bilo koga drugoga osim života, onda ćeš zastraniti.

Tako ja pravim Učiteljem zovem čoveka koji pomaže da vratite svoj unutar-

nji glas. On vam ne daje svoj glas. Jednostavno pomaže da vratite svoj vlastiti izgubljeni unutarnji glas. On vas ne vodi; u stvari, malo-pomalo oduzima vam sve vodiče, tako da možete postati svoj vodič i uzeti svoj život u svoje ruke, i postati odgovorni.

Ovo je neodgovornost, stalno pitati nekoga "Šta bi trebao da učinim?"

I zato se stalno osećaš u nevolji sa mnom. Ti bi hteo da te hranim na kašičicu tako da ti ne moraš ništa da radiš. Ja bih trebao sve da obavim - žvakanje i sve - i da te hranim na kašičicu. To neću raditi, jer to je ono što su drugi radili, i uništili te.

Ja vas volim, ne mogu to raditi. Neizmerno vas volim; za mene je nemoguće da to radim. Voleo bih da vas učinim odgovornim, da odgovarate za svoj život. Kad ćete preuzeti odgovornost za svoj život? Vi niste deca. Niste bespomoćni.

Ovako ću vam pomoći: da učinite sebe samim sobom, pomoći ću vam da se pokrenete u tom pravcu koji je vaša sudbina.

Treće pitanje:

Govorio si o ujedinjenju sunca i meseca unutar sebe, i odlaska dalje. Čini se

da je imati partnera van sebe možda veća komplikacija i nevolja nego što vredi. Da li bi, molim te, govorio o tome kako imati partnera ili nemati, podstiče ili udaljuje od unutarnjeg života i duhovnog razvoja.

Nije u pitanju komplikacija. Reč je o bogatstvu iskustva. To će biti komplikovano. Ti si sam komplikovan; kada nađeš devojkicu ili momka, muškarca ili ženu, onda se, naravno, združuje dvoje komplikovanih bića. I to neće biti jednostavan zbir, to će biti množenje. Stvari postaju komplikovane, svakako.

Ali kroz tu kompleksnost ti moraš da pronađeš put. To je izazov. Svaka žena s kojom dođeš u kontakt, ili muškarac, jeste veliki izazov. Možeš izbeći te izazove. To je ono što su monasi oduvek radili - pobeđni od sveta, izbegni izazov. Naravno, osećaćeš se mirniji, tiši, tvoj život neće biti komplikovan; ali bićeš siromašan. A kad kažem siromašan, mislim da ćeš biti vrlo neiskusno, nezreo. Jer, odakle ćeš dobiti zrelost? Odakle ćeš dobiti to obogaćenje koje donosi život i iskustvo? Nema drugog puta - to se ne može kupiti, ne može se pozajmiti. To nije skriveno u Himalajima

da možeš da odeš i otkopaš. To je u životu, s ljudima, u odnosima. Dakle, znam da je komplikovano, ali ako samo zbog komplikacije misliš da je bolje biti sam, tvoja samoća neće biti duhovna. To će biti samoća kukavice, a ne hrabrog čoveka.

Da vam ispričam jednu anegdotu.

Čovek koji je vrlo slabo čuo otišao je svom lekaru, koji ga je pregledao i rekao mu da je u dobrom stanju za čoveka od sedamdeset.

"Pušite li?", upita lekar.

"Šta ste rekli?", upita starac.

"Kažem, da li pušite!", prodere se lekar.

"O, da", reče starac.

"Puno?", ispitivao je lekar.

"Ko?", reče starac.

"Pušite li puno?" reče lekar.

"Cigarete, cigare, i ponekad lulu. Da, pušim celo vreme" reče mu.

"Pijete?", pita lekar.

"To je posle devet", odgovori starac.

"Ne, ne", reče lekar, "Pijete li?"

"O da, popiću bilo šta", reče on.

"Pretpostavljam da ostajete do kasno? Mnogo zabava? Volite devojke?" Lekar je sad već postao malo uzrujan.

"Sigurno! I nameravam gurati tako još dugo."

"Pa", reče lekar, "bojim se da ćete morati prestati sa svim tim."

"Šta?", razdrao se starac, više od iznenađenja nego od gluvoće.

"Moraćete prestati sa svim tim!", prodere se lekar.

"Samo da bih čuo bolje?", reče starac, "Ne, hvala!"

Samo da bi izbegao kompleksnost? Ne, nikada. To je put kukavice. Nikada ne beži od problema. Oni su od pomoći, od neizmerne pomoći. Oni su situacije za rast.

A ako ideš da pronađeš devojkicu, nemoj pokušavati da pronađeš kravu. To bi opet bilo manje komplikovano. Nađi pravu ženu, koja će ti doneti sve vrste nevolja. To će biti test snalažljivosti.

Jedan mladić je pitao Sokrata: "Da li treba da se oženim, gospodine?" I naravno, pitao je Sokrata jer mora da je mislio ne ženiti se. Tako da je našao pravog čoveka kojeg će pitati, jer Sokrat je tako puno propatio sa svojom ženom. Ona je bila zaista strašna - krokodil. Tukla je Sokrata, izlila je kotlič čaja na njegovo lice i opekla ga -

polovina lica ostala mu je opečena ceo život. Tako lep čovek, tako lepa osoba kao Sokrat, a našao je vrlo groznu ženu. Dakle, mladić je pitao. Sokrat reče: "Da, ako ćeš slušati mene, oženi se. Imaš dve mogućnosti. Ako je žena poput moje, postaćeš veliki filozof kao i ja. A ako dobiješ lepu ženu, naravno, uživaćeš u svom životu. Obe mogućnosti su dobre." On reče: "Postaćeš veliki filozof kao i ja." Stalno prigovaranje - to je velika pomoć za meditaciju. Malo-pomalo čovek se počne osećati nevezan. Mora. Počinje da oseća: "Sve ovo je iluzija, *maya*." Nemoj izbegavati kompleksnost života, jer život znači kompleksnost. Uči, prođi kroz njih, jer to je jedini put za rast.

Skitnica je pokucao na vrata koja je otvorila velika, mišićava žena tvrdog lica.

"Gubi se odavde, ti bedna skitnico!", prodrala se, "Ako ne zбриšeš, pozvaću svog muža."

"Mislim da nećeš", mirno je odgovorio skitnica. "On nije kod kuće."

"Kako znaš?", upitala je žena.

"Zato što", reče skitnica, "čovek koji oženi takvu ženu dolazi kući samo za vreme ručka".

Pitanje je postavio Alok. Alok, nađi zaista groznu ženu.

Četvrto pitanje:

Sada osećam da ništa nije moguće sve dok nismo spremni. Tražio sam ključ mnogo godina; pitao sam i tebe mnogo puta, ali ti si ostao tih.

Jednog dana odjednom si mi dao ključ, Osho.

Sada imam ključ. Ali otkrivam da sam nesposoban da otključam. Blokiran sam. Imam ključ, imam bravu pred sobom, i šta se događa? Ti si prisutan, vidi moju bespomoćnost.

Nekada sam mislio da nemam ključ i bio sam uznemiren; sada imam ključ i uznemiren sam još više. Molim te pomoz, Osho; znam da ti uvek pomažeš. U meni su prepreke. Molim te reci kako da ih uklonim, tako da... tako da...

Prva stvar: ključ koji sam ti dao je lažni ključ. Jer se pravi ključ ne može dati. Moraš ga postići, zaslužiti. Zato što si me toliko gnjavio, rekoh: "Ok, evo ti ovo." Nemoj sada lupati glavom o zid. Baci taj ključ. Ništa nije pogrešno s tobom, ključ je lažan.

Svi ključevi su lažni. Jer je brava tvoja. Kako možeš naći ključ kod nekog drugog? Ti si brava! Ti moraš unutar sebe stvoriti ključ, kao što si stvorio bravu.

A jednom kada stvoriš ključ, brava nestaje; ključ je ne mora otključati. Jednom kada znaš, problem nestaje. Ne moraš uneti svoje znanje u rešavanje problema. Jednom kada je razumevanje tu, problem nije. Ključ nikada ne sretne bravu. Brava je tu zato što ključ nije. Kada je ključ tu, brava naprosto nestane; nema je.

Ja ne mogu dati ključ. Sve što je pozajmljeno stvoriće još nevolja, jer ti si već komplikovan, a sada te ta pozajmljena stvar čini još komplikovanijim.

Čuo sam:

Jedan prezaposleni biznismen otišao je kod lekara i rečeno mu je da preteruje s radom i da mora mnogo više vežbati.

"Nabavite обруč i kotrljajte ga na putu do posla i natrag svaki dan, umesto da se oslanjate na kola. To će vas učiniti novim čovekom", reče lekar.

Tako je kupio обруč i radio šta mu je doktor naredio. Kotrljao je обруč svaki dan, a tokom radnih sati ostavio bi ga u

garažu. Međutim, jedno veče na odlasku kući otkrio je da obruča nema, a čuvar u garaži rekao je da je greškom dospeo kod nekog drugog. "Ali ne brinite se, gospodine", reče on, "zamenićemo to sutra besplatno". Biznismen reče: "Sutra? Kako to mislite sutra? Kako ću otići kući večeras?"

Ako nema razumevanja, onda će sve metode postati prepreke, a ne pomoć.

I ako nema razumevanja, a vi počnete da gledate mojim očima, vaše oči neće prestati tako da gledaju. One će gledati kroz moje oči. To će biti velika komplikacija.

Sledeća anegdota:

"Čula sam da su tvome mužu obrve skroz izgorele u požaru u kući?, upita žena prijateljicu.

"Da", stigao je odgovor, "ali lekar je bio divan prema njemu. Zapravo mu je presadio nove obrve od dlaka uzetih sa stražnje noge psa."

"To je fantastično!", reče njena prijateljica, "kako je on sada?"

"Oh, nije loše", reče ona, "ali znaš, ipak još ima mali problem. Uvek kada prođe kraj kandelabra, izgleda iznenađeno."

POSLEDNJI NAPAD EGA

*25. aprila 1976. pre podne
u dvorani "Buddha"*

III, 50: *tadvairagyadapi došabijakšaye
kaivalyam.*

U pročišćenosti od želja, pa čak i od ove [za izuzetnim moćima], zatrvši [i samo] seme zla - sledi izbavljenje (kaivalya).

III,51:*sthamyaupanimantrane
sahgasmayakaranam punaraništaprasan-
gat.*

U slučaju [zavodljivih] poziva [raznih] dostojanstvenika ni zavisnost (sanga) ni oholost (smaya) ne bi trebalo da se iz toga rodi budući da iz ovih [osećanja] samo ono nepoželjno može uslediti.

*Tadvairagyadapi došabijakšaye
kaivalyam*

Bivajući nevezan čak i za ove moći, seme vezanosti je uništeno. Zatim sledi kaivalya, oslobođenje.

Vrlo je teško biti nevezan u svetu, ali još je teže biti nevezan kada duhovni svet otvori vrata. Teškoća potonjeg je milion puta veća jer svetovne moći nisu stvarne moći. One su impotentne; i nikada vas ne zadovoljavaju, nikada vas ne čine ispunjenima. Zapravo svako novo svetovno postignuće stvara još više želja. Pre nego što će vas zadovoljiti, ono šalje vaš um na nova putovanja, nove obrasce, pa koju god svetovnu moć postigli, koristićete je samo za stvaranje novih želja.

Koliko god novca stekli u svetu, investiraćete ga da steknete još novca. Onda će doći još novca; investiraćete ga za još više novca; i tako to ide dalje. Samo novac, novac i novac, i ne vidi se kraj. Čak i glupan pre ili kasnije postane svestan da se kreće u začaranom krugu i čini se da nema izlaza - osim odbacivanja. Za inteligentnu osobu - koja razmišlja o životu, meditira o njemu - to je vrlo očito.

Dakle, nevezanost nije tako teška u svetovnim stvarima, ali kad je reč o unutar-njim moćima, psihičkim moćima, ona su tako blizu vašeg bića i tako beskrajno zadovoljavajuća, da je gotovo nemoguće biti nevezan za njih. Ali ako niste nevezani,

onda ste opet stvorili svet i ostaćete vrlo, vrlo daleko od konačnog oslobođenja. Jer šta god posedujete, to poseduje vas, i zato žrtva mora biti potpuna, apsolutno potpuna. Morate odbaciti sve što možete posedovati - osim vaše gole prirode. Ono što ne može biti žrtvovano, samo to treba da ostane. Ono što može biti žrtvovano treba žrtvovati.

U ovoj *sutri* Patanjđali traži gotovo nemoguće, ali i to postaje moguće kroz razumevanje. Vrlo je zadovoljavajuće, zahvalno, imati duhovne moći, i to daje tako suptilnu radost egu, tako čistu, da u tome ne možete osetiti nikakav žalac. To vas nikada ne razočara. U svetovnim je stvarima mnogo frustracije - zapravo, ništa nego razočarenja. Čudo je kako ljudi uspevaju da izbegnu da to uvide. Čudo je kako ljudi stalno varaju sebe i veruju da postoji neka nada. Vanjski svet je beznadežan, osuđen na neuspeh.

Koliko god veliku kuću možete da sagradite, ili koliko god postali moćni politički, ekonomski, socijalno, smrt će vam sve oduzeti - i ne treba puno inteligencije da bi se to razumelo - ali unutarne moći, njih smrt ne može oduzeti. One su van dohvata smrti. I nikada vas ne razočaraju. To su

vaše moći, vaši potencijali koji su procvetali. Izgleda kao da nema potrebe žrtvovati ih, odreći se njih, ali Patanjđali kaže da se i njih treba odreći. Inače ćete početi da živite u svetu vizija - opet u tripu moći. A religija nije trip moći.

Vi ne tragate za egom; zapravo pokušavate da pronađete celovitost; a celovitost je moguća samo kada su svi ego-tripovi odbačeni i žrtvovani. Kada vi niste, Bog jeste.

Da vam ispričam jednu vrlo poznatu sufi - priču, "Sveta Senka."

Jednom je živeo svetac, tako dobar da su anđeli sišli s neba da vide kako čovek može biti tako božanstven. Svetac je svakodnevni život provodio šireći vrlinu kao što zvezde šire svetlost i cveće miomiris, a da toga nije bio svestan. Njegov dan mogao bi se sažeti u dve reči - davanje i opraštanje - no te dve reči nikada nisu prešle preko njegovih usana. Izražavale su se njegovim uvek spremnim smeškom, ljubaznošću, suzdržanošću i milošću.

Anđeli rekoše Bogu: "Gospode, nagradi ga darom čuda."

Bog odgovori: "Pitajte ga šta želi."

Oni rekoše svecu: "Da li bi želeo da dodir tvoje ruke izleči bolesne?"

"Ne", odgovori svetac, "radije bih da Bog to čini."

"Da li želeo da obratiš grešne duše i izgubljena srca da vratiš na pravi put?"

"Ne, to je anđeoska misija. Nije na meni da obraćam."

"Da li bi želeo da postaneš uzor strpljenja, da privlačiš ljude sjajem svoje vrline i tako slaviš Boga?"

"Ne", odgovori svetac, "Ako bih ja privukao ljude, oni bi se otuđili od Boga."

"Šta je onda tvoja želja?", upitaše anđeli.

"Šta mogu poželeti?", upita svetac sa smeškom, "Da mi Bog da svoju milost; ne bi li s tim imao sve?"

Anđeli rekoše: "Moraš tražiti čudo, ili će ti neko biti nametnuto."

"Vrlo dobro", reče svetac, "želim činiti mnoga dobra, a da ne znam za to."

Anđeli su bili zbunjeni. Posavetovali su se i odlučili se za sledeći plan: svaki put kada svečeva senka padne iza njega ili postrance, tako da je ne može videti, ona će imati moć da leči bolesti, olakšava bol, ublažava tugu.

Dok bi svetac hodao, njegova senka, bačena na zemlju iza njega ili postrance, davala je golim stazama zelenilo, činila da uvenule biljke procvetaju, davala bistru vodu presahljim potocima, svežu boju bleđoj deci, i radost nesrećnim muškarcima i ženama.

Svetac je jednostavno provodio svoju svakodnevicu šireći vrlinu kao što zvezde šire svetlost i cveće miomiris, a da toga nije bio svestan. Ljudi, poštujući njegovu poniznost, sledili su ga tiho, nikada ga ne pitajući o njegovim čudima. Uskoro su čak i zaboravili njegovo ime i nazvali ga "Sveta Senka."

Ovo je konačno: čovek mora postati sveta senka, senka Boga. To je najveća revolucija koja se može dogoditi ljudskom biću: promena centra. Ti više nisi svoj vlastiti centar; Bog je postao tvoj centar. Ti živiš kao njegova senka. Ti nisi moćan, jer nemaš nijedan centar moći. Ti nisi moralan; nemaš nijedan centar vrlina. Nisi čak ni religiozan; nemaš centar religioznosti. Ti naprosto nisi, neizreciva praznina, bez prepreka i blokada, tako da božansko može teći kroz tebe neometano, bez tumačenja, nedit-

nuto - tako da božansko može teći kroz tebe onakvo kakvo jeste, ne kakvo bi ti hteo da bude. Ono ne prolazi kroz tvoj centar - nje-ga nema. Centar je izgubljen.

To je značenje ove sutre: u konačnici moraš žrtvovati stavljanje sebe u središte, tako da više ne možeš da razmišljaš u terminima ega, da ne možeš ni da izraziš "Ja", da sebe potpuno poništiš, konačno izbrišeš. Tebi ništa ne pripada; naprotiv, ti pripadaš Bogu. Postaješ sveta senka.

Teško je ovo shvatiti jer je tako teško biti nevezan za beskorisno smeće. Vi ga sakupljate u nadi da vas može ispuniti šta god da ste nakupili. Nastavljate da sakupljate - znanje, novac, moć, prestiž. Stalno sakupljate. Vaš ceo život je nagomilavanje. I naravno, ako postanete mrtav teret, to nije čudo. To je ono što činite: sakupljate prašinu i mislite da je zlato.

Bezvredno postaje od ogromne vrednosti ako se gleda kroz ego. Ego je veliki falsifikator, veliki prevarant. On vas stalno laže i stalno stvara iluzije, snove, projekcije. Promatrajte. To je vrlo suptilno. Njegovi putevi su suptilni i on je vrlo prepreden. Ako ga zaustavite u jednom pravcu, on će krenuti drugim. Ako prekinete jedan put,

naći će drugi, i to na tako prepreden način da ne možete ni zamisliti kako je drugi put takođe put ega.

Čuo sam priču o starici koja je pala niz stepenice i slomila nogu. Lekar ju je stavio u gips i upozorio je da ne hoda stepenicama. Noga je napokon zarasla nakon šest meseci i lekar je rekao da se gips može ukloniti.

"Mogu li sada da se penjem uz stepenice?", upita stara dama.

"Da", odgovori lekar.

"Oh, drago mi je", zakikotala se, "Dosta mi je penjanja uz oluk."

Ako sprečite ego da dođe uz stepenice, on će se popeti uz oluk - ali će doći.

Pogledajte svoje takozvane religiozne ljude. Oni su se odrekli svega - ali se nisu odrekli odricanja. Oni su se odrekli svega; sada su zakačeni za svoje odricanje. To odricanje postalo je njihovo blago - oluk. Sada su zakačeni za isti ego, ali na suptilniji i podmukliji način; tako suptilan da nisu prevareni samo drugi, nego i oni sami.

Promatrajte. Vi ste svetovni ljudi;

jednog dana osetićete razočarenje. Svi to osećate jednog dana; u tome nema ničeg posebnog. Onda počinjete da se osećate religioznima i počnete da se osećate vrlo egoistično oko toga. Postajete "religiozni". Gledate na druge kao na grešnike, svetovne ljude. Vi ste religiozni: postali ste *sannyasin*, odrekli ste se.

Samo promatrajte. Neprijatelj je ušao na druga vrata. Ne treba se odreći svega; treba se odreći ega. Čovek mora biti vrlo, vrlo pažljiv da to ne dopusti.

Zapamtite, ego se ne može potisnuti. On mora naprosto da ispari - kroz vrućinu razumevanja, kroz vatru razumevanja. Ako ga potisnete, to je lako. Možete postati ponizni, možete postati jednostavni, ali ego će se skrivati iza vaše jednostavnosti.

Jedna žena rekla je lekaru kako je uverena da boluje od vrlo opasne bolesti. Savetovao joj je da ne bude tako budalasta, da nema načina da zna boluje li ili ne, jer: "ta bolest", doda on, "ne izaziva nikakve neugodnosti". Tako da ne može znati.

"Ali doktore", reče mu ona, "upravo se tako osećam - nemam nikakvih neugodnosti! Bolest je tu."

Vi možete stalno zavaravati sebe i možete pronalaziti racionalizacije, a na površini one izgledaju vrlo razumno - na površini izgledaju gotovo kao dokazi - ali pogledajte ih.

I zapamtite, to se ne tiče nikoga drugoga. Vi to morate videti. Ceo svet može videti to, ali ako vi niste videli, onda je uzalud.

Moderna psihologija sada se polako okreće od individualne terapije prema grupnoj, a jedini razlog za to je sledeći: psihoanalitičaru je vrlo teško da uveri pacijenta, pojedinačno, u ono što on sebi radi. O pacijentu, o njegovim kompleksima, o racionalizacijama, potiskivanjima zavaravanjima, glupostima; vrlo je teško pojedinačno uveriti pacijenta. Ali u grupi je lakše, jer cela grupa može da vidi očiglednu glupost toga - da je zakačen na nešto i nepotrebno postaje jadan. Cela grupa može to videti, a razumevanje cele grupe funkcioniše snažnije i dublje nego što razumevanje jedne osobe može delovati u njoj. Zato raste grupna terapija, a individualna nestaje.

Grupna terapija ima ogromnu prednost. Dvadeset osoba radi u grupi: devetna-

est osoba postaje svesno da ti radiš nešto što ne želiš da radiš, a za što si još uvek vezan.

Došao mi je *sannyasin*, vrlo dobar čovek, ali osećao se vrlo, vrlo srećnim jer sam mu dao lepo ime. Ja svima dajem lepa imena. On je od toga napravio ego-trip. Rekao je: "Osho, ti si čudesan. Dao si mi tako lepo ime - tačno me predstavlja." Vaša imena ne predstavljaju vas. Ona su moje nade, a ne stvarnosti. Ona su moji snovi, a ne stvarnosti. Nazvao sam tog *sannyasina* Satyananda - blaženstvo koje dolazi iz iskustva istine... to je ono najviše. Ali on reče: "Osho, 'Satyananda' - tačno, tačno si me pogodio. Tako sam impresioniran tvojim razumevanjem."

Tada sam postao svestan da je to bilo vrlo, vrlo pogrešno. To je bilo pogrešno razumevanje. Nisam mu trebao dati to ime. Želeo sam da ga prizemljim iz euforije, pa kad je nakon par minuta počeo da govori "ne želim ljutnju, pohlepu, ovo i ono; sve je to animalno", rekao sam mu: "nemoj biti kukavica". U trenu je eksplodirao: "Kukavica? Ti me nazivaš kukavicom?" Bio je skoro spreman da me udari, zavrištavši - potpuno zaboravivši na

satyanandu - i stao se braniti: "Zašto si me nazvao kukavicom? Ja nisam kukavica." A ja sam mu rekao: "Ako nisi kukavica, zašto se onda braniš? Onda možeš jednostavno reći 'Varaš se'. Ili čak ni to nije potrebno. Ti nisi kukavica; zašto se brineš oko toga? Zašto si se tako užario? Zašto vrištiš što te grlo nosi? Zašto si tako poludeo? Mora da sam nešto dotaknuo."

Sada su svi prisutni postali svesni da čovek nešto brani, i to vrlo fanatično; samo on to nije mogao da vidi.

U grupi, ako radite duže vreme, malo-pomalo moraš postati svestan da cela grupa vidi da ti radiš nešto blesavo, glupo, protivno vlastitim željama - protiv vlastitog ispunjenja, protiv vlastitog rasta. Ti se kačiš za bolest, a stalno ponavljaš: "Želim da se toga otarasim."

Skoro svako zna gde grešiš - osim tebe. Svi znaju da si ti egoista - osim tebe. Samo ti misliš da si ponizan čovek, jednostavan čovek. Svako poznaje tvoju kompleksnost. Svako zna tvoju dvostruku oštricu. Svako zna tvoje ludilo, osim tebe. Ti stalno braniš sve to. A zbog pristojnosti, etikete, formalnosti, u društvu ti to niko neće reći. Zato je grupa od pomoći - jer ona neće biti

pristojna. Biće istinita. I kada tako mnogo ljudi kažu da je ovo tvoj problem i pokažu, upru prstom u njega, i stave svoje prste u tvoju ranu, to boli... Vrlo je teško učiniti te svesnim pojedinačno jer možeš misliti da se čovek vara, ali dvadeset ljudi? Mogućnost da se dvadeset ljudi vara je manja, i ti se moraš vratiti sebi i uvideti smisao toga.

Zato je Buda stvorio veliku *sanghu*, veliki monaški red - deset hiljada monaha. To je bio prvi eksperiment grupne terapije. Bio je to veliki eksperiment.

To je ono što ja radim. Šesnaest hiljada *sannyasina* - jedan od najvećih eksperimenata u terapiji. Zajednica, komuna, u kojoj morate postati svesni jer inače nećete biti deo ove komune u kojoj svako razume i vidi tvoju grešku i pokazuje ti je. Biti *sannyasin* ne znači biti pristojan i formalan. Ništa od tog smeća. *Sannyasin* je ovde da transformiše sebe i postane situacija za transformaciju drugih.

Vidite, kad god neko ukaže na neku vašu grešku, nemojte se ljutiti. To vam neće pomoći. Ne ludujte. To vam neće pomoći. Pokušajte da vidite poentu. Možda je drugi u pravu; i veća je mogućnost da će drugi biti u pravu jer on nije vezan za vas, on je

tako dalek od vas. On nije uključen u tebe. Uvek slušajte ljude, šta oni govore o vama. Devedeset i devet posto će biti u pravu; samo je jedan posto mogućnosti da će biti u krivu. Inače nisu u krivu. Kako mogu biti u krivu kada imaju nevezan pogled na vas?

Zbog toga je potreban Učitelj: da vam pokaže vaše rane. A to je moguće samo ako imate duboko poštovanje i pouzdanje. Ako se naljutite i počnete se boriti, onda nema ni pouzdanja ni poštovanja. Ako ste ovde da obranite svoje boljke i boleštine, onda ovo nije za vas - nemojte biti tu. Koji je smisao u gubljenju vašeg vremena ovde?

Ako kažem da si kukavica, a ti ne možeš videti poentu nego se moraš boriti i dokazivati mi da nisi, onda jednostavno nema smisla da budeš tu. Odnos sa mnom je završen. Sada ti ne mogu biti od pomoći. Kada ti nešto kažem, moraš sagledati činjenicu. Zašto bih te nazivao kukavicom? Ti nisi investicija, i ja nisam investirao ništa u tvoj kukavičluk. To kažem naprosto iz saosećanja, zato što vidim da je bolest tu. A ako ti to ne znaš, ako nije ustanovljena, kako ćeš se rešiti nje?

Ako doktor stavi ruku na tvoj puls i

kaže da imaš groznicu, a ti skočiš na njega i počneš se svađati: "Šta to govorite? Kako ikad mogu imati ikakvu groznicu? Ne, vi se varate. Ja sam savršeno zdrav", zašto si onda uopšte išao kod doktora? Samo da dobiješ potvrdu o zdravlju?

Vi niste ovde - zapamtite to - vi niste ovde da bi dobili priznanje za svoju bolest ili potvrdu da ona ne postoji. Vi ste ovde da bi bili dijagnostikovani, secirani - uništeni - tako da se vaša prava priroda probudi, procveta. Ali ako se branite, to je do vas. To se mene ne tiče, branite se. Ali onda ćete patiti. Onda mi nemojte doći i reći: "Ja patim, napet sam."

Vrlo je teško krenuti od svetovnog prema unutaršnjem, jer u unutaršnjem ste skrivali boljke i boleštine. One vas teraju van. To je način odvrćanja pažnje. Zato vam je tako mnogo Učitelja govorilo "Idi unutra. Spoznaj sebe.", ali vi nikada niste otišli tamo. Vi govorite o tome, čitate o tome, cenite ideju, ali nikada ne idete unutra. Zato što u sebi imate jedino tamu i rane i boleštine. Skrivali ste stvari koje nisu dobre, nisu zdrave za vas. Vi ste ih štitili radije nego da ih uništite. Sada otvarate vrata... i počinjete da osećate takav smrad, takvu

prljavštinu, takvu ružnoću; pakao se otvori-
o. Odmah zatvarate vrata i počnete misliti.
"Šta je ovo?"

Buda, Isus, Krišna, svi su oni podu-
čavali: "Idi unutra i bićeš neizrecivo blažen,
večno blažen"; ali vi ste otvorili vrata i našli
se u noćnoj mori. Tu noćnu moru stvorilo je
vaše potiskivanje. Na površini ste jednosti-
vni; duboko dole ste vrlo kompleksni. Na
površini imate lice vrlo nevinog čoveka;
duboko dole ste vrlo ružni.

Zbog tog potiskivanja ne možete da
gledate unutra i stalno morate da se preus-
meravate na nešto, da slušate radio, gledate
TV, čitate novine, viđate se s prijateljima.
Samo da negde izgubite vreme dok ne zas-
pate. Onog trena kad se probudite, opet
počinjete da bežite. Od koga bežite? Bežite
od sebe.

Dajte sebi prostora da vidite svoje
biće; onda ćete odjednom uvideti da nema
vezanosti sa stvarima. Kako bi i moglo biti?
To je apsurdno.¹¹

¹¹ Mi u suštini nismo vezani ni sa čim, ni sa mislima
ni sa emocijama ni sa kakvim njihovom sadržajima,
ni sa čim što postoji na bilo kakav način. U tome je
sva iluzija, *maya*, *samsara*: da smo vezani, dok
uopšte nismo. Naša suština je iskonski čista, slobod-

Čuo sam jednu vrlo lepu priču, sufi - priču, "Zlatna Vrata".

Dva čoveka su se molila, i otišla različitim putevima. Jedan je stekao bogatstvo i moć, ljudi kažu da je bio slavan, ali u njemu nije bilo mira. Drugi je video srca ljudi - kako sjaje kao lampe čak i u tami vlastitih tajnih strahova. I on je stekao bogatstvo i moć; a njegovo blago, njegova moć, bila je ljubav. Kada bi jednostavno, ljubazno, nežno dotaknuo svoga bližnjega sa svim bogatstvom i moći svoje ljubavi, unutarnje svetlo postajalo bi jasno i jarko, donoseći odvažnost i mir.

Oba su se čoveka jednog dana našla pred zlatnim vratima kroz koja svi ljudi moraju proći prema višem životu iza njih. Anđeo u duši svakoga je pitao: "Šta si doneo sa sobom? Šta imaš dati?"...

Bog uvek pita: "Šta si doneo sa sobom? Šta imaš dati?" Bog ti stalno daje, ali u konačnici, poslednji dan pre no što uđeš u njegovo najdublje svetilište, on pita: "Šta si sada ti doneo meni? Koji je tvoj poklon za mene?"

na i nezavisna. Čovekovo buđenje sastoji su u tom osvešćenju i aktuelizaciji te svesti u životu.

...Onaj koji je bio slavan nabrojio je svoje podvige. Nije bilo kraja ljudima koje je poznavao, mesta na kojima je bio, stvarima koje je uradio - i stvarima koje je sakupio.

Ali anđeo reče: "Ovo nije prihvatljivo. Te stvari koje si uradio, uradio si ih za sebe. Ne vidim ljubavi u njima..."

Gde je ego, tu ne može bit ljubavi. Zapamtite to. O tome ću govoriti kasnije, jer je to jedna od najvažnijih stvari: ako je ego tu, ne može biti ljubavi.

...I onaj slavni odšunjao se van zlatnih vrata i plakao...

Po prvi put mogao je sagledati svu uzaludnost svih njegovih napora. Bilo je to poput sna koji je prošao, a on ostao praznih ruku. Ako si prenatrpan stvarima, pre ili kasnije ćeš uvideti da su ti ruke prazne. To što si nosio u svojim rukama bila su snoviđenja; one su uvek bile prazne. Samo si sanjao da je nešto u njima. Zato što si se bojavao praznine projektovao si nešto, verovao si. Nikada nisi dublje pogledao je li stvarnost tu ili nije.

...I onaj slavni odšunjao se van zlatnih vrata i plakao... Bio je prezaposlen da bi bio ljubazan, previše zauzet da bi voleo,

previše angažovan da bi bio svoj, previše zaokupljen uzaludnim stvarima da bi se zaokupio suštinskim.

...Zatim anđeo u duši drugoga upita: "A šta ti donosiš? Šta ti imaš da daš?"

On odgovori: "Niko ne zna moje ime. Zvali su me lotalica, sanjar. Imam samo malo svetlosti u svom srcu, a to što imam delio sam s dušama ljudi."...

Stvarni ljudi deluju kao sanjalice u ovom svetu mahnitih ljudi. Oduvek su mudraci bili znani kao lotalice, sanjari, pesnici, fantasti, jedači lotosa, gledači pupka. Takve etikete davane su stvarnim ljudima jer svet pripada papirnatim ljudima. Oni nisu stvarni. Papirnati ljudi, kad god susretnu stvarnog čoveka, nazivaju ga "sanjalicom", "pesnikom". To je njihov način da ga osude, i to je njihov način da odbrane sebe.

...I on odgovori: "Niko ne zna moje ime. Zvali su me lotalica, sanjar. Imam samo malo svetlosti u svom srcu - ništa drugo, samo malo svetlosti u svom srcu - a to što imam, delio sam s dušama ljudi."

Tada anđeo reče: "O, blagoslovljen bio, ti imaš najveći dar od svih. To je ljubav. Uvek i uvek nje ima dovoljno, i napretek. Uđi."... To je lepota ljubavi: što više

daješ, više je imaš. Neka ti to bude životni kriterijum: nemoj sakupljati ono što davanjem nestaje; sakupljaj samo ono što se dobija davanjem. Akumuliraj samo ono što se deljenjem uvećava i raste. To je vredno: ono što možeš deliti raste samim deljenjem, i ti imaš više nego pre.

..."Uvek i uvek nje ima dovoljno, i napretek. Uđi."

Onda lualica reče: "Ali najpre me pusti da svome bratu dam od svoga viška, tako da oboje možemo proći kroz vrata."

Anđeo je utihnuo; u trenu je veličanstvena svetlost zasijala oko priprostog lualice poput jarkog plašta, obavijajući i njega i prijatelja. Zlatna vrata širom su se otvorila i oni uđoše zajedno.

On je delio i u zadnjem trenutku. To je stvarno bogatstvo. Škrtac nikada nije bogat; ako ste vezani za svetovne stvari, niste bogati. Bogatstvo nastaje iz srca. Bogatstvo je kvalitet srca koje sjaji ljubavlju.

Jedan od najvećih pesnika Indije, Rabindranath Tagore, napisao je pesmu "Voljeni srca moga". U suštini, pesma govori ovo:

Jednog dana u malenom selu u Bengalu došla je da me poseti jedna asketska žena iz susedstva...

I ovo nije tek pesma; zasnovana je na stvarnom događaju.

...Ona se zvala Sarvakhipi, tako su je nazvali seljani, a znači "žena koja je luda za svim stvarima"...

Sarvakhipi: onaj ko je lud za svim stvarima. Ne samo u jednoj stvari, nego je luda u svim stvarima - apsolutno luda.

...uprla je svoje zvezdaste oči u moje lice i zapanjila me pitanjem: "Kada ćeš doći da se sretnemo ispod stabala?" Očigledno me je žalila, mene koji sam, prema njoj, živeo utamničen među zidovima, izopšten od velikog jedinstva svega, gde je ona imala svoje boravište.

Baš u tom trenutku ušao je baštovan sa svojom košarom, i kada je žena shvatila da će cveće iz vaze biti bačeno da bi se napravilo mesta za sveže, bolno je pogledala i rekla: "Ti si uvek zaposlen čitanjem i pisanjem. Ti ne vidiš." Zatim je uzela odbačeno cveće među dlanove, poljubila ga i dodirнула čelom, smerno mrmljajući za sebe: "Voljeni srca moga."

Osetio sam da ta žena, sa svojom

neposrednom vizijom beskonačne osobnosti u srcu svih stvari, istinski predstavlja duh Istoka.

Ljubav je duh Istoka. Ljubav je duh čoveka. Ljubav je duh Boga. Ljubav je jedino bogatstvo koje postoji, jedina sreća koja postoji.

Ali ako ste vezani za stvari, ne možete biti ljubavnik. Samo nevezan čovek može sebe uzdići prema nebu koje zovemo ljubav. Mnogo je nerazumevanja oko toga. Ljudi koji napuste svet i postanu nevezani, gotovo istovremeno ostanu i bez ljubavi; znači da je nešto pošlo krivo. Jer ljubav je kriterijum, najveći test, najveće iskušenje. Ako te nevezanost za svet ostavi bez ljubavi, nešto se pokvarilo. Tvoja nevezanost nije istinska, autentična, stvarna. Ona je pseudo. To što se bojiš ljubavi pokazuje da se bojiš da budeš vezan, pa izbegavaš sve situacije gde ljubav može da cveta - jer se duboko dole bojiš da ćeš, ako ljubav procveta, ponovo postati vezan.

Zato se vaše takozvane *mahatme* toliko boje ljubavi. Oni neće ostati na jednom mestu duže od tri dana. Zašto toliki strah? Jer ako ostaneš na jednom mestu mnogo dana, počćeš da osećaš ljubav za

ljude. Neko će dolaziti svaki dan da ti masira stopala i počćeš prema njemu da osećaš ljubav. Neka će ti osoba donositi hranu svaki dan, i počćeš da osećaš ljubav prema njoj. Probudiće se određena privlačnost, kao i strah od ponovnog vezivanja; kreni pre nego što postaneš vezan.

Ti takozvani nevezani ljudi su naprosto prestrašeni ljudi. Oni žive u dubokoj panici. Oni nikada ne mogu dodirnuti stvarnu srž života, jer ona je uvek dodirnuta ljubavlju.

Zapamtite, ako je vaša nevezanost za stvari istinska, proizašla iz razumevanja, izrasla iz svesti, imaćete više ljubavi. Jer oslobodiće se ista energija koja je bila uključena u vezanost. Kuda će poći? Imaćete više energije na raspolaganju. Vezanost nije ljubav. To je ego-trip - posedovati, dominirati, manipulirati. To je nasilje; to nije ljubav. Kada se ta energija oslobodi, odjednom imate mnogo više energije kojom ćete voleti. Istinski nevezana osoba je puna ljubavi, i uvek, uvek je ima sve više za davanje, i uvek pronalazi nove izvore ljubavi. Njegov izvor je beskonačan.

"Bivajući nevezan čak i za ove

moći..." A konačna nevezanost dolazi kada ste postigli neka čuda, *siddhije*, moći, kada možete činiti stvari - čudesne, neverovatne stvari. Ako se vežete za njih, pre ili kasnije vratićete se u svet. Pripazite. To je poslednji napad ega na vas; ne dajte se uhvatiti. Ego na vas baca poslednju mrežu.

"Bivajući nevezan čak i za ove moći, seme sputanosti je uništeno." Seme sputanosti je vezanost. A seme oslobođenja je ljubav. I kako slično izgledaju. Oni su dijametralno suprotni: vezanost znači biti bez ljubavi; ljubav je uvek nevezana. U čemu je razlika?

Volite ženu ili muškarca i osećate se vezani. Zašto se osećate vezani? Vezanost znači da bi i sutra želeo da imaš tu ženu pored sebe, to je sve. Sutra i opet prekosutra ti bi želeo da imaš tu ženu u svom posedu. To naprosto pokazuje da nisi bio u stanju da voliš danas; inače se sutra ne bi pojavilo. Ko mari za sutra? Ko zna o sutra? Sutra nikada ne dolazi. Dolazi jedino u um onoga ko nije živeo danas. Ti nisi voleo tu ženu danas, pa čekaš da dođe sutra da bi je mogao voleti. Tvoja ljubav je necelovita, nedovršena. Zbog nedovršene ljubavi nastaje vezanost. Onda je to prirodno, logično.

Ti slikaš i slika je nedovršena; hteo bi i sutra da imaš platno, da bi je dovršio.

Postoji vrlo dubok zakon u životu: on želi sve da dovrši. Pupaljak želi da procveta; seme želi da postane mladica. Sve se kreće prema dovršenju, tako da sve što ostaviš nedovršeno postaje želja u umu i govori: "Poseduj tu ženu. Još je nisi voleo; još nisi proputovao kroz njeno biće. Još je mnogo nepoznatog teritorija ostalo u njoj. Tu je još mnogo potencijala koji nisu ostvareni - biće mnogih pesama i mnogih plesova da se otplešu." Javlja se vezanost. Potrebno je sutra, potrebno je prekosutra, potrebna je budućnost. A ako si uistinu nesposoban da živiš u sadašnjosti, onda je potreban i budući život, pa ljudi obećavaju jedni drugima: "Ostaćemo supružnici i u sledećem životu." To naprosto pokazuje da su ti ljudi postali apsolutno nesposobni za život. Inače je ovaj dan dovoljan sam za sebe.

Ovog trena, ako ste dovršili svoju ljubav, ako ste voleli punim srcem - potpuno, predano, utopljeni u to; ništa niste zadržali - onda se ideja o sutra nikada ne javlja. Nemoguće je da se pojavi ideja o sutra. Ona uvek dolazi kada je nešto neispunjeno, onda žudite za budućnošću. Ako si voleo svoju

ženu danas, i došla je smrt, ti ćeš to prihvatiti. Ili, ako se žena zaljubi u nekog drugog, ti ćeš reći doviđenja - tužan, ali ne i jadan. Tuga ima lepotu, jad je ružna. Tužan, ne zbog vezanosti; tužan jer se ljubav još budi u tebi, a osoba koja je to mogla razumeti odlazi. Tužan ali ispunjen. Nema prigovaranja, nema gundanja.

Ali ako ste voleli potpuno to se nikada ne događa; da žena ili muškarac ode. Ako ste voleli potpuno, to je nemoguće, jer potpuna ljubav zadovoljava tako duboko. Ne možeš čak ni razmišljati o nekom drugom. Nemoguće je sanjati o drugome. San se javlja jedino zbog nezadovoljstva. Misliš na drugu ženu jer sa svojom ženom nemaš zadovoljavajući odnos. Misliš o drugom muškarcu jer um želi da se izlije, a to se nije dogodilo u ovom odnosu. Onda um nastavlja da luta posvuda. Bilo koga da vidiš na ulici počneš da osećaš ljubav za nju, ili njega.

Ako je vaša ljubav postala tako frustrirana da sada ne možete ni da zamislite da je moguće voleti neko ljudsko biće, počnete da volite pse i mačke. Izgleda manje komplikovano - Alok bi trebao da zabeleži ovo. Izgleda manje komplikovano.

Voleti psa je vrlo jednostavno... Voleti mačku je malo komplikovanije. Zato muškarci zovu žene "mačkama". Mačka je manje predvidljiva od psa, pametnija od psa - ima vlastiti um. Možeš da udariš psa i on će opet doći; udariš li mačku, neće se vratiti. Gotovo. Uvek spremna za razvod.

Ljudi se zaljubljuju u životinje. Kako je to jadno. Ne kažem nemojte voleti životinje; kažem da ne pravite od njih zamenu za ljudsko biće. Treba tako duboko da volite ljudska bića da se vaša ljubav preliva i dopire i do životinja. Tada je to sasvim drugačije. Tada dopire i do drveća. Tada je to sasvim drugačije. I do stena, jer ti se prelivaš dalje. Beskonačan si izvor ljubavi, niko ne može obuzdati tvoju ljubav. Ona se preliva, preliva, preliva. Tada dopire do životinja, tada ima potpuno drugačiji kvalitet.

Ali vrata prema ljudima su zatvorena i ti moraš naći nekoga da voliš, inače se osećaš vrlo frustrirano, potreban je odnos; onda stupaš u odnose sa psima, mačkama.

Ponekad se čak i to pokaže nezadovoljavajućim, jer i psi su osobeni, mačke su osobene - i oni imaju vlastite ideologije, vlastite ideje, i žele da rade po svome. Nije-

dan pas nije tu da ispunjava tvoje želje. Možda, dok vodiš psa u šetnju, misliš da si ga dresirao, da ga poseduješ, jer nikada nisi pitao psa šta on misli. On misli da poseduje tebe, da je dresirao svog čoveka. Čuo sam pse kako razgovaraju.

Kada postane teško voleti čak i životinje, onda ljudi počnu voleti stvari - kuću, auto, bicikl. I postanu preterano romantični oko tih stvari.

Video sam čoveka, živeo je baš ispred moje kuće. Voleo je svoj skuter toliko da sam ga video kako ga pere na gotovo romantičan način - kao da pere svoju ženu. Razgledajući sa svih strana, osećajući se vrlo srećnim. I nikada ga nije koristio da se ne uprlja. Vozio se na starom biciklu. Rekao sam mu mnogo puta: "Šta to radiš? Imaš lep skuter". On bi rekao: "Imam, ali možda padne kiša. Vidiš? Oblaci dolaze." Ili je previše vruće pa bi skuter mogao izgubiti sjaj. Ne, nikada nisam video da ga koristi. On ga je samo prao, negovao ga. Skuter je voljeni.

To je degradacija ljudske svesti. Što ste više vezani, veća je degradacija; što manje vezanosti, to se više uzdižete, uzlećete.

A ovde dolazimo do trenutka kad Patanjđali govori o tome kada vam se dogode duhovne moći. Zapamtite, nemojte se vezati za njih, jer one su zaista divne, vrlo ispunjavajuće. Voleli bi da ih posedujete. Mnoge ljude zanima joga, ne zbog joge, ne zbog oslobođenja, *kaivalye*, već samo zbog *vibhutija*, *siddhija*. Oni proučavaju jogu, odlaze k Učiteljima - oni žele da izvode čuda.

"Bivajući nevezan čak i za ove moći, seme sputanosti je uništeno." Ovo je poslednja mogućnost da vas opet zarobi sputanost. Ako možete to prevazići, seme je spaljeno.

"Zatim sledi *kaivalya*" - zatim sledi oslobođenje. Onda ste potpuno slobodni - sloboda, apsolutna sloboda - nevezani za išta i puni ljubavi, prosipajući svoju ljubav na celokupno postojanje... blagoslov za postojanje i za vas, blaženstvo.

Ali morate biti pažljivi pri svakom koraku. Um je prepreden. A vi možda mislite: "Da, kada čuda dođu, neću se vezati za njih." Razmislite ponovo. Otkrićete negde u sebi želju na delu: "Neka dođu, onda ćemo videti. Prvo neka dođu." Ko mari za *kaivalyu*, oslobođenje? Ne izgleda kao neko

postignuće. Samo biti oslobođen, slobodan? Koja je poenta u tome?

Ljudi dolaze k meni i govore: "Šta ćemo dobiti meditacijom?" Ja kažem: "Još meditacije." Oni kažu: "Ali koja je poenta? Mir? Mir je u redu, ali koju ćemo stvarnu moć dobiti iz toga?"

Mir ne izgleda kao postignuće. Moć - s njom možeš nešto raditi, nešto kroz šta se možeš dokazati.

Čuo sam jednu divnu anegdotu.

"Reci mi, odakle vi katolici dobijate sav taj novac za gradnju katedrala?", pitao je rabin svog prijatelja.

"Pa, vidiš Abe, mi katolici imamo sistem zvan ispovest. Kad god neko napravi nešto pogrešno, dođe u crkvu, ispovedi greh, ubaci nešto para za prilog, i oprošteno je; na taj način možemo skupiti veliku količinu keša."

"Stvarno, kakav čudesan sistem. Možda ga možemo usvojiti u našim sinagogama. Ali daj da idem s tobom večeras, tako da mogu da vidim na primeru kako ti to radiš."

"Abe, meni je kao svešteniku strogo zabranjeno da ideš sa mnom, ali kako si bio

tako dobar prijatelj sve ove godine, dopustiću ti samo ovaj put."

To večer sedeli su u ispovedaonici, sveštenik spreda, a Abe iza njega. Uto se začu muški glas iza zastora:

"Oče, zgrešio sam teško."

"Šta si učinio, sine moj?"

"Prošle noći zaveo sam dve žene."

"Stavi onda dve funte za prilog i tvoji će gresi biti oprosteni."

Abe je vrlo uzbuđen. Uto se začu drugi muški glas: "Oče, zgrešio sam teško."

"Šta si učinio, sine moj?"

"Prošle noći zaveo sam tri žene."

"Stavi onda tri funte za prilog i tvoji će gresi biti oprosteni, sine moj."

Abe se više nije mogao suzdržati:

"Kakav način da se dođe do novca, kakav čudesan sistem. Učini mi uslugu. Daj meni sledećeg, samo da steknem malo prakse."

"Pa Abe, striktno govoreći, to nije dopušteno, ali kako si bio tako dobar prijatelj sve ove godine, dopustiću ti samo ovaj put."

Zamenili su mesta i Abe je seo spreda, čekajući. Uto se začu ženski glas:

"Oče, zgrešila sam teško."

"No, no, šta si učinila?"

"Prošle noći zavela sam četiri muškarca."

"Stavi onda pet funti za prilog i daću ti kredit za jednog."

Pazite! Um je vrlo pohlepan; ego nije ništa do pohlepa.

Patanjđali je napisao ovo poglavlje; mnogi su mislili da bi bilo bolje da ga nije napisao. Ali on ima vrlo naučan um. Želeo je da mapira celu stvar koliko je moguće, a ovo poglavlje napisao je samo da ljude učini svesnima da se ove stvari događaju. Po mom mišljenju, savršeno je dobro što je uključio i ovo, jer u neznanju je veća mogućnost da vas preuzme pohlepa. Ako poznajete i razumete teritoriju, i znate gde će ego izvršiti poslednji napad, možete se pažljivije pripremiti i kada se to dogodi nećete biti nesvesno uhvaćeni.

Ja sam savršeno srećan što je uvrstio "*Vibhuti Pada*", ovo poglavlje o *siddhijima* i moćima, jer čak i ako ih ne tražite, oni dolaze sami po sebi. Nije da vi tragate za njima - oni su posledice. Svaka čakra ima vlastite moći. Kada prođete kroz njih, one vam postaju dostupne. Dobro je biti budan i

kretati se znajući kuda idete.

Tu treba izbegavati svako povezivanje ili ponos zbog poziva nadfizičkih entiteta koji vladaju različitim razinama, jer bi to donelo mogućnost oživljavanja zla.

Kada te moći počnu da se događaju, počinjete da primete pozive od viših entiteta, nadfizičkih entiteta. Morali ste čuti ili čitati o teozofima. Njihov ceo rad bavio se tim nadfizičkim entitetima. On su ih zvali "Majstorima". To su nadfizički entiteti koji komuniciraju s ljudskim bićima, i kad god se uzdignete visoko, postajete im dostupni; postajete više usklađeni s njima. Primete mnogo poziva, mnogo poruka.

Muslimani to nazivaju "paigam", poruka; a Muhameda su zvali "paigambar", onaj koji je primio poruku. Ne nazivaju ga *avatarom*, ne nazivaju ga "reinkarniranim Bogom". Ne nazivaju ga Budom, onim koji se prosvetlio. Ne nazivaju ga *đainom*, onim koji je pobedio. Ne nazivaju ga mesijom, Hristom, ne. Oni imaju vrlo, vrlo savršenu, naučnu terminologiju za to: oni ga nazivaju "glasnikom" - paigambar. To naprosto znači da se uzdigao visoko i sada više ne deluje

on; neki drugi entiteti, viši entiteti, zaposeli su ga. Postao je medijum.

A tako i jeste. Muhamed je bio nepismen; skoro je nemoguće zamisliti da bi on mogao stvoriti divnu poeziju Kur'ana. Ona je neuporedivo divna; to je jedna od najveličanstvenijih pesama; i ako možete čuti nekoga kako je peva, trenutno će vas privući. Čak i ako ne razumete njeno značenje, ona ima neizrecivu moć. Sam zvuk ima neizrecivu moć da vas potrese.

Muhamed je bio nepismen, nije znao ni čitati ni pisati, nije znao ništa o literaturi i svetu slova. Odjednom, meditirajući na planini, postao je dostupan, pa je začuo: "Čitaj!", tu reč 'čitaj', ali reče: "Kako ću čitati? Reč "kur'an" znači "čitati". "Kako ću čitati? Ne znam", reče Muhamed i postane vrlo smeten; ko je to rekao. Nije mogao videti nigde nikoga. Opet glas: "Čitaj!". Dolazio je iz njegovog vlastitog srca; postao je kanal. I naravno, mislio je o svojoj prošlosti, a glas je govorio nešto o budućnosti. Glas je govorio: "Ja mogu čitati, ne brini. Samo čitaj - ja ću čitati kroz tebe. Recituj - ja ću recitovati kroz tebe. Govori - ja ću govoriti kroz tebe. Samo sebe skloni s puta."

To je bilo tako čudno, tako neočekivano, da je dobio groznicu; bio je tako preneražen. Došavši kući, razboleo se. Žena upita: "Šta se dogodilo? Još jutros si bio sasvim dobro, a sada takva groznica?" On reče: "Reći ću ti jednu stvar, ili sam poludeo ili se dogodilo nešto onostrano. Ne mogu da verujem da sam sposoban za išta, ali čuo sam glas koji je rekao 'Čitaj! Recituj!' A ja ne znam kako recitovati - i ne samo to, počeo sam da recitujem! Čuo sam sebe kako govorim stvari o kojima nikada nisam mislio, i one su dolazile u savršenoj poeziji, s metrom, rimom, sa svim. Ne mogu da verujem. Ili sam poludeo ili me neko zaposeo - ali više nisam isti muž. Trči i dovedi lekara; trebaće mi tretman. Postajem sve luđi, i još uvek čujem taj glas, 'Recituj!' - i divna poezija silazi u mene i ispunjava mi srce."

Žena je bila njegov prvi učenik. Dodirnula mu je stopala. Mogla je videti zračenje svuda oko njega. To nije bila groznica; bila je to prva eksplozija njegove aure. Osećao se grozničavo jer je bila tako vrela, tako nova, i bio je uznemiren jer nije bio spreman, nikada nije očekivao, nikada nije planirao to.

To se ne bi dogodilo da je znao za Patanjđalija. Patanjđali je zabeležio sve; mapirao je celo putovanje, unutarnje putovanje. Tada bi razumeo ovu sutru. Bila mu je potrebna ova sutra.

"Tu treba izbegavati svako povezi- vanje ili ponos zbog poziva nadfizičkih entiteta koji vladaju različitim razinama jer bi to donelo mogućnost oživljavanja zla." Ali Patanjđali kaže da zapamtite, kada postanete sredstvo viših razina, da ne počnete da osećate ponos, ili da se osećate kao da ste izabrani. Nemojte početi da se osećate kao da ste izglasani, odabrani, izabrani, da ste posebni. Inače će to biti razlog vašeg pada.

Jedna sufi - priča:

Muršid [sufi-učitelj] nad muršidima govorio je grupi ljudi dok je još bio mladić. U grupi je bio derviš velikih očiju, obučen u jednostavnu smeđu odeću. Derviš je stalno gledao u govornika. Gledao ga je tako zna- lačkim pogledom da se ovaj zbunio i okre- nuo od njega. Na kraju govora derviš je pristupio i rekao govorniku kako je poslan da ga inicira. "To ne može biti tako, vidite da je moj otac sve organizovao za moju

inicijaciju."

"Rekoh ti da sam poslan", reče derviš.

"Bez obzira, moram se pokoriti volji svog oca." Nakon takvog mladićevog insistiranja derviš je otišao.

Te noći mladić je sanjao kako mu otac objašnjava da će ga inicirati derviš. Ujutro je derviš došao u njegovu sobu, govoreći kako je tu da ga inicira.

"Zar ne možeš pamtiti od jednog dana do drugog? Idi, moj otac organizuje inicijaciju."

Derviš ga pogleda, nasmeši se očima i reče: "Zar si već zaboravio svoj san?"

Nato se mladić pokloni i derviš ga inicira. Narednih dana mladić je dervišu postavljao sva moguća duhovna pitanja o životu i svetim spisima, no ovaj je samo jednostavno slegao ramenima i ostavljao ih bez odgovora. Jedne noći mladić je sedeo u svojoj sobi razmišljajući kako neće stići nigde s tim učiteljem koji se čini takvom nezalicom u vezi njegovih pitanja. Dok je tako razmišljao pojavio se derviš i šapatom, s dubokim uverenjem, rekao: "Ja sam odgovor na tvoja pitanja."

Sad, ove priče izgledaju baš kao priče - mitološke, fantastične, alegorične, ili najviše simbolične. Nije tako. One su činjenične. Kada si spreman, istog trena s viših razina ti počnu stizati poruke i poruke. Čekale su dugo dok neko postane prijemčiv centar. Kada se to dogodi, nemoj ih odbiti. Kada se to dogodi postani ranjiv. Prva stvar - otvori svoje srce, veruj. I druga stvar - ne budi ponosan. Ako možeš da se pridržavaš ove dve stvari, Bog počinje da deluje kroz tebe. Ti postaješ kao frula, šuplji bambus. On počinje da peva kroz tebe.

Ali jednom kada dođe ponos, pesma staje. Jednom kad počneš da se osećaš superioran, pesma počinje da zapinje. To se dogodilo mnogim ljudima. Došli su u kontakt sa superiornim svetom, višim svetom, nadfizičkim svetom, i počeli su da osećaju ponos: pre ili kasnije kontakt se opet izgubio; postali su obični.

Ali onda su postali veliki glumci, ne mogavši da prihvate da je kontakt izgubljen. Video sam nekoliko ljudi koji su zaista stigli do toga da imaju čudesne moći, ali onda su postali ponosni. Onda su se moći izgubile, a oni su postali samo obični mađioničari jer nisu mogli da prihvate ideju da

više ne mogu to da rade. Oni su to radili, jednom se dogodilo.

To se dogodilo Satya Sai Babi. Bio je došao u kontakt. Prve stvari koje je uradio nisu bile od njega, ali sada je sve od njega. Prve stvari naprosto su se dogodile, ali postao je ponosan, poseban, prodavač čuda. Šta god sada radio, to je samo pretenzija; sada mora da čuva svoj prestiž. Sada je čak i niži od običnog mađioničara, jer obični mađioničar barem prihvata da on samo radi trikove.

Ali to izgleda logično. Jednom možeš nešto da radiš, a zatim ne možeš, i šta onda? Nadoknadiš to nečim drugim. Počneš da učiš nešto i da radiš nešto, neka-ko, da bi zadržao status koji si stvorio oko sebe, imidž koji si stvorio oko sebe.

Kad god ti se nešto dogodi - a ovo će se dogoditi mnogima, jer sam vam učinio dostupnim mnoge tehnike, ako duboko uđete u njih, mnoge će vam stvari postati dostupne - prva stvar je da ostanete dostupni, druga stvar je da ne budete ponosni zbog toga. Uzmite to kao činjenicu, nikada ne pravite predstavu od toga.

A ako vam se to nameće, pitajte sile da vas učine samo senkom, da ni na jedan

način ne budete svesni šta se događa kroz vas. Jer ako ste svesni, veliki su izgledi da ćete pasti. Možete početi akumulirati ego - ja mogu ovo, ja mogu ono - i počinjete klizati nizbrdo.

SAMO BOG ZNA

*26. aprila 1976. pre podne
u dvorani "Buddha"*

Prvo pitanje:

Telo postaje sve osetljivije, čini se da brže vibrira. Što se više radi na svesti i budnosti, to je manje svesti i budnosti. Izgleda da meditacija uzima novi oblik, neprepoznatljiv i neuporediv s ranijim meditativnim stanjima i iskustvima. Manje je vremena i prostora, i mirnih uslova za pasivnu, receptivnu meditaciju usred buke i fizičkog haosa, pa ipak se nešto događa. Prisutno je neizmerno poverenje u tebe, uprkos gubitku racionalnog razumevanja.

Molim te objasni, ako hoćeš, šta se zapravo događa i kako je moguće ići sve dublje i dublje usred naoko haotičnih okolnosti.

Prva stvar, i jedna od najosnovnijih koju treba uvek pamtiti, jeste da samo iz haosa nastaje preporađanje. Nema drugog

načina. Ako želiš da se preporodiš, moraćeš da uđeš u potpuni nered, jer tvoja stara ličnost mora da se demontira. Raspašćeš se. Sve što si verovao da jesi malo-pomalo će nestajati. Sve s čime si se uvek identifikovao postaće maglovito, mutno. Struktura koju ti je dalo društvo, karakter koji ti je nametnulo društvo, rasuće se na komadiće. Opet ćeš biti bez karaktera, kakav si bio kada si rođen, prvoga dana.

Sve će biti u haosu, a iz haosa, iz ništavila, ti ćeš se preporoditi. Zbog toga stalno govorim da je religija velika smelost. To je smrt, velika smrt, gotovo samoubistvo. Dobrovoljno umireš, i ne znajući šta će se dogoditi, jer kako bi mogao znati šta će biti? Bićeš mrtav. Zato je potrebno poverenje.

Dakle, ako uporedo, stalno, uporedo s haosom raste poverenje u mene, onda nema potrebe da budete uplašeni. Onda će se poverenje pobrinuti. Ako poverenje ne raste uporedo s haosom, onda može biti opasno, možeš poludeti. Tako da ljudi koji nemaju poverenja zapravo i ne bi trebali da se upuštaju u meditaciju. Ako se upuste u meditaciju počće da umiru, a neće naći nikakvo čvrsto tlo, nikakvu podršku u okru-

ženju.

Mnogi dolaze k meni i pitaju: "Ako ne uzmemo *sannyas*, zar nam nećeš pomoći?" Bio bih vam spreman pomoći, ali vi ne bi bili spremni to da prihvatite. Jer to nije samo pitanje mog davanja. To je pitanje i vašeg prihvatanja. Ja bih izlivaao, ali ako nedostaje poverenja, nećete to primiti. Tako da nema smisla izlirati u vas ako nema poverenja. Primićete onoliko koliko ste prijemčivi. *Sannyas* je jednostavno simbol vašeg dubokog poverenja, simbol da ćete sada biti sa mnom - čak i kada svi razlozi kažu da ne budete, čak i kada se vaš um opire i govori: "To je opasno. Krećeš u svet nesigurnosti." Kada vaš um pokušava da vas zaštiti, vaš karakter i strukturu, čak i tada, ako ste spremni poći samnom, imate poverenja.

Poverenje nije tek emocija, ono nije sentimentalno. Ljudi misle da je to samo za sentimentalne. Grešite. U dubokoj sentimentalnosti možete reći "Verujem", ali to neće biti od velike pomoći, jer kada sve počne da nestaje, prvo će nestati vaš osećaj. To je vrlo slaba stvar, impotentna. Poverenje mora biti tako duboko i čvrsto da ne može biti poput osećaja, ono nije raspolo-

ženje, nego nešto trajno u vama, tako da šta god se dogodilo, nećete izgubiti poverenje.

Zato vam kažem da radite male stvari. One ne izgledaju značajno. Insistiram na oker odeći. Ponekad pomislite: "Zašto? U čemu je poenta? Zar ne mogu da meditiram i bez oker odeće?" Možete meditirati; poenta uopšte nije u tome. Dajem vam nekoliko stvari koje nisu racionalne. Nema razloga za oker odeću, nema naučnog razloga za to. Možeš da meditiraš i da se prosvetliš u bilo kojoj boji. Dajem vam nešto iracionalno samo kao test jeste li spremni poći sa mnom. Stavio sam *malu* [brojanicu] oko tvog vrata samo da napravim budalu od tebe, tako da u svet pođeš kao budala. Ljudi će ti se smejati. Misliće da si poblesavio. To je ono što želim, jer ako možete ići sa mnom čak i dok vas skoro pravim ludima, onda znam da ćete kada dođe stvarna kriza imati poverenja.

To su krize koje su veštački stvorene oko vas. One su neizmerno značajne - bezrazložno. Njihov značaj je dublji od razloga. Svi su Učitelji radili to.

Kada je Ibrahim, sufi-učitelj, došao svom Učitelju da ga inicira, Ibrahim je bio kralj; i Učitelj ga pogleda i reče: "Odbaci

svoju odeću. Uzmi moje cipele, idi na tržnicu, go, i udaraj se po glavi mojom cipelom." Ljudi koji su sedeli uokolo, njegovi stari učenici, rekoše: "To je preteško. Zašto? To od nas nikada nisi tražio. Nikada nam nisi rekao da odemo goli na tržnicu i udarimo se po glavi tvojom cipelom. Zašto si tako strog prema kralju Ibrahimu?"

Učitelj reče: "Zato što je njegov ego veći od vašega. On je kralj, a ja to moram da odstranim; inače daljnji rad neće biti moguć."

Ali Ibrahim ništa nije pitao, naprosto je odbacio odeću. To je za njega moralo biti vrlo, vrlo teško - u istom gradu u kojem je oduvek bio kralj, o kojem se oduvek mislilo kao o gotovo nadljudskom biću - kretati se ulicama kojima nikada nije išao, go, i udarajući se cipelom po glavi. Ali on je krenuo, pošao je u grad. Smejali su mu se, deca su ga gađala kamenjem - gomila, velika gomila ismejavalala ga je i rugala mu se da je poludeo. Ali on je obišao grad i vratio se nazad.

Učitelj reče: "Prihvaćen si. Sada je sve moguće; ti si otvoren."

I sad, šta je bilo razlog tome? Ako razumete, shvatićete da je to bio način da se

slomi njegov ego. Kada ode ego, budi se poverenje.

Sannyas je samo metoda, sredstvo, da se vidi jeste li pošli sa mnom. Učinio sam ga gotovo teškim za vas - glasine o meni posvuda. Ja ih potpomažem. A i vama ću reći da stvorite što možete više glasina. Ne zamarajte se istinom; stvarajte glasine. Ljudi koji će biti u stanju da dođu u kontakt sa mnom uprkos glasinama biće pravi ljudi, smeoni, hrabri. Njima je mnogo toga moguće.

Dakle, prva stvar - kaos je ovde vrlo namerno stvoren. Nemoj misliti da je to nekakav problem. Ne, to je sredstvo.

I nemoj ići i pitati nekoga o haosu; inače će misliti da si poludeo. Nemoj ići pitati psihijatra, jer je cela psihijatrija, psihoanaliza, pokušavala da pomogne ljudima na vrlo, vrlo pogrešan način. Oni pokušavaju od vas da naprave prilagođeno biće. Sav moj trud ovde jeste da slomim sva vaša prilagođavanja. Ono što ja zovem "kreativni kaos" oni bi zvali "neprilagođenost". Oni žele da svako postane "normalan", bez da ikada promisle ko je to normalan.

Društvo, većina, svetina je normalna? Gde je kriterijum? Ko bi se trebao sma-

trati normom? Nema kriterijuma. U Indiji se nešto smatra normalnim. Ista stvar ne bi bila normalna u Kini. Nešto što se smatra normalnim u Švedskoj neće se smatrati normalnim u Indiji. Svako društvo veruje da je većina ljudi normalna. To nije tako. A siliti osobu da se prilagodi gomili nije kreativno, to je vrlo umrtvljavajuće.

Prilagođavanje je možda dobro za one koji dominiraju društvom, ali nije dobro za vas. Svako društvo koristilo je sveštenike, učitelje, psihoanalitičare, da vrate buntovnike nazad, sateraju ih nazad u takozvanu normalnost i prilagođenost. Svi oni služe onima na vlasti, statusu quo. Svi oni služe vladajućoj klasi.

Sada to isto rade u sovjetskoj Rusiji. Ako neko nije komunista, taj je neprilagođen. Zatvore ga u ludnicu; hospitalizuju ga. Tretiraju ga. Sada je ne biti komunista u Rusiji vrsta bolesti. Kakva glupost. Ali oni imaju moć. Daće vam elektrošokove, ispiraće vam mozak, daće vam sredstva za smirenje, tako da otupite. A kada izgubite svoj sjaj, svoju radikalnost, kad izgubite svoju individualnost i postanete bezlični, oni za vas kažu: "Sada si normalan."

Zapamtite, ja nisam tu da vas napra-

vim normalnima ili prilagođenima. Ovde sam da vas napravim individualnima. A vi niste tu da ispunite nijedan kriterijum osim vaše vlastite sudbine. Ja gledam direktno u vas. Ne govorim da morate biti poput "ovoga", jer to je način na koji ste uništeni, tako je stvoren vaš takozvani karakter. Karakter je bolest, zbog njega patite, utamničeni. Ja to moram da demontiram, da uništim, tako da možete postati slobodni, tako da se ponovo možete vinuti visoko, ponovo misliti u terminima vlastitog bića, ponovo možete postati individualni.

Društvo je tako mnogo to zagadilo, vi se toliko pokvareni, da se uplašite kad god počne kaos - "Šta se događa? Postajem li lud?"

Čuo sam čuvenu priču kada je kraljica Marija posetila Ameriku i zatražila susret s najpoznatijim psihijatrom.

Sestra je uvela kraljicu Mariju i rekla psihijatru: "Želim vam predstaviti rumunsku kraljicu."

Psihijatar pogleda kraljicu i reče: "Koliko dugo ona misli da je kraljica?"

Jer psihijatar uvek tretira ljude od kojih jedan misli da je Aleksandar, drugi da

je Džingis Kan, treći da je Hitler, četvrti da je Kleopatra. I naravno da nije mogao pomisliti da je kraljica Marija, rumunska kraljica, lično došla. Mislio je: "Mora da je opet neka žena poludela. Koliko dugo misli da je kraljica?"

Sledeća priča koju sam čuo:

Pacijenta su psihijatru doveli prijatelji, koji rekoše doktoru da ovaj pati od iluzije kako ga očekuje ogromno bogatstvo. Očekivao je dva pisma koja bi ga detaljno izvestila u plantaži kaučuka na Sumatri i pravima na neke rudnike u Južnoj Africi.

"Bio je to težak slučaj i naporno sam radio na njemu", reče psihijatar svojim kolegama, "i taman kad sam ga izlečio, stiže dva pisma."

Pripazite. Ta dva pisma možda zaista dolaze.

I nemojte se bojati. Strah se javlja jer se strah uvek javlja kada idete sami. Osećate se nesigurnima. Javlja se sumnja: "Jesam li u pravu?", jer se cela gomila kreće u jednom pravcu; vi hodate sami. Sa gomilom se sumnja nikada ne javlja jer mislite: "Milioni ljudi idu u ovom pravcu; mora da ima nešto u tome, mora biti." Um

gomile prevladava nad vama, kolektivni um prevladava. Tako mnogo ljudi ne može biti u krivu, mora biti u pravu.

Čuo sam za jednog psihoanalitičara koji je otišao na piknik. Tražili su zgodno mesto; uto ih jedan član grupe ih pozove da dođu. "Ovo je divno mesto", reče on, "pravo mesto. Velika stabla, senka, reka teče u blizini, i apsolutna tišina."

Psihijatar reče: "Da, deset miliona mrava ne može biti u krivu."

Deset miliona mrava ne može biti u krivu. Mravi se skupljaju gde god je mesto za piknik - muve i mravi. To je naša unutarnja matematika; toliko je mnogo ljudi da ne mogu biti u krivu. Samom čoveku se zavrti u glavi. S gomilom, ljudima uokolo - s ove strane, s druge strane, sprema, iza - ceo okean ljudi, čovek se oseća savršeno dobro. Toliko mnogo ljudi ide: mora da idu u dobrom pravcu. I svi misle isto to. Niko ne zna kuda idu. Oni samo idu jer cela gomila ide. A ako pitaš svakoga pojedinačno: "Ideš li u dobrom pravcu?", odgovoriće: "Ne znam. Zato što ceo svet ide, idem i ja."

Sav moj trud ovde jeste da vas iznesem van iz kolektivnog uma, da pomognem

da postanete individualni. U početku ćete morati da se suočite s haosom. I trebaće ogromno poverenje, neizmerno poverenje. Inače možete izaći iz kolektivnog uma, ali možda nećete postići individualni um; onda ćete poludeti. To je rizik. Bez poverenja, upuštanje u meditaciju je rizično. Ja vam neću reći da se upustite u to, reći ću vam kako je bolje da ostanete normalni, što god normalnost značila. Ostanite prilagođeni društvu. Ali ako ste uistinu spremni poći u veliku avanturu, najveću, onda verujte. A onda čekajte na kaos.

Što postajete svesniji, to ste, naravno, manje svesni toga. Jer nema potrebe. Svesnost je dovoljna. Svest o svesnosti biće napeta. U početku je tako. Počnete da učite da vozite auto. Naravno da ste jako napeti; morate izaći na kraj s toliko mnogo stvari - volan, menjač, kvačilo, gas, kočnica, put, a ako vam još žena sedi pored... čovek mora biti vrlo, vrlo svestan jer mora da upravlja s toliko mnogo stvari odjednom. U početku se čini gotovo nemogućim. Malo-pomalo sve otpada - naprosto vozite. Možete razgovarati s prijateljem, slušati radio, pevati pesmu, ili meditirati, i nema problema. Sada je vožnja postala spontana stvar. Vi to

znate i nema potrebe da budete samosvesni oko toga.

Isto se događa kada meditirate. U početku morate biti svesni svesnosti. To stvara napetost, zamor. Malo-pomalo, kako svesnost raste, prestaje potreba da budete svesni same svesnosti. Ona teče sama od sebe, kao disanje. Ne treba da budete svesni toga; odvija se samo po sebi. Zapravo, u kasnijim fazama meditacije, ako ste previše zaokupljeni svesnošću, to će vas ometati; kao što ćete, čim postanete svesni svog disanja, omesti njegov prirodan ritam. To teče prirodno, nema potrebe da se mešate.

I svesnost mora da postane tako prirodna... Samo onda je moguće da čak i dok spavate, svetlost svesnosti i dalje sija, plamen ostaje - čak i dok čvrsto spavate.¹²

¹² Ovo je najvažnije znati kao svrhu meditacije. Cilj je da budemo uvek svesni, ali to nećemo nikada moći da budemo mi kakvi jesmo, kao ego, jer se radi o čistoj svesti, apsolutnoj, bez ega, uslov je da mi kao ego nestanemo, a to nestajanje se događa samo osvešćenjem. Princip rada na osvešćenju je da se u početku ulaže sav napor da se svest sačuva tokom svih zbivanja tela, osećaja i uma tokom celog dana, pri svim promenama stanja svesti. Kada takva voljna

I poslednja stvar o pitanju: "Prisutno je ogromno poverenje u tebe, uprkos ovom gubitku racionalnog razumevanja." Racionalno razumevanje uopšte nije razumevanje. To je pogrešan naziv. Razumom se ništa ne može razumeti. Čovek samo misli da razume. Razum je laž. Daje vam lažan osećaj: "Da, razumeo sam."

Čovek uistinu razume samo kroz iskustva: razumevanje je moguće jedino kroz egzistencijalno iskustvo.

Na primer, ako govorim o ljubavi, vi to možete razumeti racionalno jer znate jezik, znate semantiku, znate značenje reči, znate konstrukciju rečenice, i uvežbani ste, tako da možete razumeti što govorim; ali

svesnost ojača ona postaje nenaporna. Tada ostaje i za vreme sanjanja (lucidan san) i za vreme dubokog sna bez snova. ***To je cilj meditativne prakse.*** Važno je znati da se nenaporna svesnost postiže samo ako u osvešćenje uložimo svu svoju energiju. Ako svoju energiju trošimo na bilo šta drugo (posebno na seksualnost kao najveći utrošak energije) onda nećemo nikada postići tu beznapornu stalnu svesnost koja ostaje i za vreme dubokog sna. Ta svest je objektivna, ona je isto što i samo postojanje, ona je ishod samog postojanja i njegovog nadilaženja. Zato nije moguće biti ta svest ako i najmanje energije ulažemo u sebe i svoje subjektivne aktivnosti.

vaše će razumevanje biti "o" ljubavi. To neće biti tačno razumevanje ljubavi. Biće "o" ljubavi; neće biti neposredno. I koliko god prikupljali činjenice i informacije o ljubavi, nikada nećete biti u stanju da znate šta je ljubav samo kroz takvo sakupljanje. Moraćete ući u ljubav, moraćete da je okusite, rastvorite se u njoj, usuditi se; samo tada.

Racionalno razumevanje je tek vrlo površno razumevanje. Postanite egzistencijalniji. Ako želite da znate ljubav, bolje je upustiti se u ljubav nego otići u biblioteku i razmatrati šta su drugi rekli o ljubavi. Ako želite da meditirate, radije nego da uzmete knjige i učite šta je to meditacija, idite direktno u meditaciju. Osetite je, uživajte u njoj, uđite u nju, dopustite da se dogodi oko vas, dopustite da se dogodi u vama, tada ćete znati.

Kako ćete bez plesanja znati šta je ples? To je nemoguće znati iz knjiga, a teško je saznati i gledajući plesača pri plesu. To takođe nije znanje, jer vidite samo vanjsku formu, samo pokrete tela. Vi ne znate šta se događa unutar plesača, kakva se harmonija uzdiže u njemu, kakva svest, kakva svesnost se budi u njemu, kakva kristaliza-

cija, kakvo usredištenje. Vi ne možete to da vidite, ne možete to da ustanovite. Izvana to nije dostupno, a vi ne možete ući u unutar-nji svet plesača. Jedini način da uđete tamo jeste da postanete plesač.

Sve što je lepo, duboko i veliko, treba proživeti.

Poverenje je jedna od najviših stvari u životu. Viša od ljubavi, jer ljubav zna za mržnju. Poverenje ne zna ništa o tome. Ljubav je još uvek dualnost. Mržnja ostaje skrivena; ona nije odbačena. Svog ljubavnika možete napasti u trenutku. Bilo šta može to izazvati, i mržnja se podiže, a ljubav tone. U ljubavi je samo pola od onoga što vi nazivate ljubavlju; odmah ispod površine mržnja uvek čeka da vas zaskoči i zaposedne. A ona vas zaposedne. Ljubavnici se svađaju, stalan konflikt. Neko je napisao knjigu o ljubavi. Naslov je divan: *Intimni neprijatelj*. Ljubavnici su takođe i neprijatelji.

Ali poverenje je više od ljubavi; ono je nedualno. Ne poznaje mržnju. Ne poznaje polaritet, suprotnost. To je najčistija ljubav - ljubav očišćena od mržnje, ljubav koja je potpuno odbacila mržnju, ljubav koja se ne može pretvoriti u ljuto iskustvo, gorko

iskustvo, ljubav koja je postala skoro nezemaljska, onostrana.

Samo onaj koji voli može imati poverenja. Ako želite da izbegnete ljubav, i poverenje, vaše će poverenje biti na vrlo niskoj razini jer će i dalje sadržavati deo mržnje. Vašom energijom najpre morate proći kroz ljubav, tako da postanete svesni dualnosti ljubav-mržnja. Tada je tu frustracija koja proizlazi iz mržnje, zatim razumevanje kroz iskustvo, a zatim odbacujete mržnju. Tada preživljava čista ljubav, sama srž. Čak ni cvet nije tu, samo miomiris; tada se uzdižete do poverenja.

Naravno, to nema ništa zajedničko s racionalnim razumevanjem. Zapravo, što više racionalnog razumevanja nestaje, to se budi više poverenja. Poverenje je na neki način slepo, na neki način je poverenje jedina jasnoća vizije koja postoji. Ako mislite iz razuma, poverenje će izgledati slepo. Racionalisti će poverenje uvek nazivati slepim. Ako gledate kroz iskustvo poverenja, smejaćete se; reći ćete: "Po prvi put imam oči." Tada je poverenje jedina jasnoća koja postoji. Vizija je tako jasna, bez ijednog oblačka ljubavi i mržnje, tako prozirna.

Drugo pitanje:

Pre dva, tri meseca sam mnogo plakala za vreme predavanja. Sada, čak i ako ne govoriš ništa smešno, u trenutku kad se osetim bliže tebi, samo želim da se smejem i smejem. Zašto je tako?

Ali zašto "zašto?" Smej se. Zašto od toga praviti pitanje i problem?

Ovo je od Krishna Radhe. Najpre je pitala "Zašto plačem?" Sada, nekako, nekim čudom, ona ne plače nego se smeje; ali problem se nastavlja.

Zašto se kačimo za probleme? Čak i kad se osećaš srećnom, odjednom um kaže: "Zašto?" kao da je i sreća bolest. Potrebno je objašnjenje, potrebno je racionalno objašnjenje; inače ni sreća neće biti od vrednosti.

To se stalno događa. Gledam ljude koji dolaze k meni, oni su jadni; pitaju "Zašto?" Mogu da razumem, kada se osećate jadno, mogu da razumem da pitaju "Zašto?" Ali znam da je njihovo "zašto" dublje od njihovog jada. Uskoro počnu da se osećaju i srećnima, i opet su tu - vrlo jadni zato što su srećni. Sada je "Zašto?" jad.

Da vam ispričam jednu anegdotu.

Čovek uđe u psihijatrov ured i reče: "Doktore, silazim s pameti. Stalno mislim da sam zebra. Svaki put kad se pogledam u ogledalo celo moje telo prekriveno je crnim prugama."

Psihijatar pokuša da ga umiri: "Polako, polako!", reče on, "Sada se samo smirite, idite kući i uzmite ove tablete, dobro se naspavajte noćas, i siguran sam da će crne pruge potpuno nestati."

Tako je jadni čovek otišao kući i vratio se nakon dva dana. Reče: "Dok, osećam se izvrsno. Imate li nešto za bijele pruge?"

Problem se nastavlja.

Jednom se dogodilo da su mi doveli mahnitog mladića. Mladić je imao suludu ideju da su muve ušle u njegovo telo, kroz nos ili usta, u snu, i da se vrte unutra. Naravno da je bio u velikoj nevolji. Stalno se prevrtao tamo-amo; zbog tih vrtećih derviša unutra nije čak mogao ni da sedi kako treba; nije mogao spavati. Stalna agonija. Šta učiniti s tim čovekom? Rekao sam mu: "Lezi na krevet, odmori se deset minuta, i učinimo sve što se može."

Pokrio sam ga prekrivačem tako da nije mogao da vidi šta se događa, i jurcao sam po celoj kući da ulovim par muva. To je bilo teško jer to nikada pre nisam radio, ali pomoglo je moje iskustvo u lovljenju ljudi. Nekako sam uspeo da uhvatim tri muve. Stavio sam ih u bocu, doneo ih čoveku, napravio nad njim neke hokus-pokus pokrete i rekao mu da otvori oči; pokazao sam mu bocu.

On je pogleda i reče: "Da, uhvatili ste neke, ali samo one manje. Velike su još tu - a tako su velike." Sad se zakomplikovalo. Gde nabaviti tako velike muve? On reče: "Ja sam vam vrlo, vrlo zahvalan. Barem ste me oslobodili od ovih manjih; ali velike su zaista velike."

Ljudi nastavljaju dalje. Ako im pomogneš s jedne strane, oni isti problem donesu s druge strane - kao da postoji neka duboka nužnost. Pokušajte to da razumete. Živeti bez problema je vrlo teško, gotovo ljudski nemoguće. Zašto? Zato što vam problem odvlači pažnju. Problem vam daje preokupaciju. Problem vam daje zaposlenost bez ikakva posla. Problem vas angažuje. Kad ne bi bilo problema, vi ne bi bili u

stanju da ostanete zakačeni za periferiju vašeg bića. Centar bi vas usisao.

A centar vašeg bića je prazan. On je poput središta točka. Ceo točak okreće se oko praznog središta. Vaša unutarnja srž je prazna, ništa, ništavilo, *šunyam*, praznina, poput ambisa. Vi se bojite praznine i zato se držite za obod točka, ili u najboljem slučaju, ako ste malo odvažniji, držite se za prečke; ali se nikada ne pomičete prema središtu. Počnete da se osećate uplašeno, uzdrmano.

Problemi vam pomažu. Neki problem treba rešiti; kako možete poći unutra? Ljudi mi dolaze i kažu: "Mi želimo ići unutra, ali imamo probleme." Oni misle da zbog problema ne idu unutra. U stvarnosti je upravo suprotno: zato što ne žele da idu unutra, oni stvaraju probleme.

Neka ovo razumevanje postane najdublje moguće: *svi vaši problemi su privid*.

Stalno odgovaram o vašim problemima samo iz pristojnosti. Oni su svi prividni, u biti beznačajni, ali *oni vam pomažu da izbegnete sebe*. Oni vam odvlače pažnju. To izgleda tako, kao dilema: kako da idemo unutra, najpre treba rešiti tako mnogo problema. Ali čim se jedan problem reši, odmah

izroni drugi. A ako gledate, promatrate, videćete da je drugi problem istog kvaliteta kao i prvi. Pokušajte ga rešiti; treći se pojavljuje, odmah zamenjen.

Da vam ispričam jednu anegdotu.

Psihijatar: "Vi tinejdžeri ste grozni. Nemate osećaj odgovornosti. Zaboravi materijalne stvari i misli na druge stvari, poput nauke, matematike i sličnog. Kakav si u matematici?"

Pacijent: "Ne baš dobar."

Daću ti test radi faktične informacije. Sada reci jedan broj."

"Royal 3447. to je dućan u kojem radi moja devojka."

"Ne želim telefonski broj, nego jedan obični."

"Dobro. Devedeset."

"Tako je bolje. Sada sledeći broj, molim."

"Šezdeset."

"I još jedan."

"Devedeset."

"Fino, fino. Vidiš, možeš naterati svoj um da radi i u drugom pravcu, samo ako hoćeš."

"Tačno. 90-60-90! Čoveče, kakva

figura!"

Opet natrag ka devojci. Ako nije telefonski broj, onda je figura.

I to se nadalje nastavlja, *ad infinitum*.

Uvidite suštinsku stvar. Zašto uopšte želite da stvarate probleme? Jesu li to zaista problemi? Jeste li sebi postavili naj-suštinskije pitanje: Jesu li to zaista problemi ili ih sami stvarate i pređe vam u naviku da ih stvarate, družite se s njima i bez njih bi se osećali usamljenima? Vi bi čak i hteli da budete jadni, ali ne bi hteli da budete prazni. Ljudi se kače čak i na svoj jad, ali nisu spremni biti prazni.

Vidim to svakodnevno. Dođe par. Svađaju se godinama; kažu da su se petnaest godina svađali. U braku petnaest godina, stalno se svađajući i stvarajući pakao jedno drugome. Zašto se onda ne razdvojite? Zašto se kačite za jad? Ili se promenite ili se razdvojite. Kakvog smisla ima u traćenju celog života? Ali ja vidim šta se događa. Oni nisu spremni da budu sami. Jad im barem pravi društvo. I oni ne znaju kako bi sada, ako se razdvoje, organizovali svoje živote. Navikli su se na taj određeni obrazac

stalnog konflikta, ljutnje, prigovaranja, svađe, nasilja. Naučili su taj trik. Sada ne znaju kako bi bilo u drugoj situaciji s nekim drugim, s drugačijom ličnošću. Kako biti s nekim drugim? Oni ne znaju za ništa drugo. Naučili su poseban jezik jada. Sada su u tome vešti, efikasni. Početi s novom osobom značilo bi početi stvari od ABC. Nakon petnaest godina u određenom biznisu čovek se boji da započne s drugim.

Čuo sam priču o velikoj filmskoj zvezdi koji je otišao psihijatru i rekao: "Nemam talenta za muziku, nemam talenta za glumu. Ja nisam lepa, zgodna osoba. Moje lice je ružno, moja ličnost vrlo oskudna. Šta da radim?" A on je poznati glumac.

Psihijatar reče. "Pa zašto se ne ostavite glume? Ako osećate da nemate nijedan talenat, nijedan genij, i to nije posao za vas, zašto ne ostavite posao?"

On reče: "Šta? Nakon dvadeset godina u tom poslu, i nakon što sam postao poznata zvezda?!"

Vi investirate i u svoje jade. Posmatrajte. Kad jedan problem nestane, samo posmatrajte, stvarni problem odmah će

skrenuti na nešto drugo. To je kao kada zmija presvlači kožu, ali ostaje zmija. "Zašto?" je zmija. Bili ste zaokupljeni time dok ste plakali. Sada je plač prestao; smejete se. Zmija je presvukla staru kožu. Sada je problem "Zašto?"

Možete li zamisliti život bez ijednog "Zašto?" Zašto od života pravite problem?

Jedan je čovek razgovarao sa Jevrejinom, i bio je vrlo iznerviran jevrejskim običajem da na jedno pitanje odgovaraju drugim. Iznervirani čovek naposljetku upita: "Zašto vi Jevreji na pitanje odgovarate pitanjem?"

Jevrejin mu odgovori. "Zašto da ne?"

Ljudi se stalno vrte ukруг. "Zašto ne?" Opet pitanje.

Samo razmotrite to. Ako se smejete, divno. U stvari, ako mene pitate, čak je i plač lep; ništa nije loše u tome. Ako me zaista pitate, onda bih vam rekao da prihvatite šta god jeste. Prihvatite stvarnost, onda je i plač divan i nema potrebe poći u istraživanje "Zašto?" Jer vam istraživanje odvlači pažnju od činjeničnog stanja. Plač

nije važan - zašto plaćete. Pitate za razlog, i onda stvarnost nestane i vi nastavite tražiti razlog, gde je. Gde možete naći razlog? Kako možete naći razlog? Moraćete poći do samog početka sveta, a tu ne postoji nikakav početak.

Pogledajte samo. Da bi se konačno odgovorilo na "Zašto?" moraćete poći do samog početka sveta. A tu nema nikakvog početka. Svet je bio uvek i uvek i uvek.

Pitanje nije potrebno da biste živeli. I nemojte čekati na odgovore; počnite da se oslobađate pitanja. Živite, živite s datostima. Plakanje, plač. Uživajte u tome. To je divan fenomen, opuštajući, pročišćavajući. Smeh je divan. Smejte se. Neka vas smeh zaposedne. Smejte se, tako da se celo telo trese i pulsira s tim. To će biti pročišćavajuće, oživljavajuće, to će vas podmladiti.

Ali ostanite s datostima. Ne upuštajte se u razloge. Ostanite pri suštinskome. Nemojte brinuti zašto je to tako, jer na to se ne može odgovoriti. Buda je mnogo puta rekao svojim učenicima: "Ne postavljajte pitanja, barem ne metafizička, jer su budalasta." Samo ostanite s datostima.

Život je tako neizmerno divan, zašto ne živeti upravo sad? Plač, to je izražavanje

života. Smeh je takođe izraz života. Ponekad ste tužni. To je izraz života, raspoloženje. Divno. Ponekad ste srećni, prštite od radosti, plešući. I to je takođe dobro i divno. Šta god se dogodi prihvatite to, poželite dobrodošlicu i ostanite s tim; i videćete da ste malo-pomalo napustili običaj postavljanja pitanja i stvaranja problema od života.

A kada ne stvarate probleme, život otvara sve svoje tajne. One se nikada ne otvaraju dok god osoba postavlja pitanja. Život je spreman razotkriti sebe ako ne pravite problem. Ako pravite problem, upravo to stvaranje problema zatvara vam oči. Postajete agresivni prema životu.

U tome je razlika između naučnog truda i religijskog truda. Naučnik je poput agresivnog čoveka, pokušava da ugrabi istine od života, prisiljava život da mu isporuči istine - skoro puškom, nasilno. Religiozni čovek ne stoji s puškom ispred života postavljajući pitanja. Religiozni čovek je jednostavno u opuštenosti sa životom, ploviti s njim; i život religioznom čoveku otkriva mnoge stvari koje nikada neće otkriti naučniku. Naučnik će uvek kupiti mrvicu sa stola. Naučnik nikada neće biti pozvan kao gost. Oni koji žive život, pozdravljaju ga,

prihvataju ga s radošću, bez pitanja, ali s poverenjem, oni postaju gosti.

Treće pitanje:

Kako zapravo tretirati sledeće boljke:

Prvo: škrtost.

Drugo: prigovarajući, zabrinuti perfekcionizam.

Treće: glumačku ličnost, to jest stalno ponašanje kao u šou-programu.

Četvrto: ponos. To uključuje ponos zbog onoga što u poslednje vreme smatram svojom mirnoćom.

Je li meditacija dovoljna da se ovo reši, ili je potrebno nešto dodatno, poput svesnog odavanja tome do krajnosti ili pokušaja ignorisanja, ili možda svesnog izbegavanja?

Škrtost je skoro postala tvoje svojstvo. Ceo društveni obrazac je stvara. Ona hoće da ti grabiš stvari od ljudi, a ne da daješ. Čini te ambicioznim, a ambiciozan čovek postaje škrt. Kakva god da je ambicija - svetovna, nesvetovna - ambiciozni čovek svejedno postaje škrt. Zato što se on

uvek priprema za budućnost, on sebi ne može priuštiti da živi i deli. On nikada nije ovde i sada. Ako ima novca, ima ga za budućnost, ne za sada. A kako možeš deliti u budućnosti? Deljenje je moguće jedino u sadašnjosti. On ima novca za stare dane. Ili, postoje ljudi koji imaju karakter, vrlinu, za budući život, za raj. Kako mogu deliti upravo sad? Oni akumuliraju, pripremajući se za nešto veliko što će se dogoditi negde u budućnosti. Upravo sad oni su siromašni.

Svi ambiciozni ljudi su siromašni, i zbog svog siromaštva postaju škrti. Oni sve čuvaju. Čuvaju beskorisne stvari.

Nekad sam živeo pored jednog čoveka. Iznenadio sam se videvši da je cela njegova kuća poput đubrišta. Bilo je čak teško i živeti u toj kući; nije bilo prostora. A on je stalno sakupljao svašta. Jednog dana sam pošao u šetnju i ugledao ga kako pokraj puta uzima ručku od bicikla, samo ručku. Ogledao se na sve strane da vidi gde li ga ko; odneo je ručku kući. Kad sam se vratio, otišao sam do njega i rekao: "Gde je ona ručka?"

Bio je malo preneražen, reče: "Video si to?"

"Bio sam tamo."

Ali on reče: "Ono je dobra stvar. Ako zna? Malo-pomalo mogu sakupiti ceo bicikl. I šta je u tome loše? Nisam je ukrao; neko je bacio."

Tako je sakupljao stvari - beskorisne stvari - ali je uvek mislio na budućnost. Jednog dana te će stvari postati korisne; jednog dana možda se ukaže potreba. Ko zna?

Vi možda ne radite tako u svojoj kući, ali svi vi radite tako u svom srcu. Ako odete u svoje srce, u svoj um, otkrićete da je poput đubrišta. Sakupili ste tu mnogo beskorisnih stvari. Nikada niste čistili. Stalno stavljate smeće unutra, onda postanete teški, onda se osećate opterećeni, uznemireni. A zatim se pojavljuje unutarnja ružnoća.

Ali pokušajte da razumete temelj škrtosti. To je ideja o življenju negde u budućnosti. Ako živite ovde i sada nikada niste škrti, jer možete da delite. Zbog čega sakupljati bilo šta? Zbog čega akumulirati? Nije nužno da će sutrašnjice biti; možda je i ne bude. Zašto ne deliti? Zašto ne uživati? Upravo ovog trena život cveta u vama. Uživajte u tome, podelite to. Jer deljenjem to postaje intenzivno. Deljenjem postaje vital-

nije. Deljenjem se uvećava i raste.

Dakle, cela je poenta u tome da budućnost ne postoji. Budućnost je kreacija ambicioznog uma. Budućnost nije deo vremena. Ona je deo ambicije. Jer ambicija treba prostor za kretanje. Ne možete ispuniti ambiciju sada. Život možete ispuniti sada, ali ne i ambiciju. Ambicija je protiv života.

Samo posmatrajte sebe i ostale. Ljudi se pripremaju: jednog dana oni će živeti. Taj dan nikada ne dolazi. Pripremaju se, i umru. Nikada ne dolazi, jer ako se previše posvetite pripremanju, to postane opsesija. Samo ćete se pripremati, pripremati i pripremati. To je kao da sakupljate hranu za neku buduću upotrebu, a stalno ostajete gladni, izgladneli, umirući. To se događa milionima ljudi. Umru, okruženi mnogim stvarima koje su se mogle koristiti. Mogli su lepo da žive. Niko ne preči vaš put osim ambicije.

Dakle, škrtost je deo ambicije.

Pitanje je od Bodhidharme. On je vrlo ambiciozan. Ne u svetovnom smislu - on ne želi veliku kuću, ne želi veliki auto, ne želi veliki bankovni račun - ne, on je jednostavan u tim stvarima, vrlo jednostavan, skoro *mahatma*. On ničega nema mno-

go i ne zamara se tim stvarima. Ali on želi da bude prosvetljen. To je njegov problem. I tako mu se žuri da bude prosvetljen.

Odbaci sve te gluposti. Živi upravo sada. Nema potrebe za nikakvim prosvetljenjem u budućnosti. Onog dana kad otkriješ da se život mora živeti upravo sada, ovde i sada, ti si prosvetljen. Onda nikada ne misliš ni na prošlost ni na budućnost. Ovaj trenutak je dovoljan, dovoljan sam po sebi. Sva patnja nestaje.

Patnja je tu jer nisi sposoban za življenje. Tako stvaraš neke ciljeve - prosvetljenje je cilj koji ti daje osećaj da si važan, da radiš nešto, tvoj život je smislen, ne živiš besmisleni život, ti si veliki duhovni tragalac. Sami ego-tripovi.

Prosvetljenje nije cilj. Ono je posledica. Ne možeš ga tražiti. Ne možeš od njega praviti cilj. Ne može postati predmet želje. Kad počneš da živiš bez želja, ovde i sada, odjednom je tu. To je posledica. To je posledica vitalnog života, živog bića - tako živog i intenzivnog, tako vatrenog da u ovom trenu ulazi tako duboko u vreme da dotiče večnost. Čovek živi od jednog trenutka do drugog, horizontalno - od A do B, od B do C, od C do D. Tako vi živite, tako se

kreću vaše želje - horizontalno. Uistinu živ čovek, osjetljiv, budan, ne kreće se od A do B. On ulazi dublje u A i dublje u A, i dublje i dublje i dublje; njegovo kretanje je vertikalno.

To je značenje Isusovog krsta. Krst je i vertikalan i horizontalan. Isusove ruke su na horizontalnom delu krsta. Njegovo celo telo je na vertikalnom. Ruke su simbol akcije; akcija se kreće horizontalno. Biće se kreće vertikalno.

Dakle, nemojte da vas akcija previše apsorbuje; postanite sve više apsorbovani u biće. I zbog toga je sva meditacija. Da naučite kako biti, bez da išta činite. *Wu wei* - kako biti, bez činjenja ičega. Naprosto biti. Tada počnete da upadate u ovaj trenutak, dublje i dublje i dublje. A to vertikalno kretanje vremena jeste večnost.

Oboje se susreću u vama - vreme i večnost. Sada je na vama da odlučite. Ako se krećete s ambicijom, kretaćete se u vremenu; a smrt postoji u vremenu. Ako se krećete s željom, kretaćete se u vremenu; a smrt postoji u vremenu. Ako ste zakačeni za ego, kretaćete se u vremenu. Smrt, ego, želja, ambicija, sve su to delovi horizontalne linije.

Ako počnete da se ukopavate u trenutak i krenete vertikalno, postajete ne-ego, bez željni, postajete neambiciozni. Ali ste odjednom zapaljeni životom, vi ste intenzivna energija života. Bog vas je preuzeo.

Krenite vertikalno, i sva škrtost nestaje.

"Prigovarajući, zabrinuti perfekcionizam." To ti je takođe nametnuto. Učili su te da budeš savršen. Prava stvar je biti celovit, a ne savršen. Niko ne može biti savršen, jer savršenstvo je statična stvar. Život je dinamičan. U životu ništa ne može biti savršeno, jer je moguće još savršenstva i još savršenstva. On beskonačno raste. To je stalni rast, kontinuitet. To je uvek evolucija, uvek revolucija. Ne postoji tačka u kojoj možeš reći: "Sad je to savršeno."

Savršenstvo je lažni ideal, ali ego ga želi. Ego želi biti savršen, i zato ti stalno prigovara: "Postani savršen." Tako se stvara napetost, mahnitost, ludost, a ego nastavlja da stvara ego-tripove. Baš neki dan pročitao sam definiciju. Definicija kaže "Neurotična osoba je ona koja gradi kule u vazduhu, psihotična osoba je ona koja živi u tim kulama, a psihijatar je onaj koji naplaćuje stanarinu." Ako želite postati neurotični,

psihotični, onda pokušajte postati savršeni.

I sve religije na svetu do sada - organizovane religije, crkva - učile su ljude da postanu savršeni. Isus to nije poučavao. Hrišćanstvo jeste. Buda to nije poučavao. Budizam jeste. Sve organizovane religije učile su ljude da postanu savršeni. Buda, Isus, Lao Ce, oni su rekli nešto sasvim drugo; rekli su: "Postanite celoviti." Koja je razlika između "celovitosti" i "savršenstva"? Postati savršenim je horizontalna linija; savršenstvo je negde u budućnosti. Postati celovitim može se u ovom trenutku, ovde i sada; vreme nije potrebno. Postati celovit znači postati autentičan, postati sobom - šta god jeste, šta god jeste.

Vi obično živite vrlo, vrlo ograničenim životom. Ne dopuštate svojoj energiji pun zamah. Nepotpun, podeljen život. Želite da volite nekoga, ali ne volite potpuno. Ne kažem sada da od svoje ljubavi napravite savršenu ljubav. To nije moguće, jer savršena ljubav znači da rast više nije moguć. To će biti smrt. Kažem da učinite svoju ljubav potpunom, celovitom. Volite celovito. Šta god je u vama, ne zadržavajte. Dajte potpuno, dajte u potpunosti. Tecite u drugoga potpuno; ne zadržavajte. To je

jedina stvar koja će vas učiniti celovitim.

Ako plivate, plivajte potpuno. Ako hodate, hodajte potpuno. Pri hodanju naprosto postanite hodanje, ništa drugo. Ako jedete, jedite potpuno.

Neko je upitao Chao-Choua, velikog zen učitelja: "Šta si radio pre nego što si postao prosvetljen?"

On reče : "Cepao sam drva i vadio vodu iz bunara."

Čovek upita: "Šta radiš sada, kad si postao prosvetljen?"

On reče: "Isto. Cepam drva i vadim vodu iz bunara."

Čovek se malo zbunio; reče: "Pa u čemu je onda razlika?"

Chao-Chou reče: "Razlika je velika. Pre sam radio puno više stvari odjednom. Cepajući drva mislio sam o mnogim stvarima. Noseći vodu s bunara mislio sam o mnogim stvarima. Ali sada jednostavno nosim vodu. Jednostavno cepam drva. Čak je i cepač nestao. Samo cepanje, tu nema nikoga."

To će vam dati osećaj celovitosti. Budite stalno zaokupljeni celovitošću. Zapamtite to. Odbacite ideju o savršenstvu. Nju su vam dali vaši roditelji, majka, otac,

učitelji, kolege, univerziteti, crkve... ali svi su vas oni učinili neurotičnima. Ceo svet pati od neuroze.

Majka je odvela svog sinčića psihijatru i pitala: "Doktore, može li desetogodišnji dečak da oženi filmsku zvezdu poput Elizabet Tejlor?"

Doktor reče: "Naravno da ne, gospođo, to je sasvim nemoguće."

Majka pogleda sina i reče: "Vidiš, šta sam ti rekla? Sada idi i razvedi se."

Nije samo dečak neurotičan, i majka je - majka čak i više. Neurotični roditelji rađaju neurotičnu djecu.

Ljudi su me mnogo puta pitali - Anurag je pitao mnogo puta - nikada nisam odgovorio - "Zašto ne dozvoljavaš svojim *sannyasinima* da imaju decu? Zašto stvaraš toliko nevolja dr. Phadnisu?" Najpre bih voleo da postanete ne-neurotični; inače ćete roditi neurotičnu decu. Svet je pun neuroza. Barem ne povećavajte to. Ne marim za populaciju; to je briga političara. Marim za neurozu. Vi ste neurotični; rađate decu iz neuroze.

Ona su za vas takođe odvlačenje

pažnje. Zato što vam je dosta vas samih sebe, želeli bi nešto što će vam odvući pažnju. Deca su divan način za to. Ona stvaraju još nevolja. Vaše su nevolje ostarele; dosta vam ih je. Vi bi želeli neke nove nevolje. Mužu je dosta žene, ženi je dosta muža. Oni bi želeli da neko stane između njih: dete. Mnogi brakovi se održavaju zbog dece. Inače bi se raspali. Jednom kad su deca tu, majka počne razmišljati o odgovornosti za decu, otac počne razmišljati o dužnosti prema deci. Sada postoji most.

A i majka i otac su opterećeni svojim vlastitim ludilom, problemima, teskobama. Šta će oni dati toj deci? Šta oni imaju da daju? Govore o ljubavi, ali oni su nasilni. Njihova je ljubav već zatrovana, oni ne znaju šta je ljubav, i onda u ime ljubavi maltretiraju. U ime ljubavi pokušavaju ubiti život u deci. Oni tako svome životu daju strukturu. U ime ljubavi oni dominiraju, poseduju. I naravno, deca su vrlo bespomoćna, pa radite šta god želite. Tučete ih, oblikujete ih ovako ili onako, prisiljavajte ih da tegle vaše neispunjene želje i ambicije, tako kad vi budete mrtvi, ona će tegliti vaše ambicije i pokušavati iste gluposti koje vi pokušavate učiniti.

Voleo bih da imate decu, ali postati otac, postati majka, nije lako. Jednom kad ste celoviti, tada postanite majka, postanite otac. Tada ćete roditi dete koje će biti sloboda, koje će biti zdravlje i celovitost, koje će biti ljupko - i to će biti poklon svetu. I to će dete učiniti svet malo boljim nego što jeste. Inače ne; inače vi ste dovoljni!

"Zašto ste me stavili u istu sobu s tim tipom?", upita pacijent s indignacijom.

"Bolnica je prepuna", objasni doktor, "je li on problematičan?"

"Problematičan? On je lud! Stalno gleda po sobi govoreći 'Nema lavova, nema tigrova, nema slonova', a soba ih je uvek puna!"

Ludaci misle da su drugi ljudi. Ludaci nikada ne misle da su oni ljudi. Jednom kad ludak prepozna da je lud, već je na putu ozdravljenja.

Pokušajte da vidite svoju ludost, da je prepoznate. To će vam pomoći da ozdravite.

"Prigovarajući, zabrinuti perfekcionizam." Pokušaj biti celovit. Inače će te perfekcionizam izjedati. Postani celovit.

Radi šta god želiš, ali radi to potpuno. Ras-tvori se u tome, rastopi se u tome, i malo-pomalo tvoje će biće procvetati. Tada u tebi neće postojati ideja savršenstva.

Ali vi ste nepotpuni, podeljeni. Zbog toga se stalno pojavljuje ideja "Kako biti savršen?" Budite celoviti, i ideja će nestati sama od sebe.

"Ponos" i "glumačka ličnost". Nara-vno, ljudi koji pokušavaju biti savršeni postaće glumci. Oni će imati maske; sebe će kriti iza maske. Neće dopustiti da drugi vide njihovu stvarnost. Uvek će se pretvara-ti, biće licemeri. Uvek će pokušavati nešto da izvode i da dokazuju. Oni znaju ko su, a pokušaćće dokazati da su neko drugi.

A nevolja je u tome što možda neće biti u stanju da uvere druge, ali uvek mogu uveriti sebe. Tako nastaje neuroza.

Samo budite svoji, po bilo kojoj ceni. Što god koštalo, budite svoji. U početu će biti puno straha, jer mislite da ste veliki čovek, a onda odjednom otkrijete da ste običan čovek. Tu će se pojaviti strah, ego će se sećati povređenim; ali pustite neka se oseća tako. Zapravo, pustite ga da izgladni i umre. Pomozite njegovu smrt. Budite obični, budite jednostavni i postaće-

te celovitiji, napetost će nestati i neće biti potrebe da stalno nešto izvodite. To je tako velika napetost - stalno u izvođenju, stalno u izlogu, samo gledajući šta ljudi misle i šta morate učiniti da bi dokazali da ste vi nešto posebno. Ali, samo razmislite i o drugima: svi oni rade istu stvar!

Ceo svet je previše zabrinut jer svako pokušava dokazati da je nešto što nije, a ostali rade isto to. I niko ne želi da vidi da ste vi posebni. Oni znaju da niste, jer kako bi mogli verovati u vašu posebnost? Samo su oni posebni. Vi takođe znate da niko osim vas nije poseban. Možda to nećete reći, ali svako duboko u sebi veruje u to.

Čuo sam da u arapskom svetu postoji šala koja kaže da kad god Bog stvori novog čoveka, proda mu trik. On šapne čoveku u uho: "Ti si najbolji kojeg sam ikada stvorio - najveći." Ali to je uradio svakome, tako da je svako uveren u vlastitu veličinu.

Pokušajte biti na zemlji. Budite realistični. A ako ste obični, uskoro ćete videti da se otvaraju mnoga vrata koja su bila zatvorena zbog vašeg stanja napetosti. Opustite se.

I naravno, ponos stalno iznova dola-

zi različitim putevima. I uvek imajte na umu da dolazi na suptilne načine, pa posmatrajte tačnije, preciznije, pažljivije.

Da, meditacija je dovoljna. Ništa drugo nije potrebno. Samo meditirajte više, tako da možete videti stvari jasnije.

Četvrto pitanje:

Osho, polako počinjem da osećam da si ti ja.

Ali ko je onda taj lik u belom koji svakog jutra sedi na toj stolici?

S.B.Z.

Najpre da objasnim ovu kodiranu reč "S.B.Z." To je moj odgovor. Doktora su kolege povelili u obilazak londonske bolnice. Posmatrao je sistem dosjea i uočio genijalnu ideju o skraćenicama - D za difteriju, O za ospice, TB za tuberkulozu. Izgledalo je da su sve bolesti sasvim pod kontrolom, osim jedne označene simbolom S.B.Z.

"Vidim da ovde hara epidemija S.B.Z.-a", reče on, "ali, šta je to S.B.Z.?"

"Oh", reče jedan od njih, "kada ne možemo postaviti dijagnozu, stavimo S.B.Z. - Samo Bog Zna."

Ja ne znam ko je ovaj lik koji sedi na ovoj stolici i govori vam. S.B.Z.

NAJVIŠE ZNANJE:
SVE ODJEDNOM

27. aprila 1976. pre podne
u dvorani "Buddha"

III,52: *kšanatatkramayoh
samyamadvivekajam jnanam.*

Iz usredsređenosti na trenutke i njihov sled javlja se [tzv.] »iz jasnog razlikovanja rodena« (vivekaja) spoznaja.

III,53: *jatilakšanadešairanyatanavacchedat
tulyayostatah pratipattih.*

[Kada se ova moć diskriminacije ima], tada postaje moguće razlikovanje (anyata) [čak i između dva na izgled] identična predmeta koji [u običnom iskustvu] ne mogu biti razdvojeni ni po rodu (jati) ni po [specifičnoj] karakteristici (lakšana), niti po mestu (desa).

III, 54: *tarakam sarvavišayam
sarvathavišayamakramam ceti vivekajam
jnanam.*

**»Spasonosna«, »na sve se protežu-
ća«, »na sve se momente razvoja celina
odnoseća« i »cela u svakom trenutku« -
takva je »spoznaja rođena iz [sposobnos-
ti] jasnog razlikovanja«**

Šta je vreme? Sada Patanjđali postavlja bezvremeno pitanje, večno pitanje, i do njega dolazi na samom kraju *Vibhuti Pade* jer je spoznaja vremena najveće čudo. Znati šta je vreme znači znati šta je život. Znati šta je vreme znači znati šta je istina. Pre nego što pređemo na *sutre* potrebno je razumeti mnoge stvari; one će biti uvod u *sutre*.

Ono što obično nazivamo vremenom nije stvarno vreme. To je hronološko vreme. Zapamtite da se vreme može podeliti, klasifikovati, na tri načina. Jedno je "hronološko", drugo je "psihološko", a treće je "stvarno". Hronološko vreme je satno vreme. Ono je proizvoljno; nije stvarno. To je samo verovanje oko kojeg se društvo sporazumelo. Sporazumeli smo se da podelimo dan na dvadeset četiri sata. Vrlo je proizvoljno da Zemlja za dvadeset četiri sata napravi pun krug oko svoje ose; mi

smo se odlučili na podelu na dvadeset četiri sata. Zatim smo odlučili da svaki sat podelimo na šezdeset minuta. Nema nužne potrebe da se podeli na taj način. Neke druge civilizacije mogle bi napraviti drugačiju podelu. Mi možemo podeliti sat na sto minuta i niko nas ne bi sprečio. Zatim smo svaku minutu podelili na šezdeset sekundi. To je takođe otprilike, samo proizvoljno. To je satno vreme. Ono je potrebno; inače bi se društvo raspalo.

Nešto poput opšteg standarda je nužnost - baš poput novca, gotovine. Novčanica od sto rupija, deset dolara, ili neka druga - to je samo opšte verovanje oko kojeg se društvo sporazumelo. Ali to nema ništa zajedničko sa egzistencijom. Ako čovek nestane sa Zemlje, funta sterlinga, dolar, rupija, nećeće istog časa. Bez čoveka, zemlja će isti čas ostati bez novca. Stene će biti tu, cvet će i dalje biti cvet, proleće će doći i ptice će pevati, a ujesen će otpasti staro lišće; ali neće biti novca. Čak i ako budu hrpe novca pored puteva, to uopće neće biti novac, jer da bi se to nazvalo novcem potreban je čovek, da bi se to cenilo kao novac, potreban je čovek.

Vlada daje obećanja, na svakoj nov-

čanici napisano je obećanje: "Guverner finansija obećava da će vam platiti deset rupija vrednosti u zlatu ako ovu novčanicu donesete u banku. Kada na Zemlji ne bi bilo čoveka, satovi bi mogli i dalje brojati vreme, ali to uopšte ne bi bilo vreme. Niko ne bi mario, niko ne bi gledao u njih. Satno vreme bi stalo čim čoveka ne bi bilo; dakle ono je ljudska tvorevina, društveni nusproizvod.

Što je društvo više - a kada kažem "više", mislim što kompleksnije postaje - sve više postaje opsednuto hronološkim vremenom. Primitivnom čoveku sat ne bi koristio. Ako bi mu pokazali sat naprosto bi se zbunio. Zašto? Šta bi radio s tim? Civilizovani čovek ne može da živi bez sata. Gotovo je nemoguće živeti u civilizovanom društvu bez sata jer se celo društvo pokreće prema satu, ponekad čak i do besmisla.

Jednom kad vam se misli ravnaju po satu, zaboravljate da je to samo proizvoljno. To nije stvarno vreme. Jednom kad se hronološko vreme shvati preozbiljno, zaboravlja se sve drugo. Ceo Zapad je preterano opsednut vremenom. Sve se mora obaviti na vreme.

Jedan moj prijatelj putovao je u

Englesku s prijateljem Englezom, i on mi reče kako se sve pretvorilo u takvu rutinu da u Engleskoj možeš čuti izraze poput "vreme za čaj", "vreme večere", "vreme ručka". Šta to znači? Kako vreme može odrediti kada je vreme za ručak, ukoliko nisi gladan? Kada kažeš "vreme ručka", to znači "vreme gladi" - sada budi gladan! A ako nisi, onda s tobom nešto nije u redu. Vreme za čaj znači da sada moraš biti spreman za čaj. Ako nisi onda s tobom nešto nije u redu; moraš ga uzeti. Malo-pomalo ljudi su zaboravili svoju stvarnu glad, stvarnu žeđ. Sve treba uzeti na vreme. Sat odlučuje. Sat je postao dominantan; on dominira. Svet kojim dominira sat je vrlo nestvaran.

Sada postoje učitelji, psiholozi, koji kažu majkama da detetu daju mleko u određeno vreme, svaka tri sata. Dete plače, gladno je; majka gleda na sat. Dete je gladno; to nije nešto oko čega se treba brinuti. Treba gledati na sat. Jer kada je dete gladno, ne treba verovati njemu, već doktoru. Sad, nije doktorov posao da se meša u to. Ali kad jednom postanete opsednuti nestvarnim, mnogo nestvarnih stvari ulazi u vaš život.

S hronološkim vremenom zaživeo je

i svet stručnjaka, jer ste izgubili svoje korene u stvarnosti. Za sve morate nekoga pitati. Ljudi mi dolaze i kažu: "Osho, reci nam kako se osećamo". Vi morate znati kako se osećate. Ali ja razumem. Dodir, kontakt, povezanost sa stvarnošću je izgubljena. Čak i za to kako se osećate morate da pitate nekoga ko zna. Morate se osloniti na nekog drugog. To je nesreća, ali to se odvijalo sporim korakom i čovečanstvo nije bilo svesno.

Sada nije bilo korišćeno hronološko vreme. Ono više nema značaja; došlo je gotovo do kraja. Zapamtite, to je lažno vreme. Ono nema nikakve veze sa stvarnošću.

Duboko dole ispod njega, tačno ispod njega, nalazi se još jedno vreme koje nije stvarno, ali je stvarnije od hronološkog; to je psihološko vreme. Postoji sat, biološki sat, unutar vas. Žene su ga svesnije nego muškarci. Ni one ga neće biti još zadugo svesne jer na svaki način pokušavaju da oponašaju muškarce. Ipak, njihovo telo funkcioniše kao unutarnji sat. Svakih dvadeset osam dana dolazi menstruacija. Telo funkcioniše kao unutarnji sat, biološki sat.

Ako pogledate, primetićete da se

glad svakog dana javlja u određeno vreme. Ako ste dobro i zdravo, onda se potrebe uklapaju u određeni obrazac, a obrazac se ponavlja. Prekida se samo ako niste dobro; inače se telo kreće glatko, pokreće se po glatkom obrascu. A ako ste svesni tog obrasca, bićete življi do čoveka koji živi po satu. Vi ste bliže stvarnosti.

Hronološko vreme je fiksno, mora biti fiksno, jer to je društvena nužnost, ali psihološko vreme je fluidno, ono nije čvrsto, jer svaka osoba ima sopstvenu psihologiju, sopstveni um. Jeste li uočili? Kada ste srećni, vreme prolazi brzo. Vaš sat neće ići brzo; satno vreme nema nikakve veze s vama. Ono se kreće sopstvenim korakom - u šezdeset sekundi omakne se za jedan minut, sa šezdeset minuta pomakne se za jedan sat. To će se nastaviti; bili vi srećni ili nesrećni, nije važno. Ako se nesrećni, vaš um će biti u drugačijem vremenu, ako ste srećni vaš um će biti u drugačijem vremenu. Ako se odjednom pojavi voljena osoba, nenadano pokuca na vaša vrata, vreme će skoro stati. Proći će sati - možda nećete raditi ništa, samo se držati za ruke i sedeti i gledati Mesec - proći će sati, a izgledaće kao da je prošao tek minut.

Vreme prolazi vrlo, vrlo brzo kada ste srećni. Kada ste nesrećni - neko je umro, neko koga ste voleli, dogodila se smrt - tada vreme prolazi vrlo, vrlo sporo.

Baš neko večer došla je Mira. Njen muž umro je pre nekoliko meseci. Došla je da me poseti nakon njegove smrti, i rekao sam joj da ne brine, da će rana zaceliti. Trebaće malo vremena, gotovo tri meseca. Ali ta su tri meseca bila samo prosek, jer to zavisi od osobe. Sada je došla i prošle večer mi rekla: "Prošlo je pet meseci, a bol je još tu. Naravno, manja je, ali još je ovde, nije otišla, a ti si rekao da će otići za tri meseca." Znam. Ponekad je potrebna jedna godina, ponekad šest meseci, ponekad čak ni tri meseca, tri dana su dovoljna. To nije hronološki; to je psihološki. Zavisi od tebe, od odnosa, od odnosa kakav je postojao između tebe i tvog muža.

A znam da odnos nije bio dobar. Zato će rana zarasti, i trebaće dugo vremena. To će izgledati paradoksalno, ali tako je. Ako si volela čoveka i on je umro, bićeš tužna, ali ćeš se oporaviti - brzo. Neće biti rane. Volela si čoveka - nema ničeg nepotpunog. Ali između Mire i njenog muža odnos nije bio dobar; godinama su bili sko-

ro odvojeni. Ona je htela voleti, ali nije mogla. Htela je biti s njim, ali nije mogla. Sada je muž otišao, i sva njena nada da će biti zajedno otišla je s njim. Ona je čeznula, ona je htela, ona je želela, ali nije moglo biti. Sada je čovek otišao, više ne postoji mogućnost. Sada je njena usamljenost zapečaćena; sada nema načina da voli tog čoveka. Bio je živ, a ona nije mogla voleti, bilo je problema među njima; čovek je otišao, i više ne postoji mogućnost. Sada će rana zarastati vrlo sporo - vrlo, vrlo sporo. A čak i kada zaraste, izvesna tuga zadržaće se zauvek.

Vrlo se teško osloboditi nečega što je nepotpuno. Potpune stvari sazru i otpadaju sopstvenim ritmom. Kada voće sazri, otpadne. Naravno, stablo na par sekundi oseti da nešto nedostaje, a zatim zaboravi. Završeno, jer zrelo voće mora otpasti. Svi moraju umreti. Voleli ste dok je osoba bila živa - i voleli ste silno i potpuno. Vi ste ispunjeni, ne možete tražiti više. Tako je kako je bilo, više bi bilo previše. Zahvalni ste što vam je Bog dao tako mnogo vremena. Mogao je uzeti tu osobu malo ranije, ali dao vam je dovoljno vremena, i voleli ste i voleli. U ljubavi čak i jedan tren postaje

večnost. Tako ste srećni da vreme staje. Mali život postane vrlo, vrlo intiman. Ali to se nije dogodilo, i ja mogu da razumem Mirin jad. Ali ona se mora suočiti s tim i razumeti. Nije u pitanju samo smrt muža. To nije tako veliki problem. Muževi umiru, žene umiru; to nije veliki problem, to je prirodno. Problem je da se nije mogla dogoditi ljubav. Ostala je san, želja, i sada će ostati neispunjena. Ne možeš ponovo pronaći tog čoveka, poglavlje ne može biti dovršeno. Ta nedovršenost delovaće kao rana. Zbog toga će trebati dugo vremena. Trebaće još malo duže.

Psihološko vreme je vaše unutarnje vreme; a u hronološkom vremenu živimo svi zajedno, u grinvičkom vremenu - ono nije lično. Psihološko vreme je lično, i svako ima svoje sopstveno. Ako ste srećni, vaš osećaj vremena se usporava. Ako ste nesrećni vreme se produžuje. Ako ste u dubokoj meditaciji, vreme staje. Zapravo, mi na Istoku smo stanja uma merili vremenom. Ako vreme potpuno stane, onda je to stanje blaženstva. Ako se vreme jako uspori, onda je to stanje patnje.

U hrišćanstvu se kaže da je pakao večan. Bertrand Russell napisao je knjigu

Zašto nisam hrišćanin, u kojoj je dao mnogo argumenata zašto nije hrišćanin. Jedan od argumenata je sledeći: "Ne mogu da verujem da pakao može biti večan, jer koji god da su gresi, oni su ograničeni. Ne možeš počinuti neograničene grehe. Za ograničene grehe neograničena kazna - to je nepravda." Argument je jednostavan. Niko ne može protivrečiti Bertrandu Russellu; on iznosi jednostavnu činjenicu. On sam kaže: "Ako bi bio kažnjen za sve grehe koje sam počinio u celom životu, to ne bi bilo više od četiri godine zatvora. Pa čak da su uključeni i gresi koje nisam počinio nego samo zamislilo, onda najviše osam godina, ili malo više, deset godina. Ali beskonačni, večni pakao?" Onda se čini da je Bog vrlo osvetoljubiv, ne izgleda božanski, izgleda kao jako strašna, đavolja sila.

Zato što ste voleli ženu koja nije bila vaša supruga ispašaćete - večno. To je previše. Niste počinili neki veliki greh. Ljudski je zaljubiti se, a kada se neko zaljubi, teško je odlučiti da li se zaljubiti ili ne u ženu koja nije ničija supruga... ljubav je uglavnom slepa. Zaposedne vas.

Da, izgleda da je Bertrand Russell u pravu, njegov argument čini se valjanim; ali

ja kažem da nije valjan. Promašio je celu poentu. I nijedan hrišćanski teolog još mu nije odgovorio na tu poentu. Oni ne mogu odgovoriti jer su i oni zaboravili. Oni govore o teorijama, ali su zaboravili stvarnost. Kada Isus kaže da je pakao večan, on misli na psihološko vreme, a ne na hronološko. Da, ako je mislio na hronološko vreme, onda je potpuno apsurdno baciti čoveka u večni pakao. On je mislio na psihološko vreme. Mislio je da jedan tren u paklu izgleda kao večnost. Usporiće se toliko mnogo jer ćete biti u takvoj agoniji i bolu da će se jedan tren činiti kao večnost. Osećaćete kao da se nikada neće završiti, kao da nema kraja. Osećaćete da to traje i traje i traje.

To ništa ne govori o vremenu, to govori nešto o vašim osećajima kada ste u dubokom bolu, mucu. I naravno, pakao je konačno u bolu. I Isus je savršeno u pravu, Bertrand Russell u krivu, ali Bertrand Russell je pogrešno razumeo jer Isus nije rekao baš "psihološko vreme". On je rekao "večnost" jer je u to doba taj jezik bio razumljiv. Nije bilo potrebe za takvim kvalifikacijama.

Psihološko vreme je lično. Ti imaš svoje, tvoja žena njeno, tvoj sin njegovo; i

svi su drugačiji. To je jedan od uzroka konflikata u svetu. Ti trubiš, a žena kaže kroz prozor. "Dolazim", i nadalje stoji pred ogledalom, a ti nadalje trubiš, jer: "Vreme je i propustićemo voz", i ona se ljuti, i ti se ljutiš. Šta se događa? Svaki muž je ozlojeđen dok sedi u autu i trubi, a žena se još sprema, još se sprema. Ona još bira *sari*. Ali vozove nije briga koji ćeš *sari* obući. Oni odlaze na vreme. Muž je previše sluđen, šta je sad. Dva različita psihološka vremena su u konfliktu.

Muškarac se kreće po hronološkom vremenu, žena još uvek živi u psihološkom vremenu. Koliko vidim žene nose ručne satove, ali samo kao ukras. Ne vidim da ih zaista koriste, pogotovo ne u Indiji. Sreo sam nekoliko žena koje ne znaju reći koliko je sati, a imaju ručne satove, divne zlatne satove - one ih mogu sebi priuštiti.

Dete živi u potpuno drugačijem vremenu. Dete ima vlastito psihološko vreme, potpuno bez žurbe, skoro u snu. Ono vas ne može razumeti, vi ne možete razumeti njega. Vrlo ste udaljeni, nema načina da to premostite. Kada starac govori detetu, on govori s druge planete, nikada ne dopire do deteta. Dete ne može da uvidi

zašto toliko žurbe, zbog čega?

Psihološko vreme je apsolutno lično. Zbog toga je hronološko vreme postalo važno; inače gde se sresti, kako funkcionisati, kako biti efikasan? Ako svako dođe u ured po vlastitom nahođenju, onda je nemoguće odrađivati posao. Ako svako dođe na stanicu po vlastitom vremenu, onda vozovi ne bi mogli krenuti. Nešto proizvoljno mora biti utvrđeno.

Hronološko vreme je istorija, a psihološko vreme je mit. To je razlika između istorije i mita. Na Zapadu je pisana istorija, a na Istoku mit. Ako pitate kada se rodio Krišna, tačan datum, odgovor neće stići niotkud. A onda je istoričarima lako da dokažu da, ukoliko ne možeš dokazati datum, hronološko vreme Krišninog rođenja, koje mesto - ako ne možeš pokazati prostor i vreme u kojima se dogodilo Krišnino rođenje - onda je sporno je li Krišna ikada bio rođen ili ne.

Istok nikada nije mario. Istok se jednostavno smeje svoj toj apsurdnosti. Kakve veze ima hronološko vreme s Krišninim rođenjem? Mi nemamo ništa zabeleženo. Ili imamo mnogo zabeleški, kontradiktornih, koje protivreče jedna drugoj.

Ali, vidite, ja sam rođen jedanaestog decembra. Ako se može dokazati da nisam rođen jedanaestog decembra, hoće li to biti dovoljan dokaz da se nikada nisam rodio?

Na Istoku niko ne pamti svoj rođendan. Baš neki dan Vivek je bila zabrinuta zbog očevog rođendana. Možda je dvadeset i sedmog, ili nekog drugog datuma, i ona se brine da će se, ako piše i pita, uvrediti. Rekao sam joj da ja ne znam rođendan svoje majke, ni očev, i ne znam znaju li ga oni uopšte. Ali to nije dokaz da nisu nikada postojali ili da ne postoje sada.

Istok je zapisivao mit. Mit je potpuno drugačiji; u skladu s psihološkim vremenom.

Hronološko vreme kreće se linearno, po pravcu. Zato na Zapadu kažu da nema ništa novo pod suncem - iako se istorija nikada ne ponavlja. Vreme se kreće linearno, pa kako se može ponoviti ako je linearno? Svaki trenutak izgleda jedinstven. Mi na Istoku kažemo da je istorija točak. Ne kreće se linearno; kretanje je kružno. I mi na Istoku kažemo da nema ništa novo pod suncem, a istorija se stalno ponavlja. Sve je ponavljanje, pa zašto onda brinuti oko toga kada je rođen Krišna.

Na Istoku kažemo da se u svakom dobu Krišna rađa ponovo i ponovo. To je točak. U svakom periodu između kreacije i destrukcije Krišna se uvek ponovo rađa. Njegov oblik može biti različit, njegovo ime može biti različito, ali on se uvek ponovo rađa; pa zašto brinuti? Samo opiši ko je on i ne brini previše oko nebitnih detalja. Tako da lik Krišne ne mora pripadati nijednom određenom Krišni. To može biti naprosto sinteza svih Krišni. Tako je to.

Ako pitate: "Je li Budin kip veran njegovom izgledu?" - nije. No ipak jeste, jer Buda mora izgledati tako. Nije reč o tome je li taj Buda - Gautama Sidarta, sin Sudodane, rođen u Kapilavastu na određeni datum - izgledao isto kao ovaj kip. Ne, nije poenta u tome. Ali svi Bude uvek su sintetizovani u tom kipu. On ih predstavlja. Taj kip je samo kip *budastva*, a ne nekog određenog Bude. On uključuje sve Bude.

Zapadu to pada malo teže. Ne možete razlikovati Budu i Mahavira, osim po malom znaku dole kod stopala; inače se ne razlikuju puno. Đainisti imaju dvadeset četiri tirthankara, dvadeset četiri velika Učitelja, ali ne možete ih razlikovati. Idite u đainistički hram i samo pogledajte; svi

izgledaju isto. Nemoguće je da dvadeset četiri osobe izgledaju isto. Nemoguće. Dve osobe nikada nisu iste, ali ti kipovi ne predstavljaju vanjski oblik. Oni predstavljaju unutarnje iskustvo. Da, dve osobe ne mogu biti iste, ali dva iskustva mogu.

Kada se vi zaljubite i neko drugi se zaljubi, ljubav je ista. Kada vi meditirate i neko drugi meditira, meditacija je ista. Kada se vi prosvetlite i neko drugi se prosvetli, prosvetljenje je isto. Ta dvadeset četiri kipa đaina-Učitelja ne predstavljaju dvadeset četiri osobe, već jedno stanje odraženo u dvadeset četiri osobnosti. Svi su oni reprezentativni.

Ako pogledate đainističke tirthankare, videćete vrlo duge uši koje gotovo dodiruju ramena. Đaini kažu da svi tirthankare imaju duge uši. Šašavi ljudi misle da je Mahavira zaista imao tako duge uši.

Jedan đain, Acharya Tulsi, pozvao me na svoju konferenciju. On je imao vrlo duge uši, a jedan od njegovih učenika priđe mi i reče: "Vidi, Acharya Tulsi maharadž ima tako duge uši. To je simbol velikog Učitelja. Ubrzo, u jednom od svojih života, on će postati tirthankara."

Slučajnost ili sinhronicitet, ali upra-

vo je prolazio magarac, i ja rekoh učeniku: "Pogledaj Acharya Magarac Maharadž. On je već tirthankara!" od tada je učenik bio ljut na mene, nikada mi više nije prišao.

Duge uši su samo simbol da su ti ljudi bili sposobni da slušaju, to je sve. Oni su bili sposobni da čuju zvuk, zvuk tapšanja jedne ruke. Bili su sposobni da čuju istinu. Ti kipovi su samo simbolični, oni nisu tačni prikazi nekih stvarnih osoba. Pogrešno tumačenje je blesavo, ali tako to ide. Mit je simboličan.

Rečeno je da se Rama rodio u Ayodhyi. Sad, *ayodhya* je stanje unutarnjeg mira; nema nikakve veze s gradom zvanim Ayodhya. Grad je nazvan tako da predstavlja unutarnje stanje *ayodhye*, vrlo smireno, tiho, blaženo stanje. Naravno, Rama se morao roditi iz toga. To je značenje Isusovog rođenja - iz devičanske duše. Nije zaista bio rođen od device Marije, ne; već je bio rođen iz devičanstva, čistoće, nevinosti, neiskvarene čistote bića. To je bila njegova stvarna materica.

To je simbolično, to je mitološko. To nije hronološko.

Istoričari sakupljaju smeće, nepotrebne detalje. Samo pogledajte udžbenik

istorije. Iznenadićete se. Zašto tako mnogo ljudi obavlja tako blesavi posao? Datumi i datumi i datumi i imena i imena i imena, bez kraja i konca. Hiljade ljudi trate cele živote, i nazivaju to istraživanjem. Zatim su tu novinari, izdavači, ljudi iz novina; oni su hronolozi. Oni samo traže nepotrebne detalje u svetu, za novosti. Istina nikada nije u novostima, jer ona je ovde. Ona se ne događa, već se dogodila. Neistina je novost.

Neko je upitao G. B Shaw-a: "Šta je novost?" On reče: "Kada pas ugrize čoveka to nije novost, ali kada čovek ugrize psa, to je novost." Jer novost mora biti nešto novo. Pas ugrize čoveka i to nije novost jer nije novo. Uvek je bilo tako i uvek će biti. Ali kada čovek ugrize psa, to je svakako novost.

Nećete naći beskorisnije i površnije ljude od novinara. Oni imaju talenat za pronalaženje beskorisnih stvari. Novinari su impotentni političari. Političari stvaraju novosti; novinari ih sakupljaju. Novinari su poput senki političara. Zato su novine pune političara; od jednog kraja do drugog, od početka do kraja, samo politika, politika, politika. Novinar je onaj koji nije uspeo stvarati novosti; sada ih sakuplja. Njegov

odnos s političarima je potpuno isti kao odnos kritičara prema pesniku; onaj koji nije uspeo da bude pesnik, postao je kritičar.

Čuo sam priču o slavnom glumcu. U nekom filmu trebao mu je konj, i vlasnik konja doveo je svoga. Bio je to običan konj, ali vlasnik ga je počeo jako hvaliti, reče: "Ovo nije običan konj. Ne sudi po izgledu; pogledaj duh. Ovo je veličanstven konj, a radio je u tako mnogo filmova da ga gotovo možeš nazvati glumcem."

Upravo u tom trenutku konj pusti vetar, dugo i bučno.

Glumac reče: "Vidim. Ne samo što je glumac, nego je i kritičar."

Novinar, kritičar, istoričar, političar, svi su zakačeni na hronološko vreme, na samu periferiju života, najisprazniji i najbeskorisniji trud na svetu - a postao je tako važan. Mi smo ga napravili tako važnim jer smo zaboravili da sat nije život.

Psihološko vreme je vreme sna. Mit, poezija, ljubav, umetnost, slikanje, ples, muzika, intuicija, sve to pripada psihološkom vremenu. Morate se pokrenuti prema

psihološkom vremenu. Hronološko vreme je za ekstrovertan um. Psihološko vreme je za introvertan, onaj koji se kreće prema svojoj unutarnjoj duši.

U psihološkom vremenu postoje i opasnosti. Zato su oni koji su opsednuti hronološkim vremenom protiv psihološkog. Postoje opasnosti. Postoji opasnost da ćeš ostati zarobljen u njemu. Onda ćeš postati gotovo lud jer ćeš izgubiti dodir sa svetom, s ljudima, s društvom.

Da vam ispričam par anegdota.

Jedan dobroćudni čovek udubio se u razgovor sa starim prijateljem i posve zaboravio na vreme. Odjednom pogleda na sat i reče: "Oh, dragi, tri su sata, a ja imam dogovoreno kod psihijatra u tri i trebaće mi bar petnaest minuta da stignem tamo."

Prijatelj reče: "Polako. Kasnićeš samo nekoliko minuta."

"Ne znaš ti njega. Ako ne stignem na vreme, počće bez mene."

Postoji opasnost da san uzmete za stvarnost. Postoji opasnost da previše poverujete u svoju imaginaciju. Možete postati opsednuti svojom unutarnjom fantazijom,

svetom snova, možete živeti u magli. Ali čak i uz opasnost, vrlo je važno da to razumete i prođete kroz to. Ali zapamtite, to je most koji treba preći. Kada ga pređete, susrećete se sa stvarnim vremenom.

Hronološko vreme korespondira s telom, psihološko vreme s umom, stvarno vreme s vašim bićem. Hronološko vreme je ekstrovertan um, psihološko vreme je introvertan um, a stvarno vreme je ne-um.

Ali mora se proći kroz psihološko. Tu teritoriju treba preći s punom svesnošću. Ne smete se u njemu nastaniti. To je most koji treba preći; ne smete se u njemu nastaniti. Ako to učinite, poludećete. To se dogodilo mnogim ljudima koji su završili u ludnicama. Zaboravili su hronološko vreme, nisu dosegнули stvarno vreme, i počeli su da žive na mostu, u psihološkom vremenu. Zbog toga je njihova stvarnost postala lična i privatna. Ludak živi u privatnom svetu, a čovek koji se naziva normalnim živi u javnom svetu. Javni svet je među ljudima, privatni svet je zatvoren sam u sebe, ali stvarni svet nije ni javan ni privatn. On je univerzalan, iznad oba. I čovek mora zaći iznad njih.

Čovek je imao reputaciju kao ludi vozač. Ležao je u bolničkom krevetu nakon jedne nesreće. Doktor upita sestru: "Kako mu je jutros?"

Ona reče: "Oh, stalno pruža desnu ruku van."

"Aha", reče doktor, "skreće u krivinu".

Ludi vozač, zavisnik od automobila, čak i u snu nastavlja brzu vožnju. Šta god radili u snovima odraz je vaše želje, vaših ciljeva, onoga što bi hteli da imate.

Primitivna društva žive u psihološkom vremenu. Istok je živio u psihološkom vremenu; Zapad živi u hronološkom vremenu. Ako pogledate primitivna društva skrivena duboko iza šuma i planina, videćete da ona apsolutno žive u psihološkom vremenu. U nekim primitivnim društvima san je važniji od stvarnosti, i prva stvar koju dete mora učiniti pre doručka jeste da ispriča san starijima. Prva stvar je psihoanaliza. San se mora ispričati starijima pre doručka, i oni se svi okupe i analiziraju san. Zatim kažu detetu da uradi nešto, jer san je simboličan i pokazuje da nešto treba obaviti.

Na primer, dete je sanjalo da se

tuklo s prijateljem, i ujutro ispriča taj san starijima. Oni će ga protumačiti i poslati dete s poklonima, slatkišima i igračkama u drugu kuću, drugom detetu, da preda poklone i ispriča mu san. Jer je počinio zločin.

Na Zapadu to ne možete shvatiti. Šta ste učinili? Niste učinili ništa, samo ste sanjali, ali neka primitivna društva kažu da ste sanjali jer ste želeli to da učinite, inače zašto bi? To je morala biti želja, tajna, potisnuta. Što se uma tiče, vi ste to napravili. Idite i recite detetu, tako da vas više ne okružuje suptilna ljutnja. Ispričajte celu stvar, zatražite oprostaj i predajte mu poklone. Stvarne poklone za tučnjavu u snu... ali u tom se društvu dogodilo čudo. Kako je dete raslo, malo-pomalo prestalo je da sanja. Snovi su nestali. *Odrastao čovek, prema tom društvu, jeste onaj koji ne sanja.* To izgleda divno. Naravno, takvo društvo psihoanalitičari neće ceniti, jer bi njihova profesija nestala.

Mlada devojka otišla je psihijatru i on je pitao šta je sanjala prethodne noći. Rekla je da celu noć uopšte nije sanjala, na što se on jako naljutio i rekao: "Gledaj, ako ti ne uradiš domaći zadatak, kako ti mogu

pomoći?"

Sanjanje je domaći zadatak; psihoanalitičar živi od vaših snova. On ih analizira. Ali to je apsurdno. Vi ne možete analizirati svoje vlastite snove; kako bi neko drugi to mogao? Jer psihološko vreme je lično, niko ga ne može razumeti više od vas samih. Snovi su vaši, kako ih može razumeti neko drugi? Njegova će interpretacija biti falsifikat. Njegova interpretacija biće njegova interpretacija. Ako Frojd analizira vaš san, njegova će interpretacija biti drugačija. Ako Jung analizira isti san, njegova će interpretacija biti drugačija. Ako Adler analizira isti san, njegova interpretacija je drugačija. Šta bi trebalo misliti o tome? Vi ste sanjali jedan san, a tri velika psihoanalitičara interpretiraju ga na tri različita načina.

Frojd sve svodi na seks. Bez obzira šta sanjali. On će pronaći način da to svede na seks. Čini se da je bio opsednut seksom. On je bio veliki pionir, otvorio je velika vrata, ali bio je fobičan i bojao se seksa; a bojao se i drugih stvari takođe. Bio je tako fobičan da nije mogao preći ulicu; to je bio jedan od njegovih velikih strahova. Možete li zamisliti da bi se Buda bojao preći ulicu? Sam Frojd je bio bolestan. Toliko se bojao

razgovora s ljudima, zato je stvorio psihoanalizu. U psihoanalizi psihoanalitičar sedi iza zastora a pacijent leži na kauču i govori, a psihoanalitičar samo sluša - nema komunikacije. On se bojavao komunikacije. U ličnim susretima, čoveka i čoveka, uvek je bio nespretnan. A sav njegov um uticao je na njegovu interpretaciju. To je prirodno, tako treba biti.

Jung je sve dovodio do religije, sve. Šta god sanjali, on bi to interpretirao na način da bi to postao religijski san. Isti san s Freudom bi postao seksualan; s Jungom postaje religijski. S Adlerom postaje politički. Sve je ambicija i svako pati od kompleksa manje vrednosti, i svako pokušava steći više moći - "volja za moć". A sada u celom svetu postoje hiljade psihoanalitičara, različitih denominacija. Denominacija je toliko mnogo koliko i u hrišćanstvu sekta. Tako mnogo škola, i svaki psihoanalitičar osniva vlastitu školu. I niko ne mari za pacijenta, da je reč o njegovom snu. Problemi psihoanalitičara ulaze u njihove analize, interpretacije. To nije način da se pomogne. U stvari, to će još više zakomplikovati stvari. Bolje društvo učilo bi vas kako da sami analizirate svoje snove, kako

psihoanalizirati vlastite snove. Niko ne može biti precizniji od vas jer niko ne može biti bliže, samo vi.

Lepa mlada dama otišla je psihijatru. Doktor ju je gledao par sekundi i rekao: "Dođite ovamo, molim vas." Zatim je naglo zagrlji i poljubi. Kada ju je napokon pustio, prokomentarisao je ležerno: "Ovo je rešilo moj problem. Koji je vaš?"

Oni imaju svoje probleme. Imaju svoje umove, opsesije.

Na Istoku nikada nije postojalo ništa slično psihoanalitičaru. Nije da nismo bili svesni psihološkog sveta. Bili smo svesniji dublje nego što je to bilo ijedno društvo, ali mi smo stvorili potpuno drugu vrstu osobe koja može pomoći. Mi zovemo tu osobu guru, Učitelj. Koja je razlika između gurua i psihoanalitičara? Razlika je u tome što psihoanalitičar još uvek ima svoje probleme, nerešene, a guru nema problema. Kada nemate nikakvih problema, vaša vizija je jasna. Tada se možete staviti u situaciju druge osobe. Kada nemate nikakvih problema, nikakvih opsesija ni kompleksa, ništa - potpuno ste čisti od uma, um je nestao, i

vi ste postigli ne-um - tada, tada možete videti. Tada nećete interpretirati na ličan način. Vaša interpretacija biće univerzalna, postaće egzistencijalna.

A treće je stvarno, egzistencijalno vreme. Stvarno vreme uopšte i nije vreme, jer stvarno vreme je večnost. Dajte da vam objasnim.

Hronološko vreme je proizvoljno. Na Zapadu je Zenon to odavno dokazao. Na Istoku je Nagarduna to dokazao tako duboko da nikada nije bio opovrgnut. U stvari, Zenon i Nagarduna, dve osobe, ostali su neporecivi. Niko ih ne može poreći; njihovi argumenti su tako duboki i apsolutni. Zenon i Nagarduna kažu da je ceo koncept vremena, hronološkog vremena, apsurdan. Reći ću vam par stvari o ovim dvema osobama i njihovoj analizi hronološkog vremena.

Oni su dosegнули najviši vrhunac u analizi vremena. Niko nije bio sposoban da ih nadmaši ili uvede poboljšanja. Oni kažu: "Šta je vreme?" Vi kažete: "To je proces, jedan trenutak odlazi u prošlost, nestaje; sledeći trenutak dolazi iz budućnosti u sadašnjost; ostaje tu na pragu jedan tren; zatim opet odlazi u prošlost, nestaje." To je proces vremena. Imate samo jedan trenutak

odjednom, nikada dva trenutka zajedno. Prošlost, budućnost, i tačno između ovo dvoje, prag, sadašnjost.

Nagarduna i Zenon kažu: "Odakle dolazi trenutak? Je li budućnost već postojeća? Ako nije postojeća, kako onda trenutak može doći iz nepostojećega?" Sad su stvorili nevolju. Oni kažu: "Gde sadašnji trenutak odlazi u prošlost? Ostaje li nadalje sačuvan u prošlosti?" Ako kažete da i nadalje ostaje u prošlosti, onda još nije postao prošlost. Ako kažete da je bio tamo u budućnosti i sada nam se otkrio, da je oduvek bio tamo u budućnosti; onda, kažu Zenon i Nagarduna, to ne možete zvati budućnošću; uvek je bilo u sadašnjosti. Ako je budućnost, onda budućnosti nema; jer budućnost znači ono što još nije. Ako je prošlost, onda prošlosti nema; jer prošlost znači ono što je otišlo iz postojanja. Tako, koju god alternativu izabrali... Ako kažete da nema budućnosti i odjednom se niotkuda pojavi sadašnji trenutak, njih dvojica se smeju. Kažu: "Govoriš gluposti. Kako iz nepostojanja može doći postojanje? I kako postojeće opet može otići u nepostojanje?" Kažu: "Ako je na obe strane nepostojanje, kako onda u sredini može biti postojanje? To onda tako-

de mora biti nepostojeće. Prevarili ste se."

Onda kažu: "Vi vreme smatrate procesom? Kažete da se jedan trenutak nadovezuje na drugi?" Nagarduna i Zenon vas pitaju: "Postoje dva trenutka, kako su povezana? Postoji li između njih treći trenutak koji ih povezuje?" Stvorili su poteškoću, jer je za povezivanje potrebna poveznica. Da bi se povezale dve stvari, prošlost sa sadašnjošću i sadašnjost s budućnošću, potrebne su poveznice. Gde su onda te poveznice? Šta su one? Mogu samo biti od vremena. Tako umesto dve imamo tri, ali i njih je potrebno povezati.

Pogledajte moja dva prsta. Njih treba povezati; oni su postali tri prsta. Sada imamo dvije rupe umesto jedne, dvije praznine. Njih treba povezati; sada ih ima pet. Sada još više praznina treba povezati, i tako dalje.

Hronološko vreme, kažu Nagarduna i Zenon, jeste proizvoljno. Ono nije substancijalno. Stvarno vreme nije proces jer, kaže Nagarduna, ako je samo vreme proces, onda će trebati drugo vreme. Na primer, vi hodate. Trebate vreme. Morate doći k meni, u ovu dvoranu, od svoje kuće. Treba vam petnaest minuta da stignete ovamo. Ako

nema vremena kako ćete doći, kada je za hodanje potrebno vreme? Hodanje je proces, potrebno vam je vreme. Svi procesi trebaju vreme. Nagarduna kaže: "Ako kažete da je vreme samo po sebi proces, ono će trebati drugo vreme, nad-vreme. A ono je takođe proces. Zatim nad-nad-vreme..." Opet se pojavljuje beskrajno ponavljanje. Onda je to nerešivo.

Ne, vreme - stvarno vreme - nije proces. To je istovremenost. Budućnost, prošlost i sadašnjost nisu tri odvojene stvari, pa ih ne treba ni povezivati. Oni su večno sada, bezvremeno. Vreme ne prolazi pokraj vas. Gde će poći? Potreban je drugi medij kroz koji će proći, ali gde će poći i odakle je došlo? Ono je tu, ili radije - ono je ovde. Vreme jeste. To nije proces.

Zato što ne možemo videti celovito vreme - naše oči su zatvorene, ograničene; gledamo kroz uske proreze - zato se čini da vidite samo trenutak vremena. To je vaša ograničenost, a ne podeljenost vremena. Zato što ne možete videti celo vreme kakvo jeste - zato što još niste celoviti - zbog toga.

Sada *sutre*.

Izvođenjem samyame na sadašnji

trenutak, trenutak nestaje, a nadolazeći trenutak donosi znanje rođeno iz svesti o konačnoj stvarnosti.

Ako svoju *samadhi*-svest unesete u proces vremena - u trenutak koji jeste, u trenutak koji je prošao, u trenutak koji će doći - ako unesete svoj *samadhi*, odjednom je tu znanje konačne stvarnosti, jer kada gledate sa *samadhijem*, razlika između sadašnjosti, budućnosti i prošlosti nestaje. Oni se rastvaraju. Razlika je lažna. Odjednom postajete svesni večnosti. Jer vreme je simultano. Ništa ne prolazi, ništa ne dolazi; sve jeste, jednostavno jeste.

Jestvo [*isness*] je znano kao Bog; jestvo je ideja o Bogu.

"Izvođenjem *samyame* na sadašnji trenutak, trenutak nestaje, a nadolazeći trenutak donosi znanje rođeno iz svesti o konačnoj stvarnosti." Ako možete videti vreme očima *satorija*, *samadhija*, vreme nestaje.

Ali to je poslednje čudo; posle toga samo je *kaivalya*, oslobođenje. Kada vreme nestane, sve nestaje, jer ceo svet želje, ambicije, motivacije postoji zbog pogrešne koncepcije vremena. Vreme je stvoreno,

vreme kao proces - prošlost, sadašnjost, budućnost - stvoreno je željama. To je jedan od najvećih uvida istočnih mudraca: vreme, kao proces, zapravo je projekcija želje. Vi stvarate budućnost jer želite nešto. A zato što se vezujete za nešto, stvarate prošlost. Zato što ne možete napustiti nešto što više nije pred vama i želite da se vežete za to, stvarate sećanje. I zato što još nije došlo nešto što očekujete, stvarate budućnost. Budućnost i prošlost su mentalna stanja, a ne delovi vremena. Vreme je večno. Ono nije podeljeno. Ono je jedno, celovito.

Kshana-tat-kramayoh samyamad vivekajam gyanam. Onaj ko je spoznao šta je trenutak i šta je proces vremena postao je svestan najvišeg; postavši svestan vremena, postao je svestan najvišeg. Zašto? Zato što ono najviše, konačno, postoji kao stvarno vreme.

Vi živite u hronologiji; tada živite u novinarskom svetu. Tada živite u svetu političara, ludih, ambicioznih ljudi. Ili ako živite u psihološkom vremenu, živite u svetu ludih, mahnitih, ili u svetu fantazije, sna, poezije.

Novi doktor razgledao je bolnicu. Sreo je jednog pacijenta i upitao ga. "Ko ste vi?"

Čovek se uspravi do pune visine i reče: "Ja sam, gospodine, Napoleon."

Doktor reče: "Stvarno? Ko vam je to rekao?"

Pacijent: "Bog mi je rekao, ko drugi?"

Čovečuljak koji je ležao na susednom krevetu pogleda ga i reče: "Nisam."

Otidite u ludnice; vredno ih je posetiti. Samo gledajte ljude. Oni žive u svetu fantazije. Oni su se potpuno odmakli od kolektivnog sveta, a nisu dospeli do univerzalnog sveta. Oni vise u međuprostoru; u zaboravu.

Psihijatar se iznenadio ugledavši mladu pacijentkinju kako stoji pred njegovom ordinacijom izgledajući vrlo zbunjeno. Nije prošlo ni pola sata od tretmana kod njega. On upita: "Šta je bilo?"

Ona reče: "Oh dragi, ne znam da li odlazim ili dolazim."

Doktor reče: "Tačno, zato ste i došli k meni."

"Oh", reče ona, "a ko ste vi?"

"Ja sam vaš bezvezni psihijatar."

Pojavljuje se svet zaborava. Ako ste izgubili kontakt sa hronološkim svetom, a niste se povezali sa svetom univerzalnog, konačnog, odjednom više ne znate da li dolazite ili odlazite. Sve postaje dubiozno, sve postaje sumnjivo. Ne možete verovati sebi, svojim očima, ne možete verovati nikome. Vi ste zatvoreni, zatrpani. Postajete biće bez prozora, monada. To je pakao. Ne možete izaći iz sebe, osakaćeni ste. Zapamtite, meditant svesno prolazi kroz svet ludaka - svesno. I dobro je proći svesno, jer ako ne prođete svesno, sve su prilike da postanete nesvesna žrtva. Bolje je proći kroz to budno, svesno, radije nego biti gurnut u to. Ako vas život gurne u to, onda nećete biti sposobni da izađete. To će biti vrlo, vrlo teško.

A psihoanalitičar vam može samo pomoći da se vratite u hronološki svet. U tome je razlika između Učitelja i psihoanalitičara. Psihoanalitičar čoveka koji je zalutao u psihološki svet vraća nazad u hronološki - tretmanima šokom - elektro-šokom, insulinskim šokom - jer ako ste izloženi jakom šoku, vaš san se razbija. Malo se

razbuđujete; vraćate se u hronološki svet.

Učitelj, ako se izgubite u psihološkom, vodi vas dalje, vodi vas univerzalnom. Nećete nikada postati deo hronološkog sveta, ali ćete postati dio univerzalnog vremena.

Iz toga proizlazi sposobnost razlikovanja između sličnih objekata koji se ne mogu identifikovati klasom, karakterom ili mestom.

Jednom kada spoznate konačno, najviše, u vama se budi potpuno drugačija vrsta znanja. Sada poznajete stvari jedino izvana. Neko dođe, vi pogledate odeću i mislite: "Da, ovo je žena" ili "muškarac". Gledate stablo i prepoznajete ga: "Ovo je bor." - jer znate opis. Vidite muškarca i znate da je doktor jer ima stetoskop. Ali to su vanjske indikacije. Možda nije doktor; možda se samo pretvara. I bor možda nije bor; možda samo tako izgleda. A žena možda nije žena; možda samo glumi. Možda je muškarac; ona može biti on. Ne možete biti apsolutno sigurni u to, jer znate samo izvana.

Kada vreme nestane i okruži vas

večnost, kada vreme više nije proces nego bazen energije, sada večan, onda postajete sposobni da ulazite u stvari i da znate bez ikakve vanjske definicije.

To je ono što se događa između Učitelja i učenika. On vas ne mora pitati, zaista. On može videti iz samog vašeg bića. On može stajati u vama - ne samo u vašim cipelama, nego i u vašem biću. On tačno može ispuniti vaš unutarnji vakuum. Može biti vi i gledati vas odatle.

Najviše znanje rođeno iz svesti o stvarnosti transcendentalno je, uključuje simultanu spoznaju svih objekata, odnosi se na sve objekte i sve procese - bilo u prošlosti, sadašnjosti i budućnosti, i transcendirira svetski proces.

...I transcendirira proces sveta, i transcendirira svet svih procesa.

*tarakam sarvavishayam
sarvathavishayam akramam cheti
vivekayam gyanam.*

Očima možemo videti samo deo stvarnosti. Zbog te delimičnosti život izgleda kao proces. Samo kao primer, vi sedite

ispod drveta i put je prazan, onda se odjednom pojavi čovek s leve strane; prelazi na desnu stranu i nakon kraćeg hoda opet nestaje. Neko sedi na vrhu drveta. Puno pre nego što se čovek pojavi pred vama, pojavaće se čoveku na drvetu. Kada čovek nestane vama, ne nestaje i čoveku koji sedi na drvetu; ali nakon nekog vremena nestaje takođe i njemu. Ali neko je u helikopteru, visoko iznad vas. Njegova vizija je šira; vidi i vas i čoveka koji hoda - puno pre nego što ste vi postali svesni da je na putu i puno nakon što je vama nestao.

Šta se događa? Upravo to je slučaj sa stvarima. Što se više uzdižete, više se bližite *sahasrari* - penjete se drvetom života. *Sahasrara* je konačna tačka s koje se gleda. Nema veće visine od te. Od *sahasrara* vidite stvari: sve ide dalje i dalje i dalje. Ništa ne staje, ništa ne nestaje.

To je vrlo složeno; to je složeno koliko i fizičarevo objašnjenje konačnog elektrona, kvanta, koji je istovremeno i talas i čestica, i tačka i linija.

Letite avionom iznad Ganga, a Gang teče. Ako vas pitam: "Je li Gang proces? Da li Gang teče, ili Gang samo postoji?", šta bi vi rekli? Rekli bi "Oboje". Rekli

bi "Gang postoji", jer ga možete videti od jednog kraja do drugog, simultano. Možete videti Gang u Himalajima, možete ga videti u ravnici, možete ga videti kako utiče u okean, simultano - prošlost, sadašnjost i budućnost su nestali. S određene visine dostupan vam je ceo Gang. On jeste, ali vi znate i da teče. To je oboje, bivanje i postajanje; to je i talas i čestica; jeste, ali je i proces.

To je paradoksalno, izgleda paradoksalno, jer ne znamo kako stvari izgledaju s te visine.

Sutra kaže: "Najviše znanje rođeno iz svesti o stvarnosti transcendentalno je..." Ono transcendirira sve dualnosti, polaritete postojanja i procesa, statike i dinamike, talasa i čestice, života i smrti, prošlosti i budućnosti - sve dualnosti, sve polaritete. Ono je transcendentalno. *Tarakam sarvavishayam* - transcendirira sve objekte znanja.

"...uključuje simultanu spoznaju svih objekata..." A za tu svest koristi se reč "sveznajuća". Za nju sve postoji istovremeno, ovde i sada. Vrlo je teško razumeti, gotovo nemoguće shvatiti. To znači da čovek s konačnim razumevanjem, ako gleda

u vas, videće vas dok ste još bili u majčinoj utrobi - istovremeno - i kada ste se rodili - istovremeno - i kako rastete i postajete dete i postajete odrastao i ženite se ženom u koju ste zaljubljeni i vaša deca su rođena i ostareli ste i umirete i ljudi vam dolaze na sahranu - sve simultano. Celina će se ukazati u potpunosti.¹³

Teško je to shvatiti, jer kako je to moguće? Dete se rodi. Kako može i umreti u istom trenu? Ili je dete, ili mlad, ili star, ili u utrobi ili u kovčegu, ili u kolecvi ili grobu. Ali to je naša podela jer ne možemo da vidimo potpuno.

Jedan naučnik u sovjetskoj Rusiji

¹³ U kontekstu razumevanja Sankhye postaje jasno da najviša transcendentalna svest dolazi od *puruše*, iz te perspektive vidi se cela *prakrti*, celo biće, postojanje, u svim svojim aspektima i kao bezvremeno Jedno. Zato se i kaže da je to viđenje oslobođenje, *kaivalya*, prepoznavanje bezvremene nezavisnosti transcendentalnog *puruše* od cele *prakrti*. Vreme se javlja samo unutar *prakrti* kao subjektivni utisak uma (*manas*) i ne postoji kao objektivna kategorija. Kada duh čovekov (*puruša*) prepozna svoju autentičnost izvan cele *prakrti*, prirode ili bića u vremenu, on vidi sve u njoj kao bezvremeno Jedno, i javlja se opuštenu ravnodušnost prema svemu. To je istinsko oslobođenje od želja.

fotografisao je pupoljke s tako osjetljivim fotografskim instrumentom, filmovima, niko to nije pokušao ranije; i pojavila se slika cveta. Fotografisan je pupoljak, ali na slici se pojavio cvet. To je još uvek pupoljak. Šta se dogodilo? Pupiljak je takođe i cvet, simultano. Vi to ne možete da vidite, jer vidite samo u delovima. Najpre to vidite kao pupoljak; zatim se otvori par latica, zatim još nekoliko, pa još nekoliko; zatim se otvori ceo cvet. Ali s vrlo osjetljivom kamerom, Kirlianova fotografija dala je veličanstveni uvid u stvarnost. Možete fotografisati pupoljak, a dobijete sliku cveta. Jer kad je pupoljak tu, duboko dole, okružujući pupoljak, energetski cvet se već otvorio. Vidljive latice će uslediti, ali energetsko polje već je procvetalo. Ono je tu. A kasnije, kada je stvarni cvet procvetao, iznenadili su se videvši da je fotografija bila apsolutno tačna. Kasnije su mogli uporediti stvarni cvet.

Jednoga dana biće moguće fotografisati semenku, i dobiće se ne jedna, već mnogo fotografija - semenke, mladice, pupoljka, cveta, stabla i rušenja stabla, i nestanka stabla.

Takaram...

Sarvathavishayam

akramam... Obično sve vidimo u postupnom procesu, u karmi, u postupnom procesu - dete postaje mladić, mladić postaje starac - sporo, kao da se film vrlo sporo projektuje na platno. Tako mi vidimo. Ali konačno znanje je potpuno i apsolutno. Sve se otkriva u jednom jedinom trenu.

Obično se krećemo s malom svetiljkom kroz mrklu noć. Kada nam svetiljka pokaže jedno stablo, ostala stabla ostaju skrivena u mraku. Kada svetiljka pređe na druga stabla, ono prvo nestaje u mraku. Možete videti samo delić staze. Ali to vrhunsko znanje se javlja kao kada sevne munja: odjednom vidite celu šumu, u jednoj viziji.

To je sve samo simbolično... ne proširujte i ne razvlačite previše te simbole. Oni su tu samo da vam daju suptilne indikacije šta se događa. Zapravo to ne može biti izrečeno.

Hronološko vreme je politika, istorija, ekonomija, novac, stvari, intelekt, tržište, Wall Street. Psihološko vreme je san, mit, poezija, ljubav, umetnost, intuicija, slikarstvo, ples, drama. Stvarno vreme je egzistencijalno, naučno i religijsko.

Nauka pokušava da prodre u stvar-

nost objektivnim pristupom; a religija pokušava da prodre u istu stvarnost subjektivnim pristupom; a joga je sinteza ovo dvoje.

Reč "nauka" [*science*] je lepa; znači "sposobnost viđenja". Ona znači tačno ono što znači indijska reč *daršan*. Reč *daršan* ne bi se smela prevoditi kao "filozofija"; preciznije bi se mogla prevesti kao "nauka" - sposobnost viđenja.

Nauka pokušava da prodre u najviše kroz objektivnost, izvana. Religija pokušava da prodre u isto najviše kroz subjektivnost. A joga je najviša sinteza; joga je oboje, nauka i religija zajedno.

Joga je nadnauka i nadreligija. Joga nije ni hinduska, ni muslimanska ni hrišćanska - ona je nadreligiozna. I naravno da je nadnaučna jer ona je nauka o čoveku - nauka o samom naučniku. Ona dodiruje konačno, najviše. Zbog toga je zovem *alfa* i *omega*, *unio mystica*, konačna sinteza.

SVE O HOMOSEKSUALNOSTI

*28. aprila 1976. pre podne
u dvorani "Buddha"*

Prvo pitanje:

Dani života pred nama, ako ih bude, tako su nepoznati i nepredvidivi. Ovih dana u meni se budi dubok osećaj da naprosto treba živeti preostale godine života. Kako? Zašto? Zbog čega? - ništa nije jasno. Ali osećaj se produbljuje. Zbog toga izgleda ne marim ni šta jedem, ni šta radim, ni šta se događa uokolo. Od samog mog detinjstva, kad god vidim mrtvo telo uvek mi bljesne misao da, ako će smrt doći, kakav je smisao u življenju.

Od samih dana mog detinjstva vrsta nezainteresovanosti okružuje ceo moj životni obrazac, i to bi možda mogao biti razlog zašto sam se zainteresovao za religiju i dospao do tebe.

Hoće li mi ovakvi osećaji naštetiti?

Svakako. Oni će ti naštetiti jer si pogrešno shvatio celu suštinu religije. Prva stvar: život je nepredvidiv; upravo zato je lep. Ako bi bio predvidiv, ko bi hteo da ga živi? Ako bi sve bilo unapred zacrtano i ti na dan rođenja dobio ceo život, kao željeznički vozni red, tako da možeš da proveriš i vidiš šta će se dogoditi, gde i kako; ko bi hteo da živi takav život? On ne bi imao nimalo poezije. Ne bi imao nikakve opasnosti. Ne bi imao nikakvog rizika. Ne bi imao nikakve prilike za rast. Bio bi apsolutno uzaludan. Tada bi ti bio samo robot, mehanička stvar.

Život mehanizma može se predvideti, ali ne i život čoveka, jer čovek nije mašina. Ni život stabla, ni ptice. Što si življi, to postaješ manje predvidiv. Život stabla je predvidljiviji nego život ptice. Život ptice manje je predvidiv od života čoveka. A život Bude je apsolutno nepredvidljiviji od tvog života.

Nepredvidljivost znači slobodu. Predvidljivost znači predodređenost. Ako možeš biti predvidljiv, znači da nisi duša; tada nisi uopšte. Predvidljivost bi značila da si naprosto biološki mehanizam.

Ali, mnogi ljudi misle da život nije

vredan življenja jer nije predvidljiv. To su ljudi koji idu astrolozima. To su ljudi koji traže proricatelje budućnosti. To su blesavi ljudi; a astrolozi i proricatelji žive na vašoj blesavosti.

Pre svega, sama ideja da je sutrašnjica utvrđena i da može biti znana uništila bi samu njenu živost. Tada bi vam bilo kao da gledate film po drugi put. Znete sve - šta će se dogoditi sada, a šta tada. Zašto vam postane dosadno kada gledate film drugi, treći i četvrti put?

Ako ste prisiljeni da gledate film mnogo puta, isti film, poludećete. Prvi put vi ste radoznali, živahni. Pitate se šta će se dogoditi. Ne znate šta će biti; zato ste zainteresovani, zato plamen zainteresovanosti nastavlja da gori.

Život je misterija; ne može se predvideti. Ali mnogi ljudi bi želeli da imaju predvidiv život jer onda ne bi bilo straha. Sve bi bilo sigurno; ne bi bilo dvojbe oko ničega.

Ali, da li bi bilo ikakve prilike za rast? Bez rizika, je li iko ikada rastao? Bez opasnosti, je li iko ikada izoštrio svest? Bez mogućnosti da se zastrani, ima li ikakve poente u bivanju na pravom putu? Bez

alternative đavola, ima li ikakve mogućnosti da se dosegne do Boga?

Alternativa je potrebna; suprotnost treba da vas privlači i odvraća. Pojavljuje se izbor. Morate postati osetljiviji, življi, budniji. Ali ako je sve predodređeno i može biti znano unapred, u čemu je onda poenta bivanja budnim? Jeste li budni ili ne, nema nikakve razlike. Upravo sada razlika je neizmerna.

Da vam kažem, što postajete budniji, to ste manje predvidivi, jer se krećete sve više i više i udaljavate od materije, koja je predvidiva. Vi znate, ako zagrejete vodu do određenog stepena, ona isparava. To je predvidivo. Ali s čovekom nije isto. Ne može se utvrditi stepen uvrede kada čovek postane ljut. Svaki čovek je tako jedinstven. Buda se neće uopšte naljutiti kojeg god stepena bila vaša uvreda.

A znate i ovo: ponekad se možete naljutiti na sitnu provokaciju - ili čak i bez provokacije možete početi da kipite od ljutnje, bez ikakve vreline - a ponekad vas ni velika provokacija ne može uznemiriti. Zavisi koliko se dobro osećate u datom trenutku, koliko ste budni u datom trenutku.

Prosjaci dolaze da prose ujutro, a ne

uveče, jer su razumeli jednostavnu psihološku činjenicu da su ljudi ujutro raspoloženi-ji za deljenje - življi, su, budniji, odmorniji. Naveče su umorni i iscrpljeni i dosta im je sveta; nadati se da ćete nešto dobiti od njih je nemoguće. Kada se ljudi osećaju dobro u sebi, onda dele. To zavisi od njihovog unutarnjeg osećaja.

Zapamtite da je život lep zbog toga što ste u stanju postati sve življi i življi. Ne treba da brinete o sutrašnjici. Živite danas. I ne dozvolite da vam sutra uništi danas. I danas se krećite tako slobodno da vam sutra donese još više slobode.

Nikada ne pitajte za predviđanje. Ostanite otvoreni. Šta god se događa, pustite da se dogodi, dopustite da se dogodi; prođite kroz to. To je dar od Boga. Mora imati neko duboko značenje.

"Dani života pred nama, ako ih bude, tako su nepoznati i nepredvidljivi. Ovih dana u meni se budi dubok osećaj da naprosto treba živeti preostale godine života." "Naprosto živeti?" Onda će se tvoj život pretvoriti u dosadu. A ti to možeš protumačiti kao religiozni život; on to nije. Čovek koji se dosađuje nije religiozan čovek. Čovek pun blaženstva je religiozan

čovjek.

Ali ja znam, mnogi ljudi koji se dosađuju pretvaraju se da su religiozni. Mnogi ljudi koji su u životu bili impotentni - nekreativni, nesposobni za ikakvu sreću - okrenuli su se protiv života, postali životno negativni; i stvorili su dugu tradiciju osuđivanja života, govorenja da je bezvredan, da nema značaja, da je samo slučajan, da je to haos - završi s njim, uništi ga. Takve ljude nazivali ste *mahatmama*; nazivali ste ih velikim svecima. Oni su naprosto bili neurotični. Trebali su medicinsku negu. Trebalo ih je hospitalizovati. Devedeset posto vaših takozvanih svetaca su perverzni, ali svoju perverznost skrivaju na takve načine da ne možete videti suštinu.

Jedna Ezopova basna:

Lisica pokušava da skoči i da dohvati grožđe. Grožđe je zrelo i primamljivo, miris izluđuje lisicu, ali grozd je predaleko. Ona pokušava i pokušava, promašuje, ne može dohvatiti; onda pogleda naokolo - je li iko video kako promašuje?

Mali zec sakrio se u grmlje i kaže: "Tetkice, šta se dogodilo? Ne možeš da ga dohvatiš?"

Ona reče: "Ne, nije u tome stvar. Grožđe još nije zrelo, kiselo je."

To je ono što ste do sada znali kao religiju - "Grožđe je kiselo" - jer ti ljudi ne mogu do njega, ne mogu ga dohvatiti. Ti ljudi su promašili.

Religija nema nikakve veze s promašajem. Ona je ispunjenje, zrenje, cvetanje, klimaks, vrhunac. Abraham Maslov je u pravu kada kaže da je religija zaokupljena "vrhunskim iskustvima". Ali pogledajte vaše religiozne ljude u crkvama, u manastirima, u hramovima: siti svega, dosađuju se, dugih lica, samo čekaju da smrt dođe i "izbavi" ih. Beživotni, protiv života, fanatično protiv života; i gde god vide ikakav znak života, skoče da ga ubiju i unište. Neće vam dopustiti da se smežete u crkvi, neće vam dopustiti da plešete u crkvi, jer oni su u nevolji na svaki znak života - jer na ikakav znak života postaju svesni da su ga promašili, da ga nisu dohvatili.

Religija nije za promašene. Ona je za one koji su uspeli u životu, koji su živeli život do najdublje srži, do dubina i visina, u svim dimenzijama, i koji su postali toliko obogaćeni iskustvom da su spremni da ga

transcendiraju. Takvi ljudi nikada neće biti protiv života; oni će biti životno afirmativni. Oni će reći da je život božanski. Zapravo, reći će: "Zaboravi sve o Bogu. Život je Bog." Oni neće biti protiv ljubavi, jer ljubav je sam sok života. Reći će: "Ljubav je poput krvi koja kola božanstvenim telom Božijim." Ljubav je životu baš kao krv vašem telu. Kako mogu biti protiv nje?

Ako postanete protiv ljubavi, počete da se sužavate. Stvarno religiozna osoba se širi, širi. To je širenje svesti, a ne sužavanje.

U Indiji najvišu istinu nazivamo *brahman*. Reč "brahman" znači "onaj koji se širi" - dalje i dalje i dalje, i ne zna se kraja. Sama reč je divna, ima veličanstveno značenje. To stalno širenje, to beskonačno širenje života, ljubavi, svesti, to je Bog.

Pripazite, jer životno negativna religija je vrlo jeftina; možete je dobiti naprosto se dosađujući. Vrlo je jeftina jer je možete dobiti naprosto promašenošću, nekreativnošću, lenjošću, očajem, tugom. Ona je stvarno jeftina. Ali stvarna religija, autentična religija, ima veliku cenu. Morate sebe izgubiti u životu. Morate platiti cenu. Mora se zaraditi, zaraditi na težak način. Čovek

se mora kretati kroz život, upoznati njegovu tugu, njegovu sreću, upoznati njegove pro-mašaje, uspehe, upoznati sunčane i oblačne dane, upoznati siromaštvo i bogatstvo, upoznati i ljubav i mržnju - dodirnuti samo ste-novito dno života, pakao, i vinuti se visoko i dodirnuti najviši vrhunac, nebo. Čovek se mora kretati u svim pravcima, u svim dimenzijama; ništa ne sme ostati pokriveno. Religija je otkriće; to je razotkrivanje živo-ta.

I naravno, bol je deo toga. Nikada ne razmišljajte samo o užitku; inače ćete se ubrzo naći van života, van dodira. Život je oboje, bol i užitak. Zapravo, bilo bi bolje zvati ga "bol-užitak"; čak i "i" nije dobro, jer deli. Bol-užitak pakao-raj, noć-dan, leto-zima, Bog-đavo - život je neizmerna mogu-ćnost polarnih suprotnosti. Živi ga, budi hrabar, rizikuj, kreći se kroz opasnost; i onda ćeš postići sasvim drugačiju vrstu religioznog razumevanja, koje dolazi iz gorkih i slatkih iskustava.

Čovek koji je upoznao samo slatka iskustva i nikada nije upoznao gorca, nije dovoljno čovek, još je siromašan, nije bogat. Onaj ko nije upoznao ljubav, njenu lepotu i strahotu, onaj ko nije upoznao lju-

bav, njenu ekstazu i njenu agoniju, ko nije upoznao ni susret ni rastanak, ko nije upoznao ni dolazak ni odlazak, taj ne zna mnogo. On je živeo lagodno i pre ili kasnije razboleće se, postaće sit svega i dosađivaće se.

Život je veličanstveni izazov. Pa ako ti kažeš da "naprosto treba živeti preostale godine života", onda te preostale godine neće biti od života. Ti ćeš umreti pre svoje smrti.

Čuo sam, lepotica je stigla pred vrata raja. Čak i Sv. Petar je uzdrhtao. Žena je bila zaista lepa; čak ni Sv. Petar nije mogao da je pogleda u oči. Poče gledati svoje dosjee i reče. "Gde ste bili? Šta ste radili? Jeste li počinili ikakav greh na Zemlji?"

Žena reče: "Ne, nikada."

Sv. Petar nije mogao verovati: "Jeste li bili udati?"

Ona reče: "Ne, seks me nikada nije zanimalo."

"Jeste li bili s ijednim muškarcem?"

Ona reče: "Ne, devica sam."

I tako dalje, i tako dalje. Sv. Petar pogleda zapisnik, bio je prazan. Ona nije počinila nikakav greh, ali kako možeš ura-

diti nešto puno vrline ako nisi počinio nikakav greh? Zabrinuo se.

Žena upita: "Šta je? Ja sam čestita žena."

Sv. Petar reče: "Vi ste živeli s pogrešnom idejom. Da bi se postalo svet, potrebno je biti grešnik. Zapisnik o vama potpuno je prazan. Sada imam samo jedno pitanje: "Gde ste bili ovih trideset godina?"

Ona reče: "Šta pod tim mislite?"

Sv. Petar: "Bili ste mrtvi trideset godina - trebali ste da se javite ranije! Vi niste živeli.

Vaši takozvani sveci moraće da se suoče sa istom stvari. Oni nisu živeli - a ja to zovem nereligioznim. Odbiti priliku koju vam je dao Bog znači biti nereligiozan. Ako vas Bog napravi na takav način da se u vama budi greh, ne brinite previše. Mora biti značaja u tome, to mora biti deo vašeg rasta.

Biblijska priča je divna. Bog reče Adamu: "Ne jedi voće sa drveta znanja." On je zeznuo Adama. To je bio način da ga provocira, sigurno. Nema boljeg načina za provokaciju. Božji vrt bio je vrlo velik. Sam po sebi Adam ne bi ni otkrio drvo. Samo

razmislite. Takav je beskraj Božjeg vrta da Adam, prepušten sam sebi, ne bio u stanju da otkrije drvo. Bog je to morao znati. Hrišćani to ne tumače na ovaj način, ali ja znam da je Bog varao. Prevario je Adama. Čim je rekao: "Zapamti, nikada ne jedi s ovog drveta", to je postala stalna opsesija. Sada Adam nije bio u stanju mirno da spava; noću bi sanjao drvo. Kad je Bog tako rekao, mora biti nešto u tome. I sam Bog je jeo s tog drveta! To je nemoguće. To je kao otac koji puši i stalno govori detetu: "Nikada nemoj da pušiš. To je vrlo loše i patićeš."

Naravno da je Adam morao jesti, ali Bog je krivac. Mora biti, jer on je temelj svega. Tako, ako se dogodi greh, on mora biti grešnik, ako se dogodi vrlina, on mora biti uzrok tome. Sve je njegovo. U najvećim dubinama, uvek ćete ga tamo naći. A on mora da se smeje još od tada.

Adam nije mogao da razume; potrebno je malo psihologije. To nije religijsko pitanje; to je psihološko pitanje. Pa ni tada Bog nije tiho sedeo i čekao, jer Adam je mogao biti vrlo poslušan i ne jesti; morao je smisliti drugi aranžman - zmiju. Bog mora da je osetio da je Adam bio previše povodljiv, poslušan, dobar dečko; pa je morao da

dovede devojkju, Evu, i zmiju. Zmija je isprovocirala Evu, a Eva Adama. Sad je stvar postala jednostavna. Adam može da prebaci odgovornost na Evu, Eva može da prebaci odgovornost na zmiju. A naravno, zmije ne mogu da govore, ne mogu da pišu Biblije i ne mogu da prebace odgovornost na Boga. Ali odgovornost jeste njegova.

Postoji samo jedna nereligija, a to je odbijanje života, odbijanje ljubavi. I postoji samo jedna religija: prihvatiti život u potpunosti i kretati se njime bez straha.

Tako da je tvoj stav štetan.

"Kako? Zašto? Zbog čega? - ništa nije jasno." Ali šta bi trebalo da bude jasno? Najpre, zašto želiš da bude jasno? I ako je apsolutno jasno, cela poenta biće izgubljena, cela igra biće izgubljena. Ako je sve apsolutno jasno, onda nema alternative. Onda ne možeš zastraniti. Onda ćeš uvek raditi ispravne stvari, ako je sve apsolutno jasno. Onda se ne možeš spotaknuti, ne možeš se kretati kroz tamu i udaljiti se od Boga.

Ali on želi da se udaljiš, jer samo kada odeš vrlo, vrlo daleko javlja se žeđ za povratkom kući.

Zapravo, danas moderna psihologija

kaže tačno to: da svako dete treba da ode od majke. Dete je najpre u utrobi, onda jednog dana izađe iz nje. To je početak udaljavanja od majke. Sada više nije deo majke. Zatim se prekida pupčana vrpca, dete počinje da funkcioniše samostalno. Ali još će zavisiti od majke, od dojenja, jer ona je svo njegovo biće, još uvek - van utrobe, ali još će zavisiti od majke, ostaće u majčinskoj atmosferi. Ali i to mora proći. Dete raste. Jednoga dana mleko stane, nema više dojenja, i majka tera dete da bude samostalnije. Sada mora izabrati svoju hranu i mora žvakati svoju hranu. Zatim još toga - mora otići u školu ili u internat. Zatim odlazi daleko, daleko. Zatim se jednog dana zaljubi u ženu; to je poslednji korak.

Zbog toga svekrve nikada ne mogu oprostiti snajama. Nemoguće, jer one su poslednja slamka - potpuno su uzele njihove sinove. Sada je sin postao potpuno nezavisan. On ima svoju porodicu; osnovao je svoju zajednicu. Sada više nije vezan za majku. Potpuno ista stvar događa se u svetu svesti. Čovek mora otići od majke. A Bog je više majka nego otac, zapamtite. Čovek je rođen iz utrobe Boga, zatim sam preuzima brigu.

Samo posmatrajte. On se više brine o drveću, o životinjama, o pticama - to je utroba. Ti ljudi su još unutar utrobe. On se ne brine toliko o čoveku, čovek mora da postane nezavisan. Niste li primetili da se čovek rađa kao najbеспomoćnija životinja na svetu? Zato što Bog oduzima svoju pomoć, povlači se. Drveće postoji u njegovoj utrobi, ptice postoje u njegovoj utrobi, životinje postoje u njegovoj utrobi. Njihova egzistencija je predljudska.

To je cela teorija preporođanja, evolucije. Na Istoku mi kažemo da je svaki čovek prošao kroz sve te faze. Jednom ste bili lav, jednom ste bili pas, jednom ste bili drvo, i jednom ste bili stena takođe. Zatim ste postali čovek. "Čovek" znači da ste izašli iz materice. Rajski vrt je materica Boga.

Adam je bio "proteran"... reč "proterivanje" nije dobra. Da smo mi na Istoku pisali biblijsku priču, rekli bismo: "Bog je poslao čoveka daleko od sebe - da raste." Jer teško je rasti ako stalno visiš oko svoje majke. Ako nastaviš da živiš na njenom mleku, biće nemoguće da rasteš. Ostaćeš detinjast. I moraš se zaljubiti u neku ženu, toliko jako da ćeš, ako žena kaže. "Ubij svoju majku", početi da razmišljaš da je ubiješ. Tako je Eva nagovorila Adama: "Jedi ovu jabuku." Koji je značaj priče?

Značaj je da je Adam izabrao Evin savet umesto Božje zapovesti. Jednostavno. On je rekao: "Ok, zaboravi staroga. Ne sekiraj se." Izabrao je blesavi Evin savet.

A naravno, žene nisu baš racionalne; one žive po impulsima. Ona je bila posavetovana - od zmije... samo pogledajte apsurdnost toga - samo impuls. Ali kada žena insistira, muž mora da sledi.

Adam je poslan u svet, nije prote-
ran. Kako Bog može ikoga da protera? To je nemoguće, saosećanje to ne bi dopustilo. A deo vašeg rasta je da treba da odete i treba da počinite greške, jer samo tako ćete malo-pomalo postati svesni, budni. A uz vašu vlastitu svesnost, greške će početi da otpadaju. Vratićete se kući. I uvek ćete naći Boga, spremnog da vam poželi dobrodošlicu.

Bog je vaš izvor, i izvor svega što vam se događa.

Ne pitajte "Kako? Zašto? Zbog čega? - ništa nije jasno." Da, mora biti tako. Ako je sve jasno, nema potrebe za rastom. Zato što ništa nije jasno, morate rasti u svesnosti tako da stvari postanu jasne.

Mula Nasrudin bio je u bolnici;

imao je neki problem s očima. Nakon nedelju dana doktor ga upita: "Pomažu li vam lekovi, Nasrudine?"

On reče: "Svakako. Mogu da vidim jasno, puno jasnije. Na primer, sestra svakim danom postaje sve običnija i običnija."

Kada možeš da vidiš jasno, naravno da sestra postaje sve običnija. Kada ne vidiš jasno, svaka žena je divna.

Ako je sve jasno, onda neće biti potrebe da svoje oči učiniš jasnijima. Cela stvar je u tome, cela igra je u tome: stvari nisu jasne. Tako da morate uneti više jasnoće u svoj um kako bi birali i kretali se ispravno u haosu. Haos je namerno tu, zamišljeno je da bude tu. Haos nije tu zbog đavola; nego zbog Boga.

To je poput slagalice... ako je sve jasno, koja je svrha slagalice? Daš slagalicu malom detetu, izmešaš sve komadiće, zbuniš dete i kažeš mu: "Sada to sastavi." Sastavljajući, ono zaista postaje budnije, zadubljenije, kontemplativnije, meditativnije. Ako mu daš rešenu slagalicu, koja je svrha davati mu je uopšte?

Svet je slagalica, a Bog je meša i zbunjuje vas.

To je ono što ja ovde radim s vama. Vi pokušavate nekako složiti svoju slagalicu, ja opet radim nešto i mešam i zbunjujem vas. Jer, što više morate raditi na slagalici, to budniji postajete. Vi bi hteli da vam dam neku dogmu, kao što hrišćani daju svojim sledbenicima. Neki ljudi došli su kod mene - budalasti ljudi - i rekli: "Vrlo je teško, Osho, iz tvojih knjiga zaključiti šta ti hoćeš. Napravi neku malu knjigu, kao što je Mao Ce Tungova *Crvena Knjiga*, samo malu, praktičnu knjižicu koja može stati u džep - i koja kaže šta ti tačno želiš, ukratko."

Neću vam dati *Crvenu Knjigu*, jer u čemu je onda poenta? Vama se to sviđa, i gotovo. Nema potrebe za nikakvom svesnošću. Vi samo pogledate u *Crvenu Knjigu*, i sve je jasno. Sve *Crvene Knjige* zaslužile su da budu spaljene. Sve što rešava vašu životnu slagalicu je vaš neprijatelj, jer ako je slagalica rešena, vi ćete utonuti u nesvest. Slagalicu treba učiniti komplikovanijom. Zato, ako to ne može Lao Ce, daću vam Patanjđalija, ako ne može Patanjđali, daću vam Budu. Ako Buda promaši, onda Isusa, Mahavira. Zatim ću naći ljude - Tilopa, Naropa - niko nije mnogo mario za njih. I nadalje ću vas zbunjivati slagalicama.

Ako usred te konfuzije vi postanete jasni, a ne stvari oko vas... Jasnoća mora biti unutarnja. Postoje dve vrste jasnoće. Jedna je samo raspored stvari oko vas - nameštaj kojeg je rasporedio dekorater interijera, sve na svome mestu - ali tada vi niste jasni. Stvari su sistematične i one će vam preoteti iz ruku samu priliku za jasnoću. Zatim je tu drugačija jasnoća - stvari ostaju kakve jesu, ali vi postižete intenzitet svesnosti. Postajete sve budniji. Posmatrate stvari duboko, počinjete da vidite jasnije. Stvari su iste, ali vi ste drugačiji. Promena se dogodila vama, a ne u svetu.

I u tome je razlika između komunista, socijalista, političara i religioznog čoveka. Svi oni uređuju svet - Marks, Mao, Staljin. Svi oni pokušavaju da uredе svet, slagalicu, tako da vi ne treba da brinete. Oni žvaću hranu umesto vas i pokušavaju od vas da naprave male bebe tako da živite na grudima države - i vlada je sve učinila jasnim, sve je nacionalizovano, sve je stavljeno na svoje mesto. Tako da se vi naprosto krećete bez brige s vaše strane.

Ja nisam ljubitelj nijednog od tih tipova sistematizacije u vanjskom svetu. Vanjski svet mora da ostane divan kaos

tako da vi morate da se borite za unutarnju svesnost. Nadam se da možete videti suštinu. Ako se krećete sami u mrkloj noći, krećete se budnije, pažljivije. Ako se krećete auto-putem pri punom dnevnom svetlu, naravno da nema potrebe za svesnošću i budnošću.

Jeste li ikada bili u ukletoj kući noću, sami? Ne bi mogli da spavate. Tek mala buka - mrtav list otpada sa stabla u dvorištu - i vi skačete. Mačka skače na pacova, i vi skačete. Prođe tek povetarac, a vi stojite sa svetiljkom u ruci.

Čuo sam za čoveka koji je prihvatio izazov i boravio u ukletoj kući. Baš kad se spremao na počinak, sedeći na krevetu, upitao je batlera koji mu je doneo mleko: "Reci mi jednu stvar. Je li se ovde dogodilo nešto posebno u zadnjih par godina?"

Čovek reče: "Za dvadeset godina, nije."

Osetio je olakšanje - nešto se dogodilo pre dvadeset godina. Batler je odlazio. Reče mu: "Čekaj. Reci mi šta se dogodilo pre dvadeset godina?"

Batler reče: "Pre dvadeset godina dogodila se vrlo izuzetna stvar. Jedan čovek je boravio u istom krevetu u kojem se i vi

nalazite - i ujutro je sišao na doručak. To se nije dogodilo nikada pre, niti posle. Mi ga nismo ni očekivali, ali on je sišao niz stepenice."

Možete li zamisliti da ovaj čovek ostane nepažljiv? Možete li zamisliti da će zaspati? Čak ni sedativi ne bi pomogli. Čak ni morfijum ne bi delovao. Njegova svesnost postaće vrlo kristalisana stvar.

Buda je običavao da svoje učenike šalje na groblje da tamo provedu noć - samo da bi postali budniji. Jer kada ste sami na groblju, ne možete zaspati. Zapravo, nema potrebe ulagati nikakav napor da bi se ostalo budnim. Budnost dolazi lako. To je zaista divno: trebalo bi to ponekad da pokušate.

Jasnoća treba da postane vaš unutarnji kvalitet svesnosti. "Kako? Zašto? Zbog čega? - ništa nije jasno." Apsolutno divno. Tako to treba da bude.

Da vam kažem još jednu stvar: život postoji sam po sebi. On nema vanjske vrednosti; on je samosvojan. Nikada ne pitajte za svrhu života, jer pitate pogrešno pitanje, pitate nevažno pitanje. Život je ono najviše, iznad njega nema ničega. Život živi za sebe.

Ruža je ruža je ruža - život živi za još više života, više života živi za još više života. Ali nema vanjske vrednosti, ne možete odgovoriti zašto.

Možete uvideti poentu: ako možete odgovoriti "zašto", onda će se opet pojaviti pitanje. Ako kažete "Život postoji radi Boga" - zašto onda postoji Bog? Koja je svrha njegovog bivanja? Ispitivanje mora negde stati, zašto ga onda i započinjati? Vi kažete "Bog je stvorio život." - ko je onda stvorio Boga? Ne, ne kažem to. Kažem Bog je život. On nije stvorio život; on jeste život. Tako, ako ste ateista, za mene to nije problem... možete odbaciti reč "Bog". To je samo pitanje lingvistike. Ako vam se sviđa reč "Bog", dobro. Ako vam se ne sviđa, vrlo dobro. "Život" će biti u redu. Jer ja ne marim za reči. Ne raspravljam se oko reči. Koga briga kako nazivate konačnu istinu? Život, Bog, Alah, Rama, Krišna - ili kako vam se sviđa - Jehova, Tao; sve su to reči koje ukazuju na nešto tako suptilno da je nemoguće izraziti.

Ali ako me pitate, "život" izgleda vrlo, vrlo lepo. S "Bogom" nekako osećate vonj crkve - a to je loš vonj; nije dobar. Sa "životom" odjednom su tu stabla, ptice...

Jeste li ikad posmatrali reakciju, odgovor u svom umu? Ja kažem "Bog" - pojavljuju se katedrale, stvari koje je napravio čovek - sveštenici, pape. Naravno, vrlo dramatični, ali i pomalo smešni takođe - u njihovim dugim, pretencioznim odorama, krunama, licemerjima. Ja kažem "život" - nema katedrale u vašoj svesti, nema hrama. Reke teku, cveće cveta, ptice pevaju, sunce sija, deca se smeju i trče, ljudi vode ljubav, nebo, zemlja. "Život" je zaista lepše, manje iskvareno. Nije pao u ruke sveštenicima; nisu bili sposobni da iskvare i unište njegovu lepotu. Nisu bili sposobni da ga iseču da stane u oblik - još ga nisu skrojili. Život je ostao divalj.

Ali kažem vam, to je ono što Bog jeste: apsolutno divalj.

Nikada ne pitajte zašto život jeste, jer ko će vam odgovoriti? Nema nikoga osim života. I nemojte misliti da morate živeti samo ako postoji svrha, jer kako ćete inače moći da živite. Ja ne vidim svrhu. Cveće cveta; ono ne poznaje nijedno "zašto". A cveta divno. I ne mogu zamisliti kako bi, ako im se kaže "Postoji svrha u tvom cvetanju", ono cvetalo bolje; ne mogu to da vidim. Cvetalo bi baš na isti način.

Ono je dalo najbolje od sebe. Možete li zamisliti da bi kukavica bolje pevala ako joj se kaže da postoji svrha njenog pevanja?

Ja uvek mislim da životinje mora da se smeju čoveku. Mora biti mnogo šala na račun ljudi među životinjama. Čovek mora da je vrlo nastran, apsurdan fenomen na zemlji.

Cvet stalno cveta - ne treba svrhu cvetanja - ali vi trebate svrhu. Vi možete voleti nekoga, ali koja je svrha toga? Ljubav treba neku svrhu? Onda ćete promašiti celu stvar. Postoje ljudi koji čak i vole svrhovito.

Život nije ekonomija. On je vrednost sam po sebi. A jednom kada to razumete, velika, neizmerna mutacija događa se u vama. Tada naprosto dišete i disanje je divno, tako smireno, tako skladno. Tada svaki trenutak dobija vlastito značenje; značenje nije usmereno prema van. Tada živite ovaj trenutak sam za sebe. Vi pevate jer volite da pevate. Plešete jer je tako lepo plesati. Volite jer ništa nije ravno ljubavi. Ako pitate za svrhu, onda imate um prostitutke. Prostitutka može voleti, ali u tome ima svrhe.

Ljudi koji uvek pitaju: "Koja je svr-

ha života?" imaju um prostitutke. Oni ne mogu da prihvate život kakav jeste. Njima treba nešto drugo da postane smislen.

Samo pokušajte da razumete: svaki trenutak dovoljan je sam po sebi; i svaki čin potpun je sam po sebi; i šta god radili, rad sam po sebi ima veličinu. Ništa drugo nije potrebno.

I onda odjednom postajete slobodni. Jer čovek koji je orijentisan na svrhu nikada ne može biti slobodan. Svrha je uvek u budućnosti. Vi živite danas za nešto što će se dogoditi sutra. Ko zna? Možete umreti. Onda ste živeli neispunjen život; a sutra ćete opet živeti za buduće sutra, jer svaki trenutak dolazi kao danas, a vi ste naučili pogrešan način, žrtvovati danas za sutra.

Ako postanete zavisni od pitanja svrhe, nastavićete da pitate - šta god da se dogodi, vi ćete pitati: "Koja je svrha toga?" ljudi mi dolaze i kažu: "Govoriš nam da meditiramo, ali koja je svrha toga?" Koja svrha je potrebna za meditiranje? Meditacija je tako tiha, tako preplavljena blaženstvom, nikakva druga svrha nije potrebna. Ona nije zamišljena za nešto drugo. Ona je kraj za sebe.

"Zbog toga izgleda ne marim ni šta

jedem, ni šta radim, ni šta se događa uokolo." Ti postaješ neosetljiv i tup. Nemoj misliti da je to religija. To je samo polagano samoubistvo. Ti truješ svoje biće. Postani svesniji, postani budniji, postani osetljiviji. Jer ako nisi osetljiv, život će prolaziti mimo tebe i nećeš biti u stanju da ga živiš. Ostaćeš nedodirnut. Život će se prosipati po tebi, a ti ćeš ostati zatvoren, nećeš biti otvoren za to. Bog će ti davati, ali ti nećeš primiti. Postani osetljiviji, spremniji na odgovor. Budi kao žica vine¹⁴... neko je samo takne, a kakav odgovor! Žica je živa. Nemoj biti labav, inače neće biti odgovora. Naravno, nemoj biti ni prenapet, inače ćeš puknuti.

Ovo je svo umeće religije: kako biti uravnotežen; kako ne postati iskrivljen. Žice vine moraju biti u savršenom skladu, savršenoj ujednačenosti, savršenoj ravnoteži - ni ovako ni onako - nego baš u sredini, tačno u sredini. Ti je dirneš - nisi je čak ni dirnuo - a ona odgovara.

Kažu, ako je vina naštimovana

¹⁴ Tradicionalni indijski žičani instrument. Ima tako zanosan zvuk da se smatra da ga je stvorio Ravana, bog demona.

ispravno, pravilno, od strane majstora, i odložite je u ugao sobe i svirate na drugoj vini, vina u uglu počeće da odgovara na muziku druge vine. Ona odgovara jer titranje, vibracija, pulsiranje, dopire i do nje. Kada jedna vina započne s neizmerno divnom vibracijom, ona dopire, ispunjava celu sobu; a druga vina čeka, savršeno spremna - ni prelabava ni prezategnuta - tačno u sredini; te suptilne vibracije odmah je dotiču, čak i bez dodira ljudske ruke ona počinje da odgovara, oživljava. To je način da se živi.

Meditacija je tu upravo zato da vas uravnoteži, usredišti, smiri, utiša, usreći; tako, kada život dođe k vama... A on dolazi svakim trenom. Njegovi su darovi milionski; vi ih propuštate jer niste spremni. Vi ste poput gluve osobe koja sedi, a neko svira vinu. Vi propuštate.

Čuo sam priču o velikom muzičaru koji je čuo da se, kada Tansen, također veliki muzičar, svira vinu, životinje okupljaju da ga slušaju. Hteo je da se uveri u istinitost toga. Otišao je u šumu i počeo da svira vinu, malo-pomalo životinje su počele da se okupljaju. Okupila se velika gomila - slon, zebra, tigar, leopard, lisice, vukovi - sve vrste životinja, male i velike, i bile su

opčinjene, hipnotisane. A onda je odjednom došao krokodil, skočio na muzičara i progutao ga u jednom zalogaju. Sve životinje bile su vrlo ljute; rekoše: "Kakva je ovo glupost?" Krokodil je načuljio uši i rekao: "Šta? Šta to govorite?"

Krokodil je bio gluv. Ne budite gluvi, ne budite slepi. Budite živi, odgovorite.

Bog kuca na vaša vrata u svakom trenutku. Ako budete neosetljivi nećete čuti kucanje. Isus reče. "Kucajte i otvoriće vam se." Ja vam ovde kažem da nema potrebe da vi kucate - Bog kuca na vrata. Oslušnite. Zapravo, Bog vas traži odasvud. Traženje nije jednostrano, ne tražite samo vi; on takođe traži vas. Ali vi morate postati dostupni.

A ovo nije način da se postane dostupan.

"Od samog mog djetinjstva, kad god vidim mrtvo telo uvek mi bljesne misao da, ako će smrt doći, kakav je smisao u življenju." Zbog toga postoji smisao u življenju - zato što će smrt doći. Ako ne bi bilo smrti i ti bi bio ovde uvek i zauvek, samo zamisli šta bi se dogodilo. Nasmrt bi se dosađivao. Molio bi za smrt.

Postoji divna priča o Aleksandru

Velikom. Kada je došao u Indiju, došao je iz mnogih razloga - da osvoji Indiju, da sretne njene mudrace; i da pronađe izvor za koji je čuo da, ako piješ s njega vodu, postaješ besmrtnan. Ne znam koliko je priča istinita, ne mogu garantovati za to, ali je divna. A priča mora biti divna da bi bila istinita; nema druge istine izuzev lepote. On je putovao i raspitivao se kod mnogih mudraca, i konačno je pronašao izvor. Ali on je bio iznenađen, jer ljudi koji su ga vodili nisu bili baš zainteresovani za izvor. To je bilo nešto neverovatno. A poslednji čovek, koji ga je doveo tačno do izvora, nije bio zainteresovan čak ni da ga pričeka tamo.

Aleksandar upita: "Vi niste zainteresovani za večni život? Zar ne želite da budete besmrtni?"

Čovek se nasmeha i reče: "Naučio sam mnogo o životu. Želja se rađa u detinjastim umovima. Ali ispunite je."

U izvor se silazilo stepeništem i on je pošao njime. Baš kada je hteo da se napije vode, vrana koja je sedela tamo reče: "Čekaj! Poslušaj me čas. Ne radi tu glupost. Ja sam je napravila. Sada patim jer ne mogu da umrem. Živela sam hiljadama godina. Sada je u mom srcu jedina molitva: Bože,

pomozi mi da umrem. I tražila sam mudrace i pitala ih: 'Postoji li neki izvor koji služi kao protivotrov ovoj gluposti?'. Ja sam glupa vrana i napravila sam tu glupost. Molim te razmisli još jednom: nakon ovoga nikada nećeš moći da umreš." Rečeno je da je Aleksandar razmislio i odmah pobegao sa izvora, jer je bila velika šansa da podlegne iskušenju. Nije pio.

Razmislite, šta kada ne bi bilo smrti? Život bi mnogo izgubio. Bez polariteta sve postaje tupo, beznadežno. Kao da je stalno dan, i nema noći za počinak - i dan, i dan, i dan... i žarka vrućina, a nigde zaklona, nigde utapanja u tami, nigde samozaborava. To bi bilo teško, bilo bi vrlo mučno, i besmisleno. Potreban je počinak. Smrt je počinak.

Tako, ako si video mrtva tela kako se nose na groblje ili mesto pokopa, nisi video mnogo. A ako misliš da je život besmislen, promašio si poentu. Gledanje mrtvog tela podseća te da smrt dolazi. Iskoristi tu priliku da budeš živ što je intenzivnije moguće. Onda dolazi počinak. Zasluži počinak!

A ovo je jedna stvar koju vam želim reći: ako ne živite dobro, nećete dobro ni

umreti. I vaša će smrt takođe biti tupa. Neće u sebi imati nikakvog plama, neće biti lepa. Ako živite intenzivno, umirete intenzivno. Ako živite srećno, umirete srećno. Okus vašeg života smrću doseže vrhunac. Smrt je kulminacija, krešendo. Ako ste pevali lepu pesmu, onda je smrt krešendo, najviši vrhunac.

Smrt nije protiv života. Smrt je pozadina. Ona čini život bogatijim. Čini život življim. Ona daje kontrast.

"Od samih dana mog detinjstva vrsta nezainteresovanosti okružuje ceo moj životni obrazac, i to bi možda mogao biti razlog zašto sam se zainteresovao za religiju i dospelo do tebe."

Možda. Možda je to razlog zašto si dospelo do mene, ali sada je to razlog zbog kojeg nećeš biti sposoban da me razumeš. To te dovelo do mojih vrata, ali te neće dovesti do mog srca. Sada molim te odbaci to, jer ja ovde podučavam životu. Naravno, ja podučavam i smrti, ali moja smrt je divna istina, a tvoj život je ružna činjenica. Ja vas podučavam alhemijskoj magiji: kako čak i smrt transformisati u divno iskustvo. Naravno, život će postati lepši kada čak i smrt postane lepa. Kako pretvoriti bazne metale

u zlato, tome vas ovde učim.

Možda si došao ovde zbog svojih ideja, ali sada ih odbaci; inače će one biti barijera između tebe i mene.

Drugo pitanje:

Dragi Osho, jesi li ti zaista samo čovek koji je postao prosvetljen?

Baš naprotiv: Bog koji se izgubio i opet se pronašao; Bog koji je počivao i spavao duboko i sanjao da je čovek, i sada se probudio. A isto je i sa vama. Vi niste samo ljudi. Vi ste Bogovi - koji sanjaju da su ljudi. Nije da ljudi treba da postanu Bogovi. Samo Bogovi treba da postanu malo budniji; tada san o "čoveku" nestaje.

U tome je razlika između Istočnog i Zapadnog pristupa. Zapad ono najviše pokušava da objasni pomoću najnižeg. Ako postignete *samadhi* - na primer, Ramakrišna je postigao *samadhi*, izgubljen u beskonačnosti - pitajte Frojda. On će reći da je to vrsta potisnutog seksa. *Samadhi* će se objasniti seksom. Pitajte mene za seks, i ja ću vam reći da je to prvi bljesak *samadhija*.

Najviše se ne sme svoditi na najniže. Najniže treba uzdići do najvišeg.

Pitajte Marksa i on će reći da svest nije ništa do nusproizvod materije. Pitajte mene; ja ću reći da materija nije ništa do iluzija svesti.

Na Istoku smo blato, prljavo blato, pokušali objasniti lotosom. Na Zapadu ste pokušali lotos objasniti prljavim blatom iz kojeg je potekao. A razlika je ogromna. Kada pokušate lotos objasniti prljavim blatom iz kojeg je potekao, lotos nestaje; u vašim rukama je samo prljavo blato. Sva lepota, sva veličanstvenost, sva istina nestaje; u vašim rukama je samo prljavština.

Sve se može svesti na najniže jer su najviše i najniže povezani. Najviša prečka na lestvama povezana je s najnižom, i u tome nema ništa loše, ali je mnogo toga što treba razumeti.

Ako prljavo blato objašnjavate lotosom i kažete: "Kada je lotos izrastao iz ovog prljavog blata, onda čak ni ovo prljavo blato nije zaista prljavo; kako bi inače iz njega mogao izrasti lotos? Lotos se skriva u njemu. Mi možda nismo sposobni da vidimo lotos u njemu - to je naša ograničenost" - ako objasnite prljavo blato lotosom, prljavo blato nestaje; vaše ruke su pune lotosa. Na vama je da izaberete. Istok vas odjed-

nom čini bogatima, grandioznima, božanskima. Zapad vas odjednom čini vrlo običnima, materijalnima, svodi vas na stvari, i sve što je veliko u ljudskom biću postaje sumnjivo, dovodi se u sumnju.

Zapamtite, vi ste evolucija od Boga ka Bogu. Između je svet; zato to nazivamo snom. *Maya*, san: Bog sanja da je izgubljen. Uživajte u tome, nema ničeg lošeg. Pre ili kasnije probudićete se i smejati; to je bio san.

Ako psihoanalitičare pitate o Bogu, reći će da je to nešto iz vaše mašte. Pitate Šankaru, pitate istočnjačke mudrace, a oni kažu da ste vi nešto iz Božje mašte. Neizrecivo divno. Vi ste nešto iz Božje mašte. Bog zamišlja vas, sanja vas. Pitajte Frojda; on će reći: "Bog? Vi sanjate; vi zamišljate nešto."

Oboje je istina! A na vama je da izaberete. Ako želite biti očajni, teskobni, u agoniji, uvek i zauvek, izaberite zapadni pristup. Ako želite da cvetate i da budete srećni - bezuslovno - izaberite istočni pristup.

Treće pitanje:

Ti si najbolji ubica, Osho. Jedna

godina s tobom, i polako tvoj otrov deluje na moj um. U šta god sam se pretvarao da jesam, izgleda ružno i prljavo; sve je u metežu. Ali sada, u tako velikoj konfuziji, kako pronaći mala vrata na koja će ući Božansko?

Neka to bude briga Božanskog. Zašto bi ti brinuo? Ti samo budi svoj. Božansko će naći put.

I ti si u pravu: ja sam ubica - skoro zločinac.

Jedan je čovek umirao u bolnici i upitao doktora: "Doktore, jako sam zabrinut. Izgleda da umirem." Doktor reče: "Ne brini, prepusti to meni."

To i ja kažem vama: "Ne brinite, prepustite to meni. Ja ću vas ubiti." Jer to je jedini način da vam dam novo oslobođenje, novu životnu snagu. Ja ću vam dati krst kako bi mogli da se preporodite.

Četvrto pitanje:

Ti si puno govorio o seksu, što je dobro, jer je to toliko dugo držano u mraku. Međutim, nikada te nisam čuo da govoriš o

homoseksualnosti; samo vrlo, vrlo kratko, i zapravo uvek kritikujući. Da li bi, molim te, govorio o tome, jer šta god je uzrok tom "perverznom činu", kako si ga nazvao, homoseksualnost je postojala i postoji u svetu. Može li mesečeva strana susresti sunčanu u bilo kojem telu? Je li tantra samo za heteroseksualce? Trebaju li ljudi potisnuti svoje homoseksualne tendencije?

Prva stvar, pitalac nije potpisao pitanje. To pokazuje da oseća krivicu zbog toga. On ne želi da se njegovo ime zna. Ne potpisujući pitanje, samim tim je osudio homoseksualnost.

Ja nisam protiv ničega, ali jesam za mnoge stvari. Da ponovim: ja nisam protiv ničega, ali jesam za mnoge stvari. Nisam protiv blata, nego sam za lotos. Seks treba transformisati. Ako nije transformisan, ostajete na najnižoj lestvici vašeg bića. Tako da je prva stvar koju treba razumeti: ja govorim o seksu da bi vi mogli da ga razumete i transcendirate.

Homoseksualnost je još niže od heteroseksualnosti. Nema ničeg lošeg u tome - samo imate još nižu prečku na svojim lestvama. To treba, transcendirati.

Dakle, prva stvar: seks treba nadići, transcendirati. Druga stvar koju treba zapamtiti: homoseksualnost je niža prečka.

Svako dete je rođeno autoseksualno, svako dete je masturbant. To je faza; dete treba da je prođe. Svako dete voli da se igra svojim genitalijama. I to je ugodno, ništa nije loše u tome, ali to je detinjasto. To je prvo učenje, vežba, priprema. Ali ako imate trideset pet, četrdeset, šezdeset i još ste uvek masturbanti, onda je nešto pošlo krivo.

Kada kažem da je nešto pošlo krivo, pri tom samo mislim da niste bili sposobni da rastete; vaša mentalna dob ostala je retardirana.

Nakon masturbacijskog perioda kojeg nazivam "autoseksualnim", dete postaje homoseksualno. Otprilike u dobu od deset godina, dete postaje homoseksualno. Postaje mu zanimljivije telo koje je slično njegovom. To je prirodan rast. Najpre je zainteresovano za vlastito telo; zatim ga zanimaju tela slična njegovom - dečaka zanimaju dečaci, devojčice se zanimaju za devojčice. To je prirodna faza. I dečak odlazi od sebe, pokrećući svoju seksualnu energiju, svoj libido, ka drugim dečacima. I

to se čini prirodnim jer su drugi dečaci njemu sličniji nego devojčice. Napravio je korak; postao je homoseksualan. Dobro, nema ništa loše u tome, ali ako ste u dobu od šezdeset još uvek homoseksualni, onda ste retardirani - vi ste "dečkasti". Zato homoseksualci zadržavaju dečačko držanje i izgledaju "gay". Oni izgledaju srećniji od heteroseksualaca, to je sigurno. Čak i njihova lica ostaju dečačka. Vrlo je teško prikriti homoseksualnost; vaše lice, vaše oči, sve vas izdaje. Vi ostajete dečkasti. Dobro je proći kroz to, ali je loše zaglaviti se u tome.

Zatim dolazi treća faza, heteroseksualna. Dečak postaje zainteresovan za devojčice, devojčice za dečake. To je najviša faza kada je o seksu reč, ali i to samo do neke tačke. Ako ste i nakon četrdeset druge godine zainteresovani za seks, nešto nedostaje. Onda niste živeli ispravno, inače, u vreme kada dođete do četrdeset druge... u dobi od četrnaeste postajete zaista seksualni, spremni da rodite dete, postanete majka ili otac. Potrebno je četrnaest godina da se pripremite. Nakon sledećih četrnaest godina, u dobi od dvadeset osam, vi ste na vrhuncu seksualnosti. Nakon sledećih četr-

naest godina, u dobi od četrdeset dve, vraćate se nazad. Krug se zatvara. Jung je rekao: "Ko god je prešao četrdesetu i dođe kod mene, ima religijski problem." Ako ste u dobi od četrdeset dve još uvek seksualno zbunjeni i u problemu, nešto ste propustili u životu.

Nakon narednih četrnaest godina, u dobi od pedeset šest, naprosto bi trebali biti slobodni od seksa. Narednih četrnaest godina, od pedeset šeste do sedamdesete, opet sledi detinjstvo. Pre smrti treba da dosegnete istu tačku kao kada ste rođeni. Krug se zatvara: dete. Na to je Isus mislio kada je rekao: "Dok ne postanete kao deca, nećete ući u Carstvo Božje."

To je sedamdesetogodišnji krug, manje ili više. Biće drugačije budete li živeli osamdeset ili sto godina; tada možete podeliti.

Ja nisam protiv ničega, ali neću vam pomoći da se zaglavite ni na jednom mestu. Idite dalje, idite dalje, nikada ne zapinjite ni na jednom mestu. Ja ništa ne osuđujem. Iskoristite tu priliku, ali idite dalje.

Nekoliko anegdota:

Jedan očito potreseni gospodin

banuo je u psihijatrovu ordinaciju i reče: "Doktore, morate mi pomoći. Svake noći sanjam da sam nasukan na pustom ostrvu s tucetom plavuša, tucetom brineta i tucetom crvenokosih, svaka lepša jedna od druge."

"Vi mora da ste najsrećniji živi čovek", reče doktor. "Zašto tražite moju pomoć?"

"Moj problem", reče pacijent, "je taj da sam u tom snu ja muškarac."

Shvatili ste? Ako niste, da vam ispričam drugi vic.

Dva penzionisana pukovnika razgovaraju u klubu.

"Jesi li čuo za starog Karstersa?", upita jedan.

"Ne, šta je s njim?", upita drugi.

"Dobio je mesto u Indiji kao vojni savetnik jednog od onih maharadžinih ljudi. Jednog dana napustio je njihovu bazu, pobegao u džunglu i postao domorodac. Sada živi na drvetu s majmunom!"

"Gospode Bože!", zavapi drugi pukovnik, "Je li to muški ili ženski majmun?"

"Oh, ženski majmun, naravno, stari. "Ništa nastrano kod starog Karstersa."

Homoseksualnost je retardirano stanje, ali na Zapadu postaje sve više prevladavajuće. Postoje razlozi. Želeo bih da vam ih iznesem nekoliko.

Životinje, u divljini, nikada nisu homoseksualne; ali u zoološkim vrtovima postaju. U divljini životinje nikada nisu homoseksualne, ali u zoološkim vrtovima, gde nisu slobodne i nemaju dovoljno prostora i previše su nagomilane, postaju homoseksualne. Svet postaje prenaseljen; postaje nalik zoološkom vrtu. Sav prirodni rast nestaje i ljudi postaju prenapeti. To je jedan od razloga porasta homoseksualnosti.

Druga stvar, na Zapadu se seks više smatra zabavom nego obavezivanjem. Čovek želi da ima neobavezne odnose. Stupiti u odnos sa ženom znači zaći u uzburkane vode. Stupiti u odnos sa ženom znači veliku angažovanost: deca, porodica, posao, kuća, auto, i hiljadu i jedna stvar. Jednom kada uđe žena, ceo svet uđe. Zapadni um sve više i više se boji angažovanosti; ljudi bi hteli da ostanu neangažovani. Lakše je ostati neangažovan u homoseksualnoj nego u heteroseksualnoj vezi. Nema dece, i odmah povezanosti skoro da i nema.

Treći razlog. Žene na Zapadu posta-

ju lezbejke zbog pokreta za oslobađanje žena, ideje da je muškarac tlačio žene sve do sada. A muškarac jeste tlačio, to je bilo jedno od najvećih ropstava ikada. Nijedna klasa nije bila toliko potlačena kao žene. Sada je revolt, reakcija. Postoje organizacije žena Zapada koje promovišu lezbejstvo, homoseksualnost - napustite sve odnose s muškarcima. Zaboravite na voljenje neprijatelja. Muškarac je neprijatelj; napustite sve odnose s muškarcima. Bolje je voleti ženu; žena voli ženu.

Žene postaju sve agresivnije. Muškarac se sve više boji da uđe u odnos.

Te situacije stvaraju homoseksualnost, ali to je perverzija. Ako ste u tome, ja vas ne osuđujem. Naprosto kažem da uđete dublje u svoje osećaje, više meditirate, i postupno ćete videti da se vaša homoseksualnost pretvara u heteroseksualnost. Ako ste masturbacijski tip, želeo bih da postanete homoseksualni; to je bolje. Ako ste homoseksualci, želeo bih da postanete heteroseksualci; to je bolje. Ako ste već heteroseksualci, želeo bih da budete u celibatu; to je najbolje. Ali uvek idite dalje.

Ja ništa ne osuđujem.

Pitalac kaže: "...homoseksualnost je

postojala i postoji u svetu." Tačno. Tuberkuloza je takođe postojala i postoji, rak takođe, iako nema razloga za to. Uistinu bolji svet biće sve više heteroseksualan. Zašto? Zato što muškarci i žene, ili *yin* i *yang*, kada se sretnu, krug se zatvara, kao kada se krug zatvori kada se sretnu negativni i pozitivni elektricitet. Kad muškarac susretne muškarca, negativni elektricitet susreće negativni, ili pozitivni susreće pozitivni. To neće stvoriti unutarnji energetski krug. Ostaviće vas necelovite. To nikada neće biti ispunjavajuće. To može biti ugodno. To može biti ugodno, ali nikada ne može biti ispunjavajuće, a ispunjenje je cilj, ne ugodnost.

Zapamtite da, ako ćete jednog dana iznutra postati aseksualni, mora se pojaviti *brahmacharya*, mora se pojaviti najčistiji celibat, onda je bolje kretati se prirodnim putem. Po mom razumevanju, jednostavnije je heteroseksualcima da nadiđu seks nego homoseksualcima. Budući da nedostaje jedna prečka, homoseksualcima će trebati više napora, i to nepotrebnog napora.

Ipak, ja nisam protiv ničega. Ako je vama dobro, vi to morate odlučiti. Ja to ne nazivam grehom, i ne kažem da ćete, ako

ste homoseksualci, biti bačeni u pakao. Same gluposti. Ako ste homoseksualni, propustićete nešto, osećaj kada *yin* sretne *yang*, osećaj kada pozitivno sretne negativno, kada dan sretne noć. Propustićete nešto. Nećete biti bačeni u pakao, ali ćete propustiti nešto od neba u svom životu.

Ali ipak, vi morate odlučiti. Ja vam ne izdajem zapovest.

Zapravo, verske zapovesti su stvorile situaciju u kojoj je homoseksualnost po prvi put rođena. Iznenadiće vas da su religije uzrok homoseksualnosti u svetu, zato što su insistirale da monasi moraju da žive u jednom samostanu, a monahinje u drugom, i da se ne smeju susretati. Budisti, đainisti, hrišćani, gurali su hiljade muškaraca u jedno stado i hiljade žena u drugo, i srušili sve mostove među njima. To je bilo prvo plodno tlo za homoseksualnost. Stvorili su takvu situaciju jer je ljubav tako duboka čežnja da će, ako joj ne dozvolite prirodno ispoljavanje, postati perverzna. Ona uvek pronalazi nekakve načine da se izrazi.

U vojsci ljudi lako postaju homoseksualci. U momačkim i devojačkim pansionima ljudi lako postaju homoseksualci. Da bi homoseksualnost nestala iz sveta, mora

nestati svaka segregacija između muškaraca i žena. U studentskim domovima bi oba pola trebalo da borave zajedno. A vojska ne bi trebala biti samo za muškarce; i ženama bi trebao biti dozvoljen pristup. Klubovi ne bi smeli biti samo za dečake; to je opasno. I manastiri bi trebali da budu biseksualni, inače je prirodno da dođe do homoseksualnosti.

Ali to je perverzija, bolest. Kada kažem "bolest", ne osuđujem. Nazivam to "bolest" sa saosećanjem. Ako neko boluje od tuberkuloze, ne osuđujemo ga. Pomažemo mu da se izvuče iz toga. Tako, kada ljudi dođu k meni i priznaju da su homoseksualci, kažem da ne brinu, ja sam tu. Izvući ću vas iz toga.

Seks nastavlja da biva važan do samog kraja života - ako niste budni, ako ga niste transformisali. A umreti seksualan je ružna smrt. Treba doseći tačku koja seks ostavlja daleko iza.

Tri vrlo stara člana Vojnog i mornaričkog kluba raspravljali su o nezgodnim trenucima uz brendi i cigare.

Prva dvojica osvrnuli su se na incidente u svojim životima kojih se prisećaju

sa sramom; a kada je došao red na trećeg starog kompanjona, ispričao je kako su ga uhvatili dok je virio kroz ključaonicu devojačke spavaonice.

"Ah da", reče jedan cerekajući se, "Svakako da smo činili neke ludosti u mladim danima."

"Mlađi dani, ma ne!", reče treći stari momak, "To je bilo sinoć."

Ali to je ružno. Jedan starac trebao bi opet da postane poput malog deteta. Jer kada seks nestane, sve želje nestanu. Kada seks nestane, i zanimanje za druge nestane. Seks je poveznica s društvom, sa svetom, s materijom. Kada seks nestane, odjednom počinjete da lebdite poput belog oblaka. Vi ste iskorenjeni; vaši koreni više nisu u ovom svetu. A kada se vaša energija ne kreće nisko, naniže, nizbrdo, onda počinje da se uzdiže naviše i doseže *sahasraru*, gde najviši lotos čeka da nadodje energija koja će mu pomoći da procveta.

OSLOBOĐENJE: POTPUNA IZDVOJENOST

29. aprila 1976. pre podne
u dvorani "Buddha"

III, 55: *sattvapurušayoh śuddhisamyē
kaivalyamiti.*

**Kada i *sattva* i *puruša* ostaju čisti,
sledi izbavljenje (*kaivalya*).**

Čandogja Upanišada ima divnu pri-
ču. Dozvolite da sa njome započnem.

Satyakam upita svoju majku, Jabalu:
"Majko, želim da živim životom učenika
najvišeg znanja. Koje je moje prezime? Ko
je moj otac?"

"Sine moj" odgovori majka, "ne
znam. Kada sam bila mlada posvuda sam
radila kao služavka i zatrudnela sam. Ne
znam ko ti je otac. Ja sam Jabala a ti si
Satyakam, zato zovi sebe Satyakam Jabal."

Tada dečak ode kod Gautame, veli-
kog sveca toga doba, i upita da ga prihvati
kao učenika.

"Iz koje si familije, mili moj?" upita

ga svetac.

Satyakam odgovori: "Pitao sam majku za svoje prezime, i ona mi je odgovorila da ne zna, da je začela kada je radila svuda kao služavka, da mogu da se zovem Satyakam Jabal. Stoga, gospodine, ja sam Satyakam Jabal."

Svetac mu tada reče: "Niko osim pravog brahmana, pravog vidilaca istine, ne bi tako govorio. Nisi zastranio od istine, dragi moj. Učiću te najvišem znanju."

Prvi kvalitet tragaoca jeste da bude autentičan, da ne zaobilazi istinu, da ne vara ni na jedan način. Jer ako prevarite druge, zapravo ste prevarili sebe vlastitom prevaram. Ako previše puta ispričate laž, ona počne da vam izgleda kao istina. Kada drugi počnu da veruju u vaše laži, i vi počnete da verujete u njih. Verovanje je zarazno.

Tako je nastao nered u kojem se nalazimo.

Prva laž koju smo prihvatili kao istinu je "ja sam telo". Svako veruje u to. Rođeni ste u društvu koje veruje da smo tela. Svako reaguje kao telo; niko ne daje odgovor kao duša.

I zapamtite razliku između reakcije i

odgovora. Reakcija je mehanička; odgovor je budan, svestan. Kada pritisnete dugme i ventilator se pokrene, to je reakcija. Kada pritisnete dugme, ventilator ne počne da razmišlja: "Da se pokrenem ili ne?" Kada pritisnete prekidač, elektricitet ne odgovara, on reaguje. To je mehanički. Nema ni trenutka misli, budnosti, svesti.

Ako u svom životu stalno reagujete - neko vas uvredi i vi se naljutite, neko kaže nešto i vi postanete tužni, neko kaže nešto i vi postanete vrlo srećni - ako je to reakcija, reakcija na pritisak dugmeta, onda ćete postupno poverovati da ste telo.

Telo je mehanizam. To niste vi. Vi živite u njemu, to je vaše obitavalište, ali vi niste to. Vi ste potpuno drugačiji.

To je prva laž koja je osakatila život. Zatim sledeća laž: "ja sam um". A ta je dublja od prve, očigledno, jer je um vama bliži nego telo. Vi i dalje mislite misli, sanjate snove, i oni prilaze tako blizu vama, gotovo dodirujući vaše biće, okružujući vas; počinjete da verujete i u njih. Onda postajete um. Um takođe samo reaguje.

Postajete duša onog trena kada počnete odgovarati. Odgovor znači da sada ne reagujete mehanički. Vi kontemplirate,

meditirate, dajete prostor svojoj svesti da odluči. Vi ste odlučujući faktor. Neko vas uvredi: u reakciji je on odlučujući faktor. Vi naprosto reagujete; on vama manipuliše. U odgovoru vi ste odlučujući faktor: neko vas uvredi - to nije primarno, to je sekundarno. Vi mislite iznad toga. Vi odlučujete hoćete li učiniti ovo ili ono. Niste preplavljeni time. Ostajete nedodirnuti, ostajete udaljeni, ostajete posmatrač.

Ove dve laži treba razbiti. To su temeljne laži. Ne brojim milione laži koje nisu temeljne. Vi se identifikujete sa imenom. Ime je samo etiketa, proizvoljno. Niste došli s imenom, nećete ni otići s imenom. Ime samo koristi društvu; bilo bi teško postojati u društvu bez imena. Inače, vi ste bezimni. Onda mislite da pripadate određenoj religiji, određenoj kasti. Mislite da pripadate određenom čoveku koji je vaš otac, određenoj ženi koja je vaša majka. Da, došli ste kroz njih, ali ne pripadate njima. Oni su bili prolazi, putovali ste kroz njih, ali vi ste drugačiji.

U remek delu Khalila Džubrana, *Prorok*, žena upita proroka Alimustafu: "Govori nam o deci", i Alimustafa reče: "Ona dolaze kroz vas, ali ne od vas, i prem-

da su s vama, ne pripadaju vama. Možete im dati svoju ljubav, ali ne i svoje misli, jer ona imaju vlastite misli. Volite ih, jer ljubav daje slobodu, ali ne posedujte ih. Možete okući njihova tela, ali ne njihove duše..."

Vaše unutarnje jezgro ne pripada nikome, ono nije ničije vlasništvo. To nije stvar; ne može se posedovati. Vaše telo se može posedovati, i vaš se um takođe može posedovati.

Ako postanete musliman, vaš um je u posedu ljudi koji sebe nazivaju muslimanima. Ako postanete hindus, vaš um je u posedu ljudi koji sebe nazivaju hindusima. Ako postanete komunista, vas poseduje "Das Kapital". Ako postanete hrišćanin, vas poseduje Biblija. Ako o sebi razmišljate kao o telu, mislite o sebi u terminima belac, crnac.

Vaše unutarnje jezgro nije ni hrišćanin ni hindus, ni belo ni crno, ni komunista ni antikomunista. Vaše unutarnje jezgro ostaje potpuno udaljeno od tela i uma. Ono je više od tela i više od uma. Um ga ne može dodirnuti; telo ga ne može doseći.

Zašto je Gautama, veliki mudrac, prihvatio Satyakama Jabala? Zato što je bio istinit. Mogao je prevariti; iskušenje je lako.

Poći u svet govoreći ljudima "Ne znam ko je moj otac" je vrlo ponižavajuće. I majka je takođe bila istinita. Lako je prevariti dete, jer dete nema načina da otkrije da li varate ili ne.

Kada je dete pitalo majku: "Ko je stvorio svet?", majka je u velikom iskušenju da kaže. "Bog je stvorio svet" - ne znajući šta govori.

To je osnovni razlog zašto deca kada odrastu postanu gotovo antagonistička prema roditeljima, ne mogu im oprostiti jer su tako mnogo lagali. Izgube za njih svako poštovanje. Roditelji stalno govore: "Zašto? Voleli smo te. Podigli smo te. Učinili smo najbolje što smo mogli. Zašto nas deca ne poštuju?" Izgubili ste priliku zbog svojih laži. Jednom kada dete otkrije da su otac i majka lagali, svo poštovanje nestaje. Varati malo bespomoćno dete? Govoriti stvari o kojima ne znaju ništa?

Ta Jabala bila je retka majka. Ona je rekla: "Ne znam ko je tvoj otac." Prihvatila je to da je kao mlada bila sa mnogim muškarcima. Volela je mnoge i bila voljena od mnogih, i ona ne zna ko je otac. Istinska majka. I dete je bilo hrabro. Rekao je Učitelju; tačno je ponovio majčine reči.

Ta istina dirnula je Gautamu, i on reče: "Ti si istinski *brahmin*." To je definicija bivanja *brahminom*; istiniti čovek je *brahmin*. *Brahmin* nema veze ni sa jednom kastom. Sama reč dolazi od "*Brahman*"; to znači "tragalac za Bogom", istinski, autentični tragalac.

Zapamtite, što više učestvujete u lažima, kako god se isplative činile u početku, na kraju ćete otkriti da su zatrovale celo vaše biće.

Budite autentični. Ako ste autentični, pre ili kasnije ćete otkriti da niste telo. Jer autentičnost ne može da veruje u laž. Javlja se jasnoća, oči dobijaju bolju percepciju, i možete videti: vi ste u telu, svakako, ali niste telo. Kada je ruka slomljena, vi niste slomljeni. Kada vam napukne noga, vi niste napukli. Kada je glavobolja tu, vi prepoznajete glavobolju; niste sama glavobolja. Kada osećate glad, prepoznajete glad, ali vi niste glad. Malo-pomalo temeljna laž je sabotirana. Tada možete da prodrete dublje i da vidite svoje misli, snove, kako plutaju u svesti. Tada ćete moći razlučiti, razlikovati - što Patanjđali naziva *viveka* - tada možete razlikovati šta je oblak, a šta nebo.

Misli su poput oblaka koji se kreću

u praznom prostoru. Taj prazan prostor je stvarno nebo, a ne oblaci - oni dolaze i odlaze. *Mi nismo misli, već prazan prostor u kojem se te misli pojavljuju i nestaju.*

Sada ću vam reći jednu vrlo temeljnu *joga*-strukturu vašeg bića.

Baš kao što fizičari misle da se celina sastoji samo od elektrona, električne energije, *joga* misli da se sve sastoji samo od zvučnih vibracija. Za *jogu*, temeljni element postojanja jeste zvuk jer život nije ništa do vibracija. Život nije ništa do izraz tišine. Iz tišine dolazimo i opet se rastvaramo u tišinu. Tišina, prostor, ništavilo, nebiće, to je vaše unutarnje jezgro, osovina točka. Sve dok ne dođete do te tišine, do tog prostora gde ne preostaje ništa osim vašeg čistog bića, oslobođenje nije postignuto. To je okosnica *joge*.

Po njoj se vaše biće deli na četiri sloja. Ja vam govorim; to je poslednji sloj. *Joga* to naziva *vaikhari*, reč znači zrenje, cvetanje. Ali, pre nego li vam govorim, pre nego nešto izrazim, kod mene se to manifestuje kao osećaj, kao iskustvo; to je treća faza. *Joga* je naziva *madhyama*, "sredina". Ali, prije nego se nešto iskusi iznutra, to se kreće u obliku semena. Obično to ne može-

te iskusiti ukoliko niste vrlo meditativni, ukoliko niste postali toliko mirni da možete da osetite pokrete u semenki koja još nije proklimala; to je vrlo suptilno. *Joga* to naziva *pashyanti*; reč *pashyanti* znači "gledati unatrag", gledati u izvor. A iza toga nalazi se vaše temeljno biće iz kojega se sve pojavljuje. Ono se naziva *para*; *para* znači "transcendentalno".

Sada pokušajte da shvatite ova četiri sloja. *Para* je nešto što je izvan svih manifestacija, kao sam prostor. *Pashyanti* je kao semenka. *Madhyama* je kao stablo. *Vaikhari* je kao zrenje, cvetanje.

Da vam ispričam sledeću priču, takođe iz Čandogja Upanišade.

"Donesi mi plod od njagrodovog drveta", zatražio je otac, veliki mudrac Udalaka, od svog sina.

"Evo jednog, gospodine", reče Švetaketu.

"Razbij ga."

"Razbijen je, gospodine."

"Šta vidiš tu?"

"Ove semenke, sasvim male."

"Razbij jednu od njih."

"Razbijena je, gospodine."

"Šta vidiš?"

"Ništa gospodine. Apsolutno ništa."

Otac reče: "Sine moj, ta suptilna bit koju tu ne primećuješ, iz upravo te suštine nastaje veliko njagrodovo drvo. Veruj, sine moj, da postoji suptilna suština iz koje nastaju sve stvari. To je istina. To je Sopstvo. I to si ti, Švetaketu - *tatvamasi*, Švetaketu."

Njagrod drvo, veliko drvo. Otac je zatražio plod; Švetaketu ga donese. Plod je *vaikhari* - stvar je procvetala, dogodilo se zrenje. Plod je najpovršnija stvar, potpuno ispoljena. Otac reče, "Razbij ga". Švetaketu ga razbije - milioni semenki. Otac reče: "Izaberi jednu semenku. Razbij i nju." On je razbije. Sada u ruci nema ničega. Unutar semenke nema ničega. Udalaka reče: "Iz tog ništavila nastaje semenka. Iz semenke nastaje drvo. Iz drveta nastaje plod. Ali temelj je ništavilo, tišina, prostor, bezoblično, nemanifestovano, onostrano, transcendentno."

U fazi *vaikhari* vi ste vrlo konfuzni jer ste tada najdalje od svog bića. Ako se pokrenete dublje u svoje biće, kada se približite *madhyami*, trećoj fazi, bićete malo bliže svom biću. Zato se ona naziva sredi-
nom, mostom. To je način na koji meditant ulazi u svoje biće. Tako se koristi *mantra*...

Kada koristite *mantru* i ritmički ponavljate "om, om, om...", najpre je treba ponavljati naglas: *vaikhari*. Zatim morate zatvoriti usta i ponavljati je iznutra - "om, om, om..." - ništa ne izlazi van: *madhyama*. Zatim morate prekinuti čak i unutarnje ponavljanje; mantra se ponavlja sama. Postajete toliko usklađeni s njom, a ona se nastavlja, sama po sebi - "om, om, om..." Sada ste postali slušač, pre nego ponavljač. Možete slušati, gledati i videti: postalo je *pashyanti*. *Pashyanti* znači gledati unatrag u izvor, sada su vaše oči okrenute prema izvoru. Tada i *om* postepeno nestaje u bezobličju: odjednom postoji samo praznina i ništa drugo. Ne čujete "om, om, om...", ne čujete ništa. Niti se išta čuje niti ima slušača. Sve je nestalo.

"*Tatvamasi, Švetaketu.*" - reče Udalka svome sinu, "To si ti". Ta praznina, kada nestaje i pojanje i pevač.

Sad, ako ste previše vezani za stvari, ostaćete na razini *vaikharija*. Ako ste previše vezani za telo, ostaćete na razini *madhyame*. Ako ste previše vezani za um, ostaćete na razini *pashyantija*. A ako uopšte niste vezani, rastvorićete se u *pari*, transcendentnom, onostranom. To je oslobode-

nje.

Biti oslobođen znači vratiti se kući. Otišli smo predaleko. Samo pogledajte... Iz ništavila dolazi semenka, iz semenke mladica, zatim veliko drvo, zatim cveće i plodovi. Kako su stvari daleko otišle. Ali plod pada natrag na zemlju; krug se zatvara. Tišina je početak, tišina je kraj. Iz čistog prostora dolazimo, i u čist prostor odlazimo. Ako krug nije zatvoren, onda ste zapeli u nekoj tački u kojoj ste se gotovo zamrzuli i ne možete se pokrenuti, i izgubili ste dinamiku, energiju, život.

Joga želi da vas učini tako živima da možete dovršiti ceo krug života, točak života, i da se možete opet vratiti na sam početak. Kraj nije ništa drugo do sam početak. Cilj nije ništa drugo do izvor. Nije da mi dosežemo Boga po prvi put. Mi smo ga najpre imali. Izgubili smo ga. Trebamo ga ponovo zadobiti, vratiti. Bog nikada nije otkriće; on je uvek ponovno otkriće. Bili smo u njemu, u toj utrobi sačinjenoj od mira i tišine i blaženstva, ali smo se udaljili.

Otići daleko takođe je deo rasta, jer ako nikada niste napustili svoj dom, nikada nećete znati šta dom jeste. Ako se nikada niste udaljili od doma, nikada nećete spoz-

nati njegovu lepotu, mir, udobnost, odmor svog doma. Pre nego što stignemo do vlastitog doma, moramo pokucati na mnoga vrata. Pre nego što se vratimo sebi, moramo se spotaknuti o mnoge stvari. Pre nego nađemo pravi put, moramo zastraniti.

To je neminovno, apsolutno neminovno za rast, ali nemojte negde da se zaglavite. Ljudi su se zarobili. Neki ljudi su se zarobili u telima, u svojim telesnim navikama. Neki su zapeli u svojim umovima, ideologijama, mislima, obrascima snova.

Katha Upanišada kaže: "Iza objekta su čula. Iza čula je um. Iza uma je inteligencija. Iza inteligencije je duša. Iza duše je nemanifestovano. Iza nemanifestovanog je *brahman*. A iza samog *brahmana* je ništa." To je kraj, čista svest.

A ta čista svest može se postići kroz mnoge puteve. Prava stvar nije put. Prava stvar je autentičnost tragaoca. Dozvolite da to istaknem.

Možete putovati bilo kojim putem. Ako ste iskreni i autentični, postići ćete cilj. Neki putevi mogu biti teški, neki mogu biti lakši, neki mogu imati zelenilo na obe strane, neki mogu prolaziti kroz pustinju, neki

moгу imati divan pogled naokolo, neki nikakav pogled, to je druga stvar; ali ako se iskreni i časni i autentični i istiniti, onda svaki put vodi ka cilju. Krišna je rekao u Bhagavad-giti: "Kojim god putem čovek putovao, to je moj put. Koda god pošli, vodi ih k meni."

Tako da se sve može jednostavno svesti na jednu stvar: autentičnost je put. Koji god put sledili, ako ste autentični svaki put vodi k njemu. I obrnuto je takođe istina: koji god put sledili, ako niste autentični nećete nigde stići. Vaša autentičnost dovodi vas natrag kući, ništa drugo. Svi putevi su samo sekundarni. Osnovna stvar je biti autentičan, biti istinit.

Ima jedna sufi-priča:

Jedan je čovek čuo da će, ako ode na određeno mesto u pustinji u zoru i stane okrenut prema udaljenoj planini, njegova senka pokazati na veličanstveno zakopano blago. Čovek je napustio svoju kolibu pre prvog dnevnog svetla i u zoru je stajao na rečenom mestu. Njegova senka pala je duga i tanka preko površine peska. "Kakva sreća", pomisli, i zamisli sebe s velikim bogatstvom. Počeo je da kopa za blagom. Toliko

se udubio u rad da nije primetio kako se sunce uzdiže i skraćuje njegovu senku. Kada je primetio, senka je bila gotovo upola kraća nego pre. Zabrinuo se i počeo da kopa na novom mestu. Satima kasnije, u podne, čovek opet stane na rečeno mesto. Nije pravio senku. Jako se zabrinuo. Počeo je da plače i kuka - sav trud je izgubljen. Gde je pravo mesto? Zatim je tu prošao sufi-učitelj koji mu se nasmeja i reče: "Sada senka tačno pokazuje blago. Ono je unutar tebe."

Svi putevi mogu da vode do njega (Boga) jer je na neki način već dosegnut. On je unutar vas. Vi ne tražite ništa novo. Tražite nešto što ste zaboravili. A kako biste to zaista mogli da zaboravite? Mi traganje za blaženstvom zato što ga ne možemo zaboraviti. Ono stalno odzvanja u nama. Traganje za blaženstvom, traganje za radošću, traganje za srećom nije ništa drugo do traganje za Bogom. Ne morate koristiti reč "Bog", nije važno, ali svo traganje za blaženstvom je traganje za Bogom - traganje za nečim što znate da je jednom bilo vaše i da ste to izgubili.

Zbog toga su svi veliki sveci govori-

li "seti se". Buda je to zvao *samyak smriti*, "ispravno sećanje". Nanak je to zvao *nam smaran*, "sećanje imena" - sećanje adrese. Niste li primetili kako se mnogo puta dogodi da kada nečega ne možete da se setite, kažete "Baš mi je navrh jezika", ali ipak ne dolazi. Bog je navrh vašeg jezika.

U maloj školi učitelj je napisao na tabli hemijsku formulu i rekao dečaku da ustane i kaže šta ta formula predstavlja. Dečak pogleda i reče: "Gospodine, baš mi je navrh jezika, ali ne mogu da se setim." Učitelj reče: "Ispljuni to! To je cijanid!"

Bog je takođe navrh vašeg jezika, i ja ću vam reći: "Progutajte to! Progutajte to! Nemojte ispljunuti! To je Bog!" Pustite ga da cirkuliše vašom krvlju. Pustite ga da postane deo vaših najdubljih vibracija. Pustite ga da postane pesma unutar vašeg bića, ples.

Identifikacija s telom nije ništa drugo do navika. Dete se rodi, ono ne zna ko je, a roditelji moraju da mu stvore neki identitet, inače će biti izgubljeno u svetu. Oni mu moraju reći ko je. Oni takođe ne znaju. Moraju stvoriti lažnu etiketu. Daju

mu ime, daju mu ogledalo i kažu: "Gledaj. Ovo je tvoje lice. Gledaj. Ovo je tvoje ime. Gledaj. Ovo je tvoj dom. Gledaj. Ovo je tvoja kasta, tvoja religija, tvoja zemlja." Te identifikacije mu pomažu da oseti ko je - bez da zna ko je. To su navike.

Zatim malo-pomalo počinje da se razvija njegov um. Ako je rođen u hinduskoj kući, čitaće *Gitu*, slušaće *Gitu*. Ako je u hrišćanskoj kući, odvešće ga u crkvu. Počinje novi identitet, unutarjni identitet - postaje hrišćanin, Hindus, musliman. Rođen je u Indiji, postaje Indijac. U Kini, on postaje Kinez. I počinje da se identifikuje sa tradicijom zemlje. Kinez se identifikuje sa kineskom tradicijom i istorijom, prošlošću Kine. Tada se oseća kod kuće, ima korene - celu tradiciju. Ako je Indijac, ima korene, nije beskućnik. Stvorio je određeni dom: u tradiciji, u zemlji, u istoriji, u junacima - Rami, Krišni - sada se oseća kod kuće. Našao je svoje mesto, ali to nije stvarno mesto. Identitet je zbog korisnosti.

A zatim ta navika postane tako čvrsta da čak i onda kada jednog dana spoznate kakva glupost je misliti da ste Indijac, Hindus, musliman, hrišćanin, Kinez - kakva glupost - ali i tada će stara navika istrajati.

Bertrand Russell napisao je kako zna da više nije hrišćanin, ali nekako stalno to zaboravlja. Svo to uslovljavanje... Vi možete ići protiv tradicije, ali još ćete se kačiti na nju. Čak i ljudi koji su postali revolucionari ostali su vezani za svoje tradicije; možda na negativan način. Ako se Hindus protivi hinduizmu, ipak će govoriti o Krišni - protiv njega; ipak će govoriti o Rami - protiv njega. Ako se musliman usprotivi svojoj tradiciji, još uvijek će kritikovati Kuran; naravno, sada će ga kritikovati, kritikovaće Muhameda, ali će ostati vezan za tradiciju.

Pravi buntovnik je onaj koji odbaci tradiciju tako duboko, tako potpuno, da nije čak ni protiv nje. Nije ni za ni protiv; tada je slobodan. Ako ste protiv, još uvek niste slobodni. Ako ste protiv nečega, otkrićete da ste vezani za tu stvar; postoji veza, čvor.

A navike postaju nesvesne. Poznajem vrlo, vrlo učenog čoveka, vrlo obrazovanog, vrlo poznatog, i zaista velikog intelektualca. On je dugo bio sledbenik J. Krišnamurtija, gotovo četrdeset godina. I kada god bi me posetio, uvek je govorio: "Nema meditacije. Šta to učiš ljude? Krišnamurti kaže da nema meditacije; sve *mantrae* su

samo ponavljanja; i sve meditacije, sve metode, uslovljavaju um. Ja ne meditiram."

Čekao sam pravi trenutak da istina izbije na videlo. Onda se on razboleo, srčani napad. Požurio sam da ga posetim, a on je ponavljao: "Ram, Ram, Ram..." Nisam mogao da verujem. Protresao sam mu glavu i rekao: "Šta to radiš? - Ram, Ram, Ram... Ti si Krišnamurtijev sledbenik. Zar si zaboravio?"

On reče: "Zaboravi sve to. Umirem. A ko zna? Možda je Krišnamurti u krivu. Ništa neću izgubiti ako ponavljam Ram, Ram, Ram; a to je vrlo utešno."

Šta se dogodilo tom čoveku? Četrdeset godina slušanja Krišnamurtija, ali njegov Hindus je još tu. U poslednjem trenutku um će početi da reaguje. Ne, on nije buntovnik. Mislio je da je buntovnik. On se usprotivio svemu, bio je protiv svega onoga što Hindusi govore, i u poslednjem trenutku celo se zdanje srušilo.

Život obično nije ništa drugo do navika, mehanička navika. Ukoliko ne postanete svesni, ukoliko ne postanete zaista svesni, biće teško izaći iz toga.

Čuo sam priču o kockaru.

Jedan je okoreli kockar umro i nje-

gov je duh neutješno lutao unaokolo nekoliko sedmica. Premda je bio izabran da bude primljen na nebo, mesto mu je bilo dosadno. Nema kocke, nema kockanja - kakve koristi otići u raj ili na nebo? Naposljetku upita Sv. Petra da li bi mogao da ode i pogleda na drugo mesto.

"Bojim se da je to nemoguće", reče Sv. Petar, "Ako odeš dole, neće ti biti dopušteno da se vratiš." "Ali ja samo želim da pogledam okolo", reče kockarev duh.

Sv. Petar je pristao da mu dâ posebnu propusnicu koja mu dopušta ostanak od samo dvadeset četiri sata. Kockar je otišao da razgleda pakao, i prvo što je ugledao kad je stigao bila je grupa poznanika koji igraju poker. Međutim, odbili su da ga prime u igru jer nije imao novca. "Brzo ću to da ispravim", reče, i spusti se niz jedan hodnik. Vratio se deset minuta kasnije, mašući velikim smotuljkom novčanica od deset funti.

"Gde si nabavio sav taj novac?" upita jedan iz grupe.

"Prodao sam moju propusnicu", odgovori kockar.

Navike mogu biti prejake; možete čak odbiti i nebo. Pod snagom navike vi ste

uglavnom nesvesni i bespomoćni. Zbog toga *joga* insistira da unesete više svesti u svoje vezanosti. Zapamtite koliko god možete da vi niste telo. I zapamtite još jednu stvar: teško je razbiti naviku, ali nije teško ako stvorite drugu da je zameni. A to je ono što se događa: ljudi zamenjuju navike. Ako im kažeš: "Ti nisi telo", počće da misle da su um. Tako se ništa ne menja, samo se menja ime navike.

Ovo vidim. Ako kažem nekome: "Prestani da pušiš", počće da žvaće *pan*. Ako mu kažem da prestane da žvaće *pan*, počće da žvaće žvaku. Ili ako mu kažeš da prestane i s tim, počće previše da priča; to je opet ista stvar. Na početku je samo pušio; barem je štetio samo sebi, nikome drugome. Sada ne može da puši, pa previše priča; sada uništava i tuđi mir i tišinu. Pušač je na neki način dobar; ograničava se na sebe. Žene previše pričaju; jednom kada počnu da puše, pričaju manje.

Zapravo, sigurno ste primetili: kad god ste nervozni, počnete da pušite. Pušite samo da bi pobjegli od nervoze. A isto se događa kad god počnete da pričate. Osećate se nervoznim; želite da se nečim odvojite od toga.

Čuo sam divnu anegdotu.

Pacijent, koji je imao tek osamnaest, zadao je puno brige svojim roditeljima jer je provodio sate u sobi oblačeći vrlo pomno svoju elegantnu odeću. Beskonačno bi češljao kosu, polirao cipele, onda bi otišao u kuhinju, zabio šargarepu u levo uvo i otišao da pleše u disko. Naravno, roditelji su bili zabrinuti zbog sveg toga i nagovorili su ga da poseti psihijatra. Stigao je kod psihijatra, divno doteran, sa štapićem celera u levom uhu. Doktor pažljivo spomene da su roditelji malo zabrinuti za njega i zatim upita: "Usput, ima li ijedan razlog zašto štapić celera viri iz tvog levog uha?"

Dečak pogleda iznenađeno i reče: "Naravno da ima. Mama nije imala nijednu šargarepu."

Sad, ako nema šargarepe, onda celer... Ali ljudi nastavljaju da zamenjuju navike. Ponekad se dogodi da lošu naviku zamenite dobrom, i svi su srećni, svi su zadovoljni. Ali *joga* neće biti zadovoljna. Možete prestati da pušite i da počnete da ponavljate *mantra*. Sada, ako ne ponavljate svoju *mantru* jedan dan, osećate nelagodu na isti način kao kada ste bili pušač i niste

pušili jedan dan - ista želja za sleđenjem rutine, da radite bilo šta što ste radili, mehanički. Možete zameniti lošu naviku dobrom, ali navika je navika. Ona može biti dobra u očima društva, ali za vaš unutarnji rast to nema značaja.

Treba se rešiti svih navika. Ne kažem da postanete kaos. Ne kažem da živite život apsolutno grozničavo i apsurdno, cik-cak, ne. Ali neka vaš život bude odlučan vašom svešću. Moguće je da ustanete rano ujutro, u pet sati, iz navike; a isto tako je moguće da ustanete rano ujutro, u pet sati, ne iz navike nego iz svesti. To dvoje je tako različito, kvalitet je potpuno različit. Kada osoba ustaje u pet samo iz navike, onda je ona mehanična koliko i osoba koja iz navike ustaje u devet. Oboje su u istom čamcu. I osoba koja ustaje u pet biće tupa koliko i osoba koja ustaje u devet jer za tupost nije u pitanju kada ustaješ. Za tupost je pitanje ustaješ li iz navike ili iz svesti.

Ako ustaješ iz svesti, bićeš budan. To može biti u devet ujutro, ali ako ustaneš budan bićeš osetljiv, videćeš stvari s jasnoćom, i sve će biti divno. Posle dugog odmora, nakon što su se čula odmorila, ona postaju opet živa, još življa. Prašina je nestala,

sve je jasnije. Odmoran, duboko u svojoj *pari*, svom onostranom, nakon što si pao u san - sve misli, telo zaboravljeno, ostavljeno daleko - krenuo si kući. Vraćaš se odatle podmlađen, svež. Ali ako je to samo navika, onda je beskorisna kao i svaka druga navika.

Religija nije pitanje navike. Ako odlaziš u crkvu ili hram samo iz navike, formalnosti, rutine u koju si zapao, kojoj si uvežban, onda je to beskorisno. Ako odeš u hram budan, onda će hramska zvona za tebe imati potpuno drugačiji smisao, drugačije značenje. Ta će hramska zvona zazvoniti u tvom srcu. Tada će te tišina crkve okružiti na sasvim nov način.

Dakle, zapamtite, to nije pitanje navike. Religija nije pitanje uvežbanog običaja i navike. Vi je morate razumeti, a kako, to vam je dao Patanjđali, postepeno vam je davao sve više i više razumevanja, otkrivajući vam sve više i više od puta.

Što više postajete jasni, to ćete bolje moći da čitate poruku napisanu posvuda, na svakom listu, na svakom cvetu. Poruka je Božja. Njegov potpis je posvuda. Nema potrebe da ulazite u Bhagavad-gitu, da ulazite u Bibliju ili Kuran. Kuran i Bhagavad-

gita i Biblija ispisani su po celom postojanju. Vama su samo potrebne prodorne oči.

Čuo sam:

Mlada udata žena iz Londona verovala je da je trudna, pa je otišla kod doktora da proveri. Doktor je površno pregledao i potvrdio da je njena sumnja bila ispravna. Zatim, na njeno zaprepaštenje, uze gumeni pečat i njime joj otisne nešto na trbuh i reče: "To je sve."

Žena je ispričala suprugu taj čudan događaj i on upita: "Šta piše?"

"Pa pročitaj", odgovori ona.

Otkrio je da je otisak bio presitan da bi ga pročitao, ali lupa je sve razjasnila. Pisalo je: Kada ovo budeš mogao da pročitaš bez lupe, pojuri sa ženom u bolnicu."

U ovom trenutku vam treba lupa - za Budu, Isusa, Krišnu, Patanjđalija. A ni tada ne možete čitati jer su vaše oči gotovo slepe. Jednom kada su vaše oči bistre, njihova poruka je posvuda. A poruka je tako jasna da ćete se naprosto iznenaditi kako ste je propuštali tako dugo, kako niste mogli da je vidite. Bila je svuda naokolo, posvuda; kucala je na vaša vrata iz svakog pravca, iz

svake dimenzije.

Ako živite u umu, čučete malo od nje, ali ćete teoretisati o tome i promašiti. Ako odete dublje od uma, u *pashyanti*, gde vas vodi meditacija, bićete sposobni da pročitate poruku i nećete biti žrtva teoretisanja, nećete filozofirati. A jednom kada ne filozofirate o tome, jednom kada ne mislite o Bogu nego ga vidite, i kada ne zaobilazite nego prođete neposredno, nestajete iz *pashyantija*, seme je razbijeno. Padate u ambis *pare*, onostranog.

Krug je zatvoren: od tišine do tišine, od prostora do prostora, od Boga do Boga. Početak je Bog, kraj je Bog. Alfa i omega - on je oboje.

Sada *sutra*:

*Sattva-purushayoh shuddhi-samyek
kaivalyam.*

*Oslobođenje se stiče kada postoji
jednakost u čistoći puruše i sattve.*

Joga postojanje deli na dvoje. Nemanifestovano je jedno, ali manifestovano je dvoje jer se stvari razdvajaju u samom procesu manifestacije. Na primer, gledate ružin grm, divno cveće. Samo gledate, ne

kažete ni reč. Samo vidite ružu, bez da kažete reč čak ni iznutra. Iskustvo je jedno. Sada, ako želite nekome reći: "Cveće je divno", u trenutku kada kažete "Cveće je divno", rekli ste takođe nešto i o ružnoći. Cveće "nije ružno". S lepotom dolazi i ružnoća. Ako neko pita "Šta je lepota?" moraćete da koristite ružnoću kako biste objasnili.

Ako posmatrate ženu i u vama se ne začne niti reč, onda je iskustvo jedno, nedualno. U trenutku kada kažete "Volim te" uveli se i mržnju. Zato što se ljubav ne može objasniti bez mržnje. Dan se ne može objasniti bez noći, a život se ne može objasniti bez smrti. Suprotnost mora biti prisutna.

U tački *vaikhari* sve je jasna podela, dualnost; noć je odvojena od dana, smrt je odvojena od života, lepota je odvojena od ružnoće, svetlost je odvojena od tame - sve je podeljeno na aristotelovski način, jasno, bez mosta. Pođite malo dublje. U tački *madhyama* podela počinje, ali nije tako jasna; noć i dan se susreću, mešaju, kao ujutro ili uveče. Pođite još dublje. U tački *pashyanti* podela je u zametku, dualnost još nije nastupila; ne možete reći šta je šta, sve

je nediferencirano. Pođite još dublje. U tački *para* nema podele - vidljive ili nevidljive.

Kada je reč o manifestaciji, *joga* deli stvarnost na dvoje: *purušu* i *prakrti*. *Prakrti* znači "materija"; *puruša* znači "svest". Kada ste identifikovani sa umom i telom, s *prakrti*, prirodom, materijom; oboje je zagađeno. Zagađenje je uvek dvostruko.

Na primer, ako pomešate mleko i vodu reći ćete "Mleko više nije čisto", ali niste opazili sve: ni voda više nije čista. To je stoga što je voda besplatna pa niko ne mari; ipak, ako pomešate mleko i vodu, oboje postaju nečisti. To je nešto, jer oboje je bilo čisto - voda je bila voda, a mleko mleko - oboje su bili čisti. To je čudo, dve čistoće se susretnu i obe postanu nečiste.

U nečistoći nema ničeg za osudu. To naprosto znači da se umešao strani element. To naprosto znači da se umešalo nešto nesvojstveno, to je sve.

Ova *sutra* je vrlo lijepa. "*Vibhuti pada*" se završava ovom *sutrom*; ona je vrhunac. Ova *sutra* kaže da ste, kada ste identifikovani sa telom, nečisti; telo je nečisto. Kada ste identifikovani sa umom, neči-

sti ste; um je nečist. Kada niste identifikovani, oboje postaje čisto. Ovo sada izgleda paradoksalno. *Siddha*, ili Buda, onaj koji se ostvario, njegov um funkcioniše u čistoći. Njegov genije funkcioniše u čistoći, svi njegovi talenti postali su čisti. I njegova svest funkcioniše u čistoći. Oboje su razvijeni - mleko je mleko, voda je voda. Oboje je ponovo postalo čisto.

Sutra kaže: "Oslobođenje se stiče kada postoji jednakost u čistoći *puruše* i *sattve*." *Sattva* je najviša tačka *prakrti*, prirode, materije. *Sattva* znači "inteligencija"; a *puruša* znači "budnost". To je najsuptilniji čvor unutar vas jer je to dvoje tako slično. Inteligencija i budnost su tako slične da mnogo puta možete pomisliti kako je inteligentan čovek budan čovek. To nije tako.

Ajnštajn je inteligentan, veličanstveno inteligentan, ali on nije Buda, nije budan. On je možda čak i nesvesniji od običnih ljudi jer je tako mnogo uronjen u svoju inteligenciju. Ajnštajn je putovao autobusom do nekog mesta i kondukter je došao da mu naplati. Dao mu je novac, a kondukter mu je vratio kusur. Ajnštajn je izbrojao, ali brojao je krivo - najveći svetski matematičar - i reče: "Niste mi dobro vrati-

li kusur, dajte mi još par novčića."

Konduktar ponovo izbroji, i reče: "Zar ne znate računati?"

On nije znao da je to Albert Ajnštajn. Najveći matematički genije ikada... a konduktar kaže: "Zar ne znate računati?" Niko nije znao više o računanju od tog čoveka, a šta se dogodilo?

Ljudi koji su vrlo inteligentni skoro uvek su odsutni duhom. Oni su pokretani i vezani svojom inteligencijom toliko da postanu zaboravni oko mnogih stvari u vanjskom svetu.

Čuo sam za velikog psihoanalitičara, vrlo inteligentnog čoveka. Toliko se udubio u svoje eksperimente da dva ili tri dana nije ni išao kući. Supruga se zabrinula. Treći dan više nije mogla da čeka, nazvala je i rekla: "Šta radiš? Vрати se; čekam te. I večera je gotova."

On reče: "U redu, doći ću. Koja je adresa?"

On je u potpunosti zaboravio - svoju ženu i kuću, pa i adresu.

Inteligencija nije nužno i svest. Svest je nužno i inteligencija! Čovek koji je svestan jeste inteligentan, ali čovek koji je inteligentan ne mora biti i svestan, to nije

nužno. Ali to dvoje je vrlo blizu. Inteligencija je deo uma-tela, a svest je deo *puruše*, najvišeg, onostranog.

Nebo susreće zemlju. Ta tačka, taj horizont gde nebo susreće zemlju je tačka u kojoj se postaje savršeno neidentifikovan - tu, gde inteligencija susreće svesnost. To dvoje je vrlo slično. Inteligencija je pročišćena materija, tako čista da se neko može uhvatiti za to i pomisliti: "Postao sam svestan". Tako mnogi filozofi traće svoje živote: misle da je njihova inteligencija njihova svest. Religija je potraga za svesnošću; filozofija je potraga za inteligencijom.

"Oslobođenje se stiče kada postoji jednakost u čistoći *puruše* i *sattve*." Ali kako postići oslobođenje? Najpre morate postići čistoću *sattve*, inteligencije. Dakle, pođite dublje. *Vaikhari* je manifestovana inteligencija; *madhyama* je inteligencija manifestovana samo vama, ne i svetu; *pashyanti* je inteligencija u formi semena; a *para* je svesnost. Malo-pomalo se odvojite, razlikujte; posmatrajte telo kao instrument, medijum, boravište - i zapamtite to koliko god možete. Malo-pomalo uspostaviće se sećanje. Zatim počnite da radite na umu. Zapamtite da niste um. To pamćenje će vam

pomoći da se odvojite.

Jednom kada se odvojite od tela i uma, vaša će *sattva* biti čista. A vaš *puruša* je oduvek bio čist; samo je identifikacija s materijom učinila da izgleda nečisto. Jednom kada su oba ogledala čista, ništa se ne ogleda. Dva ogledala okrenuta jedno prema drugome: ništa se ne ogleda, ona ostaju prazna.

Ta tačka apsolutne praznine je oslobođenje. To nije oslobođenje od sveta. To je oslobođenje od identifikacije. Nemojte biti identifikovani, ne poistovećujte se ni sa čim. Uvek pamтите da ste svedok, nikada ne gubite tu tačku svedočenja; onda će se jednog dana unutarinja svesnost uzdići poput hiljadu sunaca koji se uzdižu zajedno.

To je ono što Patanjđali naziva *kaivalya*, oslobođenje.

Reč *kaivalya* treba razumeti.¹⁵

¹⁵ Reč *kaivalya* označava stanje onoga što je prosto, neumešano ni sa čim, autentično, čisto, pa otuda sadrži ideju savršenstva i potpunosti. Zato se koristi da označi savršenstvo pročišćenja Duha-čoveka (*puruša*) njegovim izdvajanjem iz svega što mu nije autentično. U tom smislu ona označava izdvojenost i otcepljenje čovekove suštine, *puruše*, od prolaznog bivstvovanja u vremenu (*prakrti*), čovekovo vaskr-

U Indiji su različiti vidovnjaci koristili različite reči za tu konačnu stvar. Mahavira je zvao *mokša*. *Mokša* se može ispravno prevesti kao "apsolutna sloboda", nema vezanosti, svi zatvori su nestali. Buda je koristio riječ *nirvana*; *nirvana* znači "utrnuće ega". Kao kada ugashite svetlo i plamen naprosto nestane, isto tako nestaje svetlost ega; vi više niste entitet. Kapljica se rastvorila u okeanu; ili se okean rastvorio u kapljici. To je rastvaranje, poništenje.

Patanđali je koristio reč *kaivalya*; ona znači "apsolutna izdvojenost". To nije ni *mokša* niti *nirvana*. To znači apsolutna nezavisnost: došli ste do tačke u kojoj za vas niko drugi ne postoji. Ništa drugo ne postoji: samo vi, samo vi, samo vi. U stvari, nije moguće nazivati sebe "ja", jer "ja" ima odnos sa "ti", a "ti" više ne postoji. Više nije moguće reći da ste u *mokši*, slobodi, jer kada nestanu sve vezanosti kao takve, kakvo značenje ima sloboda? Sloboda je moguća ako je moguć zatvor. Vi ste slobodni samo zato što postoji zatvor u blizini. Vi niste unutar zatvora, u njemu su drugi

senje iz smrtnog u besmrtno i nerođeno, iz nepostojanja u postojanje.

ljudi, ali potencijalno, teoretski, možete završiti u zatvoru bilo kad. Zbog toga ste slobodni. Ali ako zatvor apsolutno, konačno nestane kao da ga nikada nije ni bilo, kakvog smisla ima nazivati se slobodnim?

Kaivalya je naprosto nezavisnost. Ali zapamtite, ova nezavisnost nema ništa zajedničkog s vašom usamljenošću. U usamljenosti postoji "drugi", osećate ga, osećate nedostatak drugoga. Zbog toga je usamljenost tužna stvar. Vi ste "usamljeni": to znači da osećate potrebu za drugim. "Nezavisan": kada nestane potreba za drugim. Vi ste dovoljni sami u sebi, potpuni ste u sebi, nema potreba, nema želja, nema se nigde ići: to je ono što Patanjđali zove "doći kući". To je oslobođenje po njegovom opisu; to je njegova *nirvana* ili *mokša*.

Vi možete imati bljeskove. Ako sedite tiho i odvojite se... Najpre se odvojite od objekata. Zatvorite oči, zaboravite svet, čak i ako postoji smatrajte ga samo snom. Zatim posmatrajte ideje i misli i setite se da one niste vi, one su ploveći oblaci. Odvojite se od njih; nestale su. Zatim se rađa jedna ideja: ta da ste odvojeni. To je *pashyanti*. Sada odbacite i nju, inače ćete zapeti tu. Odbacite i nju: naprosto i toj ideji budite

svedok. Najednom ćete eksplodirati u ništavilo. To može biti samo na trenutak, ali ćete okusiti *tao*, okusiti *jogu* i *tantru*; okusićete istinu. A kada jednom okusite, postaje sve lakše i lakše približiti se tome, dopustiti to, postati ranjiv za to, postati dostupan. Svaki dan postaje sve lakše. Što više putujete, to put postaje sve jasniji.

Jednog dana ćete ući i nikada više nećete izaći... *kaivalyam*. To je ono što Patanjđali naziva apsolutnim oslobođenjem. Na Istoku, to je cilj.

Ciljevi Istoka postavljeni su mnogo iznad ciljeva Zapada. Čini se da je na Zapadu nebo konačna stvar. Hrišćanima, muslimanima, Jevrejima nebo je konačna stvar, nema ništa onkraj toga. Ali, mi na Istoku radili smo više, dublje smo bušili u stvarnost. Bušili smo do samog kraja, gde svrdlo odjednom nailazi na prazninu i ništa više nema da se buši.

Nebo je želja, želja da se bude srećan; pakao je strah, strah da se bude nesrećan. Pakao je akumulirana bol; nebo je akumulirano zadovoljstvo. Ali oni nisu sloboda. Sloboda je kada niste ni u bolu ni u zadovoljstvu. Sloboda je kada nestane dualnosti. Sloboda je kada nema ni neba ni

pakla: *kaivalyam*. Tada se dostiže do konačne čistote.

To je bio cilj Istoka, i mislim da to mora biti cilj celog čovečanstva.

SADA MOŽEŠ DA SKOČIŠ S MOSTA VATERLO

*30. aprila 1976. pre podne
u dvorani "Buddha"*

Prvo pitanje:

Izvodio sam sadhanu pod vođstvom drugog učitelja. U to vreme nisam imao problema sa seksom. Ali, napetosti su postojale u mom umu. Nakon što sam došao pod tvoje okrilje napetosti su nestale, ali pojavio se novi problem sa seksom. Zbog seksa je počela nova napetost. Šta da radim u takvom stanju? Molim te vodi me.

Jednom kada bilo šta uzmeš kao problem, postaje nemoguće rešiti ga. Nije-dan problem sam po sebi ne može biti rešen. Ako vidiš duboko u svaki problem - a da ga ne prihvatiš kao problem - rešenje izranja samo. Dakle, prva stvar koju treba naučiti jeste odbaciti staru naviku gledanja na stvari kao da su problemi. Ti ih činiš problemima.

Ma primer, seks. On uopšte nije problem. Ako jeste problem, onda bilo šta možeš pretvoriti u problem. I disanje možeš pretvoriti u problem. Jednom kada disanje pogledaš kao problem, počćeš da pitaš kako da se reši. Postaćeš uplašen od disanja. Seks nije problem. Seks je jednostavna, čista energija. Ali živeći s nekim učiteljem ti si postao uslovljen, jer skoro devedeset devet posto učitelja uzimaju seks kao problem. Oni u stvari nisu učitelji. Oni nisu rešili ništa u svojim vlastitim životima. Isto su toliko u nevolji koliko i ti. Oni su neurotični koliko i ti.

Čovek s uvidom nema problema; i čovek s uvidom nikada nikome ne pomaže da ima problem.

Ja ne mogu da rešim tvoj problem ako ti imaš mehanizam da ga stvoriš, ali ti mogu dati svoj uvid, da progledaš, da vidiš bistrije, s više jasnoće i percepcije.

Dakle, prva stvar za razmatranje: zašto seks nazivaš problemom? Šta je u njemu problematično? Ako je seks problem, zašto onda hrana nije problem? Ako je seks problem, zašto onda disanje nije problem? Ako je seks problem, zašto onda... sve se može izokrenuti u problem. Samo

treba da gledaš na taj način, i bilo šta postaje problem.

U različitim kulturama, u različitim društvima, različite stvari se smatraju problematičnima. Ako si odgajan pod Frojdom uticajem, onda seks uopšte nije problem. Onda će ne biti seksualan postati problem. To je postao problem mnogim zapadnjacima.

Došla mi je jedna žena, oko šezdeset pete, i rekla: "Osho, moja želja za seksom nestaje. Pomozi mi." Zbog toga što ste previše bili pod Frojdom uticajem, seks je gotovo postao ekvivalent životu. Ako želja za seksom nestaje, vi umirete, smrt je vrlo blizu. Dakle do samog kraja, i na samrtničkoj postelji, morate ostati seksualna bića, morate prisiliti sebe da budete seksualna bića.

To je potpuno nov problem - posebno za Indijce koji o tome ne mogu da razmišljaju kao o problemu. Ako se to dogodi njima, oni će otići u hram i zahvaliti Bogu. Čak i kada su mladi, ako želja za seksom nestane, oni će biti vrlo srećni, neizrecivo srećni. Bog je bio od velike pomoći; problem je rešen. Ali problem možda nije rešen, možda su naprosto postali impotentni.

Problem se javlja zbog određenog stanovišta. Problem nije problem sam po sebi; on zavisi od vašeg stanovišta. Ako ste zapadnjak, onda pijenje alkoholnih pića nije problem. Naprosto, kao i svako drugo piće - Koka-Kola ili Fanta. Ako ste Nemac, pivo je naprosto voda. Nema problema u tome. Ali ako ste Indijac, pojavljuju se poteškoće. Čak i Koka-Kola je problem. Gandhi vam ne bi dopustio da pijete Koka-Kolu. U svom je ašramu bio zabranio čaj. Čaj! On mu je postao problem jer sadrži nešto kofeina. Za budiste čaj nikada nije bio problem. U Japanu, Kini, postao je gotovo religijski ritual.

Budistički redovnik svoj život počine čajem. U rano jutro, pre nego što će da meditira, pije čaj. Nakon meditacije pije čaj, i to na tako religiozan način, s takvom otmenošću i dostojanstvom. Nikada se čaj nije smatrao problemom; zapravo, budisti su ga i otkrili. Po legendi se povezuje s Bodidarmom.

Smatra se da je Bodidarma otkrio čaj. Živeo je na obronku planine. Ime planine bilo je Ta, i pošto je čaj najpre otkriven tamo, zato se zove ta, tea, cha, chai - sve su to izvedenice od Ta. A zašto ga je

Bodidarma otkrio i kako ga je otkrio?

Pokušavao je postići tačku apsolutne budnosti. To je teško. Možeš da živiš mnogo dana bez hrane, ali bez sna? - a on je pokušavao da ne dopusti nimalo sna. Nakon nekog vremena - sedam, osam dana - odjednom je osetio da dolazi san. Otkinuo je svoje kapke i bacio ih, tako da više ne bude problema. Rečeno je da su kapci pali na zemlju, izniknuli kao čaj. Zato čaj pripomaže budnosti; ako popiješ previše čaja naveče nećeš moći da spavaš. A budući da je cela budistička briga kako postići tačku u koju se san ne upliće i možeš ostati savršeno budan, naravno da je čaj postao gotovo sveta stvar, svetinja nad svetinjama.

U Japanu u manastirima imaju kućice - čajne kuće. Kada odlaze u čajnu kuću, odlaze kao što neko odlazi u crkvu ili hram. Okupaju se; obuku novu, čistu odeću; ostave cipele van; kreću se tiho, dostojanstveno, sednu... I to je dug ritual. Nije da samo odeš tamo, popiješ šolju čaja i odeš. Ne u takvoj žurbi. Prema bogovima treba dobro postupati, a čaj je bog, bog budnosti. Tako će oni sestiti u tišini, čajnik će pevati svoju pesmu, i najpre će slušati to. Tako se pripremaju. Meditiraće nad pevajućim čajnikom.

Zatim će im se pružiti šoljice i tanjirići. Oni će ih dodirivati, gledati ih, jer to su umetnička dela. I niko ne voli da koristi šoljice i tanjiriće kupljene u trgovini. Svaki manastir pravi svoje vlastite. Bogataši prve svoje vlastite. Siromašni, ako ne mogu priuštiti da prave svoje vlastite, kupuju ih u trgovini, slome ih i ponovo zalepe; tako postaju savršeno unikatni.

Zatim se naliva čaj. I svi su u dubokom, receptivnom, meditativnom raspoloženju, dišući sporo i duboko. Zatim se pije čaj kao da se nešto božansko spušta u tebe.

To Mahatma Gandhi ne može da smisli. U njegovom ašramu nije bio dopušten čaj; čaj je bio na crnoj listi. To zavisi od stava.

Ono što bih želeo da vam kažem jeste da od vas zavisi koliko problema želite da stvorite. Odbacite ih koliko god možete. Što manje problema imate, to bolje, jer ako tih nekoliko ne možete da odbacite, ako zaista nisu tu zbog vašeg stava nego su istinski životni, onda se mogu rešiti.

Čuo sam o jednom čoveku koji je otišao kod psihijatra:

Jadan čovek imao je velike podoč-

njake; izgledao je vrlo umorno: "Sanjam baš svaku noć, doktore", reče. "Prošle noći je bilo strašno! Bio sam u velikom avionu, imao sam padobran, penjali smo se na četrdeset hiljada stopa, odakle sam trebao da skočim da postignem novi visinski rekord. Došli smo na četrdeset hiljada stopa - otvorio sam vrata - zakoračio naprijed - potegnuo konopac - šta mislite da se desilo?"

Doktor reče: "Nemam pojma."

Čovek reče: "Spala mi je pidžama!"

Sad, je li to problem? Kada se nalazite na četrdeset hiljada stopa iznad Zemlje, je li to problem? Ceo život je na kocki? I to u snu!

I čovek se oseća umornim. Čuo sam, dva prosjaka su sedela na klupi u parku i pričala. Ja sam baš prolazio pored. Jedan prosjak reče: "Sanjao sam da sam dobio dobar posao." Drugi reče: "Da, izgledaš umorno."

Odbaci gluposti. Seks nije problem. Seks je tvoja životna energija. Prihvati ga. Ako prihvatiš, može se transformisati. Ako odbiješ, bićeš u neredu. Ako se boriš s njim, s kim se boriš? Samo razmisli: sa sobom - pola/pola, podeljen. Boriš se sa sobom;

naravno da ćeš biti sve obogaljeniji. Nikada se ne bori sa sobom.

Sadhana nije konflikt, nije borba. *Sadhana* je duboko razumevanje, transformacija, svesnost, u kojoj počinješ da voliš, da prihvataš sebe, i da ideš sve više i više - kroz razumevanje. Ništa ne treba isključivati iz svog bića. Sve je onako kako treba da bude. To treba upotrebiti za višu harmoniju, to je sve. *Vinu* ne treba baciti. Ako ne možeš da sviraš na njoj, nauči. Nema ničeg lošeg u *vini*. Ako ne znaš da sviraš, a ipak sviraš, naravno da ćeš proizvesti ludu buku. Susedi će te prijaviti policiji. Žena će smesta hteti razvod. Deca će ti postati nervozna. A ti sam ćeš biti u neredu zato što ne znaš da sviraš na *vini* - kako svirati muzički instrument? Postajaćeš sve više disonantan u sebi.

Ali nema ništa loše u *vini*, zapamti. Ti ne znaš da sviraš.

Seksualna energija je veličanstvena energija. Ti ne znaš kako da sviraš s njom. I vekovima su vas učili da budete protiv nje. Samo pogledajte šta su vaši religiozni ljudi učinili svetu. Oni su učili da budete protiv seksa i seks je postajao sve važniji zbog njihovih učenja. Ceo svet je gotovo neuroti-

čno seksualan. Neki mu se odaju kao da u životu ne postoji ništa drugo, a neki beže od njega kao da u životu ne postoji ništa drugo. Neki samo beže, neki se samo bore. Svi oni traće svoje živote.

Seks je veličanstvena energija, poklon od Boga. U njemu se kriju mnoga blaga. To se mora naučiti, knjiga se mora otvoriti, mora se ući u to, mora se duboko proučiti, duboko razumeti. Ključ beskrajnog života je u njemu.

Sada, pošto ste došli kod mene, insistiraću na razumevanju. Pojavljuje se određeno intelektualno razumevanje. Ali stara uslovljenost se nastavlja. Niste samo u ovom životu bili uslovljeni; uslovljavani ste vekovima, kroz mnoge živote. Ta uslovljenost je gotovo postala vaša druga priroda. Sama reč "seks", i nešto se uznemiri u vama. Sama reč unutar vas stvara reakciju. Teško je govoriti o tome bez ikakve strasti. Teško je govoriti objektivno. Teško je govoriti naučno. Ovako ili onako, u tome učestvujete sa strašću.

Odbacite sve ideje, predrasude. Samo posmatrajte činjenično stanje. Rođeni ste iz seksualne energije. Vaši otac i majka nisu se molili kada ste začeti. Vodili su lju-

bav. I nisu bili u crkvi ili hramu. Nikada ne razmišljate o tome; ljudi izbegavaju takve stvari. Teško vam je zamisliti da su vaši otac i majka vodili ljubav. Nemoguće. To su drugi ljudi - prljavi ljudi - koji vode ljubav. Vaši otac i majka? Nikada. Zato na svetu postoji tako mnogo priča. Dete se rodi, a druga deca pitaju: "Odakle?" Morate im dati lažne odgovore - roda, grm, ili su ga bogovi spustili kroz kuhinjski dimnjak.

Čuo sam priču, majka je bila trudna i baka je bila zabrinuta zbog malog deteta, jer će pre ili kasnije pitati. Želela je da ga pripremi. Odvela ga je na stranu i rekla: "Znaš, tvoja majka će dobiti veliki poklon od Boga. Doći će u zamotuljku i biće spušten kroz dimnjak tokom noći, dok svi budu spavali."

Dečak reče: "To je u redu, ali da ti kažem nešto. Ne daj da Bog spusti zamotuljak previše bučno, jer moja majka je trudna. To bi je moglo previše uznemiriti. Neka to bude sa što je moguće manje buke."

Priče se izmišljaju kako bi se izbegao seks. Teško je reći deci kako se dete rađa, i to je početak neiskrenosti, početak licemerja. Pre ili kasnije dete će otkriti, a onda će otkriti i da su mu otac i majka

govorili laži. Zašto? Zašto su krili tako vitalnu činjenicu? A ako su neiskreni oko tako vitalne stvari, šta je s drugim stvarima? Jednom kada se u umu malog deteta rodi sumnja da je prevareno, ono gubi poverenje.

A vi mu stalno govorite da veruje u Boga Oca koji nas je sve stvorio, koji je tamo na nebu - a ono ne može da veruje stvarnom ocu koji je u kući, koji je varalica. Kako može verovati u Boga Oca? Nemoguće.

Sada, slušajući mene moraćete doći do razumevanja života kakav jeste. Ja ne teoretišem o njemu. Nisam zainteresovan za nikakve spekulacije. Naprosto vam dajem činjenice. A one su jednostavne jer ih možete čuti.

Štagod radili u životu... Ako ste veliki pesnik, to je seksualna energija transformisana u poeziju, ništa drugo, jer to je jedina energija koja vam je dostupna. Ako ste veliki slikar, to je seksualna energija koja se pokreće kroz boje, na platno. Ako ste veliki kipar, seksualna energija je ta koja stvara divna dela iz mermera i kamena. Ako ste pevač, to se seksualna energija pretvara u pesmu. Plesač, to je seksualna energija.

Šta god da ste, na ovaj ili onaj način to je transformacija, transmutacija seksualne energije - vaša molitva takođe, vaša meditacija takođe.

Seks je početak, *samadhi* je kraj. Ali energija je ista. *Samadhi* je seks na najvišem vrhuncu, a seks je *samadhi* na najnižem. Jednom kada to razumete, onda znate kako da se razvijate naviše.

Ništa ne treba odbiti, sve treba upotrebiti. Svaka prečka na lestvama, čak i najniža, treba da bude upotrebljena, jer lestve ne mogu postojati bez njih. Cele lestve temelje se na njima. Ako odrežete bilo šta od svog života, nikada nećete biti celoviti - i nikada nećete biti sveti. Taj deo koji ste odbacili uvek će biti prisutan, čekajući da ga ponovo prihvatite, i taj deo nastaviće da se buni protiv vas, boriće se s vama.

Čuo sam:

Drug Koen bio je član ruske trgovačke misije u jednom engleskom industrijskom gradu. Jedne večeri Rusi su bili gosti u lokalnom radničkom klubu. Jedan od članova kluba bio je Džo Kub, ozbiljni mladi socijalista, koji je druga Koena odvuкао u stranu.

"Druže Koen", reče mladi Kub, "shvatam da ste vi dobar Jevrejin; shvatam da ste vi čovek od integriteta; shvatam da posedujete zavidnu političku pronicljivost. Budući da imate sve te dobre kvalitete, jako bi me zanimalo vaše mišljenje o sovjetskom stavu prema arapsko-izraelskom konfliktu - i zašto Rusi podržavaju egipatske fašiste protiv demokratskih Izraelaca."

Od druga Koena tišina. Samo lagano sleganje ramenima.

"Ali dajte, druže Koen", navaljivao je mladić, "na kraju krajeva, vi ste Jevrejin. Uprkos službenom stavu vaše zemlje, vaše partije, vi morate imati vlastito viđenje o tome gde leži pravda - šta je ispravno."

Ali drug Koen ne reče ništa, ni reči.

Džo Kub nagne se bliže. Gotovo molećivim tonom navaljivao je: "Ali druže Koen, vi sigurno imate svoje mišljenje."

Drug Koen uzvrteo se na stolici i oštro pogledao mladića, prekinuvši tišinu. "Druže Kub", reče, "imam mišljenje" zastao je, "ali ne slažem se s njim."

Ovakva situacija je kod većine ljudi. Znate istinu, ali se ne slažete s njom jer su vas naučili da se ne slažete. Znate istinu

kakva jeste, ali ste uslovljeni da imate predrasude prema njoj.

Samo ostavite po strani sve predrasude. Naprosto posmatrajte život. Dopustite da vam se život otkrije kao da nikada niste bili uslovljeni, kao da ste upravo sa druge planete stigli na Zemlju. Samo posmatrate, bez ideologije iza toga - hinduske, hrišćanske, islamske. Bez prošlosti, gledajte sadašnjost. Ne dopustite da se prošlost meša u sadašnjost. Ono što jeste neka vam se otkrije takvo kakvo jeste. Gde je onda problem? Zašto je seks problem? Nema ništa čarobnije od njega. Divite se cveću, ali nikada niste pomislili da je ono vrhunac seksualne aktivnosti drveta. Cveće nosi seksualne klice, seksualne ćelije. Ono je trik drveta da prevari leptire i pčele da njegovu spermu prenesu do ženske biljke. Divite se cveću ne znajući da se divite seksualnoj energiji. Sve cveće je divno, ali je sve seksualna energija. Divite se pesmi ptica, ali znate li? Ona nije ništa drugo do zavodjenje. Mužjak ptice doziva ženku, pokušava je namamiti na svaki način, kroz zvuk, kroz pev. Sigurno ste videli pauna kako pleše. To je jedinstveno - ali nije ništa drugo do magičan trik za zavodjenje drugog pola. Ako pogledate

uokolo, iznenadićete se, sve što je lepo jeste seksualno.

A vaši sveci se i dalje dive cveću. Oni su upravo protiv cvetanja ljudskog seksa. Možda nisu dobro posmatrali šta čine. Vi idete s cvećem, s mnogo cveća u hram, i stavljate ga pred noge vašem Bogu, ne znajući šta radite. To je seksualni poklon.

Sve što je lepo - cveće, pevanje, ples - je seksualno. Kadgod imate neko iskustvo lepote, to je seksualno. Sva lepota je seksualna. To mora biti tako.

Ali samo u ljudskom biću stvorena je podvojenost. Odbaci tu podvojenost. Ja neću rešiti tvoj problem. Naprosto kažem da je tvoj problem budalast, glup. I nemoj misliti da mi iznosiš neki veliki duhovni problem. Iznosiš samo glupu stvar koja nema veze sa duhovnošću. Reši se toga.

Ne kažem da ostaneš zadovoljan svojim seksom. Kažem da ga prihvatiš. U njemu su skrivene veće mogućnosti. Ali, prva vrata se otvaraju prihvatanjem; onda postaju dostupna i druga vrata. Seksualna energija je ta koja pokreće ostale točkove energije, ide sve više i više i više.

Seks može postati problem ako si negde zapeo, ali ni tada nije problem seks,

već to što si zapeo. Neka ti to bude apsolutno jasno. Seks nikada nije problem, ali to što si zaglavio negde jeste problem. To je potpuno druga stvar. Dakle, nemoj nigde zapeti, ne zamrzavaj se. Ostani fluidan i nastavi da se krećeš.

Ti intelektualno razumeš ovo, ali tvoja prošlost se meša. Sada ćeš morati da napraviš važan izbor: slušati prošlost ili slušati sadašnje, sveže razumevanje. S kim ćeš biti? S prošlošću, tupom i mrtvom, ili sa svežim razumevanjem koje ti se upravo dogodilo?

Bila jednom dva prijatelja, od kojih je jedan jako voleo da izvodi šale na račun drugoga. Jedne se večeri šaljivac sakrio iza nadgrobne ploče na mračnom groblju, znajući da će prijatelj poći prečicom preko crkvenog zemljišta. Ubrzo je čuo da prijatelj dolazi; kada se približio, šaljivac je ispustio krik od kojeg se ledi krv. Čovek zastane i ukoči se.

"Jesi li to ti, Džon?", reče. Nije bilo odgovora. "Znam da si ti, Džon", reče prijatelj, "znam da si to ti, ali ću ipak pobeći."

Ako znaš, zašto ćeš onda pobeći?

Živi sa svežim razumevanjem. Živi sa ovim trenutkom. Neka te prošlost ne ometa. Uvek budi sa svežim i novim, s onim što se upravo uzdiže na horizontu tvoje svesti; tada ćeš rasti. Ako si uvek sa starim, potrošenim, i ti ćeš se potrošiti; nikada nećeš rasti.

Rast je u sadašnjosti; rast je u svežem, novom. Dakle, svaki dan obriši prašinu koja se obično skuplja na ogledalu tvoje svesti. Čuvaj svoje ogledalo čistim, tako da se šta god dođe pred tebe savršeno ogleda. I živi iz tog ogledanja, živi iz tog svežeg odraza.

"Izvodio sam *sadhanu* pod vođstvom drugog učitelja. U to vreme nisam imao problema sa seksom." Nećeš ni imati ako si naučen kako da ga potisneš. Može se potisnuti tako duboko da možeš da se osećaš kao da i nije tu.

"Ali napetosti su postojale u mom umu." Napetosti će se javiti jer nikakvo potiskivanje ne može biti bez napetosti. Zapravo, napeto stanje tvog uma nije ništa do odraz suptilnog potiskivanja. Možeš se opustiti samo ako nema nikakvog potiskivanja. Čovek bez potiskivanja je opušten. Čovek s potiskivanjem ne može da se opusti, jer opuštanje će ići protiv njegovog poti-

skivanja. Pokušaj da razumeš mehanizam.

Kada nešto potiskuješ, moraš biti stalno pažljiv, stalno da potiskuješ. Potiskivanje nije nešto što ćeš obaviti jednom i zauvek. To treba da radiš svakog trenutka tvog života. Ako ne činiš tako, te stvari koje potiskuješ će isplivati. Moraš stalno da sediš na njihovim prsima držeći ih dole. Ako ih napustiš makar i za tren neprijatelj će ustati i opet će doći do iste borbe.

Zato vaši sveci ne mogu otići na odmor. Nemoguće. Kako možeš otići na odmor, kad će odmor sve poremetiti? Vaši sveci stalno moraju biti na straži. To je napetost. Stalna budnost. Žena dolazi: drži svoju energiju skupljenom, zadrži je, neka žena prođe. Ali one stalno prolaze. Ili ako ne prolaze, tu je uvek nešto drugo. Sav život je seksualan.

Ako nekako izbegneš žene i pobegneš na Himalaje, tamo će biti ptica i vodiće ljubav. Šta ćeš onda? Životinje će doći i uznemiriće te. Sav život je seksualan; niku da ne možeš pobeći. Sav okean je od seksualne energije.

I nema ništa loše u tome. Lepo je što je tako.

Bog se u svetu manifestovao kao

seks. Ako pogledate stare spise, naći ćete da je tako - posebno u hinduskim spisima. Zašto je Bog stvorio svet? Hinduski spisi kažu: "Jer se u njemu pojavila žudnja - pojavio se seks - stvorio je svet." Svo stvaranje je iz seksualne energije, žudnje - *kame*. Ali Hindusi su bili vrlo odvažni. Rekli su da je Bog stvorio svet; zatim je krenuo da stvara životinje, drveće. Kako je stvorio tako mnogo drveća? Kako je stvorio tako mnogo životinja? Šta je bio njegov plan, projekt? Kako je počeo da radi na tako kompleksnom svetu? Hindusi kažu da je to vrlo jednostavno. Najpre je stvorio kravu... Hindusi vole kravu, pa naravno da je Bog prvo morao stvoriti kravu. A krava izgleda tako božanski, tako tiha i dostojanstvena. Stvorio je kravu, a zatim se u nju zaljubio. Nijedna druga religija nije tako smela - otac se zaljubio u svoju kćer. Krava je njegova kći; on ju je stvorio. Zaljubio se; šta sad? Bio je u neredu. Tako je postao bik, jer to je jedini način da voli kravu; kako bi je drugačije voleo? Pobegla bi od njega - kao što žene uvek beže...

Ženska energija beži. To je igra. Nije da žena zaista želi da pobegne; ona igra igru bežanja. Ako muškarac priđe ženi

i ona je jednostavno spremna da pođe u krevet s njim, muškarac će se malo zabrinuti. Šta je s tom ženom? Jer, igra nije igrana. Sva lepota ljubavi nije toliko u ljubavi koliko u predigri. Preduzeo si toliko napora - udvaranje? Ali udvaranje je moguće samo ako žena uzmiče. Samo pogledaj. Kad god razgovaraš sa ženom, ako si zainteresovan za nju ona će uzmicati, a ti ćeš se pomicati napred. Ali tu je uvek i zid, i žena uzmiče prema zidu; tada je uhvaćena. Ona uvek uzmiče prema zidu - to je namerno! Sve je to s namerom. To je cela igra, a ta igra je lepa.

Tako je krava počela da trči da pobegne od bika. Postala je tigrica. Onda je Bog morao da postane tigar. Postala je lavičica - samo da pobegne. Bog je postao lav. I tako je stvoren ceo svet: žena beži; muškarac proganja. Lepa priča, i vrlo istinita.

Tako je stvoren ceo svet: jedna energija beži, druga proganja. Igra skrivača - žena se skriva i skriva - u tome je lepota - a Bog je uvek iznova nalazi, i ona se ponovo skriva, i Bog je ponovo nalazi - u novim oblicima, novom cveću, novim pticama, novim životinjama. I igra se nastavlja... beskrajna je *lila*. Hindusi kažu da je Božja

igra beskrajna.

Ali, sva igra je seksualna. Igra kao takva je seksualna jer ona nije rad. Igranje je sama sebi svrha. Zbog toga je hinduska koncepcija Boga puno nadmoćnija od hrišćanske, islamske ili jevrejske. Jevrejski Bog izgleda kao radnik, gotovo proleter, *šudra*. Hinduski Bog se ne brine oko posla: ne pripada nikakvom radničkom sindikatu. On je igrač, glumac. Sav svet je njegova predstava. On uživa, i tome nema kraja. Uživanje je samo sebi svrha.

U tome je razlika između rada i igre: rad je uvek orijentisan na kraj. On je sam po sebi beskoristan; vi ne biste želeli da ga obavljate kao takvog. Idete u ured, u fabriku, u trgovinu, i radite ceo dan jer nešto što želite - automobil, dobra kuća, lepa žena - moguće je imati samo ako zaradite novac. Ne radite u fabrici jer to volite, niste u uredu jer to volite. Vi volite neke druge stvari, ali one nisu dostupne bez rada, tako da nekako morate ispuniti uslov. Tako da obavljate posao. Cilj je negde drugde.

Igra je potpuno drugačija. Vi se igrate: nema cilja u tome. Igra je sama sebi cilj. Vi uživate u samoj aktivnosti.

Čuo sam:

Lordovi Carnforth, Yewley i Donnigton pili su čaj na travnjaku jednog nedeljnog popodneva. Razgovor je skrenuo na vođenje ljubavi. Lord Carnforth držao je da je to devedeset posto uživanje, a deset posto rad; lord Yewley reče da je to pedeset posto uživanje, a pedeset posto rad; lord Donnigton, najstariji od trojice, reče da je to deset posto uživanje, a devedeset posto rad.

Kako bi okončali raspravu pozvali su starog baštovana koji je radio u bašti. Kada su mu postavili pitanje, on reče: "To je stopostotno uživanje, naravno, vaše lordstvo. Ako bi u to bio uključen kakav rad, vi biste pozvali nas sluge da ga obavimo za vas."

Igra je stopostotno uživanje. Hindu-ska koncepcija Boga je koncepcija igrača, i celo stvaranje nastalo je iz igre. A seks je energija potrebna za igru.

Nemojte zapeti tu, jer postoje više igre, suptilnije igre koje treba igrati. Najpre se igrate sa vanjskom ženom; to je najniža mogućnost. Zatim počnete da se igrate sa unutarnjom ženom. To je ono što *joga* naziva susretom sunca i meseca, *pingale* i

ide. Počnete da se igrate s unutarnjom ženom ako ste muškarac, ili ako ste žena, s unutarnjim muškarcem.

U sebi imate oboje: nijedan muškarac nije samo muškarac, on ima ženu unutar sebe; nijedna žena nije samo žena, ona ima muškarca unutar sebe. Mora biti tako, jer vi dolazite iz susreta to dvoje. Vaš otac vam je nešto dao; i vaša majka vam je nešto dala. Bili muškarac ili žena, nema razlike. Vi ste susret dvaju energija - muške i ženske. Svaka pridonosi pedeset posto.

Dakle, koja je razlika između muškarca i žene? Razlika je otprilike ovakva: tu su dva novčića, potpuno ista, ali jedan je okrenut na glavu, drugi na pismo. Oba su potpuno ista. Razlika je u isticanju. Razlika nije u kvalitetu, razlika nije u energiji; razlika je jedino u isticanju, naglašavanju. Muškarac je svesno muškarac, a nesvesno žena; žena je svesno žena, a nesvesno muškarac.

Jednom kada znate kako igrati igru s vanjskom ženom - a to je ono na čemu insistiram, da prvo morate naučiti vanjsku igru - onda možete da počnete da igrate igru sa suptilnom unutarnjom ženom i muškarcem. Najpre morate zavesti vanjsku ženu i muš-

karca i igrati tu igru, jer to je vrlo prosto i lako se može naučiti. To je samo priprema za jednu veću igru. Zatim krenete unutra. Onda počnete da tražite drugoga koji se krije negde u vašem biću, nalazite ga, a onda se unutar vas dešava duboki orgazam.

Taj orgazam postaje sve viši i viši, sve veći i veći, a konačni orgazam događa se u *sahasrari*, u kruni, u poslednjem centru bića; tamo gde najviše Božansko susreće najvišu prirodu, gde se dve konačnosti susreću i stapaju jedna s drugom, gde svest susreće materiju, *puruša* susreće *prakrti*, gde vidljivo susreće nevidljivo, i događa se konačna ekstaza.

To je igra. Vi treba da je igrate, toliko lepo koliko je moguće. I morate naučiti tu veštinu.

Dakle, ako potiskujete, morate potiskivati stalno. Ako potiskujete, stalno morate biti na straži i ne možete da se opustite. Opuštanje je moguće samo ako nemate nikakvog neprijatelja unutra, samo tada se možete opustiti. Kako bi se inače mogli opustiti? Opuštenost je stanje uma u kojem nema potiskivanja, niti u tragovima.

Malo dete se opušta. Što postajete stariji, to vam je teže da se opustite. Malo

dete se opušta tako duboko. Samo pogledajte. Malo dete može zaspati jedući za stolom. Može zaspati igrajući se svojim igračkama. Može zaspati bilo gde. A odraslima postaje sve teže da zaspu, da se opuste, da vole, da se stope. Tako mnogo potiskivanja. I svi vi nosite teret; jako ste opterećeni.

I taj teret je vrlo kompleksan; on nije jednostavan. Ako potiskujete seks - pokušajte to da razumete - uz to ćete morati da potisnete mnogo drugih stvari, jer sve je međusobno povezano. Iznutra, to je vrlo komplikovana stvar. Ako potiskujete seks, moraćete potisnuti i disanje. Ne možete disati dobro, duboko, jer duboko disanje masira unutarnji seksualni centar. Ako zaista dobro dišete, osećaćete se seksualno. Moraćete potisnuti disanje; ne možete disati duboko. Ako potiskujete seks, moraćete potisnuti i mnoge stvari iz svoje hrane, jer neka hrana daje više seksualne energije od druge. Moraćete da promenite svoju hranu. Ako potiskujete seks, ne možete da spavate dobro, jer ako spavate dobro i savršeno se opustite, imaćete seksualne snove. Možete ejakulirati u snu. Strah će biti tu. Nećete biti u stanju dobro da spavate. Sada sav vaš život postaje zamršena stvar, kompleksnost,

čvor.

Možete potisnuti seks, ali onda ćete morati postati vrlo, vrlo napeti, skoro izluđujuće napeti. Mora da se to dogodilo: "Ali napetosti su postojale u mom umu." "Nakon što sam došao pod tvoje okrilje napetosti su nestale.." Vrlo dobro. Naravno, kada napetosti nestanu, seks koji si potiskivao kroz te napetosti opet će se pojaviti, izroniti. "...ali pojavio se novi problem sa seksom." Ne zovi to "problem". Samo reci: "sada seksualna energija opet teče." Sada seksualna energija više nije čvrsta stvar; postala je tekuća i pokretna. Sada je tvoj seks opet živ, nije osakaćen i mrtav. Opet si postao mlad.

Sav moj trud je oko toga da se rešite uslovljenosti koje su vam nametnuli učitelji s kojima ste bili i spisi koje ste čitali, i sve gluposti kroz koje ste prošli - kako da se rešite uslovljenosti. Devedeset posto mog rada je zbog toga što ste naučili nešto pogrešno i sada se od toga morate odučiti. Sada, opet, ako to nazivate problemom, to niste vi. Glas vašeg takozvanog učitelja opet deluje kroz vas; on sedi tamo na prestolu vašeg srca i govori: "Gledaj. Problem se opet pojavljuje. Zaustavi ga! Potisni ga!"

Morate postati ravnodušni prema tom glasu.

Ako želite biti sa mnom, morate biti živi - tako potpuno živi da ništa nije isključeno iz toga, sve je uključeno. To je početak rada.

Ako možete da se opustite, možete dosegnuti Boga. Dosegnuti Boga nije napor. To je nenaporno opuštanje, to je otpuštanje.

Drugo pitanje:

Kako biti pasivno budan? Kako biti ni ekstrovertan ni introvertan? I kako biti, a ipak ne biti? Molim te odgovori, ne rečima, nego prazninom.

Onda ćeš morati i da pitaš prazninom. Ako želiš moj tihi odgovor, onda ćeš morati i da pitaš tiho. Ako ne možeš pitati tiho, ja ipak mogu odgovoriti tiho, ali onda ti nećeš razumeti. Najpre moraš naučiti jezik tišine. Tako, ako nešto želiš od mene da primiš u tišini, pripremi se - i postavi pitanje u tišini. Nema potrebe napisati ga. Jer ja ti mogu dati samo onoliko koliko si sposoban da primiš.

I ne pitaj luda pitanja, jer ja mogu odgovoriti na vrlo lud način.

Da vam ispričam jednu anegdotu.

Majka je mislila da njenu malu devojčicu treba ispitati na sve moguće nenormalne sklonosti, pa je odvela kod psihologa. Između ostalog, doktor je upita: "Jesi li ti dečak ili devojčica?"

Devojčica odgovori: "Dečak."

Ponešto iznenađen, doktor upita: "Kada porasteš, hoćeš li biti muškarac ili žena?"

"Muškarac", odgovori ona.

Kasnije, na povratku kući, majka reče: "Zašto si dala te čudne odgovore na postavljena pitanja?"

Devojčica se dostojanstveno uspravi i reče: "Ako će me pitati luda pitanja, daću mu lude odgovore - ne može on mene zezati."

Zapamti to. Ako želiš primiti odgovor u potpunoj tišini, onda nauči kako biti tih. Tada ne trebaš pitati, ne trebaš čak ni formulirati pitanje unutar sebe, ne trebaš čak ni doći k meni, jer tada fizička blizina nije potrebna. Gde god bio, bićeš sposoban da primiš moj odgovor. A taj odgovor neće biti moj niti ičiji; to će biti odgovor tvog vlastitog srca.

Ja vam moram dati odgovore jer vi

ne znate kako da pitate. Moram vam dati odgovore jer još niste sposobni da primite odgovore od svog vlastitog bića. Jednom kada naučite tišinu, postaćete neizmerno sposobni. Samo budite tihi i sva pitanja nestaju. Nije da vi primete odgovor: naprosto, pitanja nestaju, nemate nijedno pitanje da postavite. Buda je svojim učenicima običavao reći: "Jednu godinu samo budite mirni i ostanite tihi. Nakon jedne godine, pitajte šta god želite." Ali, nakon jedne godine oni neće pitati, jer pitanja su nestala.

Što više postajete tihi, to će se pojavljivati manje pitanja, jer pitanja su deo bučnog uma. Pitanja ne dolaze iz vašeg života, iz vašeg postojanja i bića. Ona dolaze od izludelog uma. Kada izluđenost malo splasne i buka se malo zaustavi, a promet nestane iz uma - a zajedno s prometom i buka - pitanja takođe nestanu. Odjednom je tu tišina.

Tišina je odgovor.

Treće pitanje:

Osho, ja puno sanjam, ali ti se retko pojavljuješ u mojim snovima. Nehru, Ćaip-rakaš i Dinkar često su na sceni; i taj podli voz koji uvek odlazi s mojim prtljagom, ali

mene ostavlja. Jednom si me vozio u svom džipu po neravnoj obali reke. A prošle noći video sam te kako ženiš mnogo žena, dobrih, odjednom, i rekoh sebi da ćeš ti izaći na kraj s njima s lakoćom i skladom. Osho, molim te reci šta sve to znači za samog sanjača?

Ovo je od Svami Maitreje. Divno pitanje i značajan san. Mnogo govori o njemu.

Prva stvar, on je u prošlosti bio političar i puno je obećavao. Bio je kolega Pandita Đavaharlal Nehrua, Đaiprakaš Narajana i Ramadhari Singh Dinkara. Dugo godina bio je član parlamenta. Nekako se zakačio za mene, i svi njegovi snovi kako postaje veliki političar, velika politička sila, nestali su. Ali prošlost se još drži.

Ti snovi u kojima se pojavljuju Nehru, Đaiprakaš i Dinkar vrlo su indikativni. Oni pokazuju da se politička ambicija još krije negde unutar podsvesti. On još nije sposoban da se nje potpuno reši. On je iskreno sa mnom, autentično sa mnom, ali se prošlost još drži. Želi da se reši toga; zato stvari iz prošlosti ne dolaze po danu. Dolaze noću kada on čvrsto spava i bespo-

moćan je. Tada um počinje da izvodi stare trikove opet i opet i opet. Ja ne dolazim mnogo u njegove snove jer sam već ovdje. Ja sam ovde u stvarnosti, pa kakvog smisla ima stvarati san o meni? Zapamtite, sanja se samo o stvarima kojih nema; ili su u prošlosti ili biste želeli da ih bude u budućnosti. Štoga god je deo vaše stvarnosti u sadašnjem trenutku, to nikada neće doći u vaše snove. Vaša vlastita žena nikada ne dolazi u vaše snove; žene suseda, one će doći. Vaš vlastiti suprug neće doći u vaše snove; nema smisla, ali pojaviće se drugi ljudi.

San je nadopuna za stvarnost. To je komplementarno. Ako ste dobro jeli, uživali u vašoj hrani, voleli je, i zadovoljni ste, nećete noću razmišljati niti sanjati da ponovo jedete; san neće doći. Postite jedan dan i onda ćete imati snove o hrani, divnoj, slasnoj hrani na koju vas je u palatu pozvala kraljevska porodica, a vi jedete i jedete.

San naprosto ukazuje na ono što vam nedostaje u životu; ono što je već tu nikada nije deo sna. Zato prosvetljen čovek nikada ne sanja jer mu ništa ne nedostaje. Šta god da je želeo to je prošlo i ništa nije preostalo. On nema prošlosti ni budućnosti koje bi se mešale u sadašnjost. Njegova

prisutnost je potpuna. Šta god radio, u tome potpuno uživa. Tako je ispunjen da nema potrebe za ikakvim komplementarnim snom.

Vaši snovi su vaša nezadovoljstva; vaši snovi su vaše neispunjenosti; vaši snovi su vaše neispunjene želje.

Maitreja je bio političar i to je još ostalo u umu. I zbog toga "taj podli voz koji uvek odlazi s mojim prtljagom, ali mene ostavlja". I to se pojavljuje u njegovim snovima. To je deo sna mnogih ljudi. Voz: nekako dopreš do voza, kako-tako, trčeći, nekako uspeš da stigneš na peron - a voz odlazi. Njegova tegoba je još veća: prtljag mu je u vozu, a on ostaje da stoji na peronu bez ikakvog prtljaga. To je ono što mu se dogodilo. Nehru se ukrcao na voz, Dinkar se ukrcao na voz, J. P. se ukrcao; oni su poneli svoj prtljag, a on stoji na peronu, prazan. Te ambicije, političke ambicije, još se kriju u umu.

Zato ja ne dolazim u njegove snove. Već sam ovde. Ja nisam ambicija. Mogu doći u njegove snove kada odem - kad bude propustio drugi voz. Jedan je propustio, i propustio ga je u potpunosti. Nema puta natrag jer se u njemu rodilo određeno

razumevanje. On se ne može vratiti natrag, ne može opet postati političar. Nema povratka, ali prošlost se može kačiti, a što se više kači, veća je šansa da propusti sledeći voz.

I naravno, "Jednom si me vozio u svom džipu po neravnoj obali reke." To je džip, i neravna obala reke - vrlo neravna. Biti sa mnom znači uvek biti u opasnosti, u nesigurnosti. Ja vam ne dajem nikakvu sigurnost; zapravo, oduzimam vam sve vaše sigurnosti. Činim vas gotovo praznima - ničega za pridržavanje, ničega za kačenje. Ostavljam vas same. Budi se strah.

Maitreja je sada ostao potpuno sam - nema novca, nema moći, nema prestiža, nema političkog statusa. Sve je otišlo, on je samo *bhikkhu*. Napravio sam prosjaka od njega; a on se visoko uzdizao. Uzdizao se sve više i više. Do sada je mogao negde postati predsednik vlade ili je mogao biti u Centralnom Kabinetu. Mnogo je obećavao. Svi ti snovi su nestali. Sada nastavljaju da ga proganjaju; to su duhovi.

On će morati da spozna činjenicu da nije moguće vratiti se natrag. On je dosegao tačku u kojoj nema povratka. Tako da je sada nepotrebno nositi taj teret. Njegov um ga nosi iz navike. Odbaci to. Spoznaj,

pogledaj duboko u to. Nemoj da te to prevari.

Čuo sam:

Žena Mule Nasrudina bila je vrlo zabrinuta zbog njegovog pijančenja i jedne noći je odlučila da ga preplaši. Umotala se u belo platno i sišla na lokalno groblje, znajući da njen muž običava krenuti tuda prečicom pri povratku iz kafane. Nije dugo prošlo i on se pojavi teturajući se i ona iskoči iza spomenika.

"Ooooooooo!", vrištala je, "Ja sam Đavo!"

Mula Nasrudin ispruži ruku: "Stani, stari", reče, "ja sam oženjen sa tvojom sestrom."

Prepoznaj! Prepoznaj te duhove Nehrua, Dinkera i J. P.-a. Tvoja prošlost bila je oženjena njihovom sestrom: politikom. Nemoj da te prevare ti duhovi. Oni su ostavili trag, treba ga sprati.

Znam da je to vrlo teško. Teško je, kad si upravo dospeo do točke uspeha i odjednom se okreneš i promeniš put. Kada smo se sreli on je bio član parlamenta, ali taj je događaj promenio njegov život. Malo-

pomalo se odvajao, postajući sve više zainteresovan za mene, a sve manje za svoju političku karijeru. A baš je bio dosegao tačku uspeha. Da je uspeo - i trpeo bol uspeha - i promašenost uspeha - bilo bi mu lakše da se reši se starih duhova. On je bio baš na tački uspeha. Upravo na kapiji, kada je ulazio u palatu, sreo je mene. Sada su se kapija i san o palati, i san da živi u njoj, nastavili.

Bilo bi lakše da je živeo u palati neko vreme i saznao da nema ništa u tome; tada bi bilo mnogo lakše. Zato kažem, ako imate neku karijeru bolje je da se ostvari i da se onda povučete. Ako želite da se obogatite, obogatite se. Završite s tim. Jednom kada je bogatstvo tu, znaćete da je ono frustrirajuće, da je ništavno. Ali ako odustanete pre nego što ste uspeli, doći će do problema. Mnogo puta iznova će se javljati ideja: "Možda je u tome bilo nečega. Možda sam propustio voz. Trebao sam da nastavim; trebao sam da vidim, iskusim celu stvar."

Ako ste uspeli u nekoj želji, sama ta želja čini vas beželjnim. Uspeh automatski ubija želju. Tada čovek može da se povuče čak i sa manje svesnosti. Ali ako se povučete baš kad ste se približili, dodirnuli, i kada

je sve bilo moguće, i okrenete se, biće potrebna jača svesnost. Dakle, Maitreji će trebati jača svesnost. Ali i to će se dogoditi, jer kada jednom dođete u kontakt s uticajima koji vas oslobađaju od sveta, jednom kada dođete u kontakt - a došli ste u kontakt nesvesni...

Bio sam gost u kući jednog političara koji je takođe pozvao i Maitreju. Budući da ga je pozvao stari političar, politički senior, morao je da svrati barem da vidi kako to izgleda. Ali, jednom kada dođete u kontakt s uticajima koji vas mogu odvesti iz sveta ambicije - i ako imate malo senzibiliteta i razumevanja - a on je imao - on je odmah shvatio smisao... Stari političar kod kojeg sam bio ostao je uz mene mnoge godine, ali me nikada nije razumeo. Sada je otišao, mrtav je, ali je umro kao političar, umro je kao član parlamenta. Bio je jedan od članova sa najdužim stažem na celom svetu. Bio je član parlamenta pedeset godina. Ali nikada nije mogao da me razume. Jako sam mu bio drag, gotovo da me voleo, ali razumevanje nije bilo moguće. Bio je vrlo tup, tupoglavac.

Maitreja je preko njega došao do mene, ali on je vrlo senzibilna duša. Rekao

sam mu da nije obećavao samo u svojoj političkoj karijeri, on je takođe vrlo obećavajući i kao kandidat za konačno postignuće. Propustio si jedan voz; nemoj propustiti i drugi. Ako propustiš ovaj put, ne samo da će otići tvoj prtljag, već i odeća. Ostaćeš go.

Jednom je umro veliki političar i njegov duh odluči da ode na pogreb - vlastiti pogreb. Tokom sahrane susreo je duh drugog političara kojeg je odavno poznao.

"Zdravo stari družo", reče drugi duh, "Koliko publike, a?"

"Da", reče prvi duh, "da sam znao da ću privući ovakvo mnoštvo, umro bih već davno."

Želja političara je vrlo detinjasta želja: izgledati velik u očima drugih. To je lako postići jer su mase naprosto lude. Samo morate znati kako da manipulišete njihovim ludilom. Samo morate znati kako da izazovete njihovo poštovanje. Samo morate biti malo lukavi. To je sve, ne treba ništa drugo. Mase su glupe.

Ali, postati zaista velik je sasvim druga stvar. Da bi postao zaista velik, čovek

mora da krene unutra, mora da postane kristalisan, svestan, beželjan, nevezan, mora da dosegne tačku *pare*, onostranosti, transcendentnog. To nema nikakve veze s drugima. Drugi su ljudi koliko i vi. Možete njima manipulirati, možete izazvati njihov aplauz i poštovanje, ali u čemu je smisao?

Razmislite o tome na sledeći način, budite malo aritmetični. Ako vam jedna luda aplaudira u znak poštovanja, hoćete li biti vrlo počašćeni? Nećete. Ali u čemu je razlika ako aplaudira jedna luda, ili hiljadu, ili milion ludaka?

Ako jedan mudar čovek gleda na vas s ljubavlju i blagoslovom, to je dovoljno.

Dva lava pobegla su iz zoološkog vrta istog dana. Nakon tri nedelje slobode natrčali su jedan na drugoga. Jedan je lav bio mršav i olinjao, a drugi negovan, debeo i očigledno dobro hranjen.

"Razmišljam o povratku u zoo", reče mršavi. "Nisam pojeo ni zalogaja gotovo četrnaest dana."

"Nebesa", reče debeli lav, "bolje da si pošao sa mnom. Ja živim u muškom kupatilu u Parlamentu. Jedem političare

svakog dana u nedelji - a najlepše od svega je: oni nikome ne nedostaju."

Svi ti vaši takozvani važni ljudi, kome nedostaju? Oni misle da bi bez njih propao svet. Ništa ne propada; sve se nastavlja kako je i bilo.

Ne brini što si propustio voz ambicije. Nije bio vredan ukrcavanja. Da si uhvatio voz postao bi vrlo frustriran i pokajao bi se. Ali, tako funkcioniše um. Ako uspete, pokajaćete se; ako promašite, pokajaćete se. Vidite. Um stvara jad ovako ili onako. Šta god se dogodilo, um od toga stvara jad. Taj voz nije bio vredan toga. Ne gledaj na takav način da je tvoj prtljag otišao vozom, a ti ostao. Budi srećan što je otišao samo tvoj prtljag, a ti ostao.

Jednog dana sam šetao vrtom i ugledao prosjaka sa samo jednom cipelom. Pitao sam ga: "Jadni čoveče, jesi li izgubio drugu cipelu?" On reče. "Ne, našao sam jednu." Budite pozitivni.

Čovek je za opkladu odlučio da provede jednu noć u ukletoj kući. Kako bi se osiguralo da tokom noći neće napustiti

kuću, prednja i zadnja vrata bila su zaključana, a prozori zapečaćeni. Kada se kuća sledeće jutro otvorila, čoveku nije bilo ni traga, ali na krovu je bila velika rupa, i bilo je očigledno da je tuda izašao u brzini. Vratio se u selo tek dva dana kasnije.

"Zaboga, gde si bio poslednjih četrdeset i osam sati?", upitaše prijatelji.

"Vraćao sam se", reče, "vraćao sam se!"

U strahu je trčao toliko brzo da mu je trebalo četrdeset i osam sati da se vrati u isto selo. Dobro je, Maitreja, što si propustio voz; inače bi ti trebalo četrdeset i osam života da se vratiš natrag.

I drugi deo pitanja: "A prošle noći video sam te kako ženiš mnogo žena, dobrih, odjednom, i rekoh sebi da ćeš ti izaći na kraj s njima s lakoćom i skladom." Zar ne vidiš da izlazim s njima na kraj s lakoćom i skladom? Svaki učenik je žena - bio muškarac ili žena, nema veze - jer učenik mora biti ženstven, samo tada može da uči. Nema drugog načina, jer učenik mora biti receptivan kao utroba. Mora me primiti tako potpuno... mora biti pasivni primalac.

U Indiji imamo mit o Krišni koji

ima šesnaest hiljada supruža, ili devojaka. Nije ispravno reći "supruže", jer on je bio zaista revolucionaran. Nije verovao u brak. On je stvorio celu ideju o momcima ili devojka - *gopijima*, devojka. Šesnaest hiljada devojaka? Čini se malo previše da bi s njima izašao na kraj. Ali mit je simboličan; on naprosto kaže "šesnaest hiljada učenika". Mogli su to biti muškarci, mogle su biti žene - nije u tome stvar - ali učenik je ženstven. Učenik je *gopi*, devojka; inače nije učenik.

I ja san dobio šesnaest hiljada *sannyasina*, dosegnut je tačno taj broj - i to dobrih. I možeš videti da dobro izlazim na kraj s njima. Zapravo, nisam ja taj koji izlazi s njima na kraj, ljubav je ta. Ljubav uvek dobro izlazi na kraj - sa skladom i lakoćom. Ljubav ne poznaje napetost. Ti ne možeš izaći na kraj čak ni s jednom jedinom ženom jer još ne poznaješ ljubav. Ne možeš se snaći u jednoj jednoj ljubavnoj vezi jer nedostaje ljubav. Samo veza je tu, a ljubav nedostaje, i naravno da to stvara mnogo nevolja.

S moje strane, tu je ljubav, a nema veza. Ljubav sve uspeva.

Četvrto pitanje:

Osho, u nekoliko ličnih intervjua s tobom rekao si mi neke stvari. U to vreme mislio sam da je to bilo samo tvoje psihološko ohrabrenje, ali tokom vremena ono što si rekao pokazalo se sto posto tačnim u mom iskustvu. Uprkos tim iskustvima, sada kada mi nešto kažeš ne poverujem u tom trenutku. Osećam da će to što si rekao opet biti sto posto tačno, ali ipak te ne poslušam kada mi kažeš. Kako da se rešim ove bespomoćnosti?

Da ti ispričam jednu anegdotu, i to će biti moj odgovor.

Čovek je izgubio svu ušteđevinu na konjskim trkama i bio je tako slomljenog srca da je otišao na most Varerlo i spremao se da skoči. Odjednom sablasni glas šapne u njegovo uho: "Nemoj da skočiš. Idi opet sutra na hipodrom i ja ću ti reći na šta ćeš da se kladiš." Čovek je otišao kući i sledeći dan uspeo je da pozajmi nekoliko funti, otišao je na hipodrom. Dok je čekao red sablasni glas reče: "Stavi sve što imaš na Blue Petera u prvoj trci." Učinio je tako i Blue Peter je dobio. Dok je čekao da se kladi na drugu trku, glas reče: "Libery Belle

je konj na kojeg se treba kladiti." Naravno, Liberty Belle pobedi i čovek je zaradio još veću sumu. Tako se nastavilo celo vreme i kad se približila zadnja trka čovek je već zaradio milion funti. Dok je po poslednji put čekao u redu, glas šapne: "Nemoj uopšte da se kladiš u zadnjoj trci." Međutim, čovek je osećao da je srećne ruke i stavio je sav novac na favorita u zadnjoj trci. Izgubio je.

"Oh, ne!", reče kada je proglašen rezultat. "Šta ću sad?"

"Sada možeš da skočiš s mosta Waterloo," reče glas.

To je moj odgovor. Sada ti odlučuješ.

Kraj devete knjige